هونەری سەرکردایەتی کارا

١٢ کلیل بۆ گەیشتن بە لوتکە

نوسینی وانەبێژی جیهانی

د.ئیبراهیم فەقی

وەرگێڕانی: گەرمیان محەمەد ئەحمەد

چاپی یەکەم

٢٠١٤

لەبڵاوكراوەكانی خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما

زنجیرە(٤٩١)

ناسنامەی كتێب

- ناوی كتێب: هونەری سەركردایەتی كارا
- نوسینی: د.ئیبراهیم فەقی
- وەرگێڕانی: گەرمیان محەمەد ئەحمەد
- تایپ: وەرگێڕ
- بەرگ: فواد كەولۆسی
- شوێنی چاپ: چاپەمەنی گەنج
- ساڵی چاپ: ٢٠١٤
- نۆبەتی چاپ: چاپی یەكەم
- تیراژ: ١٠٠٠ دانە

لەبەڕێوەبەرایەتی گشتی كتێبخانەگشتییەكان ژمارە سپاردنی: (١٣٦٥)ی ساڵی ٢٠١٤ی پێدراوە.

ناونیشان:

سلێمانی ـــ بازاڕی سلێمانی ـــ بەرامبەر بازاڕی خەفاف.

ژمارەی مۆبایل: (٠٧٧٠١٥٧٤٢٩٣)، (٠٧٥٠١١٩١٨٤٧)

پێرست

بەناوی خودا کە دەهندە و دلۆڤانە

[خوا لە هیچ گەلێك ناگۆڕێ، تا ئەوان دڵیان نەگۆڕن]
(رعد-هەورەگرمە:11)

خودای گەورە ڕاستی فەرمووە

لەبارەی ئیبراهیم فەقییەوە چییان گوتووە؟

ئیبراهیم فەقی کەسێکی تایبەتمەندە، کۆڕەکانی بەجوانی و بەرنامەکانی بە سانایی پێشکەش دەکات. بە هەموو شارەزایی و ئاشنایەتیەکانی ئامازە پێدەری تەواوی ژیانە، پێویستە هەموان هەلی گەیشتنە خزمەتییان بۆ برەخسێت..

(Rose Sollazzo...AT &T Canada)

کۆڕ و وانەکانی ئیبراهیم فەقی وەکو کلیلی سەرکەوتن وەهان..

(Collette Assaab...Bell Canada)

کۆڕەکانی ئیبراهیم فەقی بەهەموو شێوەو پێوەرێك کاریگەر و گونجاون

(Andre Dostie...Chysler – Canada)

ئیبراهیم فەقی جیاوازێکی دانسقەیە، کۆڕەکانی زۆر بەپێز و بونیات نەریشن.

(Marcel Cheuier...Pepsi Cola)

لەمرۆژە تایبەتیەدا، ئاهەنگی سالآنەمان بەم شێوەیە سەرکەوتوو نەدەبوو گەر ئیبراهیم فەقی نەبوایە..

(Bernard Thibaulit...Greater Montreal Beal Estate Board)

رێنماییە نائاساییەکانی ئیبراهیم فەقی بووە هۆی هاندان و وروژاندنمان بۆ سەرکەوتنی مەزن...

(Alain GerardTelToute Communication)

ئەم پەرتوکە پێشکەش بێت

بە هەموو ئەوانەی ڕۆژێك پێیان گتووم نەخێر.. بەبێ ئەوان نەمدەتوانی توانا ڕاستەقینەکانم بدۆزمەوە و سەرکەوتن لە ژیانمدا بەدیبێنم..

بە ئامالی هاوسەرم.. کچە جومکەکانم نانسی و نەرمین ..

د.ئیبراهیم فەقی

پێشکەش بێت بەو کەسەی فێری سەرکردایەتی کردنی کردم و دانایيم لێوە چنگ خست... بە مێردەکەم، لە خوا داوای بۆ دەکەم بیخاتە باخی نەبڕاوەی نەمرانەوە و ئەم کارە باشانەی بکاتە کێشکانی چاکانی..

ئامال فەقی

سوپاس و ڕێز

لەکاتێکدا ئەم پەرتوکە بەری ساڵانێکی زۆری فێربوون و گەڕانە، هەمدیس ئەنجامی ماندووبونێکی ماوەدرێژی دەستەیەکی کاری بلیمەتی ناوازەشە. بۆیە لێرەوە و لە قوڵایی هەناومەوە دەمەوێت سوپاس و نەوازش ئاراستەی هەموو ئەو کەسانە بکەم کە یارمەتی و ماندانەکانیان لە بەرجەستەبوونی ئەم پەرتوکەدا ڕەنگ ڕێژ بووە، بەهۆیانەوە ئەم پەرتوکە بە ڕاستینەیەکی کەتواری بووە.

بە تایبەت دەمەوێت سوپاسی هاوڕێ و هاکاری ژیانم و هاوبەشە خەباتم (ئامال) بکەم" لەبەرامبەر ئەو هەموو هەوڵ و ماندوبونانەی لە گەشتی ژیانمدا بۆی نواندوم و یارمەتی کردووم بۆ ڕێکخستنی گەشت و کۆڕ و وانەکانم. سوپاسی ئامال دەکەم بەهۆی مانەوەی تا درەنگانێکی شەو" بۆ ئامادەکردن و ڕێکخستنی یادگاری نامە و بەرنامە و پێویستییەکانم لەکات و جێی خۆیدا.

سوپاس بۆ هاریکارەکەم Pina DeFabrizo بۆ ئەو ئەمەکداری و ماندوو نەناسییەی کە لەکارەکەی خۆیدا دەینواند. سوپاس بۆ هەموو ئەو کەسانەی لە لایەکەی تری کیشوەرەکەوە کاریان ڕەگەڵ کردووم، ئەوانەی یارمەتییان داوم بۆ هاتنە بەرهەمی ئەم پەرتوکە و بەتایبەت بەڕێوەبەر Sylvain Bedard بۆ ئەو ئامۆشیارییە بە بەها و ماندانە بەردەوامانەی کە پێشکەشی دەکردم. سوپاس بۆ Pol Mall بەهۆی ئەو هونەرکاری و ڕازاندنەوەیەی کەلەم پەرتوکەدا ئەزیەتی پێوە کێشاوە.

Regis Nadeau خۆشەویسترین هاوڕێم، کە هەمیشە جێ نیازی من بووە.

Holiday Inn Crowne هـاوڕێم و جێگـری سـەرۆكی Fehim Sofraci
بەهۆی هاندانە بەردەوامەكانیەوە بۆمن . Metro Center ،Plaza

سـوپاس بـۆ هـاوڕێم Alain Laroche ئەنـدامی لیژنـەی گەشـەپێدان لەشـاری
Verbun بۆ هاندانە بەردەوامەكانی بۆ من.

سوپاس بۆ هاوڕێم Joseph Sidaros بەڕێوەبەری هەرێمی كۆمپانیای London
Life بـۆ ئـەو متمانـە و بـاوەڕە زۆرەی بـەمن هـەیبوو. بـۆ David
Meyersبەڕێوەبەری Sunlife of Canada .

سوپاس بۆ Toni DiFruscio بەڕێوەبەری گشتی Preston Phipps .

سـوپاس بـۆ Benito Migliorati بەڕێوەبـەر و سـەرۆكی میوانخانـەی Hotel
. Chateau Vaudreuil

بۆ Angela Prevost ی خاوەن و بلاوكاری ڕۆژنامەیPremiere Edition.

سوپاس بۆ هەموو ئەوانـەی لـەكۆڕ و وانەكانمـدا ئامـادەبوون، بـۆ سـەرجەم سـەرۆك و بەڕێوەبەرانی جێبەجێ كاریی كە ڕێگەی چاوپێكەوتنیان پێدام.

سوپاس بۆ هەموو بەهرەداران كە بەشداریێتییان هەمیشە بووەتە سەرچەشمەی گیان و پەیام و كاریگەرییەكانم، بەتایبەت خوا لێخۆشبووان: د. نۆرمان ڤینسیت بیل، د. ڕۆبێـرت شۆلر، د.جۆن گیندر، د.ڕیچارد باندلیر، د.دیباك شوبرا، د.زج زیجـلار و برایـان تراسـی . سوپاسی تایبەتم بۆ هەمووتان.. خودا موارەكتان بكات.

تێبینییەك لە نوسەرەوە

بـۆ ئاسـانكاری خوێندنـەوە، وشـەی (ئـەو)م بـەكارهێناوە؛ وەك ئاماژەدان بە بەڕێوەبەر یان سەركردەكان لـەنێو ئـەم كتێبـەدا، بـۆ نێر و مێش هەمان شت وتراوە و بەكارهێندراوە.

پێشەکی

چۆن ئەم پەرتوکە دەبێتە ڕێنوێنی کارت" بەرەو سەرکەوتن؟

تۆیش وەکو من بڕوات وەهایە کە لەداهاتوودا نەختێك جهان دەگۆرێت؟ کێبرکێ کاری نوێ و بەهێزتر دیار وچێ دەبن، دەتوانن هەبووەکانی ئێستا بهارێن و تیابەرن و ون ناو بکەن، بێگومانیش ون ناویان دەکەن؟ گەر بە بەڵێ وەلامی هەردووك پرسیارەکەت داوەتەوە ئەوا بزانە کە من و تۆ لەم بارەیەوە هاوڕاین، هیچ شتێکیش نییە ماناو ناوی هەڵسوڕاندنی مانەوە یاخود کارگێری مانەوەبێت. تۆ دەزانی سەرکەوتن تەنها بە بیرکردنەوە چێ نابێت، بە هەڵسوڕاندنیش، بە فرۆشتن بە هەمان شێوازی کۆن، یاخود زاڵبون بەسەر چالاکی ئەوانی تردا، لەڕاستیدا شێتییە مرۆڤ لەسەر هەمان چەشنە چالاکی کۆنی بەردەوام بێت و بەردەوام بێ و چاوەڕوانی ئەنجامی جۆراو چەشن بێ. نایتنجاڵ لە "کایەت هەڵسوڕێنە" دا باسی چیرۆکی پیاوێکمان بۆ دەکات کەلە پێشی ئاگردانێك دانیشتووە و دەڵێت:" گەرمیم پێ ببەخشە، کۆترەدارت پێ دەبەخشم" ، بۆماوەیەکی زۆر بێ دەستکەوتنی گەرمی مابویەوە" چون لەبیری کردبوو کە پێویستە لەسەرەتادا ببەخشێت و کاری خۆی ئەنجامبدات بەر لەوەی هیچی دەست بکەوێت یاخود ئەنجامی بەرچنگ کەوێت.

بەپشتیوانی ئەزمونم بۆم دیارکەوت کە زۆرێك لە بەڕێوەبەران هێشتاکە بەم چەشنە بیردەکەنەوە، ئەوکاتەی دەستم دایە نوسینەوەی ئەم پەرتوکە و ئەنجامدانی چاوپێکەوتن ڕەگەڵ بەڕێوەبەرانی ئێش و پلەجیاوازدا، هەموویان سەیریان لەوەدەهات

كە بۆچى ئەنجامى باشتريان چنگ ناكەوێت؟! ياخود بەلاى كەمەوە ناتوانن ئەو ئەنجامەش بپارێزن كە پێى راگەيشتوون؟!

تاكە رێگە بۆ برەودان بەمانەوە لە كێبركێى ئەو چەرخەى كە هەرگيز بە كۆتا نايات– لەسايەى پێشكەوتنى خێراى بوارى تەكنەلۆژياوە– ئەوەيە كە گەشە بە خۆت بدەيت، بەهرەى نوێ يادبگريت، بەسەركردەيەكى باشتربيت، ماندەر و ورووژێنەرێكى خاستروبيت، بە مەشق پێكارێكى چاكتربى، بە باشتر كاتەكانت بەكاربێنى، ئامانجەكانت ديارى بكەيت" بۆئەوەى بەهرەكانت لەسمارتەبدەى، بەهرەى هەمووانى دەوروبەريشت هەست پێبكەى.

رێسايەكى زۆر ساكارهەيە، **يان بۆ پێشەوە پێش دەكەوى، ياخود ئەوانى تر دەتشێلن.** تۆم بيترز جارێك گوتى: " **دوو جۆر بەرێوەبەر هەيە: خێرا و مردوو**"، تۆ پێويستت بەوەيە خێرابيت بۆئەوەى داهێنەربى و مانەوەى خۆت لە بازارەكاندا بپارێزى. زۆربەى بەرێوەبەران بەر لەوەى پێيان بگوترێت بەرێوەبەر، هەميشە دەستكەوتەكانيان ناوازە و ناياب بووە، بەلام هێشتاكە ئامادەيى بەرگەگرتنى ئەوەيان تيادا بەرجەستەنەبوو كە لەگەڵ دەستكەوتنى نازناوى بەرێوەبەردا توشيان دەبێت" لە داواكارى كۆتا نەهاتوو.

باوەكو چرۆكێكت بۆ بگێرمەوە: جارێك راوچييەك سەگێكى بۆ راو بەكرێ گرتبوو، بەخت ياوەرى بوو، راوێكى باشى بە قيسمەت بوو. پاشى مانگێك راوچييەكە هاتەوە بۆ بەكرێ گرتنى هەمان سەگ، لەبەرئەوەى ناوى سەگەكەى نەدەزانى هەستا بە پەسندانى سەگەكە بۆ خاوەن سەگەكە و ئەويش گوتى: " ئەها سەگە كات دەڵێى، ئێستا كرێى رۆژانەى بەرزكراوەتەوە بۆ پازدە دۆلارى رۆژانە" . راوچييەكە پارەكەيدا، ئەمجارەشيان بەخت ياوەرى بوو. پاشى يەك مانگى تر گەرايەوە و داواى هەمان سەگى كردەوە، خاوەن سەگ داواى ٢٥ دۆلار رۆژانەى كرد"چون ببوە پاڵەوانى فرۆشەكان، راوچييش دەيزانى سەگەكە ئەوەندە و زيادتريش دەهێنێت بۆيە پارەكەيدا و بردى بۆ راو، ئەمجارەش راوێكى باشى بۆى چنگ خست، جارى داهاتوو گەرايەوە بۆ بە كرێ

گرتنەوەی هەمان سەگ، بەڵام خاوەن سەگەکە گوتی: " ببورە ناتوانم بەکرێ ئەو سەگەت پێبدەم!" ، بەکرێگیریش پرسی بۆ؟ ئەویش گوتی: " چونکە ئێستا سەگەکە تەنها لەسەر کلکی دادەنیشێت و دەحەپێت و هیچی تر ناکات" .

بۆ بێ بەختی و چارەڕەشی زۆرێك لە بەڕێوەبەرەکان هەمان چەشنە ڕەفتار دەنوێنن بۆ ئەنجامدانی کارەکانیان، وادەزانن گەر هەمان شت ئەنجام بدەیت ئەنجامی باشتر چنگ دەخەیت. ئەم پەڕتوکە وەکو قسەکردنی دوو بەڕێوەبەر ڕەگەڵ یەکتر وەهایە، ئەم پەڕتوکە پوختەی بیست و پێنج ساڵ لە شارەزایی و فێربوون و ئەزموانتدن و گەڕانە. ئەم پەڕتوکە نوێترین بیرۆکە و ستراتیژییەتی باوت پێشکەش دەکات" بۆ یارمەتیدانت لەبۆ ئەوەی:

- وەڵامی گونجاو بۆ هەموو ئەو ئاریشانە بدۆزیتەوە کە ڕۆژانە توشت دەبن.
- برەو بە وەرنامەی سەرکەوتنی تایبەتیت بدەیت.
- فێری بەهرەی کارگێڕی کارابیت، بەئاسانی پەیوەستی شێوازی خوزاراو و پەسەندی خۆتی بکەیت.
- بیرکردنەوەکانت داهێنەرترین، بەخاوەنی وابینینێکی بەهێزبیت.
- هەروەها یارمەتیت دەدات بۆ ئەوەی:
- بڕیاری دروست بدەی.. باشترین بڕیار.
- هانی خۆت و هەموانی دەوروبەرت بدەی.
- لەگەڵ گۆڕانەکاندا خۆت بگونجێنی.
- دڵەڕاوکێکانت هەڵبسوڕێنی.
- بە سەرکردەیەکی بەهێزبیت.
- دەستەیەکی بەهێز چێ بکەیت.
- بەباشتر لە جاران کاتەکانت هەڵبسوڕێنی.

- بە ئاسانی و متمانە و بێكێشەوە پەیوەندی بە ناجۆرترین مرۆڤەكانیشەوە بكەیت.
- بەجۆرێك كۆرەكانت هەڵسوڕێنی باشترین ئەنجامیان هەبێت.
- فێری هونەری دامەزراندن و دەركردن بیت.
- .... شتی زۆرتریش.

ئامانجم لە دارشتنەوەی ئەم پەرتووكە ئەوەیە كە: تۆ ئاشنا بكەم بە دۆزینەوە و هەستكردن بە زۆرترین كلیلەكانی بەڕێوەبردنێكی زندەیی و پێویست، لەپێناو فێربوون بە هاوژیانیكردن و ئاشنابوون بە گومان و ئەو كێشانەی چارەكردنیان ئاسان نییە، سەرباری ئاشناكردنت بە وەرنامەگەلێكی ناوازەی بواری كارگێڕی بەنرخ و پێویست.

بۆ ئەوەی لەمرۆوە بەرزترین ئاست چنگ بخەیت، وەها لەگەڵ هەر ئاریشەیەكدا بجولێرەوە كە تاكە كێشەی ژیانتە، بۆئەمەش پێویستت بە خوێندنەوەی تەواوی ئەم پەرتوكەیە. كاتی تەواو بەخۆت ببەخشە بۆ خوێندنەوەی جاراو جاری دوای یەكی ئەم پەرتوكە" **هەر كێشەیەك لەخۆگرتەی بنچینەی خودی چارەسەریەتی**" . ئەم پەرتوكەش تیابووی هەموو ئەو چارەسەرانەیە كە پێویستت پێیەتی" بۆ ئەوەی بەوە بیت كە دەتەوێت.

ئێستاش وەرە باوەكو پێكەوە ئاشنای یەك بە یەكی هەر دوازدە كلیلەكەی سەركەوتنی بەڕێوەبەرانی زۆر سەركەوتوو بین.

هەموو ڕۆژێك

هەوڵی ئەنجامدانی کارێك بدە پێشتر ئەنجامت نەدابێت، ئیشێکی وەها ئەنجامبدە پێشتر توانای ئەنجامدانیت نەبوبێت.

... ڕۆژانە گەشە بەخۆت بدە" نەختە نەختە.

... فێری بەهرەی نوێتربە.

...چارە بۆ کێشە نوێیەکانت ببینەوە.

...یەك میل پتر بڕۆپێشەوە، بەمەش لەسەر ڕێگەت دەبیت بۆ بەدیهاتنی شکۆمەندی باڵای خوازراو .

د.ئیبراهیم فەقی

کلیلی یەکەم

بڕیار...

ڕێگەیەك بەرەو سەرکەوتن

((نهێنـی سـەرکەوتنی ژیـان لـەوەوە سەرچـاوە دەگرێـت کـە مرۆڤێـك ئامـادەی قۆستنەوەی ئەو هەلەبێت کە بۆی دەڕەخسێت))

بنیامین دیزرائیلی

1- هێزی بڕیاردان:

((هیچ شتێك نییە ڕێگری هیمەتم بێ، خۆ دورخستنەوەش لە هەر هەوڵێکی هەڵە جگە لە هەنگاوێکی تر بۆ پێشەوە هیچی تر نییە))

تۆماس ئەدیسۆن

سەربارى ئەوەی هەوڵەکانی تۆماس ئەدیسۆن نزیکەی دەهەزارجار شکستی هێنا، بەڵام بەردەوام بوو تاوەکو گڵۆپی کارەبایی دۆزییەوە، هنری فۆردیش پێنج جار مایە پووچ بوو بەر لەوەی بە مۆدیلی T سەرکەوتن بەدەست بهێنێت، واڵت دیزنی شەش جار شکستی هێنا بەر لەوەی شاری دیزنی لاندی بەناوبانگ دروستبکات. ئەوکاتەی ١,٠٠٧ چێشتخانە بیرۆکەی مریشکی کنتاکی ڕەتکردەوە کولونیل ساندرز کۆڵی نەدا تاوەکو (KFC) قایلمەندی پێ بەخشی. کەواتە خاڵی هاوبەشی هەموو ئەو کەسە سەرکەوتوانە چییە؟ بێگومان پابەندی و پێداگیری، بەڵام ئەم هێزەی لەکوێوە هێناوە؟ بە بڕیاردان دەستی پێکردووە، هەموویان بڕیاریانداوە بۆ ئەنجامدانی ئەوەی پێویستە بۆ سەرکەوتن، بێگومانیش توانییان هەموو کارێکی پێویست ئەنجامبدەن بۆ بەدیهاتنی سەرکەوتنی باو، ورد و دروستتریش دەبێت گەر بڵێین: ئەم کەسانە خۆیان ڕێگەی سەرکەوتنی خۆیان دروست کردووە، ئەمەش ڕەگەڵ وتەکەی هانیباڵدا هاوتایە: " **یان ڕێگەیەك دەدۆزینەوە، یاخود ڕێگەیەك دروست دەکەین**".

کەچی تۆ گرنگی بە دروستکردنی ڕێگەت نادەیت و گرنگ نییە بەلاتەوە ئێستا تۆ کێیت یاخود چی دەکەیت؟ بۆنمونە: ئەو شێوازەی بۆ دانیشتن هەڵت بژاردووە، ئێستا، ئەو شێوازەی خۆراکی پێ دەخۆی و پێی دەجوڵێیتەوە، ئەو شێوازەی ئەم پەرتوکەی

پێ دەخوێنیتەوە یاخود لێی دەناڵێنی یاخود بە چارەی دەبینی، **هەروەها ئەو ڕێگەیەی** ئامانجەکانی پێ دەبینی و کاتەکانتی پێ ڕێك دەخەیت، لەگەڵ خەڵکدا ڕەوتاردەکەیت هەموو ئەمانە لە بڕیاردانەکانتەوە سەرچاوە دەگرن، ئەم بڕیارەش یان ئەوەتا بە تەواوی هۆشتەوە داوتەوە یان بەبێ هۆش و وشیارییەوە بڕیارت لێداوە و تەنانەت گرنگی بە بڕیاردانیش نادەیت، ئەمەش بۆخۆی بڕیارە((**بڕیاردان بۆ بڕیارنەدان**)).

گەر کردارەی بڕیاردروستکردن تا ئەم ئاستە بەهێز و گرنگە، گەر یەکەمین کارە بۆ بەڕێوەبردن و هەڵسوڕاندن، بەجۆرێك بەشێکی سەرەکی ژیان پێکدەهێنێت، کەواتە بۆچی بە شتێکی نارەحەت و نەکردە لێی دەنواڕی؟ بۆچی هەرتاکێك ئەنجامی نادات؟ بۆچی بۆهەمووان بووەتە کێشە؟ وەڵامەکەش خۆی لە ترسدا دەبینێتەوە... ترس لە شکست" چون هەر بڕیارێك بۆخۆی هەڵگرتەی چەشنێك لە سەرکێشی و مەترسییە و ئەمەش مانای دۆڕانە –لای زۆر کەس. هەندێك پێیان باشە لە شوێنێکی ئاسایشداردا بمێننەوە و توانا شاراوەکانیان بەکارنەهێنن"چون لە دانی بڕیای هەڵە دەترسێن. بەڵام تۆماس ئەدیسۆن، واڵت دیزنی، هنری فۆرد، لۆنیل ساندەرز، گاندی و زۆیتریش لە بڕیارداندا سەرکەوتوو بوون، پابەندی بەجێ هێنانی بوون.

لەوانەیە نەزانی کە توانای گۆڕاندنی شتەکانت پترە لەوەی هەستی پێدەکەیت، ئەمەشت چنگ ناکەوێت مەگەر ئەو کاتانە نەبێت کە خۆت بڕیاردەری خۆت دەبیت و دەپرسیت: چۆن دەتوانم ئەمە بەدیبهێنم؟ وەڵامەکەش ئەوەدەبێت کە: **خۆت بناسەوە و خۆت بدۆزەرەوە**. بابلیلیۆس سیرس دەڵێت: ((**هیچ ڕێگەیەك نییە بۆ زانینی ئەوەی کەسێك دەتوانێ چی بکات مەگەر هەوڵێکی بۆ بدات**)) .

زۆر بەڕێوەبەر هەن هەموو شتێك ئەنجام دەدەن بۆ دوورکەوتنەوە لە بڕیاردان. ئەم کارە بە کەسێکی تر دەسپێرن بۆئەوەی لەم ترس و سەرکێشییە بەدووربن، ئەم جۆرە کەسانە پێویستیان بەفێربوون و یادگرتنی بەهرە و شێواز گەلێکە یارمەتیدەریان بێت بۆ دانی بڕیاری تەندروست.

ئـەم بەشـەت پێشدەسـت دەخـەم کـە یارمـەتی دەرت دەبێـت بـۆ گەشـەپێدانی ئـەو ماسولکەیەی کە کاری بڕیاردانی لەئەستۆ دەبێت، هەروەها بۆ تێگەیشتنی ڕاستەقینە لـە بڕیارەکان و بوون بە بڕیاردروستکارێکی ناوازەش.

٢-هەشت جۆر بڕیاردەر:

((هیچ كەس نیە لەوە كەساس و كڵۆڵتربێت كە بڕیارنەدان بووەتە تاكە خووی)) .

ولیام جیمس

یەكەمین هەنگاو بۆ دانی بڕیاری دروست ناسینەوەی شێوازی گونجاوی خۆتە بۆ بڕیاردان، هەروەها ئاشنا بونە بە شێوازی بڕیاردانی ئەوانی تریش. هەشت جۆر بڕیاردەر هەن، بەم شێوەیە:

١-سەركێشی خواز:

ئەم جۆرە كەسە كەم حەوسەڵە و بێ جیقڵە، ئەم كەسە حەزی بە سەركێشی و جەربەزەییە، خاوەنی كەسێتییەكی بەهێزە، زۆر گرنگی بە زانیاریەكان نادات و بەخێرایی بڕیاردەدات و بەهۆیەوە زۆرجار توشی بێ ئومێدی دەبێت.

٢-خۆ بە دوورگر لە كێشەكان:

ئەم جۆرە كەسە بڕیاردەرانە هەموو شتێك ئەنجام دەدەن تەنها بۆ ئەوەی لە بڕیاردان وەدووربن. ئەم كەسانە پێیانە باشە كەسێكی تر لەبرییاندا بڕیارەكە بدات. خووی هەمیشەیی خۆ دوورگرتنە لە توشبوون بە كێشە. ئەم جۆرە كەسانە زۆر سەرزەنەشتی ئەوانی تر دەكەن، لۆمەی ئەو كۆمپانیا یان حكومەتە دەكەن كە ناچاریان كردووە بۆ بڕیاردان.

٣-دوودڵ یان ڕاڕا:

ئەم جۆرە كەسانە ناتوانن بە ئاسانی بڕیاری كۆتایی بدەن، گەر بڕیارێكیشیان دا ئەوا زۆرجار هەڵدەگەڕێنەوە و لێی پەژیوان دەبنەوە ئەوجا دەشی گۆڕن. ئەم ڕێگە

ناجێگیرەی بۆ بڕیاردان گرتویانەتەبەر زۆرجار دەبێتە هۆی نانەوەی کێشە و ئاریشە لە نێوان خۆی و گەورەترەکانیدا.

٤-خاوەن لۆژیك:

ئەم جۆرە کەسانە هیچ کات بڕیار نادەن تاوەکو زۆرترین زانیاری کۆدەکەنەوە، کردارە(عەمەلیە)ی کۆکردنەوەی زانیاریش کاتی زۆری پێویستە، بۆیە ئەم کەسانە زۆرجار لە بڕیاردان دوادەکەون و بەهۆیەوە توشی پەژیوانی دەبنەوە.

٥-لێکۆڵەر:

ئەم کەسە زۆر بەگومانە، حەزی لەوەیە خۆی لە شتەکان بکۆڵێتەوە پێیان ئاشنابێت، لە دەوروپشتی بکۆڵێتەوە و بپرسێت بەر لەوەی بڕیارێك بدات کە پشت بەستووە بەو زانیاریانەی کۆی کردونەتەوە.

٦-بەسۆز:

ئەم چەشنە کەسانە بۆ بڕیاردان پشت بە سۆز و هەستەکان دەبەستن. ئەم کەسە متمانەی بە پەیبردنەڕووداو(حەدەس)ی خۆی هەیە، هەرگیز نایەوێت ئازاری کەس بدات، پاش لە گوێگرتن لەکەسانی تر بڕیارێك دەدات هەڵقوڵاوی هەناویەتی.

٧-دیمۆکراتی:

ئەم جۆرەی مرۆڤ حەزی بە کۆکردنەوەی دەستەی کارەکەیەتی بۆ ڕاوەگرتنیان لە بارەی دۆخە تێکەوتوەکەیانەوە. ئەم چەشنە کەسانە بڕیارەکانیان پشت بەستە بەکۆڕا، پشتگیری دەستەیی" بەلاّ ئەو کێشە تایبەتیانەی توشی ئەم جۆرە کەسانە دەبێت لەم کاتەدا ئەم کەسە کەسی وەهای دەست ناکەوێت بۆ ڕاوێژکردن پشت پێ بەستراوبێت.

٨–خاوەن بڕیاری(دوایین سات):

ئەم جۆرە مرۆڤە تاوەکو دوایین سات چاوەڕوانە ئەوجا بڕیار دەدات، یاخود چاوەڕێ دەکات تاوەکو دەکەوێتە ژێر گوشارەوە، لەم کاتەشدا جگە لە بڕیاردان هیچ ئەگەرێکی دیکەی دەپێش نابێت.

ئێستاش.. تۆ کام جۆرە بڕیاردەریت؟ کام جۆر بە باشترین دەزانی؟

بەزۆری.. لە زۆرێك لەو كۆڕانەی دەیبەستم خەڵكان لێم دەپرسن: كام جۆر لەم كەسانە باشترینیانە؟ منیش هەمیشە دەڵێم: هیچ كام لەم هەشت جۆرە لەوانی تر باشتر نییە. دەتوانی تۆیش بە خاوەنی شێوازێکی تایبەتی بیت کە ئەم جۆرانە هەمووی لەخۆ بگرێت و تەرزی گونجاوی تۆ بۆ بەڕێوەبردن بنوێنێت. گرنگ ئەوەیە چاوت بخەیتە سەر یەك وشە((كشۆكی–مرونەت)) و بەپێی ئەمە ڕەوتاربکەیت. ڕەنگە شێوازی بڕیاردانت دیمۆکراتیانەبێت کەچی بەپێی قایلمەندی بە کۆمەڵ بڕیاربدەیت. بەڵام زۆرجار پێویستت بەوەیە پشت بە لۆژیك ببەستی و زانیاری زۆر كۆبكەیتەوە. لە جارەكانی تردا كە پێویستی کرد دەتوانی پشت بە پەیبردنەڕوداو(حەدەس)ت ببەستیت و متمانەی پێبکەیت. کلیلەکە ئەوەیە کشۆك بیت جا بە بەهەر ڕێگەیەکیش بڕیاربدەیت.

٣- دە هۆکار بۆ بڕیاردانی هەڵە:

((سەریاری فرەیی... کەمیش لەبونە))

هیپۆکراتس

ئەو کاتەی هۆکارەکانی پشت بڕیاردانی هەڵە دەزانیت، ئەمە بۆخۆی پرمەتی دەرت دەبێت بۆئەوەی باشتر خۆت ئامادەبکەیت" گەر دووچاری دۆخی هاوشێوەی ببیتەوە، لێرەدا گوتەیەکی فیرجیلت بیردەخەمەوە، کە دەڵێت: **" لەو مرۆڤە بەختەوەرتر نییە کە بە هۆکاری پشت شتەکان ئاشنایە"**، لێرەشدا دە هۆکارت بۆ دەخەینەڕوو کە هۆکاردەبن بۆ بڕیاردانی هەڵە:

١-دودڵی و گوشاری کار:

ئەوکاتەی بە ڕاستییەوە دەکەویتە ژێر گوشارێکەوە، ڕەنگە ئەمە ببێتەهۆی ئەوەی کە بەیەکەم بیرۆکەی بۆهاتوت قایل بیت و بەبێ گرنگیدان بە بیرۆکە گەلێتر بڕیاری لەسەربدەی. دودڵی دەتخاتە دۆخێکی ئاوەزی ناسروشتییەوە، کاردەکاتەسەر هەستەکانت، ئەمەش وەهات لێدەکات بڕیاری ناتەندروست بدەیت.

٢-پەیپێبردن(ئیدراك)ی هەستی(حسی):

کاتێك دەتەوێت ڕاستێتی دۆخێك دووپات بکەیتەوە کە توشی ئارەزووەکانت هاتووە، بەڵام ڕاستی گەلێ پاڵپشتی بونیان نییە، ئەوا تۆ لەم کاتەدا لایەنگیری بیرۆکەیەکت دەبیت، کە کۆکردنەوەی ئەو زانیاریانە لەخۆدەگرێت کە یارمەتی بڕوا و هەستەکانت

دەدات و دواتریش لەسایەیدا بریاردەدەی، بۆیە هەوڵەكانت لەبۆ پشتیوانی كردنی تێروانین و هەستە تایبەتیەكانت هانت دەدەن بۆ بڕیاردانی هەڵە.

٣-ترس:

گەر بیرۆكەیەكی پێشوەختت هەیە لەبڕیاردانی شكست خواردوو، ئەوا توشی ترس دەبیت لە شكست، جا گەر بتەوێت لە ئێستا یاخود لە داهاتووشدا بڕیاربدەیت هەمان شت ئەزمون دەكەیت. ئەزموانەدنی شكستی پێشوو بڕواكانت بۆ دوبارە شكست خواردنەوە زیاد دەكات. ترس وەها لە مرۆڤ دەكات بەشێوەیەك هەست بكات كە هیچ بگۆڕ و هێزێكی نییە، بەندییەكە لەنێو ئەندێشە نەرێنیەكانیدا، ئەمەش هانی دەدات بۆ بڕیاردانی هەڵە. ئەمەش ڕاستێتی قسەكەی فرانسیس بیسكۆن دووپات دەكاتەوە كاتێك دەڵێت: " **هیچ شتێك نییە بتترسێنێت جگە لە خودی ترس**".

٤-تووڕەیی:

تووڕەبوونیش هۆكارێكی سەرەكی هەڵە بڕیاردانە" چونكە لە دۆخی تووڕەییدا بڕیارەكان پشت بەستن بەو زانیاریانەی كە ڕەنگە هیچ پەیوەندییەكیشی بە خودی بابەتە بنچینەییەكەوە نەبێت و بڕیاری لەسەر بدەیت. بۆنمونە: هەڵدەستیت بە وەدەرنانی كارمەندێك كاتێك تۆ تووڕەیت، دواتر كە دادەمركێیتەوە پەشیمان دەبیتەوە. بەداخەوە زۆرێك لە بەڕێوەبەران لە دۆخی هەڵچوون و تووڕەییدا بڕیاردەدەن و دەشزانن هەڵەیە، بەڵام هەر بڕیاری لێدەدەن. تووڕەیی وەك هوراس دەڵێت: " **جگە لە ماوەیەكی كورتی شێتێتی هیچی دیكی نییە**" .

٥-کارتێکاری دەرەکی:

ڕەنگە هۆکارێکی دەرەکی فاکتەری پشت هەستکردنت بێت بە داڕووخاوی. بۆنمونە: گەر چاوەڕوانی وەرگرتنی قەرزێکی گرنگیت، بانکەکەش ئاگادارت دەکاتەوە کە پێت نادرێت، یاخود گەر ڕوویدا کارکارێکی تایبەتمەند لەدەست بدەیت، یامەکو پەیوەندیت بە سەرگەورەکەتەوە باش نییە، هەموو ئەم کارتێکار و هاوشێوەکانی کاریگەری تەواوی هەیە لەسەر بڕیارەکانت، تەنانەت هانت دەدات بۆ دانی بڕیاری هەڵە.

٦-بیرکردنەوە ئاستی تەسك:

زۆرجار کە بە خێرایی بڕیارێك دەدەیت بۆ چارەکردنی شتێك یام دۆخێك بەخێرایی، ڕەنگە ئەم بڕیاردانە لە داهاتوودا کێشەی گەورەترت توش بکات، بۆنمونە: بەڕێوەبەرێك بڕیاری کەمکردنەوەی بانگەشە و ڕیکلام دەدات بۆ کەمکردنەوەی خەرجییەکان و زیاوکردنی داهاتەکان، بەلأم ئەم کارەی هەڵی قازانجی گەورەی داهاتووی لەدەست دەردەکات" لەداهاتوودا. زۆرجار بڕیاری پەلە هەڵەدەبێت و کارەکە پتر دەئاڵۆزێنێت.

٧-نمونەیی:

کاتێك دەتەوێت نمونەیی بیت، بڕیارەکانت تەندروست بن، ئەوا کاتێکی زۆرت پێویستە بۆ کۆکردنەوەی زانیاریەکان، ئەمەش بۆخۆی ناچارت دەکات بڕیاری هەڵەبدەی. کۆکردنەوەی زانیاریەکان کارێکی زۆرباشە، بەلأم تەوەزەلی و دواخستنی کۆکردنەوەی زانیاریەکان ناچارت دەکات هەست بە دڵەڕاوکێ بکەیت" بەهۆی کەمی کاتی بەردەستی ماوەوە، ئەوجا بڕیاری هەڵەت لێوە سەرچاوە دەگرێت. لەم کاتەشدا گوتەیەکی بابلیلیۆس سیرست وەکو نمونە بۆ دەهێنمەوە کە دەڵێت: "**کاتێك لە بیرکردنەوە دەوەستین، ئەوا زۆرجار هەلەکانمان لەدەست دەردەچێت**".

٨-گرنگی نەدان بە خێرایی بڕیاردان:

بۆنمونە گەر ویستت شوێنی بانگەشەکردنەکەت لە ڕۆژنامەیەکدا بهێڵیتەوە، دواتر ئەم کارە هەڵبوەشێنیتەوە و بڵێی بۆ جاری داهاتوو، بەلاّم کە دواتر دەتەوێت دیسانەوە بانگەشە لەو ڕۆژنامەیەدا دەست پێبکەیتەوە پێت دەڵێن: ئەو ماوەیەی قەولّ بووە لە نێوانماندا تەواوبووە. گرنگی نەدان بە خێرایی بڕیاردان و تەمبەڵی تێداکردنی ناچارت دەکات بڕیاری هەڵە بدەیت. لێرەشدا گوتەیەکی کۆنفۆشیۆست بیردەخەمەوە کە دەبێژێت: **" گەر مرۆڤ هەستی بە کێشە دوورەکان نەکرد، ئەوا ڕاڕتر و دڵەڕاوکێدارتر دەبێت کاتێك نێزیکتر دەبێت".**

٩-ڕێك نەخستن و تێکەلاّوکردنی لەپێشییەکان(ئەولەویات):

ڕێکنەخستن و تێکەلاّوکردنی لەپێشییەکان، بە ناچارییەوە دەتخەنە ژێر کاریگەری دڵەڕاوکێ وە، کە ئەمەش ناچارت دەکات بڕیاری هەڵە بدەیت. کاتێك چەندین شت لەیەك کاتدا دەتەوێت ئەنجام بدەیت، ئەوا دەکەویتە دۆخێکی ڕاڕایی و خەمۆکییەوە، ئەوجا ناشتوانی بڕیاری تەندروست بدەیت، بابیلیلۆس سیرس دەڵێت: **" ئەنجامدانی دووشت لەیەك کاتدا، مانای ئەنجام نەدانی هەردووکیانە".**

١٠-بڕیاردان لەسەر بیستراو:

کاتێك لە هەموو ڕاستیەکان بێ ئاگادەبیت، گوێت بۆ قسەکانی خەڵك سوك دەبێت، ئەوجا خۆت ئامادەی بڕیاردانی هەڵەیش دەکەیت، ئمرسۆ دەڵێت: **" ناتوانی هەڵەبکەیت بەبێ گرفتاربوون بە هەڵە".**

هەموو ئەوانەی پێشووتر باوترین ڕێگە و هۆکارەکانی پشت بڕیاردانی ناتەندروستن، لەبەرئەوەی تۆ ئێستاکە دەزانی دەبێت چی نەکەیت، باشتر وەهایە ئامادەبیت فێری ئەوانەش بیت کە دەبێت بیان کەیت، بۆئەمەش مەنشۆس دەڵێت: **" پێویستە خەڵکی بڕیاربدەن دەبێت چی نەکەن، بۆئەوەی بە خۆشەوە ئەوە ئەنجامبدەن کە بڕیاردەدەن بیکەن " .**

٤-دە ئامۆشیاری بۆ دانی بڕیاری دروست

((گەر بەری لیمۆت بۆ بەردەستە، دەبێت ئاوگیراوەی لیمۆ دروست بکەیت))

یۆلیۆس ڕۆزینۆلد

لەبەرئەوەی هەنوکە تۆ شێوازی بڕیاردانت و هۆکارەکانی پشت هەڵە بڕیاردانت ئاشنایت، ئێستایش کاتی ئەوە هاتووە ئەو شێوازە کارایانە ئاشنابیت کە یارمەتی دەرت دەبن بۆ بڕیاردانی تەندروست. لێرەشدا دە ئامۆشیاریت بۆ بەردەست دەخەین لەبۆ بڕیاردانی ڕاست و بێ مەلام:

١-ڕاهاتن لەسەر بڕیاردانی ڕۆژانە و دووبارەکردنەوەی:

وەك لەپێشدا گوتمان کە : کردارەی بڕیاردان وەکو ماسولکە وەهایە، کەواتە پێویستی بە مەشق و بەردەوامی پێدانە بۆ ئەوەی بەهێز و دروست بێت. ئەوکاتەی ڕۆژانە بڕیاردەدەیت-تەنانەت گەر بڕیارەکانیش نا گرنگ بن-بەمەش خۆت بۆ کەسێکی خاوەن بڕیاری تەندروست ئامادە دەکەیت و توانای بڕیاردانی پێویست و تەندروستت بۆ چێ دەبێت.

٢-لە ئەزمونەکانی پێشوترتەوە فێربە:

هەوڵبدە لە هەڵەکانی پێشوترتەوە فێرببیت و سودیان لێ ببینی، هەروەها لە سەرکەوتنەکانیشتەوە فێرببیت و کەڵکیان لێ ببینی.

٣–ڕاوێژی شارەزايان بكە:

هەوڵی ڕاوەرگرتنی ئەو كەسانە بدە كە بەلاتەوە پەسەندن، ئەوانەی كە متمانەت بە بڕيار و دانايیەكانيانە، هەوڵبدە لێيانەوە فێرببيت كە چۆن بڕياردەدەيت، بەلام دەبێت ئەوەشت لەيادنەچێت كە تێڕوانينی شارەزايان بۆ بوارەكە يارمەتييەكی مەزن دەبێت بۆ بڕياردانی تەندروست، بەلام مەرجيش نييە بە تەواوەتی بێ خەوش بێت.

٤–وای دابنێ تۆ كەسێكی تريت:

هەوڵی ڕوانين لە دۆخەكەت بدە لە چاوی كەسێكی ترەوە، ياخود لە گۆشەی جۆراوجۆرەوە لە دۆخەكانت بڕوانە، ئەمە دەبێتەهۆی زياوبوونی هەڵبژاردنەكانی پێشووترت، بەشێوەيەكی گشتی بۆ هەر كێشەيەك سێ ڕوانگە و بۆچوون بوونی دەبێت: تێڕوانينی تۆ، تێڕوانينی كەسێكی تر، تێڕوانينی ڕاست و دروست.

٥–لايەنگير مەبە:

بەدووربە لەبڕياردانی پشت بەست بە هەستكردن و سۆزەكانت بەرامبەر كەسێكی تر، دەبێت لەڕوانگەی جۆراوجۆرەوە لە دۆخەكە بڕوانيت و هيچ لايەنگيرييەكی تێدا نەبێت.

٦–وشياربە لە لوتبەرزی پێگە:

ڕەنگە بڕوات وەهابێت تەنها لەبەرئەوەی پلەت بەرزە و نازناوت مەزنە ئيتر هەموو بڕيارەكانت دروستن؟! بەڵكو پێويستە بڕيارەكانت پشت بەست بە ڕاستيەكان دابمەزرێنی و نەكەويتە ژێر كاريگەری پۆست و پێگەی كارتێ كردوتەوە.

7-جێبەجێکردن:

کاتێك بڕیارێك دەدەیت، بۆنمونە: بڕیارت داوە ڕێژەی فرۆشەکانت بە ١٠٪ بەرزتر بکەیتەوە، بڕوای تەواوت بە گەیشتن بەم دۆخەت هەیە، پێویستە هەنگاوی شیاو بنێی بۆ زێدەترکردنی سەرکەوتنەکانت و سەرکەوتنی نەخشەڕێکانت لەخۆ بگرێت.

٨-بەکێش بە:

گەر بڕیارێکت دا، جێبەجێت کرد، هەوڵبدە کە بەکێش بیت و ئامادەی ئەنجامدانی چاکسازیی پێویست بیت بۆئەوەی پلانی سەرکەوتنت لەخۆبگرێت.

٩-لە گشتاندن خۆت بەدووربگرە:

کاتێك وشەگەلی گشتاندنی وەکو ((هەمیشە، هەرگیز، گشت)) بەکاردێنی بە درۆزن دیاردەکەوی، بۆنمونە گەر گوتت: ((من هەمیشە گرنگی بە کڕیارەکانم دەدەم))، ئەم چەشنە بانگەشانە و بەکارهێنانی وشەی هەمیشە بۆخۆی مانای ناڕاستی قسەکەیە" چونکە ناتوانی بەبەردەوامی کاری وەها ئەنجام بدەی. هەروەها کاتێك دەڵێی: ((من هەرگیز بڕیارێك نادەم مەگەر ڕاوێژی دەستەی کارکارم بکەم)). ئەم چەشنە دەستەواژانە ڕەنگە ببنەهۆی ناڕاست دەرخستنی قسەکانت. بۆیە پێویستە خۆت لە وشە گشتاندنەکان بەدووربگریت و بەدیاریکراوی لە دۆخ و شتەکان بدوێی" لەکاتی هەر چەشنە بڕیاردانێکدا.

١٠-بەدواداچوون:

بەدواداچوون هۆکارێکی گرنگ و بنچینەیی سەرکەوتن و شکستی کۆمپانیاکانە. هەربۆیە پێویستە بەدواداچوونی ئەو بڕیارانەت بکەی کە لە جێبەجێکردندان، دڵنیابیت

لەوەی هەمووان کار و بەرپرسیارێتی خۆیان دەنوێنن و ڕێزی ڕێچکەی کارەکە دەگرن. لەبیرت بێت بەدواداچوون هەمان کاریگەری و گرنگی بریاردانی هەیە، بگرە زیادتریش.

ژیانی داهاتووت پشت بەستە بەو بریارانەی ئەمرۆ دەیدەیت، بۆیە ژیانت باشتر دەبێت گەر بەباشتر فێری بریاردان بیت. لەمڕۆوە دەست پێبکە و بریاری سادە و ساکاربدە، لەماوەیەکی کەمدا فێری ڕۆیشتنەسەرەوە دەبیت بەسەر پلەکانەی سەرکەوتندا، دەتوانی بریاری باشتر و گرنگترین بدەی.

٥-چۆن بڕیارێکی بەکۆمەڵ دەدەیت؟

((ژیان یان سەرکێشییەکی جوامێرانەیە، یاخود هیچ نییە))

میلین کیلر

بڕیاری بەکۆمەڵ سودی زۆر و ئاوێتەی هەیە. هەوڵبدە لە نێو دەستەی کارەکەتدا بەرپرسیارێتی بڕیاردانی هاوبەش و متمانەی هاوبەش بئافرێنی.

بۆئەوەی بڕیاری بەکۆمەڵ بدەیت، پێویستە ئەمانە ئەنجام بدەی:

١- بابەتەکە بنوسەرەوە بۆئەوەی شیکردنەوەی بۆ بکەیت بە هەموو هەڵوێست و ڕوانگەکانەوە.

٢- لەبەرگیراوەیەکی بدەبە هەموو ئەندامانی کارەکە، لەبیرت بێت کە پێویستە هەموان بەباشی ئاشنای کێشەکەبن.

٣- داوا لە ئەندامانی دەستەکە بکە هەڵوێست و بۆچوونی شیاوی خۆیانی لەبارەوە بخەنەڕوو.

٤- هەموو تێڕوانینەکان بەراورد و دیاری بکە.

٥- دەنگی زۆرینە بۆ چارەی پێویست و شیاو بەدەست بخە" لەڕێگەی وەڵامدانەوەی ئەم چوار پرسیارەوە:

أ- چەندی تێ دەچێت؟

ب- مەترسیدارترین ئەگەر بۆ ڕوودان چییە؟ چۆن دەتوانین چارەی بکەین؟

ت- دەتوانین چی بکەین؟ چۆنیش لەسەری بەردەوامبین؟

پ- کاریگەرییە لاوەکییە دوور و نزیکەکانی ئەم بڕیاردانە چین؟

٦- لــە دەســتەکە بپرســە و بزانــە کامیــان حــەزی لــە جێبــەجێ کردنــە، بەرپرسیاریەتیەکانیش دیاریبکە بۆ زامنکردنی سەرکەوتن.

٧- دەبێت بەدواداچوونی جێبەجێ کردنی بڕیارکە بکەیت، ئەنجامەکانیش دیاری بکەیت، وەك وەلیام چیمس دەبێژێت: " کاتێك دەگەیتە بڕیارێك، جێبەجێی دەکەیت، پێویست چاو لە هەموو بەرپرسیارێتیەکان بپۆشی و گرنگی بە ئەنجام بدەی"، وەك وەلیام چیمس دەبینێ هەر کاتێك هەلێکی بۆ بەشداری کردن هەیە لە بڕیاردانی بە کۆمەڵدا، لێرەوەش بڕیارەکان لەسەر بنەمایەکی پتەو دەدرێن و ئەنجامی خوازراو چنگ دەخات.

٦-چۆن بڕیاری تەندروست دەدەیت؟

((گەر هەوڵ نەدەیت شتێك ئەنجام بدەیت دوورتربێت لەوەی فێری بوویت، ئەوا هەرگیز پێش ناکەویت))

ڕۆناڵد. ئۆسپۆرت

زۆرجار توشی هەندێك دۆخ دەبیت بڕیاری ڕاستەوخۆی بێ دواخستنی پێویستە، لەبەرئەوەی سەرکردەیت، پێویستە بە توانابیت بۆ ڕووبەڕوو بوونەوەی ئەم چەشنە دۆخانە بە متمانە و وردی تەواوەوە، بۆئەمەش دەتوانی ئەم ڕێگایانە بۆ بڕیاردانی یەکلاکارەوەی تەندروست و متمانە پێکراو بەکاربێنی:

١-شێوازی پیر(کوڕی دانا):

کاتێك بنیامین فرانکلین توشی کێشەیەك دەهات کە چارەسەرێکی ڕاستەوخۆی پێویست دەبوو، دوو هێڵی ستونی لەسەر لاپەڕەیەك دەکێشا، لەسەر ستونی یەکەم دەینوسی (بەڵێ)، لەسەری ئەوی تریش دەینوسی(نەخێر)، ئەوجا لایەنە ئەرێیەکانی لەبەشی بەڵێدا دەنوسی و نەرێنیەکانیشی لەبەشی نەخێردا دادەڕشتەوە، هەرکام ستونێك زێدەتر بوایە ئەوەی بە ئەنجام وەردەگرت بۆ بڕیاردان:

بەڵێ(هۆکارە ئەرێییەکان)	نەخێر(هۆکارە نەرێنیەکان)
١-	١- ....
٢-	٢- ....
٣-	٣- ....
تێکرا	تێکرا

٢-ڕوانین لەکێشەکە لە گۆشەی جۆراوجۆرەوە:

دەبێت لـە گۆشـەی تـازەوە لـە کێشـەکان بڕوانیـت، جێگـرەوە گـەلێك بدۆزیتـەوە کـە بتوانێت یارمەتیت بکات لە کردارەی بڕیاری دروستدا.

دۆخەکە	دۆخەکە لەڕوانگەی جۆراوجۆرەوە
*خەرجکردنی پارە بۆ نوێکردنەوە.	*ئافراندنی کەشێکی باشتر بۆ کارکردن و باشترکردنی ڕاژەی پێشکەشکراو بە کڕیار.
*زیادبوونی تێچوونەکانی بانگەشە.	*بانگەشەی فراوان، قازانج و فرۆشی زۆر.
*زیادبونی خەرجیەکانی مووچە.	*زیادبونی سود لەڕێگەی دامەزراندنی کارمەندی زۆرترەوە.
*دەرکردنی کارمەندێك.	*یارمەتی دانی بۆبەرجەستەکردنی داهاتووی لە جێگەیەکی باشتر .

ڕوانـین لەکێشـەکان لـە ڕوانگـەی نوێـوە هەڵبـژاردنی زۆرت بـۆ بەردەسـت دەخـات و بۆچوونی فرەجۆریشت بۆ دەستەبەر دەکات کە لای خۆیـەوە یارمـەتیت دەدات بـۆ دانـی بڕیاری باشتر.

گرنگ

((کاتێك پابەندیت پێویستە بڕیـاری یـەکلاکارەوە بـدەی، دەبێـت وردتـر و خۆپـارێزتر بیت، هەوڵبدە بەر لە بڕیاردان بەجوانی و بەکاتێکی باش بیر لە بڕیارەکانت بکەیتەوە)).

٧-ڕێزگرتن لە خوود و کردارەی بڕیاردان :

((گرنگترین دۆزینەوەی هاوتەمەنانم، ئەوەیە کە مرۆڤ دەتوانێت ژیانی بگۆڕێت" گەر بتوانێت ئاراستە ئاوەزیەکانی بگۆڕێت)).

ولیام جیمس

ڕێزگرتنــی خــود کاریگــەری ڕاســتەوخۆی دەبێــت لەسەر هەموو لایەکانی ژیان، تاوەکو پـتر ڕێـزی خـۆت بگریـت خۆشەویسـتیت بـۆ خـۆت زێـدەتر دەبێـت، بڕیارەکانت باشتر و دروستتریش دەبن. ڕێزگرتنی خود کلیلــی ســەرکەوتنە، ڕەگــەزی ســەرەکی ژیــانێکی بەختــەوەرە. کەواتــە ڕێزگرتنــی خــود چییە؟ چـۆن دەتــوانی بــەدی بهێنــی؟ ناشــانیل براندین نوســەری پەرتوکی (چۆن ڕێزگرتن لـە خـود بەدیدەهێنی) وای دەبینێ کە: ڕێزگرتنی خود شێوازی هەستکردن و بڕوابوونە بەرامبەر بـەخۆت. ڕێزگرتنـی خود هەستکردنە بە ئاشتی هەناوی لەگەڵ دەروندا.

زۆر کـەس بڕوایـان وەهایـە کـە هەسـتکردنی بـاش بەرامبـەر بـە خـود، لـە بڕیـاری تەندروستەوە سەرچاوە دەگرێت. بەڵام ئەمانـە پێچـەوانەکەی تێگەیشتون"چـونکە ئـەوە بڕیاری ڕاستە لە هەستکردنی باش بەرامبەر خودەوە هەڵدەقوڵێت، نەوەك پێچەوانە. ئەم هەستە باشـانە بەشـێوەی وێنـەی هـەناوی کەسـەکە دیاردەکـەوێت، لـەبری ئـەوەی لـەم ڕوانگەیەوە بڕیاربدەی، یان بڵێی: ناتوانم بڕیاری دروست بدەم، ئەوا لەم چەشنە تـاوتوێ کارییە نەرێنیانە لەگەڵ خۆتدا خۆت بەدووربگرە" چونکە هەستکردنی خۆ بەکەم زانین لە هەناوتدا بەرجەستە دەکات، ڕەنگە ئەمـەش بەسـەر خۆتـدا زاڵبکـەیت و نـەزانیت کـە زۆر

خـەڵك بـەم هۆیـەوە توشـی شکسـت هـاتوون و زۆر دامـەزراوە و کۆمپانیـاش بـەهۆی بیرکردنەوە لە وشەی (ناتوانم)ەوە لەلایەن خاوەن و بەڕێوەبەرەکانیەوە توشی مایە پوچ بوون هاتوون.

((ئەوەی لەدەستمان ڕۆیشتووە و ئەوەشی چاوەڕوانمانە بێ بەهادەبێت گەر بەراوردی بوونی هەناومانی بکەین))

ڕاڵف و.ئیمرسۆن

چۆن ڕێزی خودیت پونیات دەنێیت ؟

١-تێبینی ئەو وشانە بکە بەخۆتی دەڵێی.

٢-بەپێی توانایی خۆت ئەم دێڕانە دووبارە بکەرەوە.

- هەموو ڕۆژێك ڕێزگرتنم لە خودم باڵاتر دەبێت.
- من خۆمم خۆش دەوێ و ڕێزی خۆیشم دەگرم بەبێ مەرج.
- دەتوانم بە ئاسانی بڕیاربدەم.
- من بڕیار دروستکارێکی ناوازەم.

٣-تەمەنت دابەشی سێ قۆناغ بکە.. گریمان ئەنجامەکەت ١٥ دەرچوو..

- ئێستایش سێ بڕیاری ڕاست بیری خۆت بخەرەوە کە لەو کاتەوەی لەدایك بوویتە تاوەکو تەمەنت گەیشتۆتە ١٥ساڵ داوتە، تۆماری چۆنێتی کارتێکردنی ئەم بڕیاریانەت بکە لەسەر هەستەکان و باشترکردنی ژیانت.
- هەمان شت بۆ ماوەی نێوان ١٥ -٣٠ ساڵیت دووبارە بکەرەوە.
- هەمان شتیش بۆ تەمەنی ٣٠-٤٥ ساڵی تەمەنت.

ئێستایش... تۆ خاوەنی ٩ بڕیاری بەهێزی، بڕیارگەلێك وەهای لێ کردووی هەست بە مەزنی خۆت بکەیت. ئەمەش بەڵگەیە بۆئەوەی کە تۆ توانیوتە بە درێژایی تەمەنت نۆ بڕیاری دروست و بەکلاکارە بدەی. جار نا جارێك ئەم بڕیارانە بخوێنەرەوە، بۆ بەهێزکردنی ڕێزگرتن لە خودت پەنایان تێبگرە. لەمڕۆوە دەست پێبکە، متمانەت بەخۆت هەبێت، دەشتوانی سەرکەوتووبیت، تواناداردەبیت کە بڕیاری تەندروست بدەی.

لێرەشدا گوتەیەکی ئۆ ج.ماندینۆ ت بیر دەخەمەوە کە دەڵێت: " **هەمیشە تێبکۆشە، ئەوەی ئەمڕۆ دەیوەشێنی سبەی بەرەکەی هەڵدەگریتەوە)).**

د. نۆرمان ڤینسینت بال دەبێژێت: ((**ئەوکاتەی بیرکردنەوەکانت دەگۆڕیت، تۆ بەم کارەت هەموو جهانت دەگۆڕیت))** .

٨-کرداره(عەمەلەیە)ی بڕیاردان:

((کاتێك دۆخەکە پەیوەست دەبێت بە تایبەتمەندیی باڵاوە، بەس سەرلێدەرکردن بەس نابیت، بەڵکو پێویستت بە هەوڵە بۆ یادگرتنی زانین و قۆستنەوەی))

کلۆنفۆشیۆس

زانین هێزە!! .. ئایا ئەمە ڕاستە؟ بەتایبەت لەم چەرخەماندا (چەرخی زانیاری)، بەلأم ئەم زانینە تەنها بەشێوەی زانیاری دەمێنێتەوە گەر نەیخەیتە بواری جێبەجێکردن و بەکارهێنانەوە. لەم بەشەدا هەموو بنەماکانی بڕیاردانی دروستم پێشکەش کردی، بەهیوام پەیامی چۆنێتی ئەنجامدانیم پێ ناساندبیت.

ئەرەستۆ دەڵێت: ((**مرۆڤ بنچینەی هەموو ئەو شتانەیە ئەنجامی دەدات**))، تۆمارس مکسلی دەڵێت: ((**ئامانجی باڵا لە ژیاندا زانین نییە، بەڵکو کارە**)) .

((چەند خولەکێك لەکاتەکانت بۆ ئەنجامدانی ئەم ئەرکە پەسەندە تەرخان بکە" بۆئەوەی لەمڕۆوە بەسەر پلەکانەی سەرکەوتندا بەرەو سەرێ هەنگاوبنێی)).

١-سێ بڕیار بنوسەرەوە کە پێشتر نەختێك دوات خستوون. نەخشەی کارت دیاریبکە، کاتی گونجاویش بۆ هەر بڕیارێك تەرخان بکە:

بڕیار	نەخشەی کار	دوا کات	ئەنجام
١-		....	
٢-		....	
٣-	....		

٢-ئێستاش دەست بە جێ بەجێکردن بکە، پەیوەندی تەلەفۆنی ئەنجام بدە، کۆبونەوە ببەستە، قسەلەگەڵ ئەم کەسدا بکە، نامە بۆ ئەویتر بهەنێرە، گرنگ ئەوەیە بڕیارەکەت بچێتە بواری جێبەجێ کردنەوە.

گومانی تێدانییە کە تۆ جاربەجار بڕیاری هەڵە دەدەیت، بەڵام گرنگ ئەوەیە تێبگەی کە دۆخێکی سروشتییە مرۆڤ هەڵەبکات. لەڕاستیدا وەك سیگمۆند دەڵێت: ((**لەکاتێکدا مرۆڤ لە هەڵەیەکەوە بۆ هەڵەیەکی تر دەگوازێتەوە، ڕاستی تەواوی بۆ دیاردەکەوێت**)).

گرنگی ئەم هەڵانە لەوەدا دیاردەکەوێت لێیانەوە فێربیت، فێربیت کە چۆن لەداهاتوودا بڕیاری گونجاو دەدەی.

بە ئازایەتی و بوێریی خۆت چەکداربکە" بۆنەوەی هەرئێستا بڕیاربدەی. ئەوەت لەبیربێت کە هیلین کیلر گتویەتی: ((**ژیان یان سەرکێشییەکی بوێرانەیە، یاخود هیچی تر نییە**)). هەموو سەرکەوتنێکی مەزن پریشکی یەکەمی بە بڕیار دەستی پێکردووە.

پێداگیری بکە لەوەی ببیتە بڕیاردەرێکی سەرکەوتوو.

کلیلی دووەم

هاندان ..

هێزی پاڵنەری جیاکردنەوەی مرۆڤایەتی

((هەموو کردارەکانت –جا ڕەگەزنامەت هەرچییەك بێت، یاخود کار و پیشەی ئەنجام دراوت چی بێت– لە ڕەگەزی هاندانی هەناوتەوە سەرچاوە دەگرێت، جا ئەم هاندانە ئەرێیی بێت یاخود نەرێنی))

د.ئیبراهیم فەقی

٩-هاندان.. چییە؟ مانای چییە؟ :

((ئەو کارە سەرەکیەی کە مرۆڤ لە ژیانیدا دەکەوێتە ئەستۆی، ئەوەیە بدوێ و خۆی ئاراستەبکات))

ئارش فرۆم

تۆیش لەگەڵ مندا هاوڕای لەوەی کە: گەر هـــاتوو ڕەگـــەزی هانـــدان و بزوانـــدنمان لەدەســـتدا بـــەهای کاریشـــمان لەدەســـت دەدەیـن؟ ئایـا کەسـێك دەناسـی خـاوەنی ئیشێکی باش بوبێت" چێژی لێ بـینی بێـت، پلەکەشـی بـاش بوبێـت، بـەلآم سـەرباری ئـەوەش کەچـی دەسـتی لەکارکێشـابێتەوە لەبەرئەوەی هاندانی نەماوە و ورووژێنەرەکانی لەدەستداوە؟

کاتێك هاندراو دەبیت، ئاستی نواندن و ئەنجامـدانت لـە ترۆپکـدا دەبێـت، ڕاسـتییەکی دروستیشـە،کاتێك هانـدانت لەدەسـت دەدەیـت ئاسـتی نوانـدن و ئەنجامـدانت کـەم دەبێتەوە، ئێستا پـتر لـە هـەر کـاتێکی پێشـتر هانـدان بووەتـە جێگـەی بـاس و بایـەخ، پەرتوکی زۆری لـەبارەوە بلآوبوەتـەوە، کـە دووپـاتی گرنگییەکـەی دەکەنـەوە. هەنوکـە بەرێوەبەرگـەلێکی زۆر هـەوڵی فێربـوون و یـادگرتنی هونـەرەکانی هانـدان و هانـدەرەکان دەبن، لەگەڵ چۆنێتی بەکارهێنان و قۆسـتنەوەی بەرامبـەر کارمەنـدەکانیان" بـۆ ئـەوەی باشتر کاربکەن و بەهۆیـەوە بـەئامانجێ خـوازراو بگـەن و قـازانجی بـاڵای ویسـتراو چـنگ بخەن.

ڕەنگە تۆیش بپرسیت: ئەی هاندان چییە؟ ئەم وشەیە لەکوێوە سەرچاوەی گرتووە؟

ئـەم وشـەيە لـە كۆنـە وشـەيەكى يۆنانييـەوە وەرگـيراوە و مانـاى بزوانـدن و جولآنـدن دەگەيەنێت. فەرهەنگى ويستر هاندان بە كار دەناسێنێت، ياخود گوتنى شتێكە پـاڵ بـە كەسێكەوە دەنێت بۆئەوەى كارێك ئەنجام بدات، لە زمانى ئينگليزيشـدا وشـەى هانـدان Motivationدەتوانرێـت بـە Motive-action يـش بخوێنرێتـەوە، واتـە: **هانـدان كردارێكە لە هاندەرێكەوە سەرچاوە دەگرێت.** بەلآم ئەم هاندانە لە كوێوە هەڵدەقوڵێت؟

د.دينـيس واتلّـى – نوسـەرى پـەرتوكى(هانـدان لـە رووى دەروونييـەوە)–دەڵێـت: ((هاندان لە ئارەزووەوە سەرچاوە دەگرێت، كاتێك ئارەزووەيەكى پتەو و بـەهێزت هەيـە بـۆ بەديهاتنى ئامانجێكى دياريكراوت، ياخود ئەوكاتەى جۆرێـك كێشـەت دووچـار دەبێتـەوە، لەو كاتەشدا تۆ دەتەوێت گۆڕانێك بەرەو ئاستێكى بالآتر ئەنجام بدەيت، ئەوا تـۆ هانـدراو دەبيت، لەم وەختەشدا كە تۆ لە لوتكەى هانداندا دەبيت بـەرەو بـەديهاتنى ئامانجەكـەت هـەنگاو دەنێـى، بـۆ بـەديهاتنى ئـەم ئامانجەشـت هـيچ لەمپـەر و داڕووخاوييـەك نابێتـە رێگرت)) .

١٠-کرداره(عەمەلیە)ی هاندان :

((ڕەنگە یەکێك بێت لە پەرچوەکانی ژیان، ئەوەی کە هەرچییەك لە ئاستی لوتکە نزم تربێت تۆ ڕەتی بکەیتەوە، ئەوا تۆبە لوتکەت دەگەیت)).

سۆمەرست مۆم

بەرلـە قۆسـتنەوەی هێـزی مـەزنی هانـدان بـۆ بـەدیهاتنی ئامانجـەکان، پێویسـتە لەسـەرەتاوە خودی کردارەی هاندان ئاشنابی و فێری بیت.

١-ئارەزوو:

هاندان بە بوونی ئارەزوویەکی بەهێز بۆ بەدیهاتنی ژیانێکی باشتر دەست پێدەکات.

٢-وادانان :

وای دابنێ کە تۆ خەونەکەت بەدی هێناوە، تۆ بەڕاستی لەنێو خەونەکەتدا دەژیت.

٣-قسەکردن لەگەڵ خۆدا:

لەگەڵ خۆتدا قسەبکە، بەشێوەیەك هێزت پێ ببەخشێت، هیمەتت بوروژێنێت، لـەبیرت بێـت هەمیشـە بـەخۆت بڵـێ: دەتـوانم ئەمـە ئـەنجام بـدەم، دەتـوانم ئـەنجامی بـدەم... بەردەوامبە لەسەر وتنەوەی ئەم دروشم و قسەیە تاوەکو دەبێتە بەشێك لە کەتواریت.

٤-کردار(جێبەجێ کردن):

زانین و هێزت بخەرە بواری کردارییەوە، لەبیرت بێت پێویستە ببیت و ئەنجامبدەیت و بەدەستی بێنی ئەوەی دەتەوێت.

نمونەیەك بۆتۆ: گەر خەون بەوەوە دەبینی بە بەڕێوەبەری گشتی کۆمپانیای ئیش تێکراوت بیت، چاوانت دابخە، وای دابنێ تۆ بەڕاست بەم پێگەیە گەیشتووی، ئەوجا دە جار بەدوای یەکدا بڵێ: من دەتوانم بەمە بم.. ئەوجا دەستبکە بەکارکردن بۆ بەدیهاتنی ئەم ئامانجە مەزنەت. دایڤید فیسکۆت دەڵێت:" **دەست پێبکە و وای دابنێ بەوکەسە بویتە کە دەتەوێت ببیت)).**

١١-سێ جۆرەکەی هاندان:

((لای کەسانی تازە دەست بۆ بردوو ئەگەرەکان زۆرن، بەڵام لای شارەزا کەمە))

شاتریۆ سوزوسکی

١-هاندەری مانەوەی بنچینەیی:

ئیبراهیم ماسلۆ دەبێژێت: ((**گرنگترین بزوێنەری مرۆڤ هاندەری مانەوەیە**))، ئەم چەشنە هاندەرە هەموو پێویستییە بنچینەییەکانت دەگرێتەخۆ، وەکو: خۆراك و ئاو و ئەو هەوایەی هەڵی دەمژیت، گەر یەکێك لەم پێویستیانەت لەدەستدا ئەوا پاڵنەرێکت لە هەناوەوە بۆ چێ دەبێت و ناوەندەکانی دەماری جۆراوجۆرت لە مێشکدا بۆ دەبزوێنێت، لەکاتێکدا هەڵچونەکانی خانە دەمارییەکانت زیاودەبێت، تۆ بە جەستە هاندەرێیت بۆ ئەنجامدانی ئەوەی پێویستە لەبۆ بەدیهاتنی تێری ئەم پێویستییە.

هەر کە ئەم ئاتاجییەت تێربوو دۆخت دەگەڕێتەوە باری ئاسایی خۆی، بەخۆ دوورگرتن لە ئاڵۆزاندن نمونەیەکت پێ دەبەخشم:

گەر ڕۆژێك پاش ماندوبونێکی زۆر گەڕایتەوە ماڵێ، ئەوەندە شەکەت بووی نەتدەتوانی هیچ شتێك ئەنجام بدەیت، لەناکاو.. گوێت لەدەنگێك دەبێت کە هاواردەکات: ئاگر.. ئاگر.. دەنگی ئاگادارکردنەوەی کەوتنەوەی ئاگر دەبیستی، خەڵکی لێرە و لەوێ بەرەو دوور لە ئاگرەکە دەڕۆن، ئەی تۆ چی دەکەیت؟بێگومان تۆیش وەکو ئەوان ئەنجام دەدەیت و بەرەو دوور لە ئاگرەکە دەڕۆی. کەواتە ئەم هێزی ڕۆیشتنەت لەکوێوە بۆ هات؟ وەڵامەکە: تۆ بە هاندەری مانەوە پاڵپشتی کرابووی بۆ ئەوەی گیانی خۆت ڕزگاربکەیت. بەڵێ، ئائەمەیە لە هەناوتەوە ئەو وزەیەی پێ بەخشیویت کە بە هۆیەوە دەتوانی خۆت ڕزگاربکەیت.

لە کۆڕێکدا لێیان پرسیم: ئایا هاندەری مانەوە دەتوانێت کەسێك بجوڵێنێت کە نەخۆش بێت و تازە لە نەخۆشخانە وەدەرکەوتبێت؟ گوتم: بەڵێ، وای دابنێ سەگێکی

زۆر برسی و هار لە نزیکیەوەیەتی و لەناکاو پەلاماری دەدات، دەبینێت کە خێراتر لە ڕاکەرانی گۆرەپانەکان هەڵدێت. بەشێوەیەکی گشتی کە دۆخەکە دێتەسەر مانەوە تۆ دەبیتە داهێنەر، بەئاگا، هاندراو، وای دابنێ کە هەموو کاتێك ئەم هاندەرەت هەبێت دەبینی دەبیتە داهێنەرێکی مەزن و ئەو ئەنجامانەی بەدەستی دەهێنی ناوازە دەبێت.

٢-هاندانی دەرەکی

ئەم جەشنە هاندانە لە چوارچێوەی دەرەوەوە سەرچاوە دەگرێت، بۆنمونە: لەو دەستەواژە و قسانەوەی کە هەستەکان دەخرۆشێنن، یان لە هاوڕێ و خێزانەوە. ڕەنگە وتارێك بێت لە گۆڤارێك یاخود لە دەزگایەکی ڕاگەیاندنەوە بڵاوبێت، ڕەنگە سەرچاوەی ئەم هاندانەت سەرۆك ئیشەکەت بووبێت، کێشەی ئەم هاندەرە دەرەکیانە ئەوەیە بۆ ماوەیەکی زۆر بەردەوام نابێت، پاشی ماوەیەکی کورت هێزی هاندەریت دەپوکێتەوە.

بۆنمونە: هەرگیز بووە، جارێك ڕووبکەیتە کۆڕێك لەبارەی هاندانەوە؟ گەر وەڵامەکەت بەڵێ بێت، ئەوا پرسیاری مەودای کارایی ئەم کۆڕەت لێ دەکەم بۆ هاندانت؟ پاش ماوەیەك کاریگەریەکانی لەسەر تۆ چۆن بووە، پاشی مانگێك، ئەی دوای ساڵێك؟ ئەی ئێستا؟ بێگومان ئاستی هاندانت بەتێپەڕبوونی کات لاواز دەبێت و دەپوکێتەوە. وەرە باپرسیارێکی دیکەت لێ بکەم: گەر سەرۆك ئیشەکەت بە پێکەنینێك پێشوازی لێ کردی، ئەمە چۆن کاردەکاتە سەر ئیشی ئەو ڕۆژەت؟ ئەی ئەگەر پێچەوانە ڕوویدا، ئایا ئەمەش کار لە ڕۆژەکەت دەکات؟ دڵنیام لەوەی کار لە هەستەکانت دەکات، ئەم کارتێکردنەش بۆماوەیەکی زۆر دەمێنێتەوە، بۆ نەگبەتی مرۆڤ هەمیشە پشت بە هاندانی دەرەکی دەبەستێت بۆ هەستکردن بەوەی ئەوان جێگەی ڕێزی سەرۆك یان هاوڕێ یاخود هاوبەشی ژیان یان هەرکەسێکی تری گرنگن.

ولیام جیمس لەم وارەدا ئێژێ: ((**گەر چاوەڕوانی ستایش و پەسندانی ئەوانی تری ئەوا زۆر بەزوویی دەبیتە نێچیرێکی ئاسانی فرت و فێڵ و تەڵەکان**)). لەڕێگەی

لێکۆڵینەوەکانمەوە بۆم دیارکەوت کۆمپانیاکانی دڵنیایی سالآنە کێبڕکێیەك بۆ کارمەندانیان ڕێك دەخەن، ئەوکارمەندەی باشترین فرۆشی و قازانجی هەبێت ئەوا بەبێ بەرامبەر دەبرێت بۆ گەشتی دوورگەیەکی بچۆلانە و جوان. بێگومان لەکاتی ئەم کێبڕکێیەدا ئەو کارمەندەی هەفتانە فرۆشی دەگاتە ۲۰۰۰ بەرزی دەکاتەوە بۆ ۳۰۰۰ دۆلار . واتە بەرێژی ٥٠٪ فرۆشی زیاد دەکات، بەلآم پاشی کێبڕکێکە، بڕی فرۆشەکانی کەمدەبێتەوە بۆ ۱٥۰۰ دۆلاری هەفتانە، واتە بەرێژەی ٥٠٪ نزم دەبێتەوە، پاشی ماوەیەکی کورت ژمارەیەکی زۆری کارمەندەکان یان دەست لەکاردەکێشنەوە یاخود دەردەکرێن! سەرباری ئەوەی هەمان کارمەندان لەگەڵ هەمان خەڵکی ناوچە و بۆهەمان کۆمپانیا کاردەکەن کەچی بەهۆی هاندەرەکەوە گۆڕانی گەورە لەفرۆشیاندا ڕوو دەدات، ئەمەیە کێشەی هاندانی دەرەکی، کە بە تێپەڕبوونی ماوەیەکی کەم هەڵدەپرووقێت و نامێنێت.

لێرەدا قسەیەکی کۆنفۆشیۆس ت بیردێنمەوە، کەدەڵێت: **((ئەوەی مرۆڤی بالآ هەوڵی بۆ دەدات لەهەناویدا دەستەبەرە، بەلآم مرۆڤی لاواز لای ئەوانی تر دەستەبەرە)).**

۳-هاندانی ناوخۆیی:

ئەم جۆرەی هاندان کاریگەرترین و بەردەوامترینی سێ جۆرەکەی هاندانە. ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ سروشتی ئەم جۆرەیان" چون لەم کاتەدا تۆ بە هێزی خودی و بالآت هاندراویت بۆ بەدیهاتنی ئامانجەکانت. بەر لە ۲۰۰۰ ساڵی ڕابردوو سۆکراتی فەیلەسوفی گەورە یەکەم کەس بوو ئاماژەی بەم جۆرە پاسایە ئاوەزییە هۆکارییە کردووە، لەمرۆشدا لەلایەن زاناکانی

دەروون ناسییەوە ئاماژەی ((هۆکار و ئەنجام))ی بۆ بەکاردەهێنن. **هەموو هۆکارێك ئەنجامێکی هەیە گەر هەمان هۆکار دووبارە بوویەوە هەمان ئەنجام چنگ دەکەوێتەوە**، بە مانایەکی تر گەر بتوانی هەمان هاندەرەکانی رابردووت چنگ بخەیتەوە ئەوا بەردەوام هاندراودەبیت .

لە وەرنامەی زمانەوانیانەی دەماریدا گریمانەیەك هەیە ئاماژەدەکات بەوەی کە:

((لە مێژووی هەر مرۆڤێکدا هەموو ئەو سامانانە هەن کە دەتوانێت لە سایەیاندا هەموو گۆرانێکی ئەرێی ئەنجام بدات)).

بۆیە رەگەڵ مندا هەوڵی ئەنجامدانی ئەم ئەزمونکراوە زانستیە بدە:

چاوانت دابخە، بە قوڵی لە لوتەوە هەناسە بدە، بیر لە کاتێك بکەرەوە کە لە لوتکەی هاندانا بویتە.

بیر لە ئەزمونێکی دیاریکراوت بکەرەوە کە بتەوێت دووبارە تێیدا بژیتەوە" لە کەتواری ئێستادا. بەهەمان شێوازی پێشوو هەناسەبدە، دانیشە یان بەهەمان شێوە هەستە، هەوڵبدە هەست بە هەمان چەشنە هەستی ئەزمونی رابردووت بکەیتەوە، گەر بتوانی ئەم مەشقە بە جوانی ئەنجام بدەی ئەوا هەمان چەشنە هاندانت بۆ دەستەبەر دەبێت.

هاندانی هەناویت وەکو کاری هەناوی وەهایە، ئێمە پێویستمان بەوەیە هانی خۆمان بدەین بۆ ئەوەی هاندانمان لە قوڵایی خودمانەوە بێت، پێویستمان بە هیچ کارتێکارێکی دەرەکی نابێت، مارك تۆین ئاماژەدەکات و دەڵێت: **((گەر نەتوانی ستایش چنگ بخەیت، ئەوا خۆت بەهەر شێوەیەك بێت پەسنی خۆت بدە.. گەر ئەوانی تر بەشان و باڵتدا هەڵیان نەدا، ئەوا خۆت بە خۆتدا هەڵبدە)).**

هەوڵبدە لە قوڵایی هەناوتەوە مەلەبکەی، ئەزمونەکانی رابردوت بگێرەوە، هەستی پێبکە، چێژی لێ وەربگرە، هەوڵبدە بەپێی توانا تێیدا بژیت. ئەلێکسەندەر گراهام بێل دەڵێت:

((من ناتوانم بڵێم ئەم هێزە بەچی دەبێ، بەڵام دەزانم هەیە، ئەم هێزە تەنها لەکاتێکدا بەردەست دەبێت کە مرۆڤ لە دۆخێکی هزری وەهادابێت کە لە ڕێگەیەوە بزانێت بە تەواوەتی چی دەوێت؟ سووردەبێت لەسەر ئەوەی نەوەستێت تاوەکو بەوەدەگات کە دەیەوێت)) .

لەبیرت بێت کە هێزێکی خودی بێ شومار لەهەناوتدایە بۆ هاندانت، ئەوەی لەسەر تۆیە ئەوەیە کاتێك بدۆزیتەوە کە تۆ تێیدا هاندراوبیت، هەوڵی دیسانەوە ژیانەوە لەم ئەزمونە بدە" بەهەموو سۆز و هەستەکانتەوە.

١٢- دە خێراترین ڕێگە بۆ داڕووخانی کارمەندان :

((لەکاتێکدا من لەکارمدا بۆ پێشێ هەنگاو دەنێم گرنگی بەوە نادەم خەڵکی چیم لەبارەوە دەڵێن،بەڵام گرنگی بەوە دەدەم کە ئەنجامی دەدەن))

ئەندرۆکارنگی

بەداخەوە تاوەکو ئێستا زۆرێك لە بەڕێوەبەران ترس بەهۆکاری یارمەتی دەری هاندان دادەنێن، بە یارمەتی دەری دەزانن بۆ ئەنجامدانی کاری گرنگ بەشێوەیەکی خێرا لەگەڵ بەدیهاتنی ئەنجامی باشترین، لەکاتێکدا پێچەوانە ڕاستە. خۆ ڕاستە بەکارهێنانی دەستەلآت و سزا دەبێتە هۆی بەدیهاتنی ئەنجامی خێرا، لە ڕاستیدا تاکە ئەنجام لەم کاتەدا شڵەژان ، دڵەڕاوکێ و داڕووخان لە بەدیهاتنی ئامانجە خوازراوەکان دەبێت.

دە ڕێگەت بۆ پێش دەست دەخەم کە هۆکاری پشت داڕووخانی کارمەندانن:

(دەتوانی تۆ لای خۆتەوە کەڵکی لێ ببینی).

١. ناجێگیری :

ڕەنگە کۆمپانیاکەت توشی ناجێگیری بێت" گەر شێوازی پەیڕەو لێکراوی کارگێڕی بەخێرایی بگۆڕیت، یاخود جاربە دووی جار کێشە بەسەر کۆمپانیاکەتدا دێت، یاخود بەهۆی دووچاربوون بە ئاریشەوە نەخشە ڕێگای پەیڕەو کراوی دەگۆڕێت. ئەم چەشنە هەستکردنانە دەبنە هۆی ناجێگیری، ئەمەش لای خۆیەوە دەبێتەهۆی ناهاندانی کارمەندان.

٢. موچەی نەگونجاو:

ئەو موچەیەی بۆ کارمەندانت دەیبڕیتەوە بەقەت بەهایانە ؟ کەی بووە دوایین جار کرێکانیانت بەرز کردۆتەوە؟ تێبینی بکە و بزانە کە موچەی نەگونجاو دەبێتە هۆی کوشتنی هاندەرەکان، بۆیە بە دەستکەوتنی یەکەمین هەل ئەم کاریان جێدەهێڵن.

٣. سەرزەنەشت و خراپ مامەڵە:

ئایا تۆ ڕاهاتووی لەسەر ئەوەی لەپێش چاوی ئەوانی تر ڕەخنەی کارمەندانت بکەیت؟ لەبەردەم ئەوانی دیکە بەسەریاندا دادەبارێیت؟

لەبیرت بێت خراپ مامەڵە کردنت ڕەگەڵ کارمەندانتدا دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی هاندانیان بۆ باش کارکردن.

٤. ئومێدی درۆ:

ئایا ڕوویداوە بەڵێنی پلە بەرزکردنەوەت بە کارمەندێکت دابێ و بەڵێنیەکەت نەبردبێتەسەر؟ یاخود بەڵێنی ئەوەت پێ دابێت کە پاداشی بکەیت و نەت کردبێت؟

بەجوانی بیربکەرەوە، دەبینی ئەمە بۆخۆی دەبێتە هۆی لەدەستدانی متمانەی نێوان خۆت و کارمەندەکانت، هاندانەکانیان تیادەچن و دەپوکێنەوە.

٥. ڕۆتینانەت(ناپێویست و بێزارکار):

ئایا هەمیشە هەمان کار بەسەر کارمەندەکانتدا دەدەیت؟ ئایا کارمەندەکانت ڕاهاتوون لەسەر ئەنجامدانەوەی هەمان کارەکان؟

دەبێت تێبینی ئەوە بکەیت کە مرۆڤ هەمیشە پێتفی بە نوێبونەوە و فێربوونی بەهرەی نوێیە. ڕۆتینیش یەکێکە لەو هۆکارانەی مرۆڤ دەگەیەنێتە دۆخی پوکانەوە و هۆکاری پشت نزمکردنەوەی ئاستی هاندانیان دەبێت.

٦. خراپی بەرهەمی پێشکەش کراوت:

بەرهەمە پێشکەش کراوەکانت خراپییەکیان تێدایە؟ کارمەندەکانت توشی ڕەخنە دەبنەوە لەکاتی پێشکەش کردنی بەرهەمەکانت بەوانی تر؟

هەوڵی بەرزکردنەوەی ئاستی باشی بەرهەمەکانت بدە" چون پێویستە مرۆڤ هەست بە شانازی بکات لەوەی دەیفرۆشێت، شانازی بکات بەوەی ئەنجامی دەدات.

هەربۆیە بەرهەمی خراپ هۆکاری پشت شەرمەزاربوون و بێزاربوونی کارمەندانە، ئەمەش دواتر هۆکاری پشت کەمبونەوەی ماندانیانە.

٧. ئامانجی دژ بەیەك :

ئایا ڕوویداوە شتێك بڵێی، دواتر لێی پەشیمان بوو بیتەوە؟

دەزانم کە دژبەیەکی ئامانجەکان دەبنەهۆی دڵەڕاوکێ و ئاژاوە، هەروەها جۆرێك لە لەدەستدانی متمانەش دەئافرێنێت و لە تواناییەکانت وەکو بەڕێوەبەر کەمدەکاتەوە، ئەمەش بێگومان کار لە کارمەندانت دەکات.

٨. ئاراستەکردنی لۆمە و سەرزەنشت:

کاتێك توشی هەر شکستێك دەبیت لۆمەی کارمەندانت دەکەیت؟ خووگرتن بە سەرزەنشتن کردنی ئەوانی تر کارێکی ئاسانە و دەبێتە هۆی ئەوەی پەیڕەوی ڕێگەیەکی لاواز بکەیت بۆ کارگێڕی و بەڕێوەبردن، ئەمەش دەبێتەهۆی هان نەدانی کارمەندان بۆ باشتر کارکردن.

٩. لایەنگرتن:

بێ جیاوازی لەگەڵ هەموو کارمەندەکانتدا کاردەکەیت یاخود هەندێکیان بەسەر ئەوانی تردا باشتر دەسەپێنی؟

خاترگرتن و لایەنگرتن دەرکی وتی وتی دەکاتەوە و واتە وات لەنێو کارمەندەکانتدا دروست و بڵاودەکات، ئەمەش بێگومان دەبێتەهۆی لاوازکردنی هاندانیان.

١٠. ڕەفتاری تایبەتیت:

ئایا تۆ لەو کەسانەی کەمترین پێکەنین لەسەر ڕووخسارت دیاردەکەوێت؟ کاتێک بەوانی تر دەگەیت سلاویان دەکەیت؟ تێبینی بکە و بزانە کە ڕەفتاری تایبەتیت هۆکارێکی گرنگە بۆ لاوازکردنی ئاستی هاندانی کارمەندانت، ئەو ڕێگەیەی ڕەفتاریان ڕەگەڵ دەکەیت و بەهۆیەوە لێیان نزیک دەکەویت، هەموو ئەمانە ڕەنگە ببنەهۆی لاوازبوونی هاندانی کارمەندانت. بێگومان ئەم لیستە دەشێت درێژتربێت، بەلام من ئەم دە هۆکارەکەم بە کاریگەرترین و باوترین زیان گەیەنەرەکان بە دامەزرووەکان زانیوە، بۆیە ئاماژەم پێ داون. خۆت لەنێو بەندێك یاخود زێدەتریش لەو لیستەدا دەبینیتەوە؟ گەر وەها نەبوو ئەوا پیرۆزبابیت لێ دەکەم بۆ گەیشتن بە لوتکە.. بەلام گەر لەنێو لیستەکەیت ئەوا هەرئێستا هەندێك گۆڕانکاری ئەنجام بدە.. بەڵێ، هەرئێستا، تاوەکو پتر خێراتربێت ئەوەندە باشتر دەبێت.

١٣-پێنج ڕێگەی بەسود بۆ هاندانی کارمەندان:

((بەهێزترین شت لەم جهانەدا، ئەوەیە بیرۆکەیەك لەکاتی خۆیدابێت))

ڤیکتۆر هۆگۆ

لەکاتی بونم بە میوانی بەڕێوەبەری کۆمپانیایەکی چنی، لێم پرسی: بەچی ڕێگەیەك هانی کارمەندەکانت دەدەیت؟ گوتی: بە پارە هانیان دەدەم.

بەپێکەنینەوە لێم پرسییەوە: لەپاڵ ئەمە چی تر ئەنجام دەدەیت؟ گوتی: بۆچی دەبێت هانیان بدەم؟ نازانیت چەندە بێ کار هەن و بەدووی کاردا دەگەڕێن؟ ئەوەتا منیش کارم بۆ هەندێك لەمانە ڕەخساندووە. تاوەکو باشتر کاربکەن منیش بەخشندەتر دەبم لەگەڵیاندا، گەر وەها ئەنجام نەدەن ئەوا منیش بێ سێودوو دەریان دەکەم و کارکەری دیکە دەهێنم.

لەم کاتەدا پرسیاری ڕێژەی گۆڕینی کارمەندی کۆمپانیاکەیم کرد، لەوەڵامدا گوتی: ٦٣٪، بەڕاستی زۆرم سەیر لێهات !

لەم کاتەدا پێنج ڕێگەی بەکەڵکم خستە پێش دەستی بۆئەوەی بتوانێت هانی کارمەندەکانی بدات:

(١) کەمکردنەوەی تێکرای خولانەوەی کارمەندان:

کاتێك کارمەندان ڕێز و هاندان دەبینن بەبێ زیادکردنی پارەش حەزی بەردەوامبونیان بۆ دەستەبەر دەبێت و تەنانەت گەر لەجێگەی تریش موچەی زیادتریشیان بدەنێ ڕەنگە نەڕۆن. کەسێك دەناسی ڕەتی پێشنیاری کۆمپانیەکی موچە زیادتری کردبێت بەهۆی پەیوەستی بەم کارەی ئێستاوەی؟ چونکە بەختەوەرە و خەمی نییە. پارە هۆکارێکی هاندەرە، بەڵام هەمووشتێك نییە، چونکە هەموو کارمەندەکان تەنها پێویستیان

بەپارەنییە بۆ کارکردن، بەڵکو پتر پێویستیان بە ڕێز و خۆشەویستی بۆدەربڕینی هاوسەنگ و جیاوازی نەکردنە لەنێوانیاندا.

(٢) کەمکردنەوەی ڕێژەی ئامادە نەبوون:

کاتێك کارمەندان ئیشەکانیان بەدڵ دەبێت کەمترین جار ئامادەنابن، تەنانەت لەدۆخی نەخۆشیشدا. بۆخۆم بەڕێوەبەرێك دەناسم کە نەشتەرگەری پێی ئەنجامدابوو، بەڵام پاشی نەشتەرگەرییەکەی ڕاستەوخۆ بۆسەر ئیشەکەی ڕۆیشتەوە! ڕەنگە ئەمە بەزێدەڕۆیی بزانی، ڕەنگە تۆ لەمەدا ڕاست بیت، بەڵام مەبەستم ئەوەیە کاتێك کارمەندێك وەها هەست دەکات بۆخۆی کاردەکات، ئەوا هاندراودەبێت، حەزی بۆ ئیشکردن دەجوڵێت، خۆی لە ئامادەنەبوون بەدوور دەگرێت، مەگەر دۆخەکەی زۆر ناچاری بێت ئەگینا بۆ سەر کارەکەی دێت.

(٣) ڕەفتاری باش بۆ کارمەندان:

کاتێك کارمەندان هاندراو دەبن، ئەوا حەزیان بە ژینگەی کارکردنیان دەبێت، پتر پێ دەکەنن و یەکتریان خۆش دەوێت، ئەمەش بێگومان کار لە شێوازی ڕەفتارکردن لەگەڵ کڕیار و سەردانکاراندا دەکات.

(٤) بەدیهێنانی ئامانجەکان:

هاندان هێزێکی پاڵنەرە بۆ ئەنجامدان، بەجۆرێك وەها لە کارمەندان دەکات بە خرۆشەوە کاربکەن بۆ بەدیهاتنی ئەو ئامانجانەی وەکو ئامانجی خۆیان هەستی پێ دەکەن، لێرەوە هاندان دەبێتە گرنگترین هۆکاری پشت بەدیهاتنی ئامانجەکان.

(٥) وزە:

هاندان دیسانەوە بەرهەم هێنەرێکی سەرەکی وزەشە، کاتێك مرۆڤ هاندراو دەبێت، ئەوا(لەشی بەجیاوازتر دەجوڵێنێت) بەشێوازی باشتر هەناسە دەدات، دەبێتە خاوەنی

چالاکی و زیندەیی و بەشێوەیەکی گشتی باری جەستەیی خاستر دەبێت لەکەسێك هاندانی نییە. ئەوکاتەی کارمەندانت ئەم وزەیەیان لا دەستەبەرە، بێگومان باشترە بۆ پترکردنی بڕی بەرهەم و پارمەتی دەریشە بۆ بەدیهاتنی ئامانجە بەپێزەکان.

بێگومان هەر هەوڵێك بۆ هاندانی کارمەندانت بدەی، سود و کەڵکی باشی بۆت دەبێت و ئەنجام و بەرهەمەکانت باشتر دەبێت لەوەی پێشبینیت کردووە.

١٤-بیست ڕێگەی کارا بۆ هاندانی کارمەندان :

((باشترین ڕێگە بۆ دیاریکردنی ئەوەی چی خەڵکی هاندەدات ئەوەیە لێیان بپرسیت))
هارۆلد. ماك ئەلیندۆن

ئێستایش باوەکو ٢٠ ڕێگەت پێشکەش بکەم که گرنگن بۆ هاندانی کارمەندانت:

١) ستایش و ڕێزگرتن:

هەرگیز ڕوویداوە سوپاسی کارمەندێکت بکەیت؟ ولیام جیمس دەڵێت: **((قووڵترین بنەمای سروشتی مرۆڤ حەز و ئارەزووە بۆ هەستکردن بە ڕێز)).** ڕێزگرتن لە کارمەندانت بەهێزترین ئامرازە بتوانی بەکاری بهێنیت بۆ هاندانیان" چونکە هەستکردن بە گرنگی و بەهاداری دەروون و ڕێزگرتنی خوود و هەستکردن بە متمانەیان لەلا دەئافرێنێت، بۆ چارە ڕەشی بەڕێوەبەرگەلێکی زۆر لەم ڕاستییە بێ ئاگان، یاخود ڕەنگە مەودای گرنگی و کارایی هاندان لەڕێی ڕێزگرتنەوە نەزانن.

توێژینەوەیەك لەلایەن کۆمپانیای پێشخستنی کارگێڕییەوە ئەنجامدراوە ئەوەی دیارخستووە کە ١١٪ی بەڕێوەبەرەکان بە تەنها پەسنی کارمەندانیان دەکەن و ڕێزیان دەگرن، هەروەها توێژینەوەکە دیاریخستووە کە ٢٧٪ی کارمەندانی بەڕێوەبەران حەزی گواستنەوەی کارەکەیان بۆ کۆمپانیایەکی تر هەبووە، بەهۆی بوونی هاندەر و ڕێزگرتن لە کارمەندان لەو کۆمپانیانەی دیکە. ئەو ڕێژەی مەبەستمانە تەنها بانگێشت کردنی کارمەندەکەت نییە بۆ نوسینگەکەت و تەوقەی لەگەڵ بکەیت و سوپاسی بکەیت،

ڕێزگرتن دەبێت لەسەر بنەماگەلی دیاریکراوبێت، بۆئەوەی ڕێزگرتنەکەت کارابێت پێویستە ڕەچاوی ئەم ڕێسایانە بکەیت:

١- دەبێت ڕێزگرتنەکە لەپێش چاوی هەموو کارمەندان بێت.

٢- پاش ئەنجامدانی کارێك شیاوی ڕێزگرتن بێت ڕێز لەکارمەندەکەت بگرە.

٣- هەوڵبدە ڕاستگۆ و دیاریکراوبیت، بۆنمونە مەڵێ: سوپاست دەکەم بۆ یارمەتیەکەت، باشتر وەهایە بڵێی: من دەزانم تۆ زۆر خۆت ماندوو دەکەیت و دوێنێش بۆ تەواوکردنی ڕاپۆرتەکە لەکاتی خۆیدا کاتێکی زۆر سەرقاڵ بوویت، من ڕێزی ئەم کارەت دەگرم.

٤- زیادە ڕۆیی مەکە.

٥- لەوەش گرنگتر، لەبیرت بێت کەنابێت ئەمە لەبیربکەی، واتە: ڕێزگرتنی کارمەندانت لەیاد مەکە.

کاتێك ڕێز لە هەوڵی کارمەندانت دەگریت، ئەوان باشتر کاردەکەن، نەوەك ئەمە بە تەنها، بەڵکو شێوازی هەستکردنیان بەرامبەر خۆیشیان و تۆیش باشتردەبێت، ئەمەش وەهات لێ دەکات هەست بەوەبکەیت تۆیش مەزن و خۆشەویستی، بۆیە لەمڕۆوە دەست پێبکە، پەسندانی کارمەندان بکەرە خووت، دەبینی پاداشەکانت مەزن دەبن، سۆکرات ئێژێ: ((**ئەوەی بەباشی لەگەڵ خەڵکدا ڕەوتاریکات بۆپێشەوە دەڕوات**))، لەبیرت بێت دەتوانی هەرکارێك لەبیربکەی تەنها سوپاسکردنی کارمەندانت نەبێت، هەوڵبدە بەبەردەوامی خۆت ئەم کارە ئەنجام بدەیت.

٢) خەلات/پاداشت:

خەلات بە ئامرازێکی گرنگی هاندان دادەنرێت، بۆ ماوەیەکی زۆریش ئەم هاندانە بەکارایی دەمێنێتەوە. دیارییەکە باشتروەهایە مەدالیای لێهاتوویی یاخود

تابلۆیەك بێت کە ناوی کارمەندە خەڵات کراوەکەی لەسەر هەڵکۆڵدرابێت لەگەڵ هۆکاری خەڵاتکردنەکەی، یاخود هەر جۆرە خەڵاتێکی تری باشتریش. باشتر وەهایە لە نامەنگێکدا بە کارمەندەکە بدرێت، هەروەها کاریگەریەکەی باشتردەبێت گەر تاکەکانی خێزانەکەی بەنهێنی بانگێشت بکەی و وەکو دۆخێکی چاوەڕوان نەکراو بە کارمەندەکەی ببەخشیت و ئەوانیش لە بینینی ئەم دیمەنە گرنگە بێبەش نەبن. دەتوانی پێشبینی کاریگەری ئەم خەڵاتە لەسەر کارمەندانت بکەیت؟ ئەتوانی بزانی چەندە هاندەر و پاڵنەریشە بۆئەوەی بە باشتر کاربکەن.

کاتێك کارمەندانت خەڵات دەکەیت وەهای لێ دەکەی باشتر لە بەرامبەر خۆی و خۆت و ئەوانی تریشدا بیربکاتەوە بڕوانێت، بۆیە شێوازی خەڵاتکردن بقۆزەوە بۆ بەرزکردنەوەی ورەی ئەوانی تر بۆئەوەی ورە و قازانجی تۆیش پتر بەرز بکەنەوە. وەك جۆن ئەندرۆ هۆڵمز دەڵێت: ((هیچ ئەزمونێك بۆ دڵ باشتر نییە لەگەیشتن بە بنك و بەرزکردنەوەی ئەوانی تر)) .

٣) کێبڕکێ:

لەکاتی ئامادەکردنی لێکۆڵینەوەکەمدا بەڕێوەبەر گەلێ زۆر قسەیان ڕەگەڵ کردم، CEOs،VPs، هەروەها خاوەنی کۆمپانیاکانیش، بۆم دیارکەوت کە زۆر دامەزراوە و کۆمپانیا شێوازی کێبڕکێ وەکو ئامرازێك بۆ هاندان بەکاردەهێنێت، خەڵاتەکەش نان خواردنێك دەبێت لەگەڵ بەڕێوەبەری گشتی یاخود دانیشتن و قسەکردن و کات بەسەربردن ڕەگەڵ گرنگترین کەسی کۆمپانیاکە، ئێستاش دەمەوێت لەتۆ بپرسم: ئایا تۆ ئامادەی بۆ ئەوەی بەڕاستی کاربکەیت بۆئەوەی بگەیت بەوەی لەگەڵ سەرۆکدا نان بخۆی؟ ڕەنگە هەندێك بڵێن بەڵێ. بەڵام ئەو کارمەندانەی ئەم خەڵاتە دەبەنەوە توشی دڵەڕاوکێ دەبن، بیر لەپۆشینی ئەو جلەدەکەنەوە کە دەیپۆشن، شێوازی قسەلەگەڵ

کردن و چەشنی خۆراك خواردن، ئەمانە دەترسێن ڕەفتارێکی گەمژانە ئەنجام بدەن، بۆیە گەر دەتەوێت کێبڕکێ ببێتە هۆکارێك بۆ هاندانی کارمەندانت ئەم شتانەت لەبیربێت:

١- لەبارەی جۆری دیارییەکەوە لە کارمەندانت بپرسە، با خۆیان جۆرەکەی دیارییکەن" چون ئەمە دەبێتە هاندەری ڕاستەقینەیان.

٢- خەلاتەکە باوەکو بۆ دوو کەس بێت، گەر خەلاتەکە گەشتێکە بۆ دوورگەیەك ئەوا باوەکو گەشتەکە بۆ دووکەس بێت" چون ئەمە هەلێك بۆ کارمەندانت دەڕەخسێنێت بۆئەوەی ژنەکەی یاخود هەر کەسێکی تری گرنگ لەم گەشتەدا ڕەگەڵ خۆی بەرێت.

٤) پلەبەرزکردنەوە:

بە ڕەخساندنی هەلی پلە بەرزکردنەوە هەستی کارمەندانیش باشتر هاندراو دەبێت و دواتریش داهاتوویەکی گەش بۆ کۆمپانیاکە دابین دەبێت، بەداخیشەوە زۆرێك لە بەڕێوەبەران بۆ پڕکردنەوەی پۆستە ڤالاکان کارمەندی نوێ دادەمەزرێنن، من نالێم ئەمە تەواو هەڵەیە، بەلآم لەسەرەتادا کارمەندانی کۆمپانیاکەی خۆت هەن و دەبێت پلەیان بەرزتربکەیتەوە. هەلی پلە بەرزبوونەوە بۆ دەستەی کارکەرانت برەخسێنە" بۆئەوەی بەرەو پێشەوە هەنگاوبنێن، کاتێك پلەبەرزکردنەوەی دەبێتە پلەکانی ڤالدرمەی کۆمپانیاکەت ئەوا بەمە هاندراو دەبن و ئەوپەڕی توانایان دەخەنەگەڕ بۆ بەدیهاتنی ئەنجامێکی نایاب.

گەر ئەم هەلەت بۆ کارمەندانت ڕەخساند ئەوانیش ئەوپەڕی هەولّی خۆیان دەدەن بۆ یارمەتی دانی تۆ و دابینکردنی داهاتوویەکی گەشیش بۆخۆیان. هنری دایڤد سۆریۆ دەلێت: ((**گەر مرۆڤ بەو لایەدا پێشکەوت کە خەونیەتی و ڕەهای دەریانی لەو ژیانەدا دەژێت خەونی پێوە بینیوە، ئەوا سەرکەوتنێکی ناچاوەڕوان کراو لەکاتێکی کەمدا**

بەدەست دەهێنێت)) ، یارمەتی دەستەی کارکارانت بکە بۆنەوەی پێشبکەون و خەونەکانیان بەدیبێنن، بێگومانبە لەوەی ئەمە دەبێتەهۆی سەرکەوتنی دڵنیایی تۆ.

٥) مەشق:

دەتوانی مەشق وەکو ئامرازێکی گرنگ بۆ هاندانی کارمەندانت بەکاربێنی، رێکخراو و دامەزراوەکان لەمرۆدا پتر لەهەر کاتێکی رابردوو بروایان بەکاریگەری مەشق و راهێنان هەیە وەکو هاندەرێك بۆ کارمەندانی. بێگومان سەرکەوتنی کۆمپانیاکەت لە داهاتوودا بەشێوەیەکی گەورە پشت بەستووە بە چۆنێتی رەفتارکردنت لەگەڵ کارمەندانت و شێوازی لەئەستۆدانی بەرپرسیارێتیەکانیشیان. تاوەکو بەباشتر مەشقیان پێبکەی، ئەوەندەش نواند و تواناییان پتر بالآتر دەبێت، متمانە پێکراوتر دەبن لە رووبەڕوو بوونەوەی هەر دۆخێك، ئەمەش پتر هاندەریان دەبێت بۆ ئەنجامدانی کارەکانیان. رێژەی قازانجی گەڕاوە بۆ خۆت و کۆمپانیاکەت پاش مەشق پێکردنی کارمەندانت بناڵا دەبێت، هانی کارمەندانت بدە بۆ گوێگرتن و سەیرکردنی کاسێتی گەشەپێدانی خوددی و پەنا بە مەشقەوانێکی کارا بگرە بۆ راهێنان کردن بە کارمەندانت، ئەمەش ئەنجامێکی زۆرباشی بۆت دەبێت.

٦) متمانە:

لۆتسۆ دەڵێت: **"ئەوەی متمانە بەوانی تر نەکات هەرگیز بە متمانەپێکراوییان نابینێت".**

بۆیە، ئەو بەڕێوەبەرەی متمانە بە کارمەندانی ناکات، پێداگیری لەسەرنەوەش دەکات خۆی کارەکانی ئەنجامبدات، بەردەوام دەبێت لە پێداچونەوە بەکارەکانیان، رەخنەیان ئاراستەدەکات،

خۆی بە بار قورس دەزانێت، ئەوجا دەبێتە خاوەنی دەستەیەکی کاری ناکارا و بێ خرۆش بۆ کارکردن.

بەڵام کاتێك متمانە بەکارمەندانی دەکات، وەهایان لێدەکات هەست بە ئازادی بکەن، ئەنجامێکی زۆر خوازراوی دەبێت. جۆرجس.باتۆن دەڵێت: **" هەرگیز بە کەس مەڵێ چۆن ئەوکارەت ئەنجامدا. ئەوەی گرنگە پێی بڵێی کەچی دەکات، دەبینی بە هێزە داهێنانیەکانی تێرادەمێنێت".**

٧) دیاریکردنی ئامانجەکان:

دیون بیات دەڵێت: **" کەسی مەزن ئەوەیە بەیارمەتی ئاوەزی ئەوانی تر دەتوانێت کارەکەی ئەنجامبدات"** ، دیاریکردنی ئامانجی دامەزراوەکەت ڕەگەڵ کارمەندانتدا سودێکی زۆری هەیە، تۆ بەم کارەت تەنها هاندانیان لەلادا دروست ناکەیت، بەڵکو کۆمەکیان دەکەیت بۆئەوەی وابینینێکیان هەبێت لەبارەی سروشت و چۆنێتی بەشداریکردنیان لە بەدیهاتنی ئامانجەکانی کۆمپانیاکەت. توێژینەوەکان سەلماندویانە ئەو کارمەندانەی لەسایەی ئامانجێکی دیاریکراوەوە کاردەکەن پتر هاندراو و کارا دەبن وەك لەوانی تر. بۆیە گەر دەتەوێت بەڕێوەبەرێکی کارابیت، هانی کارمەندانت بدەی بۆ بەدهاتنی ئامانجی باڵا و مەبەست، پێویستە ڕێگە بەکارمەندانت بدەی ڕەگەڵتدا هاوکاربن بۆ دارشتنەوەی ئامانجەکانی کۆمپانیاکە و دانانی نەخشە ڕێگەی بەدیهاتنی.

بۆنمونە: خولێکی دیاریکردنی ئامانج بۆ کارمەندانت بکەرەوە، داوایان لێبکە ئامانج و پێشبینیەکانیان بنوسنەوە، لەگەڵ کاتی بەدیهاتنی. دڵنیابە لە تێگەیشتنیان لەم مەشقە، ئەوجا ڕەگەڵیان کۆببەرەوە و سود لە بیرۆکەکانیان وەربگرە بۆ دیاریکردنی

ئامانجە گونجاوەکانی خۆت لەگەڵ چۆنێتی جێبەجێ کردنیدا، ئالبێرت هابند دەڵێت: "**پێشکەوتن بەدی نایەت، تەنها لەرێگەی قۆستنەوەی شارەزاییەکانەوە نەبێت**" ، بۆیە کاتێك رەگەڵ کارمەندانی کۆمپانیاکەتدا –کە خاوەنی بۆچوون و بیرۆکەی لێك جودان– رێنامە و ئامانجی کۆمپانیاکەت دادەرێژیتەوە بەرەو بەبهاتنی سەرکەوتنت هەنگاو دەنێی، د.رۆبێرت شۆلر دەڵێت:" **ئامانجەکان تەنها پێویست نین بۆ ئافراندنی ماندەرمان، بەڵکو بنچینەشن بۆ مانەوەمان لە ژیاندا**" .

٨) ئەنجام و دەستکەوت:

((بەرهەمی ئەمڕۆت ئامانجەیە بۆ هەوڵەکانی دوێنێت)). دەستکەوت بەختەوەری بۆ ژیانی خۆت و کارمەندانت چێ دەکات، ئامانجە و روونکاری ئەوەس کە: تۆ و کارمەندانت بەو پەری تواناتانەوە هەوڵتانداوە بۆ بەدیهاتنی ئامانجە دیارەکانی کۆمپانیەکە. دەستکەوت گرنگترین هۆکارە بۆ هاندانی هەموان و بەرزکردنەوەی رادەی رێزگرتن لە خود و هەستکردن بە بەهای دەروون. دەستکەوت بۆ هەموو جهان و دەوروبەری دەسەلمێنێت کەتۆ بەوپەری تواناوە هەوڵتداوە و کەڵکت لە زیرێتیت وەرگرتووە. دەستکەوت وەها لە کارمەندانت دەکات باشتر لە خۆیان بروانن، لەکارەکانیشیان، یارمەتیشیان دەدات بۆئەوەی گەشەبکەن و هەوڵی بەدەست هێنانی شتە ئەستەمەکانیش بدەن. کاتێك ئامانج بۆ کارمەندانت دادەرێژیت هەوڵی بەدشداربێکردنی کارمەندانت بدە و باوەکو ئامانجەکانت کەتواریانە بن و هانیان بدە و یارمەتیشیان بدە بۆ بەدیهاتنی ئەم ئامانجانە، دەبینی ئەنجامەکە باش و گونجاودەبێت، فرانکلین رۆزفڵت دەڵێت:" **بەختەوەری لە چێژی دەستکەوتەوە سەرچاوە دەگرێت، مەستی تێکۆشانی داهێنەرانەشە**" .

٩) بڕواپاستی(مسداقیەت)

لە لێکۆڵینەوەیەکدا کەلەسەر پێنج گەورەترین ئوتێلی مۆنتریال ئەنجام درابوو، پرسیاری ئەوە لە کارمەندان کرابووکە: ئایا بەوپەڕی تواناتانەوە کاردەکەن؟ ٧٢٪ یان بە نەخێر وەڵامیان دابوویەوە، کاتێك هۆکارەکەیان لێ پرسی بوون، لەوەڵامدا گتبویان: پاداشی کارەکانیان بۆ بەڕێوەبەرەکانمان دەبێت نەوەك خۆمان، ئیتر بۆچی زۆر خۆمان ماندوو بکەیت!! بۆیە پێویستە هەرکەسە و بەپێی کاری خۆی پاداش بکرێت و نابێت کەس لەبری کەس پاداش وەربگرێت، بەم کارەش متمانەی کارمەندانت بۆخۆت و کۆمپانیاکەت بەدەست دەهێنیت و هەمیشە هاندراو دەبن بۆ ئیشکردنی باشتر، بۆیە هەرکارە و پاداشێك بۆ خاوەنەکەی دانێ و بە دادگەرییەوە بۆ سەرکەوتن هەنگاو بنێ و لایەنگیرمەبە.

١٠) بڕیاردروستکردن:

بەشدارپێکردنی کارمەندانت لە کردارەی بڕیاردروستکردن بە گرنگترین هۆکارەکانی پشت هاندان دادەنرێت، مەبەستم ئەوەنییە لە هەموو بڕیارێکدا بەشداریان پێبکەی، نەخێر" چونکە تۆیش وەکو هەر بەڕێوەبەرێکی دیکە پێویستت بەوەیە زۆرجار خۆت خاوەنی بڕیاری خۆت بیت، بەڵام لە بڕیاردان لەبارەی مەشق پێکردن و دامەزراندنی کارمەندی نوێ و خزمەتکردنی کڕیاران و شتی لەم جۆرەدا دەتوانی راوێژی کارمەندانت بکەیت. دەبێت رێگەشیان پێبدەیت بۆئەوەی خۆیان ببنە بڕیاردەری خۆیان، کێشەکانیان خۆیان چارەسەری بکەن بەبێ ئەوەی بەناچاری بۆتۆ بگەڕێنەوە، رێگەیان پێبدە بۆئەوەی فێربن و بزانن کەچۆن رۆڵ و نواندنیان باشتردەکەن و شێوازی پەیوەندی دابەستن و رەفتاریان خاستردەکەن و خشتەی کارەکانیان بەجوانی بەرەو پێشەوەدەبەن و جێبەجێ دەکەن...هتد. بەمەش متمانەی کارمەندانت بەخۆیان باشتردەکەیت و

هەستکردنیان بە ئەمەکگیری(ئینتیما)یش بالآتر دەکات، هەروەها بۆ پێشەوەیان دەبات، لەگەڵ بەشدار بونیشیان لە کەموکوڕییەکان و بەرپرسیاریەتیەکانیش لە ئەستۆ دەگرن و هەوڵ بۆ بەدیهاتنی ئامانجی خوازراو دەدەن.

١١) ڕاسپاردن:

لە پەرتووکی: ((ئەو حەوت خووەی زۆرینەی خەڵك شوێنی دەکەون)) ی نوسەری بەناوبانگ و پرفرۆشی کتێبەکان لەجهاندا ستیفند.کۆڤای دا هاتووە:" ڕاسپاردنی ئەوانی تر بۆ ئەنجامدانی کارەکان بە کارایی باشترین کاری هێزبەخش و کاریگەرە" . ڕاسپاردن سودی زۆرە، کاتی ئەواوت پێ دەدات بۆ چڕبیرکردنەوە(تەرکیزکردن)لە دۆخ و کارە گرنگەکان. هەروەها هانی کارمەندانت دەدات بۆ باشتر ئەنجامدانی کارەکان بە ئومێدی پلەبەرزبوونەوە" لە داهاتوودا، هەروەها ڕێزلە خۆگرتن و متمانە بەخۆکردن لەلایەن کارمەندەکانەوە بالآتر دەکات، بۆیە ڕاسپاردن و بەبریکارکردن بخەرە ڕیزی یەکەمی بەرنامەکانتەوە. لیستی ئەو کارانە دیاریبکە کەبە کارمەندانتی دەسپێری و دواتریش لیستی کارمەندانی برواپێکراوت بنوسەرەوە، دواتر بەپێی هەردوو لیستەکە کاری گونجاو بۆ کەسی گونجاو دیاریبکە، فێری چۆنێتی ئەنجامدانی کاری پێ سپێردراویشیان بکە، ئەوجا کاتێکیش بۆ ئەنجامدانی ئەو کارەشیان بۆ دیاریبکە، دواتریش بەدواداچوونت لەبیرنەچێت، ئەوجا بە شێوەیەکی ڕێك و گونجاو لەگەڵیان کۆببەرەوە و بزانە کارەکانت چۆن بەڕێدەکەن.

١٢) گەشە و بالآبوون:

((ڕەنگە جوانترین شت کە مرۆڤ لەژیانیدا قەرەبووی پێ وەربگرێتەوە ئەوەیە کە یارمەتی ئەوانی تر بدات، بەمە یارمەتی خۆیشی دەدات)) ، گەر یارمەتی کارمەندانت

بکەی بۆئەوەی پێش بکەون و گەشەبکەن، ئەمە دەبێتە هاندەرێکی مەزنیان، بۆئەمەش کارمەندانت بەشداری کۆرەکا بکە بۆ فێربوونی بەهرەی نوێ، هانیان بدە بۆئەوەی بەردەوام بن لە فێربوون یان بەلای کەمەوە دبلۆم لەئیش و کاریاندا بەدەست بێنن. گەر بتوانی باشتر وەهایە نەختێك لەرووی دارایشەوە بۆ ئەم مەبەستە کۆمەکیان بکەیت.

ڕێگەمەدە بە کارمەندانت بۆماوەیەکی زۆر هەمان کار ئەنجام بدەن، بۆئەوەی بێزار نەبن، وەها هەستبکەن کە بەساڵدا ڕۆدەچن بەلام لەکاردا ڕۆناچن، ناپلیۆن پۆناپەرت دەڵێت: ((**دانایی ئەوەیە وەها لەخەڵك نەکەیت بەساڵدا ڕۆبچن، لەکاتێکدا لەهەمان کاردا ڕۆدەچن))** .

خەڵکی بە بەدیهاتنی گۆڕان و گەشە هەست بە باشتربوونی دۆخی گشتییان دەکەن، سۆکرات دەڵێت: ((**مرۆڤ چێژ لە گەشەپێدانی زەویەکەی و دوایین ئەسپیشی دەبینێت، بەلام من چێژ لەوەدەبینم ڕۆژ لەدوای ڕۆژ خۆم پێش بخەم))**.

تۆیش کاتێك یارمەتی کارمەندانت دەدەی بۆئەوەی پێش بکەون، کەڵك لەم شارەزاییە زێدەیان دەبینی. ز ج.زجلار دەڵێت: **"ئەوەدەبیت و بەدەست دێنیت لەژیانتدا کەدەتەوێت، گەر یارمەتی ئەوانی تریش بدەی بەوە بن و بەدەست بێنن دەیانەوێت"**.

١٣) ڕەفتاری کەسێتیت:

د.کلیمن ستۆن دەڵێت: **" جیاوازییەکی ئاسایی لەنێوان خەڵکدا هەیە، بەلام ئەم جیاوازییە کەمە ناچوونییەکی گەورەی ئافراندووە. جیاوازییە ئاساییەکەش ڕەفتاری ئەرێیی یان نەرێنییە"** .

گەر یەك هۆکاری بنچینەیی بەکەڵك هەبێت بۆ هاندانی کارمەندانت ئەوا ڕەفتارەکانی تۆیە، بۆنمونە شێوازی قسەکردنی تۆ، گوێگرتن و پێکەنین و شێوازی جوڵەکانت، تۆ وەکو ئەو بەڕێوەبەرە وەهای کە هەمیشە لەژێر چاودێرییەکی ورددایە، دەبیتە جێگەی

شیکردنەوە و ڕەخنە، بڕیار لەسەردانت. ڕەفتار و پلەی پەیوەندیت ڕەگەڵ کارمەنـدان و کۆمپانیەکەشتدا لەهەر شتێکی تر گرنگترە.

ئێستایش تۆ ئاشنای ئەو ڕێگەیە دەکەین کە بتوانی لە ڕەفتارتدا بۆ هاندانی ئەوانی تر پێڕەوی بکەیت:

(أ) هـەڵگری پێکـەنینی گـەرمی سـەر ڕووخسـارت بـە، پێکـەنین بەسـۆزیت پیشان دەدات، ئاسودەیی بەخۆیشت دەبەخشـێت و ئـارامیش بـە کارمەنـدانت، ئیمرسـۆن لـەم بارەیەوە دەڵێت:" **ئەوکاتەی کەسێکی خۆشحاڵ دێتـە ژوورێکـەوەو وەکـو ئـەوە وەهایـە گڵۆپێکی تازەت داگیرساندبێت"**.

(ب) گوێ بـۆ کارمەنـدانت ڕادێـرە. زینـۆ دەڵێـت:" **دوو گـوێ و یـەك زمانمـان هەیـە بۆئـەوەی پـتر ببیسـتین و کـەم بدوێین"**. لـە کارمەنـدانت بڕوانـە کەلـە دەوروبـەرتن ، گرنگییان بۆ دیاربخە. پرسیاریان ئاراستەبکە و وەهایان لێبکە هەست بـە گرنگـی بکـەن. خەڵکی حەزیان بەو کەسانەیە گوێیان لێ دەگرن بۆیە ئـارامگریش بـە، تـاوەکو دەتـوانی گرنگی پێدانی خۆتیان بۆ دیاربخە، مەهێڵە هیچ شتێك لەمەت داماڵێت.

(ت) کارمەنـدانت بـە نـاوی خۆیانـەوە بانگێشـت بکـە، ناوەکانیـان خۆشـترین وشـەی بیستراویانە، بۆیـە کاتێـك مرۆیـەك بـە نـاوی خۆیـەوە بـانگ دەکـەیت وەهـای لێدەکـەیت هەست بـە گرنگـی پێـدان و ویسـتراویی بکـات، بۆیـە هەوڵبـدە نـاوی هـەموو کارمەندانت لەیادبێت، پێیویستە بەجوانترین شێواز بانگێشتیان بکەیت.

(پ) بەرپرسیاری هەموو هەڵەکانت بە، هەوڵی سەرزەنەشتکردنی ئـەوانی تـر مـەدە، بەتایبەت کاتێك ویستت هەندێك کار بەوانی تر ڕاسپێریت، کەوتنە هەڵە شتێکی ئاساییە و لـەکاردا هەیـە، بـەڵام گـرنگ ئەوەیـە بەرپرسـیارێتی هـەڵگریت و تیشـك بخەیتەسـەر دۆزینەوەی چارەکان.

(ج) دادگەربە، لایەنگیری کەسێك مەبە لەسـەر هیسـاپی ئـەوانی تـر، هـەروەها ڕێگـە مەدە نازناو و پێگەی بەڕێوەبەریت ببێتـە لەمپـەرێکی نێوانتـان. دال کـارنیگی دەڵێـت:"

لەبیرت بێت بەختەوەری لە رەگەزنامە و موڵکەکانتەوە سەرچاوە ناگرێت" چون بەختەوەری راستەوخۆ پەیوەستە بە بیرۆکە و بۆچوونەکانتەوە". لێرەوە بۆت دیاردەکەوێت کە رەفتارەکانت یارمەتیت دەدات بۆ هاندانی کارمەندانت، هەروەها دەشتکات بەو کەسەی هەڵگری بەرپرسیارێتی هەموو گرە و کێشەکان دەبێت. د.نۆرمان ڤینسینت بال دەڵێت:" **هەر راستییەك رووبەروومان بێتەوە ئەوەندە گرنگ نییە لەچاو رەفتارمان بەرامبەر ئەو راستییە" چون ئەوە کاردانەوەی رەفتارمانە رادەی سەرکەوتن و شکستمان دیاری دەکات".**

١٤) ئاشنای گۆڕانەکانیان بکە:

گۆڕان بووەتە تایبەتمەندیی باوی ئەم ژیانەمان، هەوڵبدە کارمەندانت ئاشنای گۆڕانکارییەکانی دامەزراوەکەت بکەیت" چون ئەمە بۆخۆی وانەواتەکان لەناودەبات. ئەوەك تەنها ئەمە و بەس، بەڵکو کارمەندانت توشی ئارامی دەکات" چون دەزانن چی لەدەوروپشتیان دەگوزەرێت و هۆکاری پشت ئەو گۆڕانکاریانە چین، ئەمەش لای خۆیەوە دەبێتە هاندەریان بۆ کارکردن.

١٥) رێز لەکارەکانیان بگرە:

بۆ چارە رەشی زۆرێك لە بەڕێوەبەرەکان رێزی کاتی کارمەندانیان ناگرن، بۆنمونە: کاتێك بەڕێوەبەرێك دەیەوێت چاوی بە کارمەندێکی بکەوێت، داوای لێ دەکات هەمووشت دەست لێ هەڵبگرێت و بێتە ژورەکەی، یاخود داوای لێ دەکات دەس و دەم راپۆرتێکی بۆ تەواوبکات! رەگەزی کات هۆکارێکی گرنگە بۆ هەستکردن بە گرنگی و رێزگرتنی خوود، گەر رێزی کاتی کارمەندانت نەگریت، تۆ بەم کارەت لە شکۆمەندییان کەم دەکەیت، توانای هاندانیشیان کەم دەکەیت، بەڵام گەر کەڵکت لە ریزگرتن لە کاتەکانیان

گرت، ئەوا هانیان دەدەیت و دەیان وروژێنی و هەستی قوڵیان بۆ دەرەخسێنی لەبۆ ڕێزگرتنی خودیان و هەمدیس ڕێزی بەهای کاتیان فێردەکەیت.

١٦) بەتایبەت گرنگیدان بۆ کارمەندانت دیاریخە:

هەوڵبدە بزانیت کارمەندانت حەزیان بە چییە، گەر ئارەزوویان لە وەرزش بوو، بۆنمونە: بزانە کام جۆرە وەرزش: هۆکی، پێ، باڵە، سەرمێز، هەوڵبدە خاڵێکی هاوبەش لەنێوان تۆ و ئەندامانی دەستەی کارمەندتدا بدۆزیتەوە، ڕەنگە خوێندنەوە یان تێرامان، یۆگا، ئۆتۆمبێل بێت.

هەوڵبدە وەها بۆ کارمەندانتی دیاربخەی کە بێگومان تۆ گرنگیان پێ دەدەیت، هەمیشە پرسیاری دۆخی خۆیان و خێزانەکەیان بکە، لە بۆنەکانیاندا هاوبەشبە، ئەمە دەبێتە هاندەریان و کەڵکیشیان لێ وەردەگرن، هەروەها ڕادەی خۆش ویستنی تۆیش لای ئەوان پتر دەبێت و ڕادەی هەستکردنیان بە ئەمەکگیری(ئینتیما)یان باشتر دەبێت.

١٧) دیاری:

دیاری هۆکارێکی هاندەری گرنگە جابا دیارییەکە گرانیش نەبێت، گرنگ ئەوەیە بە وردیەوە دیاریی و کەسەکان هەڵبژێری. دیاری ئەوکاتە کارادەبێت کە بەدڵی کارمەندانت بێت نەوەك تۆ. گەر کارمەندێك زۆری حەز بەشتێکە ئەوا باوەکو دیاریەکەت لەو بوارەبێت، بۆنمونە: گەر حەزی لە یاری هۆکییە ئەوا باوەکو دیاریەکەت پلیتێکی ئامادەبوون لەیاری هۆکی بێت. ئەم چەشنە دیارییانە هانی دەدات و بۆ باشتر کارکردن و خۆشویستنی تۆ وکارەکەیشی.

١٨) جەژنی لەدایك بوون:

ئاهــەنگ گێـڕان بــە جــەژنی لــەدایکبوونی کارمەنــدانت ڕەنگــە ببێتــە هــۆی هانــدانی کارمەندانت، مەرج نییە ئەم ئاهەنگە لە هـۆڵ یـان ئـوتێلێکی گرانبـەهادا ئـەنجام بـدرێت، بەڵکو دەتوانی تەنها مێزێك و کێکێکی بۆ ئامادەبکەی و هەموو کارمەندانی تـر لـە دەوری کۆببنەوە و چەند خولەکێك ئاهەنگ بگێڕن، دیارکەشت با کارتێك بێت لەتۆوە کـە واژووی تۆی لەسەربێت و دواتریش واژووی هاوکارەکانی و کەسـانی تـری گرنگـی دامـەزراوەکانی لەسەر دابنرێت، ڕەنگە ئەمە زۆر ساکاربێت بەڵام زۆر کاریگەرە و ئەنجامی باشـی دەبێت بۆ هاندان و باشتر متمانە بەخۆکردن و بڕیاردان.

١٩) بەرهەمی باش:

ئـەو بەرهەمـەی دەیخەتـەبازاڕەوە گـەر خـراپ بـوو ئـەوا خـەم و نیگـەرانی توشـی کارمەنـدانت دەکـەیت و ناچـاریان دەکـەین دووچـاری گلـەیی بەکاربـەران ببنـەوە، بـە پێچەوانەشەوە کاتێك ئەنجامەکەت باش و ئاست بەرز دەبێت، ئـەوا کارمەنـدانت شـانازی بە ئیشەکەیان و تۆی بەڕێوەبەریانەوە دەکـەن، بریکارەکانیشـت شـانازی بـە فرۆشـتنی بەرهەمەکانتەوە دەکەن، بێگومان ئەمەش هاندەرە بۆ باشتر کارکردنی کارمەندانت.

٢٠) گرەوەکانیان بۆ پێش چاوبخە:

میلین کلیر دەڵێت: **"لەبەرئەوەی من مرۆڤێکی تاکم، بۆیە ناتوانم گشت شـت ئـەنجام بدەم، بەڵام یەك شت هەیە دەتوانم بیکەم، ئـەویش ئەوەیـە ڕەتـی ئـەوە نەکەمـەوە کـە دەتوانم ئەنجامی بدەم"** .

هەوڵبدە هەلێك بـە کارمەنـدانت بـدەی بـۆ ئـەوەی فێـری بـەهرەی نـوێبن و بەهۆیـەوە ئامانجەکانت بۆ بەدی بێنن، ئەمەش لای خۆیەو هانیان دەدات بۆ باشتر کارکردن، بـەڵام ئەمـەش بۆخـۆی پشـت بەسـتە بەشـێوازی ڕەفتـاری تـۆ ڕەگـەڵ کارمەنـدانت و چـۆنێتی گونجاندن و ئامادەکردنیان لەگەڵ لەمپەر و ئاریشە نوێیەکان، بۆنمونـە: دەتـوانی داوا لـە

سەرپەرەشتیارانی لقەکانی کۆمپانیاکەت بکە یکە ١٠٪ ڕێژەی فرۆشیان زیاد بکەن، یاخود داوا لە بەشی ڕاژەی کڕیاران بکە کە ١٠٪ ڕێژەی سکاڵاکان کەم بکەنەوە.

تێبینیت کرد پارە توخمێکی بنچینەیی نەبووە لەنێو هەموو خاڵانی پێشووتر؟ دەزانی بۆچی؟ چونکە:

لە لێکۆڵینەوەیەکی تایبەت بە فاکتەرەکانی هاندان کەلەسەر ٢٠٠ کارمەند لە ٢٢ بانك ئەنجام درا دیارکەوت کە زیادکردنی مووچە پلەی نۆیەمی گرتبوو لەنێو هۆکارە گرنگەکانی هاندانی کارمەندان. **پارە هاندەرێکی گرنگە بەڵام گرنگترین نییە.** ڕاستە پارە وەکو پێویستییەك وەهایە کە لەژێر سێبەری مانەوەدایە و کەمی دەبێتە هۆی ناجێگیری و کەمی هاندەریش، ئەمەش دەبێتەهۆی بەجێ هێشتنی کار. بەڵام ئەمەش مانای وەها نییە تاوەکو موچەی کارمەندانت بەرزبکەیتەوە باشتر و باشتر کاردەکەن، نەخێر! هەروەها دەتوانی داوا لە کارمەندانت بکەی کاری نوێت بۆئەنجام بدەن، ئەمەش قازانجی زۆری بۆت دەبێت" چون بەرهەمت بەمە زیاودەبێت و هانی باشتر کارکردنی کارمەندانت دەدەی و متمانە بەخۆکردنیان بالآتر دەکەیت.

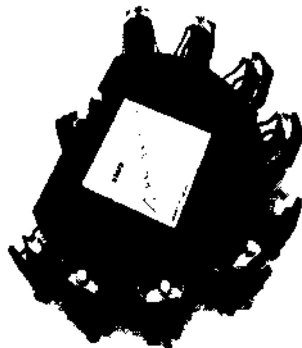
مارك کرۆلی دەڵێت:" **گەر ڕوودانی ئەمە حەتمی بێت، ئەوا بۆ خۆم دەگەڕێتەوە"**

IF IT TO BE IT IS UP TO ME

١٥-پێنج ڕێگەی کارا بۆ هاندانی خۆت:

((بۆ دەربڕین و ئەنجامدانی هەرشتێك هەمیشە ڕێگەیەکی باشتر هەیە، تۆیش تەنها پێویستە بیدۆزیتەوە))

تۆماس ئەدیسۆن

هاندانی کارمەندانت بێگومان کاریش لەخۆت دەکات. بەڵام پێویستە فێربیت و بزانیت چۆن خۆت هاندەدەیت بۆئەوەی تواناداربیت لەبۆ ڕووبەڕووبونەوەی ئەو ئاستەنگ و کێشە لە ژمارە نەهاتووانەی دووچارت دەبنەوە و بتوانی هەڵیان بسوڕێنی. بۆئەمەش پێنج ڕێگەت بۆ بەردەست دەخەم کە دەتوانی خۆتیان لەڕێگەوە هانبدەی:

١-دیاری کردنی ئامانجەکان:

کاتێك ئامانجەکانی ژیانت دەست نیشان دەکەیت هەست بەهێزێکی نەبڕاوە دەکەیت بۆ بەدیهاتنی ئامانجەکانت. ئەمەش لای خۆیەوە دەبێتە هاندەرت" تاوەکو بتوانی ئامانجت بپێکی ئەوەندەی تر هاندراو و بەهێزتر کاردەکەیت.

دەتوانی بە نوسینەوەی لیستێك لەو شتانەی کە حەزت پێیەتی و دەخوازی ئەنجامی بدەی یان پێشکەشی بکەیت دەست پێبکەی. ئەوجا ئەم هیوایانەت بەپێی گرنگییان لە یەکەوە بۆ سێ ئامانج بنوسەرەوە، ئەمەش گرنگی نایابی دەبێت بۆ هاندانت، بۆئەمەش پێویستە کاتێك دیاریی بکەیت بۆ بەدیهاتنی ئەم ئامانجانەت.

لێرە بەدواوە هەوڵی ئەنجامدانی ئەو شتانە بدە کە یەك ئێنج زیادتر لە بەدیهاتنی ئامانجەکەت نێزیکت دەکەنەوە، ئەوجا فێربە هەموو ڕۆژێك بەر لەوەی بنووی ئامانجەکانت بخوێنیتەوە، وای دابنێ تۆ بەدیت هێناون، کاتێك بەئاگا دێیتەوە هەوڵی نوسینەوەی ئەم ئامانجانە بدە، بەڵام بەشێوەی کاتی ڕانەبردوو. بۆنمونە: دەمەوێت کێشم بگاتە ٧٠ کیلۆ، دەمەوێت ١٠٠،٠٠٠ دۆلار ساڵانە داهاتم بێت، دەمەوێت من ببمە بەڕێوەبەری گشتی. ئەمە تەنها پێنج خولەکی لەکاتی تۆ پێویستە، دواتر وای بێنە پێشەچاوی خۆت کە بێگومان ئامانجەکانت بەدیهێناوە. هەموو بەیانییەکی زۆر ئەم کارە ئەنجام بدە، بێگومانبە لەوەی ئەمە دەبێتە زیادکردنی هاندانت بۆ باشتر کارکردن و هانت دەدات بۆ گۆڕینی خەونەکانت بۆ ڕاستی، بۆیە هەمیشە ئەم گوتەیەی ناپلیۆن هیلت لەیادبێت: " **هەرشتێك ئاوەزی مرۆڤ بتوانێ پەی پێبەرێت و بڕوای پێ بهێنێت دەتوانێ بەدی بهێنێت**" .

٢-گەشەپێدانی خوود:

ڕۆلاند . ئۆسپۆرن دەڵێت:" **تۆ ناتوانی پێش بکەوی مەگەر هەوڵبدەی شتێك ئەنجام بدەی لەوە باڵاتریێت بە ئاوەزتدا دێت**" . گەر جار بەدووی جار لە ئەنجامدانی ئەم کارە بەردەوام بیت، ئەوا هەمیشە هەمان ئەنجامت چنگ دەکەوێتەوە. هەوڵبدە لەناوچەی خەمۆك بەخش و هەڵبرقێنەر بەدووربیت، شتی نوێ ئەنجام دەربە. هەندێك کاسێت بکڕە، لەکاتی لێخوڕینی ئۆتۆمبێلتدا گوێیان لێبگرە، ڕۆژانە بەلای کەمەوە ٢٠ خولەك و گۆڤار و کتێب بخوێنەرەوە، فێری شتی نوێبە" لەڕێگەی کۆڕ و کۆبوونەوەکانەوە، خۆیشت دەتوانی شتی نوێتر و باشتر فێری خۆت بکەیت. ئێمە ئێستا لەچەرخی زانیارین کە زانیاری بووەتە هێز، تاوەکو زێدەتر فێربیت، ئەوەندەش بۆ پێشەوە هەنگاو دەنێی، هەروەها باشتر بەرامبەر خۆت هەست دەکەیت. بەردەوام هەست بە ڕێزگرتن لە خۆت و بەهای باڵای خۆت بکە بۆئەوەی ئەمەش ببێتە هاندەرت و لە بەدیهاتنی ئامانجاکانت

نێزیك ترت بكاتەوە. ڤینس لۆمباری دەڵێت:" **سروشتی ژیانی مرۆڤەكان هاوتایە لەگەڵ مەودای پابەندی بۆ بەدیهاتنی ئامانجەكانی، بە چاو پۆشین لەو بوارەی هەڵی بژاردووە".**

٣-گرنگی پێدانی تایبەتی:

حەز یان گرنگی پێدانی تایبەتیت هەیە؟ حەزت بە وەرزشە، نوسین یان چێشت لێنانە؟ بە چاوپۆشین لەوەی گرنگی پێدانەكەت چییە، گرنگ ئەوەیە ئایا تۆ ڕاهاتووی لەسەر ئەنجامدانی بەردەوامی ئەو شتانەی حەزی پێ دەكەیت ؟ گەر هیوایەتێكت نییە هەوڵی دۆزینەوەی بدە" چون بەرەو ژیانێكی جێگیر و هاوسەنگت ئاراستە دەكات. من زۆرێك لە بەڕێوەبەرانی جێبەجێ كاری دەناسم حەزیان لە یاری تێنس یان وێنەكێشانیشە، هەوڵی ئەنجامدانی دەدەن بە یەك بۆ دووجار بەلای كەمەوە لەهەفتەیەكدا، هاوڕێیەك دەناسم حەزی بەوەیە لەناو باخچەكەیدا كاربكات، هەندێك مەشقی جەستەیی ئەنجام بدات، من بۆخۆم زۆرم حەز بە چێشت لێنانە" چون لە خەمەكانی كار دوورم دەخات. مەڵێ كاتم بۆ ئەمە نییە، یاخود بە گرنگی نازانی، دەبێت ئەمە ئەنجام بدەی، دەبینی چی ئەنجامێكت دەبێت كاتێك لێی تێرادەمێنی. هیوایەت یارمەتیت دەدات بۆ چێژ وەرگرتن لە كاتەكەت، هەروەها هانت دەدات بۆ كاركردن بە چالاكییەوە. هنری فۆرد دەڵێت:" **ئەو كەسەی بەردەوام فێردەبێت، بەگەنجی دەمێنێت، مەزنترین شت لەژیاندا هێشتنەوەی ئاوەزە بە گەنجێتی"** .

٤-یانەی تایبەتمەندان:

ئەم بیرۆكەیە هێشتاكە یەكێكە لە مەزنترین و كاریگەرترین بیرۆكەی هاندەرم. یانەیەكم دامەزراند و ناوم لێنا یانەی تایبەتمەندان. دە بەڕێوەبەری سەركەوتووم هەڵبژارد، ئەوانەی خۆم دەیان ناسم و لە بیركردنەوەدا ئەرێیین، سوبحەینانی هەموو دوو شەممانێك یەكترمان دەبینی لە كاتژمێر حەوت بۆ نۆ، ئەمەش پاش قاوەڵتییەكی تەندروست بوو، تاوتوێی گرفتەكانی پێشمان دەكرد، هەر هەفتەیەك كێشەی یەكێكمان

تاوتویێ دەکرد، بیرمان لەچارەکردنی دەکردەوە، زۆرجار دەیان چارەیان بۆ کێشـەیەك دەدۆزییـەوە. ئـەم چـاوپێکەوتنە هەمیشـە ئـەرێیی کاریگـەر بـووە، شـتی نـوێی فێـری هـەموومان دەکـرد، تـۆیش دەتـوانی هـەمان شـت ئـەنجام بـدەی، لیسـتی کۆمـەڵێك بەرێوەبەری سەرکەوتوو بنوسیتەوە، ئەوانەی لەگەڵ تۆدا لە کێبڕکێدا نین، پەیوەنـدییان پێوەبکە، بیرۆکەکەتیان بۆ بخەرە روو، ئەنجامەکـەی نـاوازە دەبێـت، ئەمـە تـەنها هانـت نـادات، بـەڵکو بازنـەی ناسـراوی و زانینـەکانت فـراوانتر دەکـات و فێـری بـەهرەی نـوێتر دەبیت. جۆرج برنارد شۆ دەڵێـت: **" تـۆ دەبینـی شـتەکان روودەدەن، دەپرسـی بۆچـی روودەدەن؟ بەڵام من خەون بەو شتانەوە دەبینم کـە روویـان نـەداوەو دەپرسـم بۆچـی بەڕاستی روونادەن؟"** .

٥-تیانوسی ئەنجامدراوەکانی ڕۆژانە:

ڕۆژانـە چـی ئـەنجام دەدەیـت لـە تۆمـاری ڕۆژانەتـدا بینوسـەرەوە، هەوڵبـدە تیشـك بخەیتەسەر ئەوەی بەڕاستی ئەنجامت داوە، نەوەك ئەو شـتانەی ئـەنجامت نـەداون. بـەم کارەت هێز و توانا و سەرکەوتنەکانت مەزنتر دەبن. ئەم نوسـراوە ڕۆژانـە بخوێنـەرەوە و بەخت بڵێت کـە ئەمـەت ئـەنجام داوە و دەتـوانی جـارێکی تـریش بەباشـترەوە ئـەنجامی بدەی. بە تێپەڕبوونی کات تیانوسی ئەنجامدراوەکانی ڕۆژانەت دەبێتە هاوڵی بەسۆزت.

وەك دەبینی، هیچ شتێك نەکردەیی(مەحاڵ) نییە، دەتوانی هاندەر بۆخـۆت بشـافرێنی، جا هەرچییەکیش روویدات و بوێت تۆ هەر دەتوانی هانـدراوبیت. جـۆن هـایۆد دەڵێـت: **" هیچ شتێك نەکردە نییە لە پێشی دڵێك حـەز و ئامـادەیی تیایـە"**، هـەروەها جـۆرج س. باتۆن دەڵێت: **" گەر مرۆ باشترینی ئەنجام دا هیچ شتێك دوای ئەمە بوونی نابێت"** ، بۆیە تۆیش باشترین ئەنجام بـدە و دەبیتـە خـاوەنی هانـدەر و وزەی پێویسـت بـۆ بـەدیهاتنی ژیانێکی باشتر.

16-بەرنامەی زمانەوانیانەی دەمار و هاندان:

((مرۆڤ خۆی بەختی خۆی دروست دەکات))

فرانسیس بیکۆن

بەرنامەی زمانەوانیانەی دەمار کە بە (NLP)[1] ئامارەی پێدەکرێت لەساڵی ١٩٧٣ لەسەر دەستی هەردوو پزیشکی دەروونی : جۆن گریندەر و ریچارد باندلر دیارکەوت، ئەم بەرنامەیە بە شوێن کەوتنی نمونەیەکی سەرکەوتوو دەبێت، بەوەی تۆ رێچکەی کەسێکی سەرکەوتوو دەگریت، بەکوت وەتی هەمان شتەکانی ئەو ئەنجام دەدەیت بۆ گەیشتن بە ئەنجامەکانی ئەو، ئەم بەرنامەیە لەدیارکەوتنیەوە تاوەکو ئێستا سەرکەوتنی خۆی تۆمارکردووە و لەماوەیەکی کەمدا توانیویەتی ئەنجامی مەزن و سەرسوڕهێنەر بەدەستەوە بدات، بەکەڵکە بۆ چارەکردنی فۆبیا(شۆک)ی ترس، هەروەها بۆ ستراتیژیەتی سەربازی و هۆکاری پشت هەستکردنی خەڵکی بەهەندەرەکانیان بەکەڵکە، هۆکاری داڕووخانیشیان پیشان دەدات.

لەرێگەی جێبەجێکردنی ستراتیژیەتی هاندانەوە مرۆڤ دەتوانێت هاندراوبێت بە پلەیەکی باڵا، بۆیە رێگەم پێبدە نمونەیەکی هاندانت پێشکەش بکەم لە رێگەی پرۆگرام سازی زمانەوانیانەی دەمارەوە کە هەرئێستا هاندراوت دەکات.

ئەزمونێکت لەبیرە کە تۆ تێیدا لە لوتکەی هانداندابیت؟ بۆ نمونە ڕۆژی تەواوکردنی زانکۆت کە پلەیەکت بەدەست هێنابێت؟ چاوانت دابخە و هەست بەهەمان دۆخت بکەرەوە کەلە لوتکەی متمانە و بەختەوەری و هانداندا بویتە. وەکو ئەوەی ئەم ئەزمونە ئێستا ڕوویدابێت وەها بژی، هەوڵبدە هەمووشتێك بەیادی خۆت بهێنیتەوە ئەوەی بینوتە و بیستوتە و هەستت پێکردووە لەو کاتەدا. تێبینی بکە و بزانە لەو کاتەدا چیت بەخۆت

---

[1] The Neuro-Linguoistic Programming

گتووە؟: کاتێك لەم ئەزموونەدا دەگەیتە لوتکەی پەیوەستەیی، مشتی ڕاستت بنوقێنە، نامەیەك بۆ ئاوەزی هەناویت بنێرە و بەهەمان شێوازی پێشوو هەناسەبدە، هەست بە هەمان هەستت بکە، لەهەمان دۆخدا بژی، بێگومانبە لەوەی هەرجارێك مشتت بەم شێوەیە بنوقێنی هەمان هەستت دەست دەکەوێت، ئێستایش مشتەکانت بکەرەوە و هەوڵبدە دووبارە بینوقێنیتەوە، چی ڕوودەدات؟ گەر بگەڕێیتەوە بۆ هەستکردنت بە هاندان ئەوا سیستمی پرۆگرام سازی زمانەوانیانەی دەمارت بەباشی کاردەکات گەر شتێك ڕوویش نەدات، هەوڵبدە لەگەڵ ئەم ئەزموونەدا هاوڕێیان بە، هەوڵبدە ئەمە بەشێوەیەکی کاریگەربێت، ئەوجا مشتت بنوقێنەرەوە.

ئێستایش ستراتیژییەتێکی هاندانت پێشکەش دەکەم کە کارەکانت ئاسانتر دەکات:

١-هەناسەدان:

هەناسەیەکی قوڵ هەڵبمژە تاوەکو سیت پڕ لە هەوا دەبێت(تاوەکو یەك بژمێرە) ئەوجا هەناسەکەت دەربکەرە دەرەوە(تاوەکو ژمارە چوار بژمێرە بەدرێژەپێدانی) وەکو ئەوەی فوو لە کوژانەوەی مۆمێك بکەیت، دواتر ئەمە پێنج جار دووبارە بکەرەوە.

٢-وادانان :

وای دابنێ تۆ لە لوتکەی هاندانی، ئەمەش وەها لێبکە وەکو ئەوەی ڕاستەقینەبێت. وەها هەستبکە کە هیچ شتێك ناتوانێت بتوەستێنێ و سنور بۆ هاندانت دانێت.

٣-باری ئەندامی:

هەستە و دانیشە لەگەڵ ڕەچاوکردنی ئەوەی کە پشتت لەبارێکی ڕێکی دابێت و سەریشت بۆ سەرەوە.

٤-دووپاتی:

بەخۆت بڵێ: ((دەتوانم ئەمە ئەنجام بدەم))پێنج جار، ئەجا بە دەنگێکی بەرز ئەو دەستەواژەیە دووبارە بکەرەوە.

٥-هەستەکان:

دووپاتییەکانی پێشووتر بکەرە هەستی ڕاستەقینە و هەوڵبدە بەهەموو هەستەکان هەستی پێبکەیت.

٦-مشتت:

کاتێك ئەو هەنگاوانەی سەرێ ئەنجام دەدەی مشتت بنوقێنە، دواتر بیکەرەوە، ئەوجا بۆ چرکەیەك دایبخەرەوە، بەردەوام بە لەسەر ئەنجامدانی ئەم تاقیکردنەوەیە تاوەکو دەبێتە بەشێك لەتۆ. ئێستایش کەی ویستت بگەیتە لوتکەی هاندان دەبێت مشتت بنوقێنی" بۆئەوەی هەستی ئەم هەنگاوانەت بۆ بگەڕێتەوە و هەمان هەستت بۆ پەیدابېێتەوە. وابزانم ئەمە نوێ و باشترین بنەماکانی هاندانە، تۆیش دەتوانی ئەوانی تر هانبدەی، ئەوجا بە دووبارە خوێندنەوەی ئەم بەشە هەموو خاڵەکانی جێبەجێ بکە. کۆنارد هیلتۆن دەڵێت:" **سەرکەوتن بە تەواوەتی پەیوەستە بە کار و کردارەوە، کەسی سەرکەوتوو لەکارەکەی بەردەوام ڕەنگە بکەوێتە هەڵەوە، بەڵام هەرگیز ناوەستێت".** بۆیە بە وریاییەوە بەردەوامی بەکارەکەت بدە و هەرگیزمەوەستە، دەبینی ئەنجامەکانت ناوازە دەبن، وەك جۆن د.ڕۆك فیلەر دەڵێت:" **هیچ شتێکی پێویست بوونی نییە بۆ بەدیهاتنی سەرکەوتن لە کۆڵنەدان گرنگتر بێت" چون بەم هۆکارە بەسەر هەموو شتێکدا زاڵ دەبێت" تەنانەت سروشتیش".** هەوڵبدە سود لەم ستراتیژییەتە کارایانە وەربگری و لەمڕۆوە دەست بە کردنەکرداریان بکەی.

((زۆرینە ئامۆشیاری وەردەگرن، بەڵام تەنها زاناکان سودی لێ دەبینن))

بابلیلیۆس سیرس

بڕیاربدە ببیت بە کەسێکی هاندەری ناوازە و تایبەتمەند.

کلیلی سێیەم

گۆڕان..

کەتواری ڕاستەقینەی ژیان

((ئەوەی دڵەڕاوکێم توش دەکات سەرنەکەوتنە لەبواری کاری خۆمدا، سود لەهەموو ئەوانەش وەرنەگرم کە خوێندومن، نەزانم کام شت باشترین و دروستە، نەتوانم بگۆڕێم بۆئەوەی بەدییبهێنم و ببم بە کەسێکی کەم توانا بۆ چارەکردنی شکست و بێدەستەڵاتیەکانم))

کۆنفۆشیۆس

١٧-ناوچەی حەسانەوە و گێلێتی نواندن:

((هەموو مرۆڤ مافی ئەوەی هەیە سەرکێشی بە ژیانیەوە بکات" لە هەوڵدان بۆ رزگارکردنی))

جان جاك رۆسۆ

گۆڕان ڕاستینەی کەتواری(واقیعی) ژیانە، بۆیە مانەوەیەکی بەردەوامە. گۆڕان هۆکارێکە بۆ گەشە و پێشکەوتن و گەیشتن بە ئاسۆی نوێ. هەرگۆڕانە یارمەتی دامەزراوەکانی داوە بۆ مانەوە و برەودان بە بەردەوامی، ئەو کلیلەیە کە بەهۆیەوە سەرکەوتن و دەستکەوت بەدی دێت، کەواتە گەر گۆڕان ئەم هەموو قازانج و کەڵکەی هەیە بۆچی زۆرینەی خەڵك لێی بەدوور و ترساون؟ بۆچی بەڕێوەبەرەکان گۆڕان بە ئەرێنی دەبینن و هەمیشە لە دۆخی بەرگری نەگۆڕاندان؟ بۆچی هۆراسی فەیلەسووف گتویەتی:" **گەر ویستت دوژمنت هەبێت، ئەوا هەوڵی گۆڕینی شتێك بدە"** . وەڵامی ئەم پرسیارانە لە ترسدا خۆی دەبینێتەوە: ترسان لە نادیار، ترسان لە شکست و سەرکێشی. سروشتی ئێمەی مرۆڤ حەزی جێگیربوون و ئارامی بەسەردا زاڵکردووین. زۆرکەس حەزیان بە گۆڕانە، بەڵام زۆرینەی کۆمەڵگە و بەڕێوەبەرانیش لێی دەترسێن؟! چونکە لە ناوچەی حەسانەوە و گێلێتی نواندنیان دووردەخاتەوە، ئەم کەسانە بەردەوام بوونە لەسەر ئەنجامدانی کارگەلێك لەسەر هەمان ڕێچکە و ڕەوتی دووبارەیی و بۆماوەیەکی زۆر، بۆیە دەترسێن و هەست بەدڵەڕاوکێ دەکەن لە گۆڕانکاری و توشی ئەنجامدانی سەرکێشییان دەکات. ئەم کەسانە حەزیان بەوەیە تاوەکو ماون هەمان جۆرە ئیش ئەنجامبدەن، جا گرنگ نییە چەندساڵ و

چەندجاری دووبارە دەکەنەوە هەمان ئەنجامیشیان چنگ دەکەوێتەوە. بۆیە هەموو شتێك دەکەن بۆئەوەی لە گۆڕانیان دووربخاتەوە و هیچ کاتیش ئامادەی هەنگاونان نین بەرەو بەدیهاتنی گۆڕانکاری لەژیانی خۆیان و دامەزراوەکەیاندا.

بەڵام گۆڕان هەرهەیە و ماوەتەوە و تیاناچێت، جا بمانەوێت یانیش ڕقمان لێی بێت. گەر بەجوانی لەدەوروپشتت ڕوانی دەبینی هەمووشت لەگۆڕاندایە، بەردەوام دەگۆڕێن. لە سروشتدا وەرزەکان دەگۆڕێن، کەش دەگۆڕێت.

لەخۆت بڕوانە دەبینی تەمەنت دەگۆڕێت، حەزەکانت دەگۆڕێن، تەنانەت ئاتاجی و ویستراوەکانیشت دەگۆڕێن، کار و پلەکانت دەگۆڕێن، هەموو ئەمانە بەهۆی گۆڕانەوە بەدیهاتووە.

تێبینی گۆڕانی کەرتی تەکنەلۆژی بکە لە بواری کارکردنتدا، ئێستا تۆ تەلەفۆن(دوورژنەوت)ێکی ئاڵۆزترت لەلادا بەردەستە، فاکس، ئامێری وێنەگرتنی بەڵگەکان، دەزگای کۆمپیوتەر[٢]، لەبواری پزیشکیدا دەبینی ڕۆژانە دەیان جۆر لە ئامراز و شێوازی نوێی نەشتەرگەری دێتەبوون، بۆیە گۆڕانکاری شتێکی زۆر گرنگە و دەبێت لەژیاندا بوونی بەردەوام بێت.

ئەلیانۆ ڕۆزفیلت دەڵێت: **" هێز و ئازایەتی و متمانە لەهەر ئەزموونێکتەوە بەدەست دەهێنی کە لەسەرەتاوە بە ترساوی لێی وەستاوی"** . دەتوانی بڵێی:" لەماوەی ئەم دۆخە ناخۆش و ترسناکەدا ژیاوم و دەتوانم لەپێشی هەموو ئەگەر و ئاستەنگەکانی

---

٢ کۆمپیوتەر: دەزگای زانینی، زانیاری ڕێکخار، زانینەشرۆڤەکار، دەزگای هونەرکاری زانیاری، دزگای ڕێکخستنی زانیاری. زانینە ڕێکخار، زانین گر، ئامێرەئاوەز، ئاوەزەئامێر.

تەکنەلۆژیا: زانیاری هونەری، دەزگای ڕێکخار، توخمە ڕێکخارە، ڕەگەزەچارەسەر، ئامێرە هونەر، ئامێرەژیرە، ئامێرە وردەژیرە(وەرگێڕ)

فاکس: نامە ئامێرییە کاغەزینە، ئامێرە نامە.

تریشدا بوەستمەوە" ؟ دەبێت ئەوکارە ئەنجام بدەی کە بڕوات وەهایە دەتوانی ئەنجامی بدەی.

لەبیرت بێت تاکە جیاوازییەکی ناوەڕۆکی کە بەڕێوەبەرەکان لەیەکتر جودا دەکاتەوە توانای وەرگرتنی گۆڕانە. بەڕێوەبەری سەرکەوتوو ئەوەیە کە دەست بە گۆڕان دەکات و دەستی لێ هەڵناگرێت، یاخود دەیەوێت خۆی لەگەڵدا بگونجێنێت گەر توشی بوو. ژاپۆنیەکان بە شکست خواردوویی لە جەنگی جیهانی دووەمدا ڕۆیشتنە دەرەوە، ئێستا لەزۆربەی بوارەکانی ژیاندا پێشبڕکێی یەکەمین دەکەن. ئێمە لەچەرخی تەکنەلۆژیاین و پێویستە سەر کەشتی پێشکەوتن بکەوین. بۆیە پێویستمان بەوەیە خێراترین و کشۆک ترین بین بۆئەوەی خۆمان ڕەگەڵ هەموو ئەو دۆخانەدا بگونجێنین کەلە بازارکاریماندا توشمان دەبێت. پێویستە سەرکێشی بکەین، لە ئەزمونەکانی پێشوترمانەوە فێربین، لەو کەسانەشی بەر لەئێمە بەم هەنگاوەدا تێپەڕیون. هەوڵی ڕێککردنەوەی ئامانجەکانمان" بدەین بە بەردەوامی دان بۆئەوەی بە ئامانج و ئەنجامی خوزراو بگەین. ڕۆبێرت چۆرڤیتا(سەرۆکی جێبەجێکاری کۆمپانیای کۆکا کۆلا) دەڵێت:" **ڕەنگە شکست بێنی گەر سەرکێشیت کرد، بەڵام بەدڵنیاییەوە شکست دەهێنی گەر سەرکێشی نەکەیت، گەورەترین سەرکێشیش ئەوەیە هیچ نەکەیت"** .

ئامانجی ئەم بەشە ئاشناکردنتە بەو بەهرە و توانایيە کارایانەی کە هانت دەدەن بۆ ڕووبەڕووبونەوەی گۆڕانەکان و خۆ لەگەڵ گونجاندنی، کە ئەمەش کۆمەکت دەکات بۆ ئەوەی بەخێرهاتنی گۆڕانەکان بکەیت و هونەرەکانی فێرببیت، هەروەها ئاشنای شێوازەکانی دەستکردن بە گۆڕانت دەکات.

تاوەکو پتر لەبارەی گۆڕانەوە بزانیت ئەوەندەی تر پێی قایل دەبیت، دەیکەیت بە بەشێك لە ژیانی ڕۆژانەت، کاتێکیش هونەری گۆڕانکاری یاد دەگریت، دەتوانی سەرکەوتن و داهێنان بەدیبێنی و دەوڵەمەند و باشتربیت.

١٨-پێنج هۆکار وەها لەخەڵك دەکەن ڕقیان لە گۆڕانکاری بێت:

((هیچ شتێك نەماوە بمێنێتەوە تەنها گۆڕان نەبێت))

هەرقل

چەندین هۆکار هەن وەها لە مرۆی دەکات خۆشی لە گۆڕانکاری نەیەتەوە، هەست بە نائاسودەیی بکەن لە دووچاربوونیدا، بنچینەی پشت ئەم هەموو هۆکارانەش شێوازی پەروەردەکردن و چۆنێتی ڕەفتارکردنی باوك و دایکە ڕەگەڵ گۆڕانکاریەکاندا. بۆنمونە: گەر کەسێك لە ژینگەیەکدا گەورەکرابێت کە بە گۆڕانکاری قایلبێت، ئەوا ئەمیش ئامادە دەبێت بۆ قایل بوون بە گۆڕانکاری لە داهاتوو، پێچەوانەش ڕاستە، گەر لە ژینگەیەکی تەواو جێگیر گەورەببێ، کە گۆڕانکاری و چاکسازیی تێدا قبوڵ نەکراوە، ئەوا کاتێك لە داهاتوودا گۆڕانکارییەکی تووش دەبێت دووچاری گرفت و دڵەڕاوکێ دەبێت. بۆیە بەها و باوەڕمان کاردانەوەمان بەرامبەر گۆڕانکاریەکان دەست نیشان دەکەن جا ئەرێیی بن یاخود نەرێنی. لە گفتوگۆیەکمدا ڕەگەڵ بەڕێوەبەرێکدا، گوتی: هەست بە خەوشداری ناکەم بەرامبەر گۆڕانەکان، بەلآم هەمدیس کاتێك دووچاری دەبمەوە ترس و بێ متمانەیی بەرۆکم دەگرێت، کاتێك هۆکارەکەم لێ پرسی؟ گوتی: لە ژینگەی ساکاردا گەورەبووم، باوکم هەمووتەمەنی تەنها یەك جۆری کاری تاقی کردۆتەوە و لەیەك دامەزراوەدا کاری کرد، هەرگیز کارەکەی نەگۆڕی، هەمیشە لە سەرکێشی وشیاری دەکردمەوە. هەمیشە دەیگوت: **" چۆلەکەیەك لە دەستتدابێ باشتر لە دە چۆلەکە لەسەر درەخت بێ"** ، ئەم دۆخە ژیانەی تاوەکو

تەمەنی شەست وسێ ساڵی بڕەوپێدا و لەو تەمەنەدا هەر بەهەمان کارەوە سەری نایەوە، منیش هەمیشە وشەکانی باوکم لەیاد بوو و نەمدەوێرا توخنی هیچ گۆڕانکارییەك بکەومەوە.

بەها و باوەڕمان کار لە ڕەفتارمان دەکات بەرەو گۆڕان، کاردانەوەمان بەرامبەر گۆڕانەکان دیاری دەکات و پێك دەهێنێ، بۆئەوەی وردتربین ئێستایش پێنج هۆکارت بۆ بەردەست دەخەم کە باون و وەها لە بەڕێوەبەران دەکات خۆیان لە گۆڕانکاری بەدووربگرن، ئەوانیش:

١-گومان:

بەڕێوەبەرەکان هەمیشە پێشبینی ڕوودانی زیان و شکست دەکەن لە گۆڕانەکانەوە، هەمیشە ئەمە دەڵێنەوە:" ئەمە سودی نییە" ، یاخود" پێشتر ئەمەمان تاقیکردۆتەوە"، بۆئەوەی چواردووبەری بەهەمان شێوەی ئەم هەست بکەن، بەدووی ئەو وشە و هۆکارانە دەگەڕێت کە ئاماژەی شکستن.

شکسپیر ڕاستگۆبوو کاتێك گووتی:" **گومانەکانمان دەمانترسێنن، وەهامان لێدەکەن ئەوشتانە لەدەستبدەین کە دەتوانین بەردەستی بخەین، گەر لەهەنگاوناں بەردەوام نەبین".**

٢-سەركێشی:

دەبينين بەڕێوەبەرەكە بەچڕی تيشك دەخاتەسەر كات و پارەی لەدەست دراو بۆ ڕوودانی گۆڕانكاری. بۆنمونە: بڕوای وەهايە بۆ كردنەوەی لقێكی نویٚ پێویستی بە ٣ كارمەندی دیكەهەیە، هەریەكەیان ساڵانە ٢٥ هەزار دۆلاری پێویستە، ئەمە لەكاتێكدایە كە هەریەكەیان دەتوانن تەنها ١٥٠٠٠ دۆلار بەرهەمیان هەبێت، بەڕێوەبەرەكە بیر لەم سەركێشییە دەكاتەوە كە لەخەرجكردنی ئەم پارەیەدا خۆی دەبینێتەوە نەوەك لە خەرج نەكردنی. وەك جۆن ف.كەنەدی دەڵێت:" **هەر وەرنامەیەكی كار نیابوو مەترسی و تێچوونی زۆرە، زیانی ئەو كارانەی ئاسودەبەخش و بیٚ كێشەن زیادترە لەوانەی سەركێشی دار و تێچوون فرەی ماوەدرێژن"** .

٣-ئالودەبوون:

لە چوارچێوەی كاردا ڕەنگە گوێت لەكەسێك بێت بڵێت:" ئێمە لێرەدا شوێنكەوتەی پێڕەوێكی دیاریكراوین، ناتوانین بیگۆڕین"، یاخود: ئێمە وابۆماوەی ٢٠ ساڵە هەمان كار ئەنجام دەدەین بەهەمان شێواز، كەواتە ئێستا چۆن تۆ دەتوانی ئێستا بیگۆڕین؟ یاخود كۆمپیوتەر بۆ كەسانی تەمبەڵە و ئێمە دەتوانین بەبیٚ كۆمپیوتەر باشتر كارەكانمان ئەنجام بدەین؟! دەبینی بەڕێوەبەرێك بۆخۆی بێخەم دانیشتووە و هەمان شێوازی كار پێڕەو دەكات، كەچی چاوەڕوانی ئەنجامی باشتر و نوێترە و سەیری لەوەش دێت كە بۆچی دەستكەوتەكانی نەگۆڕاون و بۆباشتر هەنگاویٚ نەنراون؟!

٤- ترس:

ترس لە هەستی ئاسایی رەنگە زۆر جار بەکەڵك بێت، بەڵام گەر ترس بووبە لەمپەری پێش قۆستنەوەی تواناکانمان، ئەوا پێویستمان بە رووبەڕوو وەستانەوە و زاڵبوونە بەسەریدا. هەستکردنی بەڕێوەبەرێك بە ترس رێگری لێدەکات لە قایل بوون بە گۆڕانکاری، هەموو شتێك ئەنجام دەدات بۆ وەستانی ئەم گۆڕانە. ئەم بەڕێوەبەرە ئامرازێکی نوێ ناکرێت و هیچ ئەنجام نادات تەنها مەگەر بۆ خۆلادان بێت لەزیانێکی چاوەڕوان کراو، ئەگینا بۆ پترکردنی قازانجی گۆڕانکاری رووناداتن.

ئەرەستۆ دەڵێت:" **ترس ئازارێکە لە پێشبینی خراپەوە سەرچاوە دەگرێت**".

هۆراس یش دەڵێت:" **ئەوەی لەترسدا بژێت هەرگیز ئازاد نابێت**" .

٥- رەتکردنەوەی کۆمەڵایەتی:

لە گرنگترین هۆکارەکانی حەزنەکردنی بەڕێوەبەران بە روودانی گۆڕانکاری، ترسە لە بوون بەگاڵتەجاڕ لەپێش چاوی ئەوانی تر، ترسە لە دووچاربوون بە رەتکردنەوە و بەدزێوبوون لەپێش چاوی دەستەکەیدا، ئەوجا بەدووی پشتگیری هەمووان‌دا دەگەڕێت بۆ ئەنجام نەدانی گۆڕانکاری.

بڕوای ئەم جۆرە بەڕێوەبەرانە ئەوەیە کە خەڵکی بڕوایان پێیەتی، گەر دیتی دووکەس پێکەوە قسەدەکەن وەها هەست دەکات بەخراپ باسی ئەم دەکەن و گاڵتەی پێ دەکەن.

ئیمرسۆن دەڵێت:" **ئەو کەسەی دەڵێت ئەمە ئەنجام نادرێت، ئەوا لەناکاو کەسێك قسەکەی پێ دەبڕێت و ئەو ئیشە ئەنجام دەدات**" .

ئامرازێكت لەبیرە كە بەسود بوبێت بۆ پارە ژماردن لە ساڵانی شەست و حەفتاكانی سەدەی بیستەمدا؟ گەر وەڵامەكەت(NCR) ە ئەوا تۆ ڕاستگۆیت، بەڵام ئێستاكە پشت پێ بەستراو نییە، دەزانی بۆ؟ چونكە بەكارهێنەرانی ڕەتی بەكارهێنانی دەكەنەوە بەهۆی داهاتنی ئامێری نوێ بۆ ژماردنی پارەی ئەلیكترۆنی، ئێستا كۆمپانیای دیكە هاتونەتە بازاڕی پارەوە و پلەی یەكەمیان لە داهێنانی ئامرازی ژماردندا گرتووە.

لەبواری مایكرۆكۆمپیوتەریشدا پێشتر كۆمپانیایەك دەیتوانی بۆماوەی یەك ساڵ پلەی یەكەم بگرێت بەر لەوەی كۆمپانیایەكی تر بتوانێت پێشی بدات، بەڵام ئێستا چەند ڕۆژێك زیادتر ناخایەنێت و بیرۆكەی بەهێزتر دەخرێتە ڕوو. بێگومان ئێستا هیچ كۆمپانیایەك ناتوانێت بۆماوەیەكی زۆر ببێتە گەورەی بازاڕ، مەگەر بەردەوام لە گۆڕان و نوێكاری پێشكەوتوتردابێت.

IBM زۆر بەناوبانگ بوو، هەمیشە بەرهەمی نوێی هەبوو، گۆڕانی نوێی دادەهێنا و كارمەندانی وەهایان دەگوت كە: IBM كورتكراوەی I Will Be Moving ەوە هاتووە كە مانای من هەمیشە پێش دەكەوم دەدات . كێبڕكێیش لەنێوان كۆمپانیاكانی ئۆتۆمبێل تەواو نابێت، لەنێوان كۆمپانیاكانی ئاوی گازی، ئەم كۆمپانیانە ئێستا زۆر بەهێز و مەزنن و سەركێشی گەورە ئەنجام دەدەن و بەردەوام لە گۆڕاندان. بێگومان ئەمانیش كەوتونەتە هەڵەوە، بەڵام توانیویانە هەڵەكانیان چاك بكەنەوە و ئامانجەكانیان بەدی بێنن.

سیگمۆند فرۆید دەڵێت: **" كاتێك كەسێك لە هەڵەیەكەوە بۆ هەڵەیەكی تر دەڕوات ئەوكات ڕاستی تەواوی بۆ دیاردەكەوێت" .**

١٩- پێنج بنەمای گرنگ لەکاتی ڕودانی گۆڕاندا دەبێت ڕەچاوی بکرێت:

((هەرچییەك مرۆڤ دروستی کردبێت دەتوانێت بیگۆڕێت))

فریدریك مۆرڤینسۆن

ئێستایش پێنج بنەمات پێش دەست دەخەم کە پێویستە ڕەچاوی بکەیت و بیگریتەبەر بۆئەوەی بە گۆڕانکاریەکان قایل بیت و بەخێرهاتنی لێبکەیت:

١-گۆڕان بکەرە بنەمای سەرەکی ژیانی خۆت و کارمەندانت:

هەوڵبدە بەشێوەی ڕۆژانە و بەردەوام لەبارەی گۆڕانەوە قسەبکەیت، تێبینیەکانت بنێرە بۆ دەستەی کارمەندانت بۆ هاندان لەبۆ داهێنان، هەموو هەفتە یان مانگێك ڕۆژنامەیەکی هەواڵیان بەسەردا دابەش بکە. بەم ڕێگەیە وەها لەکارمەندانت دەکەیت بە گۆڕانکاری قایل بن، فێری چۆنێتی خۆگونجاندنیان دەکەیت لەگەڵ گۆڕانکاریەکاندا.

دواتریش، کاتێك گۆڕانێك ڕوودەدات بە شتێکی ئاسایی دەبینن، بە کردارێکی سروشتی دێتە پێش چاویان، ئەمەش لەوە دوورت دەخاتەوە کە زۆربەی کارمەندانت هەست بە نیگەرانی و ترس بکەن لەو گۆڕانانەی ڕوویانداوە.

٢-هەستکردن بە ئازادی بە کارمەندانت ببەخشە:

خۆت قەتیس مەکە بە ڕامیارێتی ئاڵۆز و کار و ئەنجامدراوی ماوە درێژەوە، بەڵکو ڕێگە بە کارمەندانت بدە کە چاکسازیی گونجاو ئەنجام بدەن و چی شایەنی گۆڕانە

بيگۆڕن. من بەڕێوەبەرێكی گشتی دەناسم بڕیاری بۆیەكردنی دیوانی ئوتێلەكەی نەدا تاوەكو پرسی بە پێنج كەسی لەخۆی گەورەتر كرد، پاشی نۆ مانگ بە تەواوەتی ئەو پێنج كەسە رامەزاندییان پێدا، بەلام لەم كاتەدا رێژەی قازانجی ئەم ئوتێلە دابەزی بوو بۆ ٧٪ و بەناچاری هەموو ئوتێلەكەیان بۆیەكرد بە ٣ ملیۆن دۆلار، بەلام بۆ بێبەختی ئەو كاتەی ئەمان سەرقاڵی بۆیەكردن بوون ئوتێلێكی تر هەلەكەی قۆستەوە و بەهۆیەوە ئوتێلەكە بە تەواوەتی داخرا، بۆیە هەموو بڕیاردان و راسپارییەكان لای خۆت قەتیس مەكە و نەختێك رێگەش بە كارمەندانت بدە كە چی باش بوو ئەوەت بۆ ئەنجام بدەن.

٣–جارناجارێك بەپێی شێوازی گونجاو كارمەندانت لەبەشێكەوە بۆئەوی تر بگوازەوە:

كاتێك كەسێك دادەمەزرێنی رێژەی قازانجی ساڵی یەكەمی دەگاتە ٦٠٪ و ساڵی دووەمی ٧٠٪ و سێیەم ٨٠٪ – ٨٥٪

پاشی دە ساڵی ئەم رێژەیە دادەبەزێت بۆ ٢٠٪ ، ئەمەش هەمان رێگەكەی بیتر ی بەسەردا دەچەسپێت كە دەڵێت: مرۆڤ كە گەیشتە ئاستی نەگونجاوی باشتر وەهایە لەبەشێكەوە بۆ بەشێكی تری بگوازیتەوە.

كاتێك كەسێك لێم دەپرسێت: كەی باشترین كاتە كە مرۆڤ شوێنی كارەكەی بگۆڕێت؟

ئەوا منیش وەڵامەكانم بەم شێوەیە دەبێت:

- كاتێك وەڵامی هەموو پرسیارەكانت لەلادا دەستەبەربێت و چارەسەری هەموو كێشەكانت بزانی، هیچ كێشەیەك نابینی بۆ ماندانت لەسەر كاركردن.
- ئەوكاتەی رەخنەی زۆر لە سیستمی كارەكەت دەگریت.
- ئەوكاتەی هەستت بەتەمبەڵی تەواو دەكەیت كاتێك لەنێو جێگەكەت دێتە دەر حەز ناكەیت بڕۆی بۆسەر كارەكەت.

- ئەوکاتەی پێت باشە هەموو شتێك ئەنجام بدەی بەس ئەم کارە نەبێت، بۆ هەموو جێگەیەك برۆی تەنها بۆ سەر کارەکەت نەبێت.
- ئەوکاتەی لەکاتی خۆ شتنی بەیانیاندا لەگۆرانی چڕین دەکەویت و ڕقت لە ڕۆیشتنە بۆسەر ئیشەکەت.

گەر هەستت بەم چەشنە هەستانە کرد ئەوا بزانە کاتی گۆڕینی کارەکەت هاتووە، ئەگینا ناچاری و بەناچاری دەیگۆڕیت.

لەهەموو ئەو دامەزراوانەی من بەڕێوەبەری بووم، هەڵدەستام بە گۆڕینی کارمەندان لە بەشێکەوە بۆ بەشێکی تر، ئەمەشم کردبووە کارێکی ئاسایی، بۆنمونە: لە ئوتێلدا دەتــوانی مەشــق بــە کارمەنــدی پێشــوازی بکــەیت بۆئــەوەی ببێتــە کارمەنــدی تەلەفۆن(دووربێـژ)، ئـەوجا مەشـقی کارمەنـدی دەرەکـی، لەهـەمان کاتیشـدا وەکـو زۆور پاقـژکاری ڕابێنـە، ئەوکاتـەی شـارەزایی ئـەم هەمووبەشـانە چـنگ دەخـات، دەتوانرێـت مەشقی کارکردنی لە چێشتخانەدا پێبکرێت... .

ئــەم جــۆرە جــێ گۆڕکێیانــە یارمــەتی کارمەنــدانت دەدات بــۆ ڕاهــاتن لەگــەڵ گۆڕانکاریەکاندا. هونەری گۆڕانیان فێردەکەیت.

٤- شوێنی شتەکانی دەورووپشتت بگۆڕە:

کات نا کاتێـك لۆکـەر و دۆلاّبـەکانی دۆسـیەکان لـە جێگەیەکـەوە بـۆ جێگەیـەکی تـر بگـوازەرەوە، شـێوازی ڕێکخسـتنی ناوماڵـەی ژووری نوسـینگەکەت بگـۆڕە و شـێوازێکی تازەی پێ ببەخشە و وەهای لێبکە شێوەی جیاواز وەربگرێت، هـەر سـاکارترین گۆڕانێـك دەتوانێت جیاوازییەکی زۆر دروست بکات.

5–شێوازی کۆبونەوەکانت بگۆڕە و شێوازی نویێ بەکاربێنە:

ڕێگە بە کارمەندێکت بدە دەست بە کۆبونەوەکە بکات، یاخود شوێنێکی نوێ بۆ بەستنی کۆبونەوەکانت دیاری بکە..گەر بتوانی بەشێوەی ڕۆژانە گۆڕانکاری ئەنجام بدەیت دەتوانی ڕووبەڕووی گۆڕانی نوێتربیت و خۆگونجاندنیش لەگەڵیدا ئەنجامبدەی.

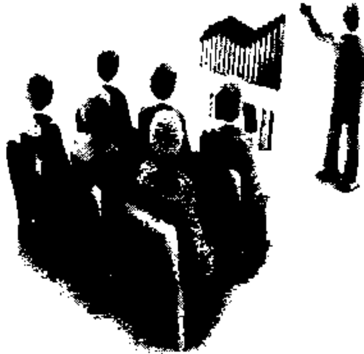
برناردشۆ دەڵێت: **" پێشکەوتن ڕێگەیەکە لە ڕێگەکانی نەکردەیی لەکاتی نەبوونی گۆڕاندا، ئەوانەی بێ توانان لە گۆڕاندنی ئاوەزیان، ناتوانن هیچ شتێك بگۆڕن"** .

٢٠-چۆن وەها لە دەستەی کارمەندانت دەکەیت بە گۆڕانکاری قایلبن؟

((تاکە ڕێگەی گەشە قایل بوونە بە گۆڕان، بۆنەمەش ئەم بنامایە وەربگرە:

(هەنگاوێکی تر بۆ پێشەوە،مرۆڤی سەرکێش مرۆڤی ئازادە))) .

پەندی چینی

١) نەخشەیەکی سەربەخۆ دابڕێژە.

٢) چوارچێوەیەکی کاتی بۆ دانێ.

٣) شیکردنەوە و ڕوونکردنەوەی نەخشەکەت بە ڕوونی و تێگەیشتوویی دیاربخە.

٤) بەشێوەیەکی ئەرێیی ئەم ڕوونکردنەوە و شیکردنەوەیە ئەنجامبدە.

٥) کاریگەری گۆڕانکاریەکان بەڕوونی لەسەر دامەزراوەکەت دیاربخە.

٦) لەبەرگیراوەیەك لەم وەرنامە و نەخشە ڕێگەیە بە هەموو ئەندامانی دەستەی بەشدارت بدە.

٧) پێشبینی لەمپەرەکان بکە، ئامادەی بەرپەرچدانەوەیان بە.

٨) ئامادەی قایل بوون بە ئەنجامەکان بە، زۆر کەس بە ئەرێییەوە بە ئەنجامەکان قایل دەبن، لەکاتێکدا زۆرێکی تر بە نەرێنییەوە لێی دەڕوانن، تێبینی ڕەفتارەکانیان بکە.

٩) هەوڵبدە خۆیشت لەکاتی دیارکەوتنی ئەنجامەکاندا لە دامەزراوەکەت بیت و دەستی یارمەتی بۆ ئەوانی تر درێژبکەیت و وەهایان هەست بۆ دابین بکەی کە تۆیش هاوبەشە کاریانی.

١٠) بەرپرسیاری ئەنجامەکانبە، جا هەرچۆنێك بێت.

١١) تۆسکە تۆسکە دەست بە بەدواداچوون بکە.

١٢) کشۆك بە و هەوڵی ئەنجامدانی گۆڕانکاری پێویست بدە، بەردەوامبە لەسەر ئەم کارەت تاوەکو دەگەیتە سەرکەوتن.

ڕەنگە ئێستا بزانی کە سەرکێشی ئەنجامی باشی بۆتۆ دەبێت..

لەسەرەتای ژیانی کارکردنمدا قاپ شۆر بووم، ئەوجا بووم بە گارسۆن لەبەشی خزمەتکارانی ژوورەکانی ئوتێلێك، لەم کارەمدا زۆر سەرکەوتوو بووم، پارەی باشم دەست دەخست. بەڵام بڕیارمدا ژیان و داهاتووم بگۆڕم، بەوپەڕی توانامەوە کارم کرد تاوەکو توانیم بە ئامانجەکانم بگەم و ببم بە بەڕێوەبەری گشتی ئوتێلێکی پێنج ئەستێرەیی.

کاتێکیش بووم بە پلەدار لە باشترین ئوتێلی کەنەدادا پارە و داهاتم زۆر بوو، بەڵام بڕیارمدا سەرکێشی ئەنجام بدەم و هەموو ژیانم بگۆڕم. بۆیە دەستم دایە دامەزراندنی کۆمپانیایەکی تایبەت بەخۆم، یەکەمین کتێبم نوسی بەناوی: ((بەدەم ڕێگەوە هونەری فرۆشتن یادگرتن))، ئەم کتێبە ئێستا بە زمانی ئینگلیزی و فەرەنسی لە کەنەدادا باشترین و بەرزترین ڕێژەی فرۆشی هەیە. گەر سەرکێشیم ئەنجام نەدابایە بۆ گۆڕینی ئیشەکەم تاوەکو ئێستایش هەر گارسۆنی ئوتێلەکان بووم! بۆیە تاوەکو ئێستایش کە ١٦ ساڵە زۆرێك لە هاوڵەکانم هەمان کار ئەنجام دەدەنەوە، گەر بڕوات وەهایە ناتوانی خۆت و دۆخت بگۆڕیت ئەوا ئەم بۆچوونەت بگۆڕە. یانور ڕۆزفلت دەڵێت: **"پێویستە ئەو شتانە ئەنجام بدەی کە بڕوات وەهایە ناتوانی ئەنجامی بدەی"** . هەوڵبدە لەناوچەی ئاسودەیی و ئارامی بەدووربکەویت" چونکە ناوچەی مردووە. لەگەڵ گۆڕاندا خۆت بگونجێنە و فێری بە، هاوڕێی گۆڕانبە، هەوڵی فراوانترکردنی ئاسۆت بدە بۆبەدیهاتنی ئەوەی فێری نەبویتە" بۆنەوەی فێری بیت یاخود بە ئەندێشەتدا هاتووە و بەدی نەهاتووە. کۆنفۆشیۆس دەڵێت: **" چەند ساڵێکم پێ ببەخشە، ئەوکاتەی گەیشتمە پەنجا**

سالی، ئەوجا کتێبی ڕەبەنەکان کە ناوی (گۆڕانە) دەخوێنمەوە و بەهۆیەوە لە زۆر هەڵەی لەشی ڕزگارم دەبێت" .

هونەری گۆڕانکاری فێربە ..

کلیلی چوارەم

دڵەڕاوکێ و گوشاری کار...

گرەوەئاستەنگ(تەحەدی)ی مرۆیی سوتەمەنییە بۆ سەرکەوتن

((هیچ کەس ناتوانێت تورەیی یان دڵەڕاوکێ لە هەناوتدا چێ بکات، بەڵکو ئەوەخۆتی بەرپرسی بەدیهاتنی ئەمەی" لەڕێگەی کلۆر وێنەکردنی جهانەکەتەوە))

واین و.دایر

٢١-هۆکارەکانی پشت دڵەڕاوکێ لەدەستی خۆماندایە!!

((هەموو ئەوەی ئەنجامت داوە هیچ نییە جگە لە ئەنجامی هەموو ئەوەی بیرت لێ کردۆتەوە))

بودا

ئێمە بەراستی بە درێژایی ژیانمان کاردەکەین لەپێناو ئەوەی هەست بە دڵەڕاوکێ بکەین. ئایا ئەمە سەیرە بەلای تووە؟ با نەختێك روونتر قسەبکەم، هەندێك خەڵك دەڵێن: گەر لە ئیشێکی باشتردا کارم کردبایە بەختەوەرتر دەبووم، یاخود گەر ئۆتۆمبێلێکی مۆدێل تازەترم هەبوایە دڵشادتر دەبووم، یاخود گەر خانوو یان پارەی باش و زۆرترم هەبوایە ئەوا ئاسودەتر دەبووم... ئەوجا کاتێك ئەوەی دەیانەوێت بۆیان بەدی دێت، ئەوکات دەگەڕێنەوە خالی سەرەتا، داوای زیادتر دەکەن. بۆخۆم کەسێك دەناسم هەموو شتێکی ئەنجامدا بۆئەوەی ئافرەتێك بخوازێت، ئێستایش دەیەوێت خۆی لێی رزگاربکات! هاورێیەکم هەبوو زۆری حەز بەوەبوو ببێتە خاوەنی منداڵ کەچی ئێستا گازەندەی سێ منداڵەکەی دەکات.

بۆخۆم ویستم ببم بە بەڕێوەبەری گشتی، کاتێك بەم پلەیەم گەیشتم لەخۆمم پرسی: ئایا ئەمە هەموو شتێکە؟ ئایا شتێکی تر نییە ئەنجامی بدەم؟ لەراستیدا سروشتی مرۆڤ وەهایە لەگەڵ لەپێش چاوگرتنی ئەوەی کە دڵەڕاوکێ تارادەیەکیش بەکەڵکە و گەر سنوری تێپەڕاند کوشندە دەبێت. لەنمونەکانی دڵەڕاوکێی بەکەڵك:

- بەڕێوەبەرێك بەوپەڕی توانایەوە کاردەکات بۆئەوەی ئیشەکەی لەماوەی دیاریکراودا جێبەجێ بکات، بێگومان توشی دڵەڕاوکێ دەبێت و گوشاری کارکردنی لەسەر کۆدەبێت، بەڵام ئەم جەشنە دڵەڕاوکێیە یارمەتی دەدات بۆئەوەی پرۆژەکەی لەکاتی دیاریکراودا تەواوبکات.
- خوێندکارێك بەوپەڕی توانایەوە کاردەکات بۆئەوەی لە تاقیکردنەوەیەکدا بە کۆنمرەی باش دەربچێت، بێگومان شەو درەنگ دەنوێت و ڕۆژیش زوو بەئاگادێتەوە بۆئەوەی دەربچێت، لەم کاتانەشدا توشی دڵەڕاوکێ دەبێت بۆ بەدیهاتنی ئەوەی بەدوایدا دەگەڕێت.
- خانمێك منداڵی دەوێت، لەکاتی سکپڕیدا توشی چەندان جۆر لە گۆڕانی دەروونی و جەستەیی دەبێتەوە، کەئەمەش دڵەڕاوکێی توش دەکات، بەڵام ئەم جۆرە دڵەڕاوکێیە هانی دەدات بۆئەوەی گرنگی بەخۆی بدات و خۆراکی باش بخوات" بۆئەوەی منداڵێکی ساغ و بێ کێشە بهێنێتە دونیاوە.

هەندێك خەڵك، وەرزش گەلێك ئەنجام دەدەن کە توشی دڵەڕاوکێیان دەکات، لەشێوەی: شەڕەبۆکی و زۆرانبازی، یاخود خلیسکانی سەر سەهۆڵ، کەچی چێژی لێ دەبینن و بەهۆیەوە چێژیش لە ژیان دەبینن.

((دڵەڕاوکێ بەختەوەری ژیانت تیانابات، بەڵکو بە پێچەوانەوە دڵەڕاوکێ یارمەتیت دەدات بۆ بەدیهاتنی))

د.بیترج. هانسۆن

دڵەڕاوکێ بەپێی جیاوازی ژینگە و پیشەی کەسەکان بە جیاواز کار لە مرۆڤەکان دەکات. هەریەکە لەئێمە لە قۆناغێکی ژیانماندا بوینەتە قوربانی دڵەڕاوکێ، بەڵام کاتێك ئەم دڵەڕاوکێیە دەگاتە مەودای خۆی ئەوا دەبێتەهۆی هەستکردن بە داڕووخان و توڕەیی و نیگەرانی و بەرزبوونەوەی گوشاری خوێن و ئازاری سەر و نۆرەی دڵ و نەخۆشیە کوشندەکانی دیکە.

لەساڵی ١٩٧٧ دا دامەزراوەی زانستی نێودەوڵەتی لە هەرێمە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا هەستا بە ئەنجامدانی توێژینەوەیەك و بەهۆیەوە گەیشت بەو ئەنجامەی کە: دڵەڕاوکێ کێشەیەکی سەرەکییە و کارلە ژیانی ڕۆژانەمان دەکات، ڕەنگە ببێتەهۆی دیارکەوتنی خۆبەکەم زانینی دەروونی و جەستەیی و کۆمەڵایەتی، هەروەها زیانی ١٠ ملیۆن دۆلار ساڵانە بە خێزانی نەخۆشەکان دەگەیەنێت کە بەهۆیەوە بێکاردەبن و لە قەرەبووکردنەوەکان بێبەش دەبن و باری مردنی پێش وەختی لێوە بەرهەم دێت.

٢٢-كاميان باشترە: زۆركەم يان زۆر زۆر؟

((ژيان تەنها ئەوە نييە زيندووبيت، بەڵكو ئەوەيشە تەندروستييەكى باشت هەبێت))

مارشاڵ

دڵەڕاوكێ بەسودە يان بەزيانە بۆ ئێمە؟ د.بيترج .هانسۆن لە كتێبی ((چێژی دڵەڕاوكێ))دا وای دەبينێت كە: " دڵەڕاوكێی زۆركەم و زۆر زۆريش زياناويين"، بەڕێوەبەرێك كە بۆ چەندين كاتژمێری زيادەيش كاردەكات و گوێی بە تەندروستی خۆی نادا، گرنگی بە خێزان و ژيانی تايبەتی خۆی نادا توشی هەمان جۆرە دڵەڕاوكێ دەبێتەوە كەئەو بەڕێوەبەرە توشی دەبێتەوە كە هەميشە لەكاردابێت و سەرۆكەكەی هانی نەدات و دەست خۆشی لێناكات و ئەمەيش كاری زۆر قورس و گران دەكات.

دڵەڕاوكێی زياولەهەد دەبێتەهۆی كەمكردنەوەی بەرهەمی تاك، وەهای لێدەكات چرپيركردنەوەی نەهێڵێت و متمانەشی بە دەروونی خۆی كەمبكاتەوە، ئەمەش كار لە هەستەكانی دەكات و باری هزريشی تێكدەدات و بەهۆيەوە توشی چەندين نەخۆشی كوشندە دەبێت.

بەلآم دڵەڕاوكێی زۆر كەم، كە لەسايەيدا كەسێك ڕاهاتووە بەدرێژايی ژيانی كاربكات و پاش خانەنشين بوون متمانە و ڕێزلەخۆگرتنی كەم دەبێتەوە و بەهۆيەوە توشی نەخۆشی كوشندەی دەكات، گەر ئەم كەسە لەماوەی دووساڵی خانەنشينيدا توشی

هەندێك گرفت نەبێت بۆئەوەی توشی دڵەڕاوکێی بکات ئەوا توشی نەخۆشیە کوشندەکان دەبێتەوە، بەپێی ڕای د.هانسۆن ە.

گەر دڵەڕاوکێ بەم هێندە مەترسیدارە و ڕەچەتەیەکی ڕاستینە و کەتواری ژیانمانە، کەواتە بۆچی خەڵکان نایخەنە جێگەی تێڕوانینیانەوە.

بۆچی خەڵکی ڕەتی ئەوەدەکات بە دڵەڕاوکێدا تێپەڕبووبێت؟ بۆچی بڕوایان وەهایە کە شتێکە و تەنها توشی ئەوانی تر دەبێت و دووچاری خۆیان نابێتەوە؟ ناتوانین دڵەڕاوکێ پتربکەین بەڵام دەتوانین هەڵی بسوڕێنین و فێری چۆنێتی لەناوبردنی شوێنەوارە مەترسیدارەکانی بین. بەڵێ، ئامانجی سەرەکی ئەم بەشی کتێبە ئەوەیە کە فێری چۆنێتی هەڵسوڕاندنی دڵەڕاوکێ بیت و بەهۆیەوە ستراتیژیەتی بەرگری لەخۆکردن دانێی. پێویستە لەسەرەتاوە دڵەڕاوکێ بناسیت و بزانیت کە تۆیش کەوتویتەتە ژێر ئەم بارە قورسەوە.

بۆیە تۆ پێویستت بەوەیە کە ئاوەزی هۆشیارت لەئەمە بەئاگابێت" بۆئەوەی ئاوەزی ناهۆشیارت بتوانێت بۆتۆ لەدژی دڵەڕاوکێ بجەنگێت، ئەمەش بەشێوەیەکی خۆکردە دەبێت، بەم شێوەیەش دەتوانی ژیانی پڕ لەخۆشیت بۆ دەستەبەربێت و مل بە دڵەڕاوکێ نەوی بکەیت" بۆ بەدیهاتنی ئامانجەکانت و گەیشتن بە سەرکەوتن دەکاری بخەیت.

٢٣-هۆكارەكانی دڵەڕاوكێ:

((لەجهاندا دڵەڕاوكێ بوونی نییە، بەڵكو مرۆڤ گەلێك هەن بیرلەشت گەلێك دەكەنەوە ئاماژەی نیگەرانی و دڵەڕاوكێن))

د.واین و .دایر

ئەو هۆكارانەی هانی تووش بوون بە دڵەڕاوكێ دەدەن جۆراوجۆرن و دەگۆڕێن بەپێی هەڵویست و كات و دۆخەكان، ڕەنگە بەهۆی فاكتەرێكی ژیانی تایبەتی تۆ و باری كار یان تەندروستی یاخود دۆخی داراییتەوە لێت سەرهەڵبدات.

لە توێژینەوەیەكدا كەلەسەر ٢٠٠بەڕێوەبەری ١٢ كۆمپانیادا ئەنجامدرابوو، بۆ د. جۆن هـ.هـوارد دیاركەوت كە: چوار تایبەتمەندی سەرەكی هەن كە هۆكاری پشت توشبوونی بەڕێوەبەرانی جێبەجێ كارین بە دڵەڕاوكێ ، ئەوانیش:

١-كەم توانایی:

ڕەنگە بەڕێوەبەرێك هەست بە كەمتوانایی بكات لەبەر ئەوەی كاتێك كێشەیەكی تووش دەبێت بۆخۆی دەزانێت چارەی بكات، بەڵام بەهۆی ناچاری پابەندی بە بەڕێوەبەرانی سەرووی خۆیەوە ناچارە چاوەڕوانی بڕیاری ئەوان بكات بۆ هەنگاونان بەرەو بەدیهاتنی چاكسازیی، بۆیە لەم كاتەدا ئەم بەڕێوەبەرە توشی داڕووخان و هەستكردن بە كەمتوانایی و دواتریش دڵەڕاوكێ دەبێتەوە.

هیرۆدۆت ی فەیلەسوفی مەزن دەڵێت: **" تاڵترین ئازار لای مرۆڤ ئەوەیە كە خاوەنی زانیارییەكی زۆرە كەچی كەم هێزە"** .

٢-گومان و نادڵنیایی:

زۆرجار کێشەی ناسنورداری کار توشمان دەبێتەوە و ئەمەش دەبێتەهۆی ئافراندنی جۆرێك لە گومان، کاتێك بەڕێوەبەرێك ناچاردەبێت بڕیارێك بدات لەسەر کۆمەڵە زانیارییەکی نامتمانەیی یاخود لەسەر بنەمای رامیارییەکی ناڕوون ئەوکات دۆخی بەڕێوەبەرەکە گران و قورس دەبێت بۆ دانی بڕیاری دروست و گونجاو، ئەمەش دڵەڕاوکێی توش دەکات.

٣-ماندووبوون لەکاردا:

کارێکی ئاسایە کارکردنی بەڕێوەبەر لە هەفتەیەکدا بگاتە ٥٥ بۆ ٦٥ کاتژمێر، زۆرێك لە بەڕێوەبەران تەنها تیشك دەخەنەسەر ئەنجامەکان بە چاوپۆشین لەکاتەکانی کارکردنی، ئەم جۆرە خۆماندوکردنە لەکاردا دەبێتەهۆی دروستکردنی دڵەڕاوکێ، هەروەها هەندێك کێشە و ئاستەنگ لەژیانی خودی بەڕێوەبەرەکەدا دەئافرێنێت.

٤-پێداگیری:

د.هوارد دەڵێت:" **بەڕێوەبەر هەر حەوت خولەك جارێك کارێکی نوێ ئەنجام دەدات**"، پرۆژە و راپۆرتە زۆرەکان گوشارێکی زۆر لەسەر بەڕێوەبەرەکە دروست دەکات، ئەمەش وەهای لێدەکات هەست بە دڵەڕاوکێ بکات.

هوارد دەشڵێت:" خراپ بەڕێوەبردن هۆکارێکی سەرەکی توشبونی بەڕێوەبەرە بە دڵەڕاوکێ، گەر سەرۆکەکەی خاوەنی توانا و ژیرییەکی تەواونەبێت بۆ نەخشەدانان، ئەمەش وەها دەکات نەتوانێت بۆچوونێکی دیاریکراوی هەبێت و نەشزانێت بەباشی رەفتار رەگەڵ ئەوانی تردا بکات" . زێدەباری ئەو چوار هۆکارەی پێشێ کە د.هوارد خستیەڕوو، بۆخۆم وای دەبینم کە حەوت هۆکاری تریش هەن:

١-كەم دەستەڵاتی: كاتێك بەڕێوەبەرێك هەست دەكات بەرپرسیارێتی زۆری لەسەر شانە و لەگەڵ ئەوەشدا ناتوانێت هیچ بڕیارێك بدات بۆ چاكسازیی یاخود بەدیهاتنی گۆڕان، ئەمە لای خۆیەوە وەهای لێدەكات توشی دڵەڕاوكێ بێت.

٢-پلەبەرزكردنەوە:

بەڕێوەبەر هەست بە دڵەڕاكێ دەكات گەر دڵنیانەبێت لەپلەبەرزكردنەوە و خەڵاتكردنی و دڵنیاش نەبێت لەسەر داهاتووی كارەكەی.

٣-تەنهایی:

زۆرێك لە بەڕێوەبەران پێیان باشە هەرچی كێشەیانە تەنها لای خۆیان بێت و بەشداری هاوسەر و برادەرانی ناكات، ئەوەی دەیەوێت ئەوەیە پاشی ڕۆژێك لە كاركردنی قورس بگەڕێتەوە ماڵێ ژەمە خۆراكێكی بەتام هەبێت و بتوانێت نەختێك بحەسێتەوە، بەڵام بە پێچەوانەوە توشی چەندین كێشەی ناهەموار دەبێتەوە، وەكو: كێشەكانی منداڵ و خوێندنگە، قیستی مانگانە و بارمتەگیری خانوەكەی و ...هتد .

٤-ناڕێكخراوەیی:

كاتێك بەڕێوەبەرێك ناڕێكخراوبێت هەمیشە بەدووی دۆسیەكانیدا وێڵە، ڕاپۆرت و كلیلی ئۆتۆمبێلەكەی نازانێت لەكوێیە، ئەوجا هەموانی دەورووپشتی بە دزی و گەندەڵ تۆمەتباردەكات، ئەمەش وەهای لێدەكات هەست بە دڵەڕاوكێ بكات.

٥-دیمەن:

دیمەن و ڕووخساری بەڕێوەبەر كاریگەرییەكی گەورەی هەیە لەسەر هەستكردنی، گەر خووی خۆراكی خراپ بێت و توشی قەڵەوی هاتبێت، ئەوا وەها هەست دەكات كە دیمەنی

ناشیرینە، ناتوانێت دیمەنیشی بگۆڕێت، ئەمەش وەهای لێدەکات هەست بە دڵەڕاوکێ بکات.

٦-ئازاری جەستەیی:

بەڕێوەبەرەکە توشی دڵەڕاوکێ دەبێتەوە گەر توشی هەر ئازارێك بێت لەجەستەیدا، لەشێوەی: ئازاری گەدە، یان سەرئێشە، یاخود گەر چاوەڕوانی ئەنجامدانی نەشتەرگەرییەك بێت، یاخود تەنانەت گەر ئەژنۆی بەر مێزەکەی بکەوێت توشی دڵەڕاوکێ دەبێت.

٧-ئازاری دەروونی و سۆزیی:

بەڕێوەبەر هەست بە دڵەڕاوکێ دەکات گەر هەستی بە لەدەستدانی کەسێکی کرد، یاخود توشی ئەزمونی جیابونەوەی هاوسەرگیری ببوو.

ئێستا تۆ بەهیچ کام لەو دۆخانەدا تێدەپەڕیت؟

ئایا تۆ هۆکاری پشت دڵەڕاوکێی کارمەندانیت؟

زۆرێك لە بەڕێوەبەرانی جێبەجێکاری دەبنەهۆی دروستکردنی دڵەڕاوکێ بۆ کارمەندانیان" چونکە تەنها تیشك دەخەنە سەر هەڵەکان و گەورەی دەکەنەوە، زۆر بەکەمی پەسنی کارمەندانی ناوازەیان دەدەن.

جۆرێکی تری بەڕێوەبەران ڕەنگە میهرەبان و بەبزەبن، بەلآم کارمەندانی توشی دڵەڕاوکێ دەکات"چونکە تێبینی زۆرە و لەسەر بۆچونێك ناوەستێ و ناشتوانێت بۆخۆی بڕیاری یەکلاکارەوە بدات. بۆیە زۆر وریابە و مەبەرە هۆی دروستکردنی دڵەڕاوکێ بۆ کارمەندانت. هەوڵبدە کێشەکان لەقەبارەی خۆیان گەورەتر مەکە، کاتێك لەگەڵ کەسێکدا قسەدەکەیت هەڵە پێشتریەکانی خۆتت لەیادبێت.

٢٤-نیشانەکانی دڵەڕاوکێ :

((گوێ لە جەستەت بگرە" چونکە هەمووشتێکت پێ دەڵێت" لەبارەی بکوژە بێ دەنگەکانەوە))

د.ئیبراهیم فەقی

ئێستا تۆ هەندێك لەو هۆکارە سەرەکیانەت ناسیوە و زانیوە کە دەبنەهۆی دڵەڕاوکێ .
ئێستایش بهێڵە باوەکو پێکەوە ئاشنای نیشانەکانی دڵەڕاوکێ بین:

- لەدەستدانی حەزی خۆراك خواردن.
- بەرزبوونەوە و زیاوبوونی لێدانەکانی دڵ .
- زیادەڕەوی کردن لە چێشتخواردن.
- ڕەفتاری دوژمن کارانە.
- ئازاری سەر(سەرئێشە) .
- داڕووخان.
- لەبیرکردن.
- گرنگی نەدان بە چالاکی جۆراوجۆر.
- توڕەیی.
- ماندووبوون.
- ئازاری پشت و مل.
- وروژاندن.

ئەم لیستە ڕەنگە درێژە بکێشێت و دیارکەوتەکانی زیادبن، بەڵام دەبێت زۆر بەخێرایی خۆت لەم نیشانانە دەربازبکەیت و سەردانی پزیشکی شارەزای دەروونی بکەیت.

کاتێك هەست بەوە دەکەیت ناتوانی بحەسێیتەوە زۆر بەخێرایی هەڵدەچیت، کاتێك دۆخەکان بەحەزی خۆت نابن و هەست بە ماندووبوون دەکەیت بەکەمترین ئیشکردن، زۆر بەکەمی دەتوانی بەچڕی بیربکەیتەوە و زۆر بەزوویی شتەکان لەبیر دەکەیت، زۆر کاردەکەیت و ئەنجامت باش نییە، نیگەرانی بەگوڕە و جگەرەکێشان و خواردنەوەی مەیشت فرەس.

هەموو ئەمانە ئاماژەن بۆئەوەی تۆ کەوتویتەتە ژێر کاریگەری دڵەڕاوکێوە، پێویستە کارێك بکەیت و خۆتی لێ ڕزگاربکەیت.

٢٥-پێکهاتەی بەرگری لەخۆکردن دژی دڵەڕاوکێ:

((کەسی مەزن دڵنیایە و ئازادە لە دڵەڕاوکێ، لەکاتێکدا مرۆی ئاسۆتەسک هەمیشە گرفتاری دڵەڕاوکێیە))

کۆنفۆشیۆس

ئێستایش هەندێك ڕێگەی زۆر کارات بۆ بەردەست دەخەین لەبۆ ڕووبەڕوو بوونەوەی دڵەڕاوکێ و زاڵبوون بەسەریدا، بۆئەوەیشە بتوانی بۆ ڕاژەی خۆتی دەکاربخەی لەبری ئەوەی بەخراپ ببیتە کۆیلەی باشار وەهایە بیکەت بە داردەستی خۆت.

١-پێسپاردن:

کاتێك هەندێك ئیش و کاری ڕۆژانەت بە کارمەندانت دەسپێری، دەتوانی کاتێکی زۆر و هەلی باش برەخسێنی بۆ ئەوەی بە گرنگترەوە ڕەگەڵ دۆخەکاندا بگونجێی.

2-ڕێکخستن:

کاتێك سیستمی کاری دەورووبەرت، کات و ئیشە لەپێشییەکانت ڕێك دەخەیت، یارمەتی کارمەندانت دەکەیت بۆ ئەوەی کاروئیشیان ڕێکبخەن، دەتوانی خۆت بەدووربگریت لە کەوتنە داوی زۆر دۆخگەلی وەها کە هانت دەدەن بەرەو دڵەڕاوکێ.

٣-کارکردن بە گیانێکی دۆستانەی دەستانەوە:

کاتێك کارکردن بە گیانێکی دەستەیی و هاوبەشییەوە دەبێت بۆ بڕیاردان، ئەمە نەختێك باری سەرشانت سوك دەکات و کەمتر دووچاری دڵەڕاوکێ دەبیتەوە.

٤-پێشبینی کردنی ئەو هەڵوێستانەی دەبنە هۆی ئافراندنی دڵەڕاوکێ:

پێشبینی ئەو دۆخ و هەڵوێستانە بکە کە وەهات لێدەکەن دڵەڕاوکێ داربیت، دەبێت پێشتر خۆتت بۆی ئامادەکردبێت، بۆنمونە: ئەنجامدانی کۆبوونەوەی کارگێڕی، کۆبوونەوە لەگەڵ سەرۆکەکەت، یان کارمەندانت.

٥-وشیاربە لەقسەکردن لەگەڵ خۆ بە شێوازێکی نەرێنی:

گەر لەخۆتەوە بیستت کە ئەم دەستەواژانە بەخۆت دەڵێیتەوە: ئەمە کارێکی زۆر گرانە، باشە بۆهەموو ئەمانە ڕوو دەدەن؟ باشە سەرۆکەکەم بۆچی وەهام لێ دەکات؟ کارکردن لێرەدا زۆر گرانە، گەر ئەم شتانەت بیست ئەوا بە دەنگی بەرز بەخۆت بڵێ: بوەستە!

ڕووبەڕووی ئەم قسە نەرێنییانەت بوەستەوە و بەم شێوەیە وەڵامی بدەرەوە: من بەدۆخی خراپتر لەمەدا تێپەڕیوم، توانیومە بەسەریدا زاڵبم، من دەتوانم ئەم کارە ئەنجام بدەم" چونکە پێشتر ئەنجامم داوە، دەشتوانم دیسانەوە ئەنجامی بدەمەوە... لەبیرت بێت چی بە ئەندێشەتدابێت بۆئەوەی ئەنجامی بدەیت دەتوانی ئەنجامی بدەیت، بۆیە بە دووی چارەسەردا بگەڕێ و قسە لەگەڵ خۆداکردنەکانت هەڵسوڕێنە، دەتوانی بەسەر دڵەڕاوکێیشتدا زاڵبیت.

٦-ئاکامی دڵەڕاوکێ:

ئەم پرسیارانە ئاراستەی خۆت بکە:

*خراپترین شت چییە ئەگەری هەبێت لێم ڕوویدات؟

*چیم لێ بەسەر دێت؟

*باشترین چی دەبێت بۆمن ؟

بەخۆت بڵێ: پاش نیوەڕۆی ئەمڕۆ گرنگی بەم دۆخەم دەدەم.

کێشەکەت بنوسەرەوە.. پێنج چارەسەریش بۆهەر کێشەیەکت بدۆزەرەوە.

خۆت بە کێشەیەکەوە سەرقاڵ مەکە کە پاشی مانگێك ڕوویدات. بەڵکو دڵەڕاوکێکەت بۆ مانگی داهاتوو هەڵبگرە" ڕەنگە لەو کاتەشدا بە بێ کێشە ڕزگاربیت ، بۆیە دیل کارنگی دەڵێت:" **کە ٩٠٪ ی ئەو شتانەی دەبنەهۆی دروستکردنی نیگەرانی و دڵەڕاوکێ ڕوونادەن، بەڵام لە ١٠٪ مەکەش ڕەنگە لە دەرەوەی خوازویستی خۆمانەوە ڕوویدات و ئەم ڕێژەیە دەستەڵاتی ئێمەی بەسەردا نەبێت**" .

٧-ستراتیژیەتی ئەنجامدراوەکانی ڕۆژانە:

دەتوانی تیانوسێك بهێنیت و لەسەری بنوسیت: ((تیانوسی ئەنجامدراوەکانی ڕۆژانەم))، ئەوجا هەوڵبدە ڕۆژانە بەلای کەمەوە یەك شتی ئەنجامدراوت بنوسیتەوە، بەم شێوەیە فێری ئەوە دەبیت کە چۆن تایبەتمەندییە ئەرێییەکانت بەکاردەهێنی و کاتێك بە دۆخێکی نەخوازراودا تێدەپەڕیت و دونیا بە تاریکی دەبینی تیانوسی ئەنجامدراوانت بێنە و هەناسەیەکی قوڵ هەڵبمژە و بیانخوێنەرەوە، ئەوجا دەبینی ئەختێك هەست بە حەسانەوە دەکەیت، کەلە تیانوسەکە دەڕوانی دەبینی کاری زۆرباشت ئەنجام داوە و دەتوانی باشتریش ئەنجام بدەیت، جا دۆخەکان هەرچییەك بن.

٨-نمونەی باڵا:

نمونەی کەسایەتی مرۆڤێك وەربگرە کە پێی سەرسامیت، با ئەم کەسە تاڕادەیەکی باش خاوەن زانیاری و دانایی بێت و چارەسەری زۆربەی کێشەکانی لەلادا دەستەبەربێت، ئەم کەسە باوەکو بەجوانی بیناسیت، کاتێك کێشەیەکت توش دەبێت، وای بێنەپێشەچاوی خۆت کە هەمان کەسیت، بەهەمان ڕێگەی ئەو بیر لەچارەسەری کێشەکانت بکەرەوە.

کۆنفۆشیۆس دەڵێت:" **کاتێك کەسێك لە پێگەیەکی باڵادا دەبینی، وەهابیربکەرەوە کەتۆیش بەوە بگەیت**" .

٩-شێوازی هەناسەدانی ٤-٢-٨ :

دانیشە و گرنگی بە هەناسەدانت بدە. دڵنیابە لەوەی هیچ کەسێك بۆماوەی کەمتر لە دە خولەك بێزارت نەکات.

- هەناسەکی قوڵ هەڵمژە" لەڕێگەی لوتەوە باوەکو ٤ چرکە بخایەنێت.
- بۆماوەی ٢ چرکە هەناسەکەت لە هەناوتدا بهێڵەرەوە.
- بە هێمنی تەواوەوە لەماوەی ٨ چرکەدا هەناسەکەت دەربکەرە دەرەوە.
- ئەم مەشقە بەلای کەمەوە ١٠ جار لەسەر یەك ئەنجام بدە.

١٠-حەسانەوەی هزری بۆماوەی ١٠ خولەك :

بە ئەندێشەت کاتێك یادی خۆت بخەرەوە کە تۆ لەو کاتەدا لە لوتکەی حەسانەوەدابویتە، لەبیرت بێت لەکوێش بویتە.

بۆنمونە: تۆ لە مۆڵەتێك بوویتە لە باهاما لەسەر لوتکەی چیایەك یاخود باخچەیەك.

- دانیشە و بەئاسودەیی رابکشێ.
- مەشقی ٤-٢-٨ ئەنجام بدە.
- چاوانت دابخە.
- بە ئەندێشەت گەشتی ئەو شوێنەبکە کە حەزت لێیەتی،جارێکی تر لەنێو ماوەی مۆڵەتتدا بژی، ئەم جارەیان هیچ خەرج ناکەیت تەنها ئەندێشەت نەبێت.
- بەهەموو هەستەکانتەوە وەهای بێنەپێشەچاوی خۆت کە تۆ لەوێی، ئەوجا تیشك بخەرەسەر شێوازی هەناسەدانت.

١١-مەشقى وەرزشى:

بەشى پزيشكى زانكۆى ماساسيۆسىچ هەستا بە ئەنجامدانى توێژينەوەيەك لەسەر ٣٠٠٠بەڕێوەبەرى جێبەجىٚ كار(تەنفيزى) لەبارەى چۆنێتى ڕووبەڕوو بوونەوەى دڵەڕاوكىٚ، وەلأمى زۆربەيان وەرزش بوو.

ئەنجامەكان بەم شێوەيە بوون:

- ٧٢٪ ڕۆيشتن و پياسەى ئاسايى.
- ٦٤٪ بەكارهێنانى بزوێنەرى جێگير.
- ٦٦٪ڕێكردن و مەلەوانى.
- ٥٧٪بەرزكردنەوەى قورسايى .
- ٢٥٪ تێنس يان ڕاكيت.
- كەمترينيان گوێگرتن بوو لە مۆسيك، ئەنجامدانى تێڕامان بوو.

بۆيە پێويستە بەهەر جۆرێك بێت چالاكى جەستەيى ئەنجام بدەيت، بۆئەمەش ڕەچەتەيەكى ئاسانت بۆ ئامادە دەكەم كە دەبێت بەيانيان پاش ئەوەى بەئاگا دێيتەوە ئەنجامى بدەى:

- بە سيستمى هەناسەدانى وزە هەناسەبدە، هەناسەيەكى قوڵ هەڵبمژە، سييەكانت بە ئۆكسجين پڕبكە، ئەوجا هەواكە وەها دەربكەرە دەرىٚ وەك ئەوەى مۆمێك وەكوژێنى، ئەمەش ٥ جار لەسەر يەك ئەنجامبدە.
- بۆماوەى ٥ خولەك ڕاكشىٚ .
- لەو شوێنەدا بۆماوەى ٥ خولەك پياسەبكە.
- هەندێك مەشقى گوشارى ئەنجامبدە" گەر توانيت.

بۆ ئاشنابوونى زيادتر لەبارەى وزەوە دەتوانى بگەڕێيتەوە بۆ كتێبەكەم: : ((بەدەم ڕێگەوە هونەرى فرۆشتن يادگرتن)).

١٢–گرنگی پێدانی تایبەتی:

زۆر حەزت بە چییە؟ حەزت لە چێشت لێنانە، یان وێنەکێشان، یاو مۆسیك یام خوێندنەوە..هتد، ئەوا ئەنجامدانی ئەم حەزەت یارمەتیت دەدات بۆئەوەی نەختێك چرپیرکردنەوەکانت لەبارەی ئیش کردنەوە بگۆڕێن و نەختێك لە دڵەڕاوکێ بەدووربیت.

گەر هیچ گرنگی پێدانێکی تایبەتیت نەبێت، ئێستا کاتی ئەوە هاتووە بیربکەیتەوە لەحەزێك یان شتێك " بۆئەوەی گرنگی پێبدەی، لەبیرت بێت ئەمە بۆتۆ زۆر بە سوود دەبێت.

بێگومان پێویستت بە ڕاوێژکردنە ڕەگەڵ پزیشکی تایبەتدا" بەر لەوەی هیچ مەشقێکی وەرزشی ئەنجامبدەی.

26- سیستمی ((فەقی)) بۆ حەسانەوە:

((گرنگ نییە تۆ لە کوێوە هاتووی، گرنگ ئەوەیە دەتەوێت بۆ کوێ بڕۆی))

لەکاتی کارکردنمدا لە تۆرینگە(عیادە)کەم سیستمێکم داڕشتەوە کە هەم بۆ کارئاسانکردن بۆخۆم و هەمیش بۆ چارەکردنی نەخۆشان زۆر بەکەڵك بوو، ئەویش:

١-بیرلەکێشەیەك بکەرەوە کە دەتورووژێنێ و چاوانت دابخە:

- ژمارەی مۆبایلەکەت بەبیری خۆت بهێنەرەوە، بە دەنگی بەرز بیڵێرەوە.
- جارێکی تر ژمارەی تەلەفۆنەکەت بەدەنگێکی بەرز و بەپێچەوانەی جاری یەکەمەوە بڵێرەوە.
- وشەی کۆنتریاڵ یان هەر شار و وڵات کە تۆ تێیدایت بیری خۆت بخەرەوە.
- بەدەنگی بەرز بیڵێ.
- بەپێچەوانەوەی پیتەکانی بڵێرەوە.

ئایا هێشتاکە بیر لە کێشەکە دەکەیتەوە؟ کەواتە بەباشی مەشقەکەت ئەنجامداوە، وەڵامەکەت دەبێت نەخێر بێت" چونکە ئێمە ناتوانین لەیەك کاتدا بیر لە دووشت بکەینەوە، کاتێك دڵەڕاوکێکانت بۆ چەند ساتێك لەبیردەکەیت، ئەمە هەلێکت دەداتێ بۆئەوەی کەمتر لەو دۆخەدا ڕۆبچیت کە توشی گرفتی کردووی.

٢-باڵەکانت بۆپێشی خۆت بهێنە و بەهێزەوە داییگرە:

بەردەوامبە لەسەر ئەنجامدانی ئەم کارە، جاریەدوای جار هێزی پتری تێدا بەکاربێنە، ئێستایش دەستەکانت دابگرە و بیحەسێنەرەوە، تێبیشنی جیاوازی نێوان گوشار و حەسانەوەبکە.

هـەردوو دەستت بخـەرە سـەر کورسـییەك، ئـەوجا بـەهێزەوە بـەرزی بکـەرەوە. بەردەوامبـە لەسـەر ئـەم کـارەت و جـار بـەدوای جـار هێـزی زیـادتری تێـدا بەکاربێنـە. ئێستایش دەستەکانت بحەسێنەرەوە، ئەم مەشقە ٥ جار ئـەنجام بـدە. تێبینـی بکـە کـە چـۆن ئـەم مەشـقە یارمـەتیت دەدات بـۆ ڕزگـاربوون لـەوزە نەرێنیـەکانت و حەسـانەوە و ئاسودەییت پێ دەبەخشێت.

٣-بە شێوازی ٤-٢-٨ هەناسە بدە:

- چاوانت دابخە و بەچڕی تیشك بخەرەسەر هەناسەدانت .
- بە هزرت بگەڕێوە بۆ ئەو ساتەی لە لوتکـەی حەسـانەوە و ئاسـودەییدا بویتـە، هەوڵبدە چیت لەو ئەزمونەوە دیتـەوە و بیسـتووە و چێشـتوە و بۆنـت کـردووە وهەسـت پێکردووە هەمووی بەیادی خۆت بخەیتەوە.
- کاتێك لەقوڵایی ئەم ئەزمونەی ڕابردوتـدا دەبیـت، پەنجـە گـەورەت بـە پەنجـەی ناوەڕاستی دەستی چەپت بگرە.
- ئەمەش دەبێتە لەنگەرت و کەی پێویستت بـە وەڵام بـوو بـۆتی ئامـادە دەکـات، باوەکو ناوی لانکەی حەسانەوەی لێ بنێین.
- بەشێوازی ٤-٢-٨ هەناسە بدە.
- بەرگی پرسەت داکەنە و مێشکت ئاسودە بکە.

٤-ستراتیژیەتی حەسانەوە:

لـەکاتی هەسـتکردن بـە حەسـانەوە و وەرگرتنـی توانـدنی حەسـانەوە لەڕێگـەی دەستەکانتەوە، تیشك بخەرەسەر ئەمە:

- بە تەواوەتی هەموو پارچەکانی لەشت ئاشنابە، لە پەنجەی پێیەکانتەوە دەست پێبکە و بەدەنگی بەرز بەخۆت بڵێ: ئەم بەشەی لەشم بـە تـەواوەتی حەساوەتەوە.

بۆنمونە: پێیەکانم بە تەواوەتی حەساونەتەوە، ئەوجا لەسەر ئەم کارەت بەردەوامبە تاوەکو هەموو لەشت دەحەسێتەوە.

- بڵێ من بە تەواوەتی حەساومەتەوە.

٥-ئێستایش دەتوانی شوێنێك بۆ حەسانەوەت هەڵبژێری، چاوانت بە هێمنی بکەرەوە، دەست لەو شوێنەبدە کە تێی دەحەسێیتەوە، دەبینی کە ئەمە کار لە شێوازی هەناسەدانت دەکات، ئەوجا کار لە حەسانەوەی هەموو لەشت دەکات.

٦-گەر ئەو شوێنەی لێی دەحەسێیتەوە نەبووە هۆی حەسانەوەت، جارێکی تر بگەڕێوە هەنگاوی ژمارە ٣، بەڵام ئەم جارەیان هەوڵبدە چڕبیرکردنەوەت لەهەناوەوە پتر قوڵتربێت وەك لەجاری پێشووتر.

٧-ئەم کردارە بەردەوام ئەنجام بدەرەوە" بۆئەوەی هەمان ئەنجامی ئاسودەکارت چنگ بخات و بەپێی توانات کەڵکی لێ وەربگرە.

٨-ئەم کردارەیە ڕۆژانە ئەنجام بدە تاوەکو دەبێتە شتێکی ئاسایی بەلاتەوە" دەبێتە بەشێك لە سروشتت. ئێستایش تێدەگەیت لەوەی دڵەڕاوکێ چی دەئافرێنێت لە مەترسی و نەهامەتی، هەروەها ئەوەش دەزانیت کەلە ڕێگەی نیشانەی جۆراوجۆرەوە ئاشنای دڵەڕاوکێ دەبیت. هەروەها چۆنێتی هەڵسوڕاندنی و کەڵك لێ بینینی ئاشنا دەبیت و دەزانیت چۆنیش بەسەریدا زاڵدەبیت و دەیقۆزیتەوە" بۆ خزمەتکردنی خۆت.

تەنها ئەوە بەس نییە بزانی ڕەگەڵ دڵەڕاوکێدا چۆن ڕەفتار دەکەیت، بەڵکو دەبێت ئەوەی لەبارەیەوە ئەنجامی دەدەی ئەرێیی بێت.

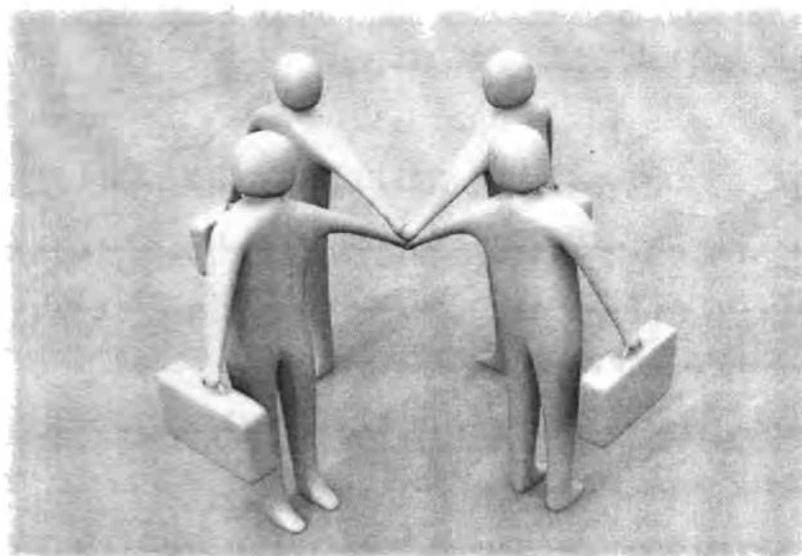
هەرئێستا بڕیاربدە کە تێبینی کار و هەڵسوڕێنەری دڵەڕاوکێ بیت.

کلیلی پێنجەم

توانایی و بەهرەکانی پەیوەندی دابەستن...

ڕێگەیەك بەرەو هێزی خوددی

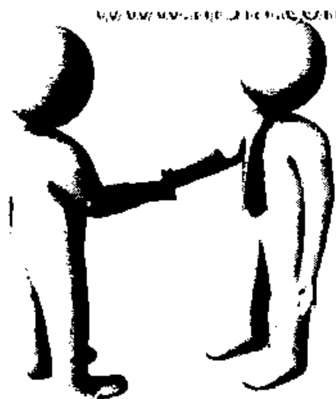
((جۆری ئەو ژیانەی دەژین پەیوەستە بەو ڕێگەیەی مامەڵەی خۆمانی پێدەکەین و ئەو ڕێگەیەی کە بۆ مامەڵەکردنی ئەوانی تر دەیگرینەبەر))

د.ئیبراهیم فەقی

27-پەیوەندی دابەستن جگە لە جۆرێك پەیهەست(ئیدراك) هیچی دیکـە نییە:

((پەیهەست ئاوێنەیە و ڕاستی نییە، ئەوەی من لێی دیاردەکەوم ئـەو وێنەیەیـە کـە لـە ئاوەزمدا هەیە و بەرپەرچکراوەتەوە بۆ سەر دیمەنی دەرەوەم))

A Course in Miracle

کاردانەوەت چۆنە کاتێك کەسێك ڕەخنەت دەکـات لـەپێش چـاوی ئـەوانی تـر؟ ئایـا هـەرگیز ڕوویـداوە لەبەرچاوی کەسانی تر ڕەخنە لەیەکێك بگریت و وای دابنێی کەبۆ بەرژەوەندی خۆی قسەدەکەیت کەچـی ئەو بەرگری لەخۆی بکات و بەگژتدا بچێتەوە؟

وەڵامدانـــەوەت بۆئـــەم پرســـیارە کاردانـــەوەی سروشـــتی پەیهەســـتت دەبێـــت. جارێکیـــان لـــە بەڕێوەبـەرێکی بازارکـاریم پرسـی لـەبارەی ئـەو شـێوازەی دەیگرێتەبـەر بـۆ ڕووبـەڕوو بوونەوەی هەڵوێستە ئاڵۆزەکان و ڕەفتارکردن ڕەگەڵ ئەو کەسانەی کێشـەی بـۆ دروست دەکەن، وەڵامەکەی بەم شێوەیە بوو:" من هەمیشە خۆمیان لێ بێ ئاگا و گێل دەکـەم، بۆتۆ بڕوات وەهایە ئەوەندە کاتم هەیە بۆ خەڵکانی تر ڕۆڵی دایەن ببینم؟" .

بۆیە پەیهەستی بەرامبـەر دۆخـەکان وەهـای لێکردبـوو خـۆگێلکردن بەباشـترین ئـامراز دانێت بۆ خۆلادان لەو جۆرە کەسانە، بەڵام ئەمە وەکو ئـەوە وەهایـە کـە میلـی کاتـژمێر بوەستێنی بۆئەوەی کات نەڕوات، یاخود خۆراك نەخۆی بۆ دوورکەوتنەوە لە زێدەکێشی، یان لێنەخوڕینی ئۆتۆمبێل بۆ خـۆدوورگرتن لـە فـەتارەت، لەڕاسـتیدا ئەمانـە کـەتواری و ڕاستینەن و بەخۆگێلکردن کێشە و ناسۆری و ململانێکان چارەسەر نـابن، هـەروەها هـیچ شـتێکیش ناگۆڕێـت، بـەڵکو بـە پێچـەوانەوە هەڵوێسـتەکان خراپتردەکـات" چـونکە

برواپاستی(مسـداقیەت)ت وەکـو بەرێوەبـەر لاواز دەکـات، کارمەنـدانت وەکـو بەرێوەبـەر متمانەت پێ ناکەن، ئەمەش لای خۆیەوە کاردەکاتەسەر ئەنجامی کارەکانت.

رۆبێـرت شـۆلر دەڵێـت:" **گـەر کێشـەیەکت تـوش بـوو، ئـەوا کێشـەکە دەسـتت لـێ هەڵناگرێت بەڵکو هاورێ و ئاراستەکارت دەبێت یان بۆ سەرکەوتن یان بۆ شکست".**

تۆ پێویستت بەوەیە هەنگاوی ئەرێیی بنێی بۆئەوەی هەست بە ئەنجامدانی گۆرانکاری لە هەڵوێستەکانتدا بکەیت، بۆیە دەبێت ئەو کێشانەت دیاری بکەیت کە کار لـە ئـەنجامی نواندن و رەفتارەکانت وگیـانی دەسـتەکاریانت دەکـات، رەفتـارکردن رەگـەڵ ئـەوانی تـر ئەوەنییە زمانی ئـەوانی تـر بزانـی و ئاشـنای ئـەو وشـانەبیت کـە دەری دەبریـت، گـرنگ ئەوەیە بزانیت چۆن ئەمە دەڵێی، بێگومان سەرکەوتنت وەکو بەرێوەبەر تاڕادەیـەکی زۆر وەستاوەتە سەر تواناکانـت" چـونکە رەفتـارکردن رەگـەڵ هەرکەسێك لـە هـەر دۆخێکدا پەیوەستە بە شێوازی رەفتارکردنتەوە.

((هەریەکێك لەئێمە کێبرکێ دەکات و رەگـەڵ ئـەوانی تـردا رەفتـار دەکـات، پرسـیار ئەوەیە: چۆن و چی روودەدات لەئەنجامی ئەمەدا؟))

فرجینا ساتێر

وشەکان مانای جیاوازی هەیە بۆ کەسانی جیاواز، بۆنمونە گەر لە ١٠ کەس بپرسیت کە تێگەیشتنیان لەبەرامبەر وشەی **سەرکەوتن** چییە؟ ئەوا دەبینیت هەریەکەیان بۆچـونێکی دیـاریکراوی جیـاوازی هەیـە. رەنگـە سـەرکەوتن بـە لای کەسـێکەوە دابینکردنـی خۆشگوزەرانی بێت بۆ خێزانەکەی، بەلای پیـاوێکی سـەرمایەدارەوە بـەدیهاتنی قـازانجی باش بێت، بۆ کەسی بفرۆش زیادبوونی فرۆشەکانیەتی لە بازارەکان و دۆزینەوەی بـازاری نوێیـە، سـەبارەت بـە خوێنـدکاریش دەرچـوون لـە تاقیکردنـەوەکان سەرکەوتنە، بـۆ وەرزشوان بەدەستهێنانی ملوانکـەی زێرینـە لـە یاریـە نێودەوڵەتیەکاندا...بـەم شـێوەیە.

بۆنموونە: ئەو شێوازەی خەڵکان ڕەفتاری پێدەکەن ئەوا دەبێتە هۆی دروستکردنی کاردانەوەی جۆراوجۆر و لەیەك جودا بەرامبەریان.

هەرتاکێك بە پشت بەست بە سیستمی بەهایی و باوەڕەکانی ڕەفتارت ڕەگەڵ دەکات، وەك لە پەڕتوکی ((پەرچوەکان))دا هاتووە:" **تۆ لەگەڵ ئەو شتانەدا کاردانەوەت دەبێت کە پەیتێدەبەیت، ئەو ڕێگەیەش بەهۆیەوە پەیدەبەیت بە شت وبۆخەکان ڕەفتارەکانت دیاری دەکات)).**

جارێکیان لەگەڵ سێ کەسدا لەبەشی فرۆشەکان قسەم دەکرد، نوکتەیەکم بۆ گێڕانەوە، دوانیان پێکەنین و سێیەمیشیان هەستی بە سەرزەنەشتکردن دەکرد!

وەك دەبینی شتەکان هەمیشە بەو شێوەیە نابن کە ئێمە پێمان وایە، شتەکە پەیوەستە بە خەڵك و ڕەوتارکردن ڕەگەڵیاندا، بۆیە تۆیش پێویستت بەوەیە کشۆك بیت، لەخەڵکیش تێبگەیت، وەك ئەوەی هەن پێیان قایل بیت. پێویستە لە تێروانینی ئەوانی ترەوە لە دۆخەکان بروانیت، ئەوەك لەڕوانگەی خۆتەوە و بەس" کە لەگەڵ ئاتاجی و بەرژەوەندیەکانتدا گونجاوە. تۆماس ئا.کیمین دەڵێت:" **توڕەمەبە گەر نەتتوانی ئەوانی تر وەها لێبکەی کە دەتەوێت" چونکە تۆیش ناتوانی خۆت بیت و هیواناخوازیت خۆت بیت"** .

هەوڵبدە بە هاوئاستی کەسەکان بیاندوێنی، وەهایان لێبکە هەست بە ڕێزگرتن و قایل بوون بەوەی هەن بکەن، هەرکەسێکیش وەها ڕەفتاری لەگەڵدا بکە وەك ئەوەی تەنها خۆی هەبێت و تاك و ناوازەبێت. بابلیلیۆس سیرس دەڵێت:" **ناتوانی وەها لەهەمان تاکی پێڵاویکەیت کە بۆ هەردوو پێت بگونجێن"** .

لەم بەشەدا باشترین توانایی و بەهرە و کاراترینیان لە هونەری پەیوەندی دابەستن و ڕەفتارکردن ڕەگەڵ ئەوانی تردا فێردەکرێیت. ئاشنا دەبیت بەوەی کەچۆن ڕەگەڵ ستراتیژیەتی ئەوانی تردا خۆت رابێنی و ڕەفتاریان ڕەگەڵ بکەیت، چۆنیش لەگەڵ کەسانی هەمەجۆر و سەرسەختدا دەجوڵێیتەوە، هەروەها فێری ئەوەش دەبیت کە چۆن

رەچەتەى رەفتاركردنى كۆتا بەكاردەهێنى" بۆ ئافراندن و بەدیهاتنى هۆگرى و كەوى بوونى ئەوانى تر .

وەرە باپێكەوە دەست بكەين بە خستنەرووى بابەتى رێگەمان بۆنەوەى بگەين بە باشترين ئاستى پەيوەندى كردن رەگەڵ ئەوانى تر.

٢٨-نهێنی هۆگربوون:

((پوختەی پەیوەندی دابەستن ڕەگەڵ ئەوانی تردا دروستکردنی جۆرێك لە هۆگرییە ڕەگەڵ ئەوانی تردا))

فرجینا ساتیر

هەرگیز لێت ڕوویداوە کە جاری یەکەمبێت و کەسێك ببینی و هەر لەیەکەم چرکەی چاوپێکەوتنەوە بەخۆتت گوتبێت: ئەم کەسەم خۆش ناوێت؟ ئایا پێچەوانە ڕوویداوە کە تازە چاوت پێی کەوتبێت و دەسودەم وەهات هەست کردبێت تەواو پێوەی پەیوەستی؟

دەتوانی کاتێك یادی خۆت بخەیتەوە کە هەستت بە بوونی هۆگری لەنێوان خۆت و کەسێکی دیکەدا کردبێت؟ ڕەنگە ئەم کەسە هاوڕێیەکت بێت، یان کڕیارێك، تەنانەت تاکێکی خێزانەکەشت. چیت کردووە بۆ بەدیهاتنی ئەم هۆگرییەی نێوانتان؟

کە هەستت کرد تۆ پەیوەستی بە کەسێکەوە لەو ساتەوەی بینوتە، ئەم کەسە شتێکی کردووە یان گتووە کە تۆ لەبیرت بێت، ئەوەتا کاری لە هەستەکانت کردووە، ڕەنگە لەکەسێك بچێت کە دەیناسیت، یان کەسێکی ترت بیربخاتەوە. ئەم دیارکەوتەیە کاری لە ئاوەزی هەناویت کردووە و هەستەکانی ناوەوەتی جوڵاندووە، جا بەباش بووبێت یان خراپ بووە و تۆیش پێیەوە پەیوەست بوویتە، بەهۆی ئەوەی هەستت بە هۆگری ڕەگەڵ ئەو کەسەدا کردووە، جا یان ئەوەتا وشەکانت گونجاوبوونە و ئاوازی دەنگت شیاو بووە، ئاماژەکانی ڕووخسار و زمانی جەستەت باشبووە، هەمو ئەمانە جۆرە لەیەك نزیك بوونەوە و هۆگرییەکی لەنێوانتاندا ئافراندووە. تۆ زۆر بەئاسانی دەستت بە هەموو دوگمە ڕاستەکاندا ناوە، گەر هۆگری لەنێوان خۆت و کەسانی تردا ڕووینەدا ئەوا ڕەنگە بەهۆی

ئەوەوە بێت كە تۆ پێشتر بڕیارت لەسەر ئەو كەسە داوە و دەستت بە هەموو دوگمە هەڵەكاندا ناوە، لەناكاو وشەی نەگونجاوت بۆ هاتووە و تۆنی دەنگی و ئامازەگەلی ڕووخساری نەشیاوت نواندووە.

((خەڵكی ئەوانەیان خۆش دەوێت كە لە تایبەتمەندیەكانیاندا هاوچەشن و ڕان"

مایكل برۆكس

هۆگری چییە؟ گرنگترین ڕەگەزی ڕەفتاركردنە ڕەگەڵ ئەوانی تردا. هۆگری ئەوەیە كە هەمان ئاواز و تۆنەدەنگی و ئامازەگەلی ڕووخساری و جوڵەی جەستەیی و تەنانەت شێوازی هەناسەدانی ئەوانی تر ئەنجامبدەی. ڕێك وەكو كەسەكەی تر. بۆنەوەی هۆگری ڕەگەڵ كەسێكدا بەدیبێنی دەبێت ڕۆبچیتە نێو جیهانی تایبەتمەندیەكانی ئەو كەسەوە. دەبێت وەهای هەست لەلادا دروست بكەیت كە تۆ ڕێزی تەواوی دەگریت، وەكو نمونەیەكی ئاوازە لێی دەڕوانی، ئەمەش بۆنەوەیە كە كەشێك لە متمانە و ڕێز لە نێوانتاندا دروست بكەیت.

هیچ مەونیدێكی سۆزداریت لەبیرە؟ لەبیرتە چۆن هەموو شتێكت ئەنجامداوە بۆنەوەی هۆگرییەك لەنێوان خۆت و كەسی بەرامبەرتدا چێ بكەیت؟ لەبیرتە تۆنی دەنگ و ئامازەگەلی ڕووخسارت چۆن بوونە؟ ئەمەیە كرۆكی هۆگریی.

كاتێك لە مۆنتریاڵ سەرقاڵی كۆرگێران بووم، ئافرەتێكم بینی لە دیدەنگە(هۆڵ)ی میوانخانەكە ڕەگەڵ منداڵێكدا یاری دەكات، ڕەفتاری وەها دەكرد كە زۆر پێكەنیناوی بوو، دەزانی بۆ؟ چونكە دەیویست هۆگرییەك لەنێوان خۆی و منداڵەكەدا بنافرێنێت و تاكە ڕێگەیش بۆ بەدیهاتنی ئەمە دابەزین بوو بۆ ئاستی جهانی منداڵەكە. دەزانی چی ڕوویدا؟ منداڵەكە دەستی دایە پێكەنین. بەڵێ ئەمەیە هێزی هۆگری و هەرئەمەش ئامانجی پشت نوسینی ئەم بەشە یە.

(أ) سیستمی خۆنواندن:

((لەڕێگەی هەستەکانمانەوە جهانی تایبەتیمان دەنوێنین))

د.میلتۆن ئاریکنسۆن

ئێمە وەکو مرۆڤ لەڕێگەی هەر پێنج هەستەکانمانەوە رەگەڵ جهانی چواردوبەرماندا پەیوەندی دەبەستین و بەسیستمی خۆنواندن ئامـاژەی بـۆ دەکـەین، ئەمـەش پەیهەستەکان دەگۆڕێت بۆ جفرە و ئەوجا هەڵدەستێت بـە ڕێکخسـتن و داکردنـی، ئـەوجا دەیگەیەنێت بە پاڵێوەرەکانی پەیهەستەکانمان. ئەم سیستمە پێنج شێوە یـان سیستم لەخۆ دەگرێت، بینین، بیستن، هەستکردن، بۆنکردن، چێژتن.

لەگەڵ ئەوەی ئەم پێنج سیستمە هەمیشە پێکەوە کاردەکەن، بەڵام بۆهـەر کەسێك یەکێك لەم سیستمانە باڵایە و ئەوانی تر کەمتر لەسەری کاریگەرن.

ئەوکەسەی گرنگی بە سیستمی بینـایی دەدات بـەزۆری بـە شـێوە و وێنـەکردن پشت بەستە، ئەوکەسەشی دەبیستێ گرنگی پشتر بە دەنـگ و وشـەکان دەدات، بـەڵام ئـەوەی پشت بەستە بە هەستەکان ئەوا گرنگی بە هەست و سۆزەکان دەدات.

. فەرموو ئەمەش سێ جۆرە تایبەتمەندی خۆنواندن:

١–کەسی بینایی:

بەخێرایی و بەدەنگی بـەرز قسـەدەکات، هەناسـەی کـورت و خێـرا هەڵدەمژێت و پـتر دەکەوێتە ژێر کاریگەری دیمەنەکانەوە وەك لە دەنگ و هەستەکان.

٢–کەسی بیستۆکەیی:

خاوەنی دەنگێکی خۆشی مۆسیکییە، بەسنگ فراوانی و ئاسودەییەوە هەناسـەدەدات، حـەزی لـە گوێگرتنـە لـە دەنگـەکان و پـتر دەنگـی بـەلاوە کاریگـەرە وەك لـە دیمـەن و هەستەکان.

٣-کەسی هەستی:

هێورە و دەنگێکی کزی هەیە، بە لەسەرخۆیی لەناوچەی سکەوە هەناسەدەدات، هەستکردنەکانی بەر لە وشە و دیمەنەکانە.

(ب)چاو و ئاماژە ناوازەکانی :

((چاوانت جگە لە کاردانەوەی بیرۆکەکانت هیچی دیکە نین))

د.ئیبراهیم لەقی

تۆ هەمیشە چاوانت بەکاردێنی، بەتایبەت بۆ چنگ خستنی زانیاری، ئەزموونێکت بیری خۆت بێنەرەوە، یان بیرۆکەیەك کە بیرت دێتەوە یاخود وەڵامدانەوەت بۆ پرسیارێك.

جوڵەکانی چاو زۆر بەسودە بۆ دیاریکردنی ئەوەی چی لە هزری هەر مرۆڤێکدا لەوساتەدا دەگوزەرێت. ئەوکاتەی دەتوانی زانیای نا دەربڕاو کۆبکەیتەوە یاخود بۆ ئاستی ستراتیژیەتی کەسێکی تر دابەزیت، ئەوا تۆ دەتوانی بەهەمان ئاست رەفتاری رەگەڵدا بکەیت و بەمەش هۆگرییەکتان لەنێواندا دروست دەبێت.

١-شێوازی بینایی:

بونیات نانی شارەزایی و ئەزمونی بینایی: کاتێك چاو بەرەو سەرەوەی لای ڕاست ئاراستە دەکرێت، لەم کاتەدا کەسەکە وێنە گەلێك دادەکات کە پێشتر لەیادگەیدا داینەکردووە.

شارەزایی و ئەزمونە بیرۆبۆزەییەکان یاددەخاتەوە: ئەوکاتەی چاو بۆ لای سەرەوەی لای چەپ بێت کەسەکە ئەزمونێکی یاد دەکەوێتە کەپێیدا تێپەڕیوە.

٢-شێوازی بیستۆکەیی:

بونیات نانی ئەزمونی بیستۆکەیی: چاو بەئاراستەیەکی رێك بۆلای ڕاست دەبێت، لەم کاتەدا کەسەکە ئەزمون و شارەزایی گەلێك چێ دەکات کە پێشتر لەیادگەیدا نەبووە.

یادخستنەوەی ئەزمونە بیستۆکەییەکان: هەروەها ئاراستەی چاو بەڕێکی بۆلای چەپ دەنگ گەلێکی یاد دەکەوێتەوە کە لەیادگەیدا داکراوە.

ژمارەی بیستۆکەیی: چاو بۆ خواری لای چەپ دەبێت و لەم کاتەدا کەسەکە هەڵدەستێت بە شیکردنەوەی زانیاریەکان یاخود ڕەگەڵ خۆیدا قسەدەکات.

٣-شێوازی هەستۆکەیی:

هەستی: چاو بۆ خوارەوەی لای ڕاست دەبێت و لەم کاتەدا کەسەکە زانیاری وەردەگرێت. زانیاری بە هەموو هەستەکانی و بە چێژتن و لوتیشەوە وەردەگرێت .

(ج)زاراوەکان :

((هەوڵی پاراستنی هەموو دێرەکانی نێوانمان دەدەم، ئەوجا ئەم دێر و ڕستانە لە کۆگای یادگەی وێژەمدا دەپارێزم" چون لەداهاتوومدا سودی زۆری دەبێت))

ئەنتۆن بۆلۆفیچ چیکۆف

زاراوەکان ئەو وشە و دێرانەن کەلەڕێگەی سیستەمەکانی نواندنەوە بەدووبارەیی بەکاردەبرێت، ئەمانە ئەو وشانەن کە خەڵکی بێهۆشانە بەکاری دێنن، بۆیە بە گوێگرتن و ڕوانین لەوەی کەسەکە دەیڵێت دەتوانی بزانی ئەم کەسە چی جۆرە زاراوەگەلێکی

تایبەتی بەکاردەهێنێت و ئەوجا دەتوانی جۆرێك لە هۆگری تەواو ڕەگەڵ ئەم کەسەدا بئافرێنی.

ئەمەش هەندێك نمونەی زاراوەی بەکاربراوە..

بینایی	بیستۆکەیی	هەستی	چێژی	بۆنی
بڕوانە	گوێبگرە	هەست دەکەم	قوت دەدات	بۆن دەکات
دیاردەکەوێت	ببیستە	بەرکەوتن	دەچێژێت	بۆن
ڕوونە	قسەبکە	دەست لێدان	دەخوات	بۆنی دوکەڵ
بڕوانە	هاوارکردن	سارد	دەلێسێتەوە	بۆنخۆش
وێنە	گریان	گوشار	هەرس دەکات	پاقژ
بینین	ژاوەژاو	بحەسێرەوە	تەڕە	هەڵدەمژێت
هەولبدە ببینە	بڵێ	ئازاراوییە	لیك دەردەدات	بۆگەن
سەیریکە	ئاواز	ملەڕاوکێ	گاز دەگرێت	گوڵاو
وای دابنێ	دەنگی بەرز	بگرە	شیرین	موخور
ڕەنگ	دەنگ	هەستەکان	تفت	بۆنی خۆش

ئەمەش کۆمەڵێك نمونەیە بۆ پتر ڕوونکردنەوە و باشتر تێگەیشتن:

١-بینایی:

- بەڕوونی دەبینم.
- دەتوانی بۆچونم ببینی؟
- بیرۆکەکەت بۆمن ڕوون نییە.
- بهێڵە بالەم شتە بڕوانم.
- من ئەمە بە شێوەیەکی جیاواز دەبینم.

2-بیستنۆکەیی:

- ئەم قسەیە باوە.
- گوێت لێبوو ئێستا چیم گوت..؟
- گوێبگرە بیرۆکەیەکی مەزنم هەیە.
- گوێم لێ نەبوو، چیت گوت؟

٣-هەستی:

- ئەوەی ئێستا گوتت بەڕاستی جولاّندمی.
- من مرۆڤێکی هەستیارم.
- واهەست دەکەم دۆخم زۆر باشە.
- کاتێك هەست بەباشی دەکەم دەست بە جێبەجێکردن دەکەم.

٤-چێژی:

- بیرۆکەکەت چێژێکی تایبەتی کاری پێ بەخشیم(واتە هانی دام).
- بهێڵە با ئەم ساتە بچێژم.
- تامی ئەم وشانەت ناخۆش دیارن.

٥-بۆنی:

- بۆنی ئەم دۆخە ئاسودەبەخش نییە..
- ئەمە بۆنی ماسی لێ دێت، واتە گوماناوییە.

کاتێك ئاشنای سیستمی خۆنواندنی کەسێك دەبیت تێبینی دەکەیت کە هۆگری ڕەگەڵ ئەم کەسەدا بەخێراییەکی تەواو چێ دەکەیت، بەجۆرێك دەتوانیت ڕەگەڵ زاراوە و جیهانی تایبەتی ئەو کەسەدا خۆت بگونجێنی، بێڵە باوەکو نمونەیەکت پێ ببەخشم، بۆئەوەی باشتر تێی بگەیت:

نمونە:

ئەو: گوێم لێ بگرە . تۆ:من گوێت لێدەگرم.

ئەو:دەزانی مەبەستم چییە؟ تۆ: بەڵێ، بێگومان دەزانم مەبەستت چییە.

ئەو:دەتوانی گریمانەی ئەمە بکەی؟ تۆ:بەڵێ دەتوانم گریمانەی بکەم.

ئەو:ئەوەی گوتت هەستەکانی جوولاندم. تۆ: دەزانم، منیش هەمان هەستم هەیە.

ئێستا لە بیرۆکەکە تێگەیشتی ؟ دەبێت تێبینی زاراوە بەکارهێنراوە تایبەتییەکانی کەسی بەرامبەرت بکەیت، هەوڵبدە ڕەگەڵیدا هاوتابیت، ئەوەی هەیە ئەوەیە کە بەچڕی گرنگی بە شتەکان بدەی، کاتێك بە دووڕژنەوت قسان دەکەیت باش گوێبگرە و بدوێ، کەلە وێنەدەنگ گوێزەرەوە(تەلەفزیۆن) دەڕوانی بە جوانی و دیقەتەوە بڕوانی. هەوڵبدە لە سیستمی خۆنواندنی بەرامبەرت تێبگەیت و ئەوجا لەگەڵیدا خۆت بگونجێنی. لەسەر ئەنجامدانی ئەم مەشقە بەردەوامبە و بیکەرە ئامرازێك بۆ چێژبینینت. بەمەش دەتوانی بکەویتە سەر ڕێگەی دروستکردن و ئافراندنی هۆگری قوڵ ڕەگەڵ خەڵکاندا.

(د) مشتومڕی ڕێککەوتن، سەرکردایەتی:

((هاوڕێکان لەهەموو شتێکدا بەشدارن))

ئەفلاتون

١—مشتومڕ:

کـــردارەی چاکســـازیی و گونجانـــدنی خـــودت و ڕەفتـــاری دەرەوەتـــە لەگـــەڵ کەســـێکی تـــردا. کردارەیەکی سازاندنی بەردەوامـە لـەپێناو ئافرانـدنی هۆگری لەگەڵ خەڵك و پاراستنی.

2-ڕێککەوتن:

کردارەی ئەنجامدانی ڕێککەوتن بەزمانێکی درکێنەر و نادرکێنەر ڕەگەڵ کەسی تردا ئەنجامبدە" بۆئەوەی بتوانی جۆری هۆگری کەسەکە لەسەر ئاستی هۆشیاری و ناهۆشیاری بدۆزیتەوە و ئاشنابیت.

٣-سەرکردایەتی:

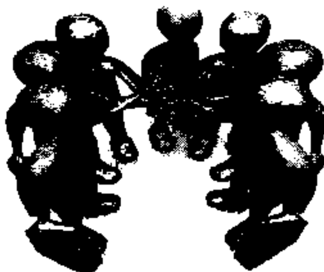
کاتێك هەستکردن بە هۆگری لەسەر ئاستگەلی هۆشیاری و ناهۆشیاری دێتەبوون دەتوانی مەودای کاریگەری ئەم هۆگرییە تاقیبکەیتەوە بەوەی جۆرێك لە گۆڕان لە ڕەفتارتدا بەدی بهێنیت، تێبینی کەسەکانیش بکە گەر لاسایی تۆیان کردەوە و ڕەفتارەکانت کاردانەوەی لەسەر دورست کردبوون، بەومانای لەگەڵ تۆدا سازاون.

نمونە:

گەر دانیشتوویت و لاقەکانت لەسەر یەك داناوە، دۆخەکەت بگۆڕە و پێیەکانت بۆ زەوی درێژبکە. گەر کەسەکەی تریش هەمان کاری تۆی ئەنجامدا ئەوا هۆگری نێوانتان باڵایە، هەروەها جۆرێکی نایاب بە هۆگری لەنێوانتاندا دروست بووە و لەم کاتەدا تۆ دەتوانی ئاراستەی ئەم کەسەبکەیت بۆکوێ بتەوێت و ئەوجا هەنگاوی پێ بنێی بەرەو بەدیهاتنی ئەنجام .

نەخشەی ڕێککەوتن و گونجان

(١)گونجاندنی ڕاستەوخۆی نادرکێندراو:

١) هەموولەش: دۆخی لەشت ڕێك بەهەمان شێوەی کەسەکەی تر لێبکە.

٢) نیوەی لەش: خۆت ڕێکبخە بۆئەوەی نیوەی خوار یان سەرەوەت لە کەسەکەی تر بچێت.

٣) گۆشەی سەر/شان: سەر و شانەکانت ڕێك

بەهەمان شێوەی كەسەكەی تر بجوڵێنە.

٤) ئامـاژەكانی ڕووخسار: تێبینی ئامـاژەكانی ڕووخسارت بكە و لە برۆ و لێوەكانتـدا تەواو لاسایی بكەرەوە.

٥) ئامـاژەكـان: هەوڵبـدە ئامـاژەكـانی ڕەفتـارت هاوشـێوەی كەسـەكەی تربێـت" بـە ڕێزەوە.

٦) هەناسـەدان: بۆئـەوەی هاوشـێوەی سیسـتمی كەسـەكەی تربێـت ئـەوا بەهـەمان شێوەی ئەو هەناسەبدە، جوڵە بە سنگ و شانەكانت بكە.

٧) دەنـگ/ئـاواز/خێرایی قسـەكردن: هەوڵبـدە لەگـەڵ شـێوازی دەنگی/ئاوازی/كەسەكەدا خۆت بگونجێنی.

٨) هەندێك بەشی لەش: هەوڵی لاسایی كردنەوەی هەندێك جوڵەی دووبارەیی كەسی بەرامبەر بدە.

(٢)گونجاندنی نادركێندراو و ناڕاستەوخۆ:

هەوڵبدە ڕەفتارت گونجاوبێت لەگـەڵ ڕەفتـاری كەسـەكەی تـر. بۆنمونـە گـەر چـاوانی دەپرتێنێت تۆیش بەهێمنی سەرێكی بۆ بجوڵێنـە، گـەر لاقـەكانی خسـتبوە سـەر یـەكتر، تۆیش دەتوانی دەستەكانت بنوشتێنیتەوە.

(٣)ڕێككەوتنی زارەكی-دركێندراو:

أ-سیستمی نواندن: هەمان شێوازی زاراوەی كەسی بەرامبەر بەكاربێنە.

ب-دەستەواژەی دووبارە: تێبینی پێكهاتەی دەستەواژەكانی بكە و بیكـەرە بۆتەیـەك بۆ قسەكانت .

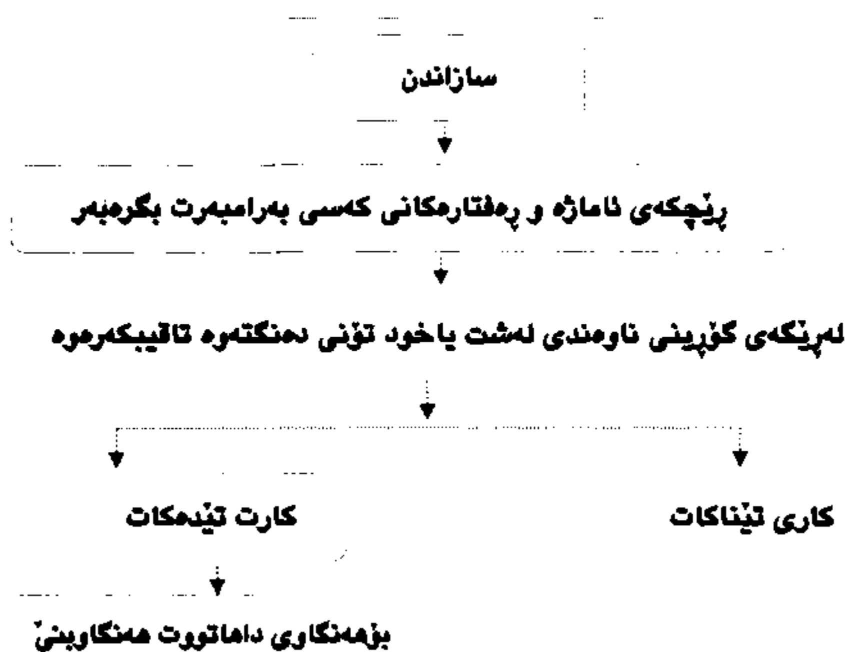
زاراوەی تایبەتمەند:

بۆنمونە:

ئایا دەبینی؟ ئایا دەزانی؟ - تاقی بكەرەوە، ئەمە زۆر گونجاوە.. هتد.

٢-بیرۆکە و پێشنیار:

بیرۆکەی سەرەکی لە قسەکردنیدا بزانە و لە تاوتوێکردنی خۆتدا لەکاتی قسە لەگەڵ کردنیدا بەکاری بێنە.

لەمڕۆوە دەستت پێبکە و تێبینی هەموو شتێك بکە لەکاتی ڕەفتارکردنت ڕەگەڵ ئەوانی تردا. سیستمی خۆنواندیان و جۆری ئەو زاراوانەی زۆری بەکاردێنن بزانە و تێبینی جوڵەکانی چاویشیان بکە" بۆ ناسینەوەی ئەوەی کە چۆن ڕەگەڵ زانیاریەکاندا ڕەفتاردەکەن و سازانیان لەگەڵیدا چۆنە.

بەردەوامبە لەسەر تێبینی کردنی ڕەفتاریان، (لەگەڵیدا بسازێ) بکەرەوە، لێرەدا پەندێکی بەناوبانگ هەیە کە دەڵێت:**"مەل بەشێوەی خۆی دەکەوێت"** .

کاتێك لاسایی ڕەفتاری کەسێکی دیگە دەکەیتەوە ئەوا تۆ لە جیهانی تایبەتی ئەودا پێی دەگەیت و هەست بەبوونی دەکەیت بەجۆرێك وەهایە کە تۆ لەئاوێنەیەك بڕوانی و ئەو ببینی، هەوڵبدە لەکاتی چاوپێکەوتن و ڕەفتارەکانی ڕۆژانەتدا ئەم لاسایی کردنەوەیە بکەیتە کردار، ئەوجا بۆخۆت ڕادەمێنی لەو توانایی و هونەر و بەهرەییەت کە لەکاتی ڕەفتارکردن دەگەڵ ئەوانی تردا بەکاری دەخەیت.

مایکل برۆکسی نوسەری پەرتوکی: " هۆگری ڕاستەوخۆ" دەڵێت: ((**هۆگری بە پێچەوانەی مەزنترین یاسای فیزیاوە کاردەکات ئەویش ئەوەیە کە: لەبری ئەوەی دوو دژ یەکتر کێشبکەن کەچی لە هۆگریدا دووجەمسەر یەکتر کێش دەکەن**)).

تێبینییەکی گرنگ

سازاند و ڕێککەوتن مانای لاسایی نادات..

لاسایی- گاڵتەکردن بەوانی تر و بەسوك پیشاندانیان.

سازاندن-ئافراندنی هۆگری لە نێوانتاندا.

٢٩-کەسانی کارگران دەوروبەرتیان تەنیوە:

((خودا پاقژی پیّ بەخشیوین بۆ ئەوەی ئەو شتانە وەربگرین کە ناتوانین بیانگۆڕین، ئازایەتیش بۆئەوەی ئەو شتانە بگۆڕین کە دەتوانین بیانگۆڕین، داناییش بۆ ئەوەی جیاوازی لەنێوان ئەو دووشتەدا بکەین)).

فرجینا ساتیر

هەمیشە حەزم لە خستنەڕووی ئەم پرسیارەیە" لەو کۆڕانەی دەیگێرم: کەسێك دەناسیت بەلاتەوە کارگران بێت؟ وەلآمەکە هەمیشە بەڵێ دەبێت.

جارێکیان کابرایەك هەستایەسەرپێ و گوتی: ئەم پرسیارە چییە؟ من نەك تەنها یەك کەسی کارگران دەناسم بەڵکو بروام وەهایە هەموو خەڵك کارگرانن!!

ئایادەزانی هەموو دامەزراوە و کۆمپانیایەك خاوەنی یەك کەسی کارگرانە، ئەم کەسانە وەها خۆیان پیشان دەدەن هەمووشتێك دەزانن، هەمیشە سکالآکارن، کێشە دروستکارن، سەرزەنەشتکار و لە بۆسەدان.

لەم بەشەدا ئەم کەسایەتیانەت بۆ ڕوون دەکەمەوە، بۆئەوەی کاتێك توشیان دەبیت دووچاری شێتی نەبیت و بەئاسایی لێیان ئاشنا و ڕزگاربیت.

کەواتە باوەکو ئێستایش بیان ناسین..

٣٠-چۆن لەگەڵ نۆ تەرزەكەی كەسانی كارگراندا ڕەفتاردەكەیت؟

((ڕەفتاركردن گۆڕینەوەی ماناكانە، دان و ستەندنە لەنێوان دووكەسدا))

فرجینا ساتێر

دەستەی دوژمنگێڕ:

١-شۆڕشچی:

كەسێكی چەقەچناوەی جنێودەرە و لێزانە لە بەكارهێنانی هونەری گەمە و فێڵكردن. زۆرجار دەنگـــی بەرزدەكاتـــەوە، هاواردەكـــات و هەڕەشـەئەنجام دەدات و دەكێشێت بـە مێـز و كورسیەكانی دەوروپشتی دا و زۆرجاریش لەناكاو پەلامارت دەدات لێت دەدات.

٢-تەقینەوەیی:

زۆر بەگومان و هەڕەشەكارە، ناتوانرێت بەسەریدا زاڵبێت، سـەرباری ئـەوەی هەسـتی ناسـكە كەچـی زۆر دەقیرێـنێ و هاواردەكـات، زۆر هەسـتیارە، گـەر ئـیش و نواندنـەكانی توشی ڕەخنەهاتن ئەوا بە ڕەخنەی كەسێتی و تایبەتی دەیگرێت.

چۆن لەگەڵ كەسانی شۆڕشچی و تەقینەوەییدا ڕەفتار دەكەیت؟

كاتی ئـەواوی بـدەرێ بۆئـەوەی هـێمن بێتـەوە، هەوڵبـدە بەشـێوازی ئـەرێیی وەڵامـی كاردانەوە نەرێنیەكانی بدەیتەوە، بۆنمونە: بەناوی خۆیانەوە بانگیان بكە، بیرۆكـەكانیان

بپچڕێنە بەوەی قەڵەمێك لەدەست دەكەوێتە سەر زەوییەكە. دیق بەچاوت لەناوچاوی بڕوانە و مەهێڵە تۆرەمەی ترست تێدا دیاربکەوێت. داوایان لێبکە دانیشن، گەر ڕەتیان کردەوە ئەوا بۆماوەی ٣٠ چرکە تۆ بەپێوە بوەستە و دواتر داوای لێبکەرەوە دانیشێت، بە ڕاستی بۆچوونەکەت بخەرە ڕوو و دەمەقاڵەی لەگەڵدا ئەنجام مەدە. گرنگی پێدانی خۆتیان بۆ دیاربخە و هاوبەشی بۆچونیان بۆ دووپات بکەرەوە. باسی چارەسەرکردنی کێشەکانیان لەگەڵدا گەلاڵە بکە بەبێ تێکدان و ئاڵۆزاندنی ڕەوشەکە.

٣-دانەپاڵکار:

ئەم جۆرە کەسانە هەمیشە لەدۆخی بەرگریکردندان و بڕوایان وەهایە هەموان هەڵەن و ئەنجامی خراپی شتەکان دەدەنە پاڵ هەموانی تر، ئەم کەسانە زوو تووڕەدەبن و هەوڵی تۆڵەسەندنەوە دەدەن و دەیانەوێت بەهەرجۆرێك بێت ماف و بەقی خۆیان وەربگرنەوە.

٤-گازندەچی:

بلیمەتە لەدۆزینەوەی هەڵەی هەمووشتێك(کارگێڕی، دەوڵەت، ڕێکخراو،کەش..هتد)، گرنگی بە دۆزینەوەی چارەکانیش نادات و زۆرکات ئەم وشانە بەکاردەهێنێت: هەمیشە، بەردەوام، هەرگیز، گشت، ئەوان.

٥-نەرێنی:

ئەم جۆرە مرۆڤە خاوەنی تایبەتمەندییەکی نەرێنی و زۆر خەماوییە، کارلێك لەگەڵ ئەرێ یاخود هەر بیرۆکە و گۆڕانێکی نوێدا ناکات. هەمیشە هەڵە لەشتەکان دەدۆزنەوە و دەڵێن: ئەمە سودی نییە و پێشتر تاقیمان کردۆتەوە، یاخود: واز لەم کارە بێنە، دەستی لێ هەڵبگرە، ئەمەش دەبێتەهۆی ئافراندنی ئەنجامی نەرێنی و زیاناوی.

چۆن ڕەگەڵ ئەم کەسانەدا ڕەفتاردەکەیت؟

بەباشی گوێیان بۆ بگرە، بۆچوونیان وەربگرە و پێیان قایل بە، بەڵام لەگەڵیان مەسازێ" چون گەر بسازێی ئەوا بەڵگەی ڕاستێتی قسە و ڕەفتارەکانی بۆ دووپات دەکەیتەوە و ئەمەیش لای خۆیەوە دۆخی نەرێنی ئەوکەسە خراپتر دەکات.

تووڕەی مەکە و سەرمەخەرەسەری و داوای لێبوردنیشی لێ مەکە. ڕەفتارە نەرێنیەکانی بچڕێنە بە ئەنجامدانی ڕەفتارگەلێك کە کردنی ئاسان نییە. بۆنمونە بپرسە: دەبێت چی بکەیت؟ چۆن ئەم کێشەیە چارە دەکەیت؟ تۆ چارەسەری ئامادەی بۆ بەردەست مەخە، بەڵکو دڵنیابە لەوەی کە ئەم کەسە بەتەواوەتی لەدۆخەکە بەئاگایە و هەمووشتێك وەردەگرێت.

کەی دڵنیابویتەوە کە ئامادەیە بۆ هەنگاونان بۆ بەدیهاتنی چارەسەر ئەوا دەتوانی تۆیش یارمەتی بدەیت و ڕێنمایی ئەنجامدانی هەنگاوە چارەسەرییەکەی بکەیت.

دەستەی دەم کوت/بێدەنگی داپڵۆسێنەر:

٦-زۆر ناسکۆڵە:

کەسێکی ناسك و میهرەبانە، حەزی لە گەمە و سوحبەتە، دەیەوێت خۆشەویستی و قایلمەندی هەمووان چنگ بخات و هەمووان پێی قایل بن، هەرچییەك دەڵێی ڕەگەڵتدا هاوقسەیە" چون دەترسێت هاوڕێیەنیت لەگەڵیدا بپچڕێت یان بەهۆیەوە تووڕەبێت، ئەم کەسانە هەستەکانی خۆیان دەشارنەوە و هەمیشە داوای لێبوردن لەسەر زمانیانە، تەنانەت لەو کاتانەشی کە پێویستی بە داوای لێبوردن نییە، بۆنمونە: کەش لەدەرەوە زۆر خۆشە، دەڵێت: داوای لێبوردنت لێدەکەم.

چۆن لەگەڵ کەسی زۆر ناسکدا ڕەفتاردەکەیت؟

هەوڵبدە وەهای لێبکەیت بەشێوەیەك هەستبکات کە تۆ خۆشت دەوێت بەچاوپۆشین لەهەرچییەك ڕوویداوە و ڕاستگۆبە لە پیاهەڵدانت بۆئەو، هانی بدە بۆ دیارخستنی بۆچوونی ڕاستەقینەی و کاتێك ئیشێکی باش ئەنجام دەدات هەمیشە پیرۆزبایی لێبکە و پرسیاری سنورداریشی ئاراستەبکە و ئیشەکانی وەکو ئەندامێکی دەستەی کارت پەسنبدە.

٧-بکوژی بێدەنگ:

ڕەنگە هەست بە بەهای خۆی نەکات و ڕێزی خۆی نەگرێت و خۆی بە خاوەنی بۆچوونی تایبەتی نەزانێت و دەترسێت لەکێشەوە تێوەبگلێت، بۆیە دەڵێت:" تۆ ڕاست دەکەیت. من هەڵەم"، هیچ کات لەبارەی بۆچوونی خۆیەوە قسە ناکات تەنانەت کاتێك تۆ داوای بۆچوونی تایبەتی ئەوی لێدەکەیت شتێکی وەهات پێنادات لێی بگەیت.

چۆن لەگەڵ بکوژی بێدەنگدا ڕەفتار دەکەیت؟

وەهای لێبکە هەست بەوەبکات کە هەرچییەکیش ڕووبدات تۆ لەگەڵیدا بە نەرێنی ڕەفتارناکەیت، هانی بدە بۆ قسەکردن، پرسیاری ئازاد و گەرم و گوڕی وەهای ئاراستە بکە کە کۆتاییەکەی کراوەبێت، کە قسەت بۆ دەکات بەجوانی گوێی لێبگرە و مەیپچڕێنە و گەر وەڵامی نەدایەوە دیسانەوە پرسیاری لێبکەرەوە.

ئەوجا بێدەنگبە بۆئەوەی هەل و کاتی هەبێت لەبۆ وەڵامدانەوەت، ئەوجا پێیدا هەڵبدە وقسەکانی بەجوان بخەرە ڕوو، گرنگی پێبدە.

٨-خوێندەوار:

کەسێکی ڕۆشنبیر و بەهێز و چالاك و کارامەیە، وادەزانێت هەمووشت دەزانێت و بۆچوونەکانی باشترینن و پێشنیار بۆ ئەوانی تر دەکات، لەکاتێکدا ئەمانە تەنها قسەی لابەلان. بۆیە ناتوانێت بە بۆچوونی ئەوانی تر قایل بێت و گەر قسەت لەگەڵدا کرد و بۆچوونەکانیت ڕەت کردەوە، ئەوکات ئەم شکستەی دەخاتە ئەستۆی کەسانی تر.

چۆن لەگەڵ کەسی خوێندەواردا ڕەفتار دەکەیت؟

خۆتی پێدامەکێشە گەر بە تەواوەتی خۆت بۆی ئامادی نەکردووە، بەجوانی گوێی لێبگرە، بۆچوونی ئەوانی تری بۆ ڕوون بکەرەوە، ئامادەبە بۆ ئافراندن و وەرگرتنی چارەسەری ناوەندی، بەلآم لەگەڵیدا مەش سازیۆ" ئامانجی تۆ قۆستنەوەی ئەم کەسەیە بۆ بەرژەوەندی خۆت.

٩–هەستەدرۆینە:

وەها ڕەفتاردەکات کە تەواو ئاشنا و شارەزای دۆخ و ڕەوشەکانە لەکاتێکدا هیچی لێ نازانێت، حەزی لێیە هەمووان پێی قایل بن و پەسنی ئەنجامدراوەکانی بدەن، ئیشە باشەکان دەکاتە موڵکی خۆی وبەدرۆ ئیشی خۆی بەڕێ دەکات.

چۆن لەگەڵیدا ڕەفتاردەکەیت؟

لەسەرەتاوە تێی بگەیەنە کەنابێت بۆچوونەکانت بە قسەی تایبەتی و کەسێتی شکێن وەربگرێت، ڕاستیەکانی بۆ ڕوون بکەرەوە و بەڵگەی دۆخە ڕاستیەکانی بۆ بێنەوە. کاتی تەواوی پێبدە بۆ زاڵبوونی بەسەر ئەم گرێ دەرونیەیدا" هاوکاری بکە گەر لەم بوارەدا پێویستی پێت بوو.

ئایا تۆ خۆت لەنێو یەك یان دوو جۆر لەو کەسایەتیانەدا دەبینیتەوە، یاخود کەسێك دەناسیت ئەم تایبەتمەندیانەی بەسەردا بچەسپێت؟ گرنگ نییە پێشتر چۆنت ڕەفتار لەگەڵدا کردووە، بەلآم گرنگ ئەوەیە کە ئێستا بزانی چۆن بە ئەرێیی ڕەوتاری دەگەڵ دەکەیت.

بەباشی ئەم بەشە بخوێنەرەوە، دەست بکە بە تێبینی کردنی ڕەفتاری ئەوانی تر، ئەوجا ئەم شارەزاییە نوێیانەت بەکاربێنە بۆئەوەی ببیتە خاوەنی توانایی و ژیری تەواو بۆ بڕیاردان و ڕەفتارکردن لەگەڵ ئەوانی تر.

٣١-بیست قەدەغەکراوەکەی کاتی پەیوەندی بەستن ڕەگەڵ کەسانی تردا:

((پەیوەندی دابەستن لە پەیوەندییە مرۆییەکاندا وەکو هەناسەدانی مرۆڤ وەهایە، هەردووکیان ئامانجیان بەردەوامی دانە بە ژیان))

فرجینا ساتیر

ئێستایش لیستی بیست باشترین ڕێگەت بۆ دەخەینەبەردەست، بەمەبەستی باشتربوونی بەهرە و هونەری پەیوەندی دابەستنت:

١) هەرگیز کەس مەپچڕنەو بهێڵە باوەکو بە ئازادانە قسەبکەن.

٢) هاوارمەکە، هێمن بە و لەگەڵ تۆنی دەنگیدا خۆت بگونجێنە.

٣) کاردانەوەکانت باوەکو زیادەڕۆیی و هەڵچوونی تێدا نەبێت، بەڵکو تیشك بخەرەسەر ئەنجامەکانت.

٤) گازندە مەکە، بەڵکو ڕوو لەکەسی گونجاو بکە و کێشەکەتی ڕەگەڵ باسبکە و بەدووی چارەدا بگەڕێ.

٥) جاری زانابیت لێ مەدە لەبارەی هەستەکانی خەڵك و داواکاریەکانیانەوە.

٦) گریمانەی ئەوە مەکە خەڵکی بزانن چۆن هەست دەکەیت و چیت دەوێت؟ بەڵکە پێویستە خۆت تێیان بگەیەنیت.

٧) گاڵتە بە هیچ کەس مەکە و ڕێز لە بۆچوونی ئەوانی تر بگرە.

٨) ڕەخنە و شکاندنەوە بەکار مەهێنە(بەتایبەت لەپێش چاوی ئەوانی تر)، بەڵکو بەشێوەیەکی تێگەیشتوانە و تایبەتی قسەی ڕەگەڵ بکە.

٩) شەڕەقسەمەکە بەڵکو گوێ لەوانی تر بگرە و ئەوجا بۆچوونت ڕوونتر بکەرەوە.

١٠) هەڕەشەی ئەوەمەکە کە هیچ کەسێك لە سەر کارەکەی وەدەر دەنێی" چونکە ئەمە لەماوەیەکی درێژدا ئەنجامی خراپی لەسەرت دەبێت.

١١) ئەرێنی مەبە، بەڵکو هەوڵبدە بۆ پێشنیارە نوێیەکان کراوەبیت.

١٢) قسەی زۆر لەگەڵ کارمەندانتدا مەکە، دەبێت هەلی قسەکردن بەوانیش بدەیت.

١٣) هـەرگیز لایـەنگیری مەکـە، دادگەربـە، یارمـەتی چـارەکردنی کێشـەی نێـوان کارمەندانت بدە بە دادگەریی.

١٤) سەرزەنەشتی هیچ کەسێك مەکە، وەکو بەڕێوەبەر بەرپرسیارێتی خۆت هەڵبگرە و بەدووی چارەدا بگەرێ.

١٥) کاتێك کەسێك قسەت بۆدەکات جێی مەهێڵە، بەڵکو بوەستە و گوێی لـێ بگـرە و کاتێکی تری بۆ قسەکردن لەگەڵدا بۆ دیاری بکە.

١٦) وشەی گشتاندن(وەکو: هەمیشە، گشت، هەرگیز) زۆر بەکارمەهێنـە" چـون ئەمـە وەهـات لـێ دەکـات بـە درۆزن دیاریکـەویت" لەبەرئـەوەی هـیچ کەسـێك نییـە هەمیشـە هەڵەبکات، بۆیە وریابە و بە وردی و دیاری کراوی قسەبکە.

١٧) وشەکانی وەکو: پێویستە، دەبێت بەکارمەهێنە، بەڵکو لەبریدا وشەگەلی وەکـو: کاتێك، هەرچۆنێك .. بەکاربێنە.

١٨) ئەم چوار دەستەواژە نەرێنییە بەکارمەهێنە:

بـەلأم... دەبێتـە هـۆی ڕەتکردنـەوەی هـەموو قسـەکانی پێشـترت، بۆیـە لەبریـدا (و) بەکاربێنە.

بۆچـی...چـونکە بـەدووی هۆکارەکانـدا دەگـەڕێت لـەبری چارەسـەر، لەبریـدا وشەی(چی)بەکاربێنە.

گەر...بۆگومانکردن بەکاردێت، لەبریدا (کاتێك) بەکاربێنە.

هەوڵدەدەم.. مانای ئەوەیە کە پابەندی دۆخەکـە نیـت، بۆیـە لەبریـدا بڵـێ: ئـەنجامی دەدەم.

١٩) کەسانی تر بەکەم مەزانە و ڕێزیان بگرە.

٢٠) کێشـە تایبەتیـەکانی کارمەنـدانت لەبیرمەکـە و سـۆزیان بـۆ دەربـڕە، گرنگییـان پێبدە.

٢١) ئەم ئامۆشیارانە بەلای تۆوە ئاشنان؟ بیان خوێنەرەوە و بەو کارانەتدا بچۆرەوە نەخشـەی ئەنجامـدانیت دارشـتووە، لـەبیرت بێـت گـەر لـەو بیسـت هەڵەیـەی پێشـووتر بەدووربیت ئەوا نایاب دەبیت لە ڕەفتارکردن لەگەڵ ئەوانی تردا.

٣٢-دە ئامۆژگاری پێویستە بەکاریان بهێنی..لەبیریان بکەی ئەنجام لەئەستۆدەگریت:

((ڕێگەی من لە ئەستۆگرتنی ئەهامەتییە قورسەکانە تا دۆزینەوەی وشـەیەکی گونجـاو ئەوجا زۆر بە هێمنی و لەسەرخۆیی دەری دەبڕم)).

جۆرج بێرناردشۆ

ئێستا دەزانیت دەبێت لەڕەفتارەکانتدا خۆت لەچی بەدووربگریت، ئێستایش پێویستت بەوەیە فێری ئەوانەش بیت کە دەبێـت ئـەنجامیان بـدەیت. لـەم بوارەشـدا لیسـتێکی دە خاڵیت پێشکەش دەکەین، بۆئەوەی پێوەی پابەندبیت:

١- خەڵکان بەناوی خۆیانەوە بـانگ بکـە" چـونکە خۆشـترین و ویسـتراوترین دەنـگ ناوی خاوەنەکەیەتی.

٢- بەباشی گوێبگرە و هانی ئەوانی تریش بدە بۆ دەربڕینی بۆچونەکانیان.

٣- نواندنی باش پەسەندبکە و بەپێی باشیەتی باشتر پێیدا هەڵبدە.

٤- هەمیشە هەست بەچی دەکەیت و چیت دەوێت دەری برە، منگە منگ مەکە.

٥- لێبوردەبە و لەبیربکە، واز لە ڕابردووبێنە با بەخێرایی بڕوات.

٦- پێبکەنە تەنانەت گەر هەستت بە پێکەنینیش نەکرد.

٧- بەسۆز و میهرەبانبە، لەکاتی ئیشکردندا بیر لەکێشە تایبەتیەکانت مەکەرەوە.

٨- گەر پێویستی کرد زانیاریەکانت باوەکو تەنها لای خۆت بێت.

٩- سەردانی کارمەندانت بکە لەکاتی کارکردندا، ئەمە پـتر هانیـان دەدات بـۆ باشـتر کارکردن.

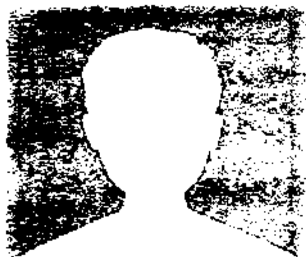
١٠- جارجارە بانگێشتی داوەتیشیان بکە.

هەوڵبدە باشترینی بەڕێوەبەران بیت..

٣٣-ئایا دەزانی چۆن لەگەڵ مرۆڤی دوو ڕوودا ڕەفتار دەکەیت؟

((پێکەنینەکەی هەموو چواردەوبەری بۆخۆی کێش دەکرد، بەلام ڕەفتارەکانی تری هەمووانی لێدەکرد))

جۆرج س.سکۆت

دووزمانە دووڕووەکان لە دەوروپشتتن و زۆریان حەز بەوەیە لەکاتی ئامادە نەبوونی کەسانی تردا قسەی پێ بڵێن. لێرەدا شێوازی ڕەفتارکردن ڕەگەڵ ئەم کەسانە دەخەینەڕوو:

١- ڕووبەڕوو ببیینە و لەبۆچوونی بپرسە لەبارەی کارەکەیەوە، زۆربەی جارەکان وەلامەکەی بەلێ و باش دەبێت.

٢- لەبارەی خۆتەوە لێی بپرسە، ئەمیش دیسانەوە بە ئەرێیی دەبێت.

٣- ئەوجا ئەوەی دەتەوێت پێی بڵێی بە جوانییەوە پێی بلێ: بیستومە وەها و وەهات گتووە، ئەوجا پێی بلێ: پێویستە دەست لەم ڕەفتارە ناشیرینانەت هەلبگریت. لەم کاتەدا چاوت بخەرە نێو چاوی و ئەوجا لێی بپرسە: تۆ گوێت لێمە؟ ئەوجا پێی بلێ: گەر لێرە بەدواوە ویستت شتێکم پێ بڵێی ئەوا ڕاستەوخۆ وەرە و پێم بلێ.

٤- گەر جارێکی تر ئەم کەسە دووڕوویی ئەنجامدا و هەستت کرد کاری کردۆتەسەر کار و کارمەندانی کۆمپانیا و دامەزراوەکەت ئەوا جارێکی تر بانگی بکەرەوەو لێپرسینەوەی لەگەڵدا بکەو لەم کاتە بەدواوە چیتر ناوێرێت کاری وەها ئەنجام بدات، گەر دووڕەویشی کرد ئەوا لەدەرەوەی سنوری تۆوە ئەنجام دەدات.

٣٤-ئایادەزانی چۆن ورتەورت و واتەوات چارەسەر دەکەیت؟

((باشترین درۆزن ئەوەیە کە دەتوانێت درۆیەکی کەم بۆماوەیەکی زۆر وەك ڕاستی پیشان بدات))

سامۆیل بتلر

ئەوکاتەی بەڕێوەبەری میوانخانەیەك بووم، ڕاهاتووم کە ببمە ئامانجی واتە واتەکان. ئەمەت بۆیە پێ دەڵێم، بۆئەوەی نەختێك کاریگەری ئەم کێشە و دۆخە نەخوازراوەت بۆ سوك بکەمەوە ، لەبیرت نەچێت کەتۆ بەڕێوەبەریت و سەرەکترین ئامانجی ویتورواتی و هەربۆیە ئێستایش ڕێگەی زاڵبوونت بەسەریدا بۆ دەخەمە بەردەست:

١- لەگەڵ دەستەی کارتدا کۆبوونەوەیەك ڕێك بخە.

٢- لەبارەی دەنگۆ و واتەواتەکانەوە قسەیان لەگەڵدابکە و تێیان بگەیەنە کە ئەمە هەمووی قسەی هەڵبەستراوی ناڕاستە و ڕاستییەکەیش ئەوەیە.

٣- بەمەش دەتوانی کاردانەوەیەکی ئەرێیی و دووپاتی بنوێنی و ئەم واتەواتانە بوەستێنی.

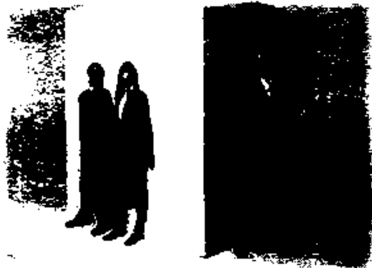
٤- گەر واتە واتەکە زۆر مەترسیداربوو، ئەوا کۆبوونەوەیەکی گشتی بۆ هەموو کارمەندانت ببەستە و ڕاستیەکەیان بۆ ڕوون بکەرەوە.

هەروەها وەکو چارەسەرێکی جێگرەوە دەتوانی گوێت لەم واتەواتانە کەربکەیت" گەر مەترسیدارنەبوو.

٣٥-چۆن ململانێی نێوان کارمەندانت چارەدەکەیت؟

((ڕاستترین بگرە و پێشبخە، بەمە هەندێك قەزارت دەبن و ئەوانی تریش لێت ڕادەمێنن))

مارك توین

وەك دەزانیت لەکاردا زۆرجار کێشە ڕوودەدات و ئەمەش لای خۆیەوە کاردەکاتەسەر دەستەی کارت، گەر ئەمە نەوەستێنی ئەوا خراپ کارت دەکاتەسەر، لێرەشدا چۆنێتی ڕەفتارکردنت لەم کاتەدا بۆ دەخەمە ڕوو:

١- دەبێت لەسەرەتاوە هانی هەردوو کەس و بەرە بدەیت بۆئەوەی بە گفتوگۆ چارەیەك بدۆزنەوە.

٢- گەر ئەمە بۆخۆیان چارە نەکرا، داوایان لێبکە کەسێکی متمانە پێکراو بێننە نێو کیشەکەیانەوە بۆ دۆزینەوەی چارەسەر، بە پێشنیار و چارەخراوە ڕووەکانی قایل بن.

٣- گەر ئەمەش شکستی هێنا ئەوا بانگێشتی نوسینگەکەی خۆتیان بکە و بۆچوونی خۆتیان لەبارەی ئەم کێشەیەوە پێ بڵێ.

٤- باسی باشی ڕابردوویان بکە.

٥- کێشەکەیان بۆ ڕوونبکەرەوە لەوەی بەچی شێوەیەك کار لە ڕۆڵ نواندنەکانی دەستەی کارکردن و ئەنجامەکان دەکات.

٦- بەبێ پچڕان گوێیان لێبگرە. ئەوجا داویان لێبکە هەردوولایان ڕێز لەقسە و ڕەفتارەکانی یەکتر بگرن.

٧- داوایان لێبکە بەزووترین کات چارەسەرێکی باش بدۆزنەوە، ئەوجا بۆچوونی خۆتیان لەبارەوە بخەرە ڕوو.

٨- دەستی یارمەتییان بۆ درێژبکە و دڵنیابە لەوەی هەموان تێگەیشتوون و بە چارەسەرەکە قایلن و دڵنیابەرەوە لە قایل بوونیان. سوپاسی گوێڕایەڵ بوونیان بکە.

٩- لەنزیکەوە بەدواداچوونیان بۆبکە" لەبارەی چارەبوونی کێشەکەوە.

٣٦-ڕەچەتەی كارا بۆ پەیوەندی سەركەوتوو:

((هەمووومان كێبڕكێی یەكتردەكەین، ڕەگەڵ یەكتردا ڕەفتاردەكەین..گرنگ ئەوەیە چۆن ئەمە ئەنجام دەدەین و بەرئەنجامەكەشمان چی دەبێت))

فرجیناساتیر

لێرەدا كاراترین و سەركەوتوترین ڕێگەت پێش دەست دەخەم بۆ بەدیهاتنی هۆگری ڕەگەڵ ئەوانی تر، لەگەڵ گەشەپێدانی پەیوەندیت دەگەڵ ئاڵۆزترین كەسانی خراپ خوو:

١-تێبینی/خۆگونجاندن/سەركردایەتی:

دەست بكە بە تێبینی كردنی ئەو زاراوانەی كەسی بەرامبەرت بەكاری دەهێنێت، جوڵەی لەشی و تۆنی دەنگی و زمان و ئاماژە تایبەتیەكانی لەقسەكردنیش یادبگرە و ئەوجا هەمان شت ئەنجام بدەرەوە و سیستمی خۆنواندنی ئەو بەكاربێنە، گەر تێبینیت كرد كەسێكی بینایی، بیستۆكەیی، هەستی...یە، دەبێت تۆیش وەكو ئەو ڕەفتار بكەیت. هەوڵبدە بۆماوەیەكی كەم ڕەگەڵیدا هاوقسە و بۆچوون بیت ئەوجا نەختە نەختە لەسەركردایەتی دایبگرە خواریّ و خۆت ببە بە سەركردە بۆبەدیهاتنی هۆگری تەواو لەنێوانتاندا" لەسەر ئاستی هۆشیاری.

٢-باش گرنگی پێدان و نەپچڕاندن:

هەرگیز ڕوویداوە كەسێك لەكاتی قسەبۆكردنیدا تۆ بپچڕێنێت" وەك تەواوكارێك بۆ قسەكانی تۆ؟ لەو كاتەدا هەستت بەچی كردووە؟ ڕەنگە بزانیت خواوەند یەك دەم و

دوو گوێی بۆ دروستکردوین بۆئەوەی هێندەی دەبیستین نیوەی بدوێین. بابلیلیۆس سیرس لەم چوارچێوەیەدا دەڵێت:" **کاتێك قسەدەکەم هەست بە پەشیمانی دەکەم، نەوەك کاتێك بێدەنگ بم**" ، هەروەها دەشڵێت:" **گەر بەکەسێکی کەمژەت راگەیاند هیچ قسەنەکات ئەوا خەڵکی بە زانای دەبینن**" ، گوێگرتن گرنگییەکی زۆری هەیە" چونکە یارمەتیت دەدات بۆ تێگەیشتن لەکەسی بەرامبەر نەوەك تەنها ئەمە و بەس بەڵکو یارمەتیشت دەدات بۆ بەدیهاتنی هۆگریی. هەربۆیە پێویستت بە باش گوێگرتن و نەپچڕاندنی قسەی ئەوانی ترە، هەوڵبدە هانی ئەوانی تربدەی بۆ قسەکردن لەرێگەی ئاراستەکردنی پرسیاری گشتی و کراوەوە و گرنگی بە تێبینی شتی ناپێویست مەدە، تەنها مەگەر بزانیت ئەمە زۆر پێویستە، دانتی دەڵێت:" **ئەوەی بەباشی گوێبگرێت دەتوانێت تێبینی پوخت بەرهەم بهێنێت**" .

٣-پێکەنین:

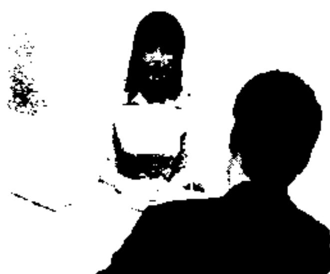

هەوڵی هێشتنەوەی زەردە خەنەی گەرمی سەر رووخسارت بدە" بۆئەوەی لایەنی بەرامبەر هەست بە ئاسودەیی و دڵنیایی بکات. پەندێکی چینیش هەیە دەڵێت:" **ئەوەی نەزانێت پێبکەنێت نابێت فرۆشگا دابنێت**"، بۆیە هەرچییەك روویدا، زەردەخەنەت بپارێزە، دەزانم کارێکی ئاسان نییە بەڵام هەوڵێکی بۆبدە.

((وەها رەفتاربکە وەك ئەوەی دەتوانی، ئەوجا بەکردە دەتوانی))

ولیام جیمس

٤-گرنگى دان بە چاولەچاو خستن:

زۆر كـــەس بەهەڵـــە لـــە چـــاو خستنەناوچـــاو تێگەیشتوون، هەندێك بە كارێكی نەشیاوی دەزانن كـە چاو لەناوچاوی بەرمبەریان بخەن، بەوەی دەبێتەهۆی پەرێشانكردنی لایەنی بەرامبەر، لەكاتێكدا هەندێكی تـر بەكارێكی باشی دەبینن بەتایبەت گەر كەسی بەرامبـەر سەیری ناوچاوانی تۆی دەكرد، ئەمـەش ڕاستە، بـەڵام گەر كەسی بەرامبـەر بەچاوانی یاری دەكـرد و هـەرجارە و لەجێگەیەكی دەڕوانـی ئـەوا بەپێی یاسای تێڕامان دەبێت كە دەڵێن: لە چاوی سێیەمی بڕوانە، لە ناوەڕاستی تەوێڵی. بەڵێ ئەمەباشترینە بۆ دروستكردنی پەیوەندی و دواتریش هۆگری.

٥-چرتیشك خستنەسەر مەرامەكان:

گریمانەیـەك لـە بەرنامـەی زمانەوانیانـەی دەماریـدا هەیە دەڵێـت: هـەموو ڕەفتارێـك مەبەسـتێكی ئـەرێیی لەپشـتە، گـەر لـەدزێك بپرسـیت بۆچـی دزی كـردووە؟ ئـەوا ڕەنگـە وەڵامەكـەی وەهابێـت: چـونكە ویسـتومە ئۆتۆمبێلێك بكڕم، گەشـتێك ئـەنجام بـدەم، خانویـەكی باشتر بكڕم و بەختەوەربم.

تۆیش هاوڕای من نیت بەوەی هەرچی مرۆڤ دەیكات بۆ بەدیهاتنی بەختەوەرییە و نێتی ئـەو دەزەش كـارێكی بـاش بـووە، بـەڵام ڕەفتارەكـانی و ئەورێگـەی بـۆ بـەدیهاتنی ئـەم بەختەوەرییە گرتویەتیەبەر هەڵەبووە و وەهای لێكردووە تەڤلی بەندیخانەبێت.

لێرەدا پێویستە تیشك بخەیتەسەر نێت و مەرامی ئەوانی تر تەنانـەت گـەر لەگەڵیشـیدا نـاكۆك بیـت، یـاخود گـەر یـەكێك قسـەیەكی پـێ گـوتی نەكەویتـە داوی وشـەكانیەوە.

ئەلبێرت مۆربیان دەڵێت:" **وشەکان تەنها ٧٪ ی تێکڕای پەیوەندی کردن و مامەڵە پێك دەهێنن**".

٦-سۆزگۆڕین:

جیاوازییەکی زۆر هەیە لە نێوان سۆزگۆڕین و هاوسۆزی، سۆزگۆڕین مانای لە هەناوەوەیە، بەڵام هاوسۆزیی مانای لەدەرەوەوەیە. بۆیە کاتێك هاسۆزدەبیت ڕەچاوی سۆزی ئەوانی تر دەکەیت، بەڵام کاتێك لەدۆخی سۆزگۆڕیندا دەبیت ئەوا لە هەناوەوە کاری بۆدەکەیت و دەتوانیت بەکەسی بەرامبەر بڵێیت: من لەدۆخی تۆ تێدەگەم و ڕێزیشت دەگرم، هەروەها دەتوانی بڵێی: ڕەنگە هۆکارێکی مەزنت هەبێت کە پاڵت پێوەبنێت بۆئەوەی بەم شێوەیە ڕەفتاربکەیت.

٧-ڕوونکردنەوە:

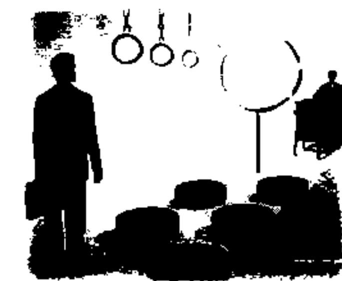

بەزۆری خەڵکی پەنا بۆ بەکارهێنانی گشتاندن دەبەن کاتێك هەست بە تەنگەتاوی دەکەن، بۆنمونە دەیانبینیت وشەکانی وەکو: هەمیشە، هەرگیز، گشت بەکاردێنن. یاخود دەستەواژەگەلی وەکو: ئەوان هەمیشە وەهام لێدەکەن، هەموو کارمەندان بەهەمان شێوە بیردەکەنەوە...بەکاردێنن، بۆیە لەسەرتۆ پێویستە هانی کەسانی لەم جۆرە بدەی بە دیاریکراوتر بدوێن و گشتاندن بەکارنەهێنن. دەتوانی بە پرسیارکردنی: بەدیاری کراوی چی وەهات لێدەکات بەم شێوەیە هەست بکەیت؟ ئاراستەی دیاریکردنیان بکەیت و لە گشتاندنیان وەدووربخەیت، کاتێك زاراوەی بەتایبەت و بەدیاریکراوی بەکاردەهێنی ئەوکات دەتوانی زانیاری دیاری کراو و ورد بەدەست بێنی.

٨-دووبارە دارشتنەوە:

دووبـارە دارشـتنەوە مانـای دووبـارە وتنـەوەی دێرەکـانی کەسـی بەرامبـەرە، بـەڵام بەشێوازی تایبەتی خۆت و بەوشەکانی خـۆت، ئەمـەش یارمـەتیت دەکـات بـۆ دڵنیـابوون لەوەی تۆ لەوە گەیشتووی گتویەتی، هەروەها ئەمە هەلێکیش بە لایەنی بەرامبـەر دەدات بۆئەوەی بەباشـی گـوێ بـۆ بیرۆکـەکانی خـۆی بگرێـت و دڵنیابێتـەوە لـەوەی دەیڵێـت و مەبەستیەتی، بۆنمونە: لەوەی دەیڵێیت من وەها تێدەگـەم کـە تـۆ زۆر گرنگـی دەدەیـت بە...ئەوجا بوەستە تاوەکو وەڵامت دەداتەوە.

٩-دابڕین!! :

کاتێك کارمەندێك کێشەیەکت بـۆ دەخاتـەڕوو دەبێـت کار بـۆ دابڕینـی بکـەیت. پرسـیاری ئـەوەی لێبکـە گـەر کێشەی تریش هەبێت لەگەڵ ئەم کێشـەیەدا بیخاتـەڕوو، دەشتوانی لەم کێشانەشی دابڕێنی بەوەی لێی بپرسیت: سەرباری ئەم کێشانە کێشەی ترهەن؟ گـەر وەڵامەکـەی بەڵێ بوو، ئەوا لە کێشەی تریش لێی بپرسە و گـەر وەڵامەکـە نـەخێربوو ئـەوکات هـەوڵی ڕووبەڕوو بوونەوەی کێشەکە و دۆزینەوەی چارەسەربدە.

١٠-داواکردنی چارەسەر:

کاتێك کارمەندێکت کێشەیەکت بۆدەخاتەڕوو پێویستە بـەدووی چارەسـەریدا بگـەڕێت، نابێت خـۆت ڕاسـتەوخۆ چارەسـەری ئامـادەی پێشـکەش بکـەیت" چـونکە ئەمـە وەهـای لێدەکات هەرکاتێك بچوکترین کێشەی توش بێت هانا بۆ چارەکانی تۆ بەرێت و پشـت بـە تۆ دەبەستێ و خۆی لەبیردەکات و تۆیش توشی گرفت دەکات. لێی بپرسـە: ئایـا ئێسـتا دۆخەکە بە جیاوازتر لەپێشـووتر دەبینـی یـاخود بۆچـوونت چییە لـەبارەی چـارەکردنی کێشەکەتەوە؟

١١-درێژکردنی دەستی یارمەتی:

دەتوانی دەستی یارمەتی بۆ کارمەندانت درێژبکەیت، بۆئەوەی لەگۆشەی جیاوازەوە لەشت و دۆخەکان بروانێت، بۆنمونە: ڕەوچاوی ئەمەت کردووە؟ دەتەوێت ڕێگەیەکی ترت بۆ بخەمەڕوو؟

١٢-کۆتایی هێنان بە دۆخەکە و بەدواداچوون:

کاتێك کەسەکە بەدۆخ و هەڵوێستەکە قایل دەبێت پێویستە ڕێگەی پێبدەیت بۆ ئەنجامدانی نەشتەرگەری چارەسەریی، دڵنیابە لەوەی کە تێی گەیشتووە و دواتر سوپاسی ئاراستەبکە.

نمونە:

بێژە: بهێڵە باوەکو دۆخەکەت بۆ کورتبڕ بکەم، ئەوجا بڵێ:" سوپاست دەکەم بۆئەوەی کە ئاگادارت کردمەوە"، ئینجا دەبێت ئەوەی لەسەری ڕێککەوتوون ئەنجامی بدەی، کاتێکیش بۆئەمە دیاری بکە، تێبینی مەودای کارلێکی ئەم کەسە ڕەگەڵ هەڵوێستەکانی لەداهاتوودابکە.

کاتێك بەهەموو ئەو زانیاریانە کاردەکەیت کەلەم بەشەدا وەرت گرتووە، دەبینی بەباشتر دەتوانی پەیوەندی بەوانی ترەوە بکەیت، لەم کاتەشدا تۆ هێمن تردەبیت، ئەبیتە خاوەنی هەڵبژاردنی فرەتر و بەژیرانەترەوە دەتوانی ڕووبەڕووی دۆخەکان بوەستیتەوە. د.جۆن گرنـدەر ی دامەزرێـەری پرۆگرامسـازیی زمانەوانیانەی دەمار دەڵێت: **" ئەو کەسەی خاوەنی توانای کشۆکییە دەبێتە خاوەنی پێگەی سەرکردایەتی"** .

بڕیاری دەستپێکردنی ئەمەبدە، بۆ بەدەست هێنانی سەرکەوتن...

کلیلی شەشەم

دیاری کردنی ئامانج..

ڕێگەیەك بەرەو بەختەوەری و سەرەنج ڕاکێشی

((لە نوکتەکانی ژیان ئەوەیە کە: گەر هاتوو تەنها بە باشترین قایلبی بەدەستی دێنی))

سومرست مۆم

٣٧-ئایا دەزانی تۆ بەرەو کوێوە دەڕۆیت؟

((جهان ڕێگەی فراوان دەکات بۆئەو کەسەی بزانێت بۆکوێ دەڕوات))

ڕالف و.ئیمرسۆن

ئالیس پرسی:" شیشەری پشیلە ، بەیارمەتیت دەتوانی پێم بڵێی دەتوانم بۆکوێ بڕۆم؟"، پشیلەکە وەڵامی دایەوە و گوتی:" ئەمە بەشێوەیەکی گشتی پەیوەستە بەوەی دەتەوێت بۆکوێ بڕۆی"، ئالیس گوتی:" ئەمە بۆمن زۆر گرنگە"، شیشەری پشیلە گوتی:" کەواتە گرنگ نییە بۆکوێ دەڕۆی".

لویس کارۆل لە سەرکێشیەکانی ئالیس لە نیشتمانی سەمەرەکاندا.

دیاریکردنی ئاراستەکانت یەکەمین هەنگاوە لەسەر ڕێگەت بۆ ئەوەی بگەیت بەو جێگەیەی دەتەوێت، کەواتە باوەکو پرسیارێکت لێبکەم: ئامانجت هەیە؟ ڕەنگە سەیرت بە پرسیارەکەی من بێت و بڵێی: بەڵێ ئامانجم هەیە. بەڵام لێرەدا ئەوەی من مەبەستمە ئەوەیە: ئایا بەرنامەیەکی دیاریکراوت هەیە بۆ دیاریکردنی ئامانجەکانت؟ ئامانجەکانت تۆمارکردووە و نوسیوتنەتەوە؟ کاتێکت دیاریکردووە بۆ بەدیهاتنی ئەو ئامانجانە و بەدیهاتنی؟

گەر وەڵامەکەت بەڵێ یە، ئەوا تۆ یەکێکی لەو ٣٪ی خەڵکی کە باشترینن.

گەر وەڵامەکەشت نەخێر بوو ئەوا بزانە کە تۆ لەنێو ٩٧٪ی کەسانی ئاسایی و بێ ئامانج و بێ وەرنامەی دیاریکراوی، ئەم قسانەش پشت بەستە بە توێژینەوەکانی زانکۆی هارفەرد. هەموو مرۆڤێك خەونێکی هەیە، ئامانج و ئەندێشەی تایبەت بەخۆی هەیە،

هەندێك كەس دەتوانن خەونەكانیان بگۆڕن بۆ كردە و هەندێكی تریش خەونەكانی تەنها لەمێشكیدا بۆخۆی دەیهێڵێتەوە و هیچ هەنگاوێك نانێت بۆ بەدیهاتنی و گەیشتن بە دۆخی ڕاستەقینەی خەونەكانی، ئەو كەسانەی دوێنێ ڕۆیشتوون بۆسەركار ئەمڕۆیش دەڕۆن" چون ژیان لای ئەوان ڕێگەیەكە بۆگەیشتن بە بەختەوەری. ئامانجی گەورەش كە ئەم كەسانە بەكاردەخات ئەوەیەكە:" چۆن بتوانم قەرزەكانم بدەم؟ ئەمڕۆ لەتەلەفزیۆن چی پیشان دەدرێت؟ ئێواریێ دەبێت چی بخۆین؟ " ، ئەمانە بڕوایان وەهایە كە سەركەوتن پەیوەستە بە بەختەوە و هەركەسێك سەركەوتنی مەزنی چنگ خستووە ئەوا كەسێكی بێ ئابڕووە ! ! ئەمانە بەدرێژایی ژیانیان لە لاڵانەوە و هەوڵدان بۆ ئەوەی ژەمەنانیان چنگ بخەن لەبری ئەوەی ئەخشەیەكی ماوەدرێژ بۆ ژیانیان دانێن.

زاناكان توێژینەوەكیان لەسەر دوومشك ئەنجامدا و بۆماوەی دووهەفتە بەبرسێتی هێشتنیانەوە و دواتر خستنیانە نێو شوشەیەكی پێچداری خانەخانەیی و لەكۆتایی ڕێگەكەدا پارچە پەنیرێك دانرابوو.

كێبڕكێی نێوان ئەم دوومشكە بۆ گەیشتن بە پارچە پەنیرەكە دەستی پێكرد، كامێكیان ژیرتر و خێراتربێت ئەو دەتوانێت زووتر بە پەنیرەكە بگات. بێگومان خێراترین و ژیرترینیان توانی پارچە پەنیرەكە بەدەست بێنێت، ئەمەش بۆ مرۆڤ هەمان شتە.

مرۆڤەكانیش بەردەوام لە هەوڵ و تێكۆشاندان بۆ گەیشتن بە پارچە پەنیرەكە. وزە و توانا شاراوەكانیان بەكارناخەن، بەڵكو تەنها هەمان كاری ڕۆژانەی پێشووتریان ئەنجام دەدەن.

((كارمەندگەلێكم پێبدە لە كۆگادابن و ئامانجیان هەبێت منیش پیاوانێكت پێدەدەمەوە مێژوو دروستبكەن.. پیاوانی بێ ئامانجم بدەرێ منیش كارمەندی كۆگاكانت پێدەدەم))

ج.س.بینی

جارێکیان لە بەڕێوەبەرێکم پرسی: ((ئایا پێشتر مۆڵەتت وەرگرتووە؟))، گوتی:" ساڵی پار ڕۆیشتم بۆ مەکسیك، دوو هەفتەی خۆشم بەسەربرد"، لێم پرسی: ((چۆن پلانت دارشتبوو بۆئەوەی بەم خۆشییەوە مۆڵەتەکەت بەسەر بەریت؟))، گوتی:" من و ژنەکەم شوێنێکی گونجاومان دیاریکرد و دواتریش پارەی پێویست، پەیوەندیمان بەسێ ڕێبەرکارەوە کرد بۆئەوەی نرخ و کرێ و چۆنێتیەکان بزانین، بێگومان گونجاوترینمان هەڵبژارد و ڕۆیشتین بۆ مەکسیك" . پێم گوت: ((ڕەنگە تۆ لەو کەسانەبیت کە نەخشە بۆهەموو شت دادەنێی))، پێکەنی و گوتی: ((بەڵێ، بەتایبەت لەکاتی مۆڵەت و پشوەکاندا. گرنگی بە هەموو وردەکاریەکان دەدەم بۆ دوورکەوتنەوە لە شتی لەناکاو))، ئەوجا لێم پرسی: ((کەتۆ لەکاتی پشوەکاندا گرنگی بەهەموو وردەکاریەکان دەدەیت، ئەی لە بارودۆخەکانی تری ژیانیش هەمان شت پێڕەو دەکەین؟))، ئەوجا وەڵامی دایەوە گوتی:" نەخێر" چونکە ئەمە کاتی زۆری دەوێت و منیش زۆر سەرقاڵم، ئەوجا من دەزانم چیم دەوێ و بۆکوێ دەڕۆم، هەمووشتێکم لەنێو مێشکمدا داکردووە" . ئەم بەڕێوەبەرە گرنگی بە ڕێکخستنی پشوەکانی دەدات، بەڵام کاتێك شتەکە پەیوەست بێت بە هەموو ژیانیەوە ئەوا کاتی نابێت بۆ نەخشەدانان ! !

لەچاوپێکەوتنێکمدا ڕەگەڵ بەڕێوەبەرێکی گشتیدا لێم پرسی: گەر بەرنامە و نەخشەیەکت هەبێت بۆ دیاریکردنی ئامانجەکانت، ئەویش گوتی:" بەڕاستی بڕوام بەم شتانە نییە و بەکات بەفیڕۆدانی دەزانم. ئامادەی زۆر کۆڕ و کۆبوونەوە بووم لەبارەی ئامانجەوە و کتێبی زۆریشم خوێندۆتەوە لەبارەیەوە، هەوڵی جێبەجێکردنیم دا بەڵام سودێکی نەبوو". لێم پرسی:" بەبێ بوونی نەخشەڕێیەك دەتوانی دەست بەگەشت بکەیت؟" .

وەڵامی دایەوە و گوتی:" ئەوەی وەهابکات شێتە، بۆچی کاری وەهابکەم و خۆم بخەمە مەترسییەوە"، ئەوجا هەمدیس لێم پرسییەوە:" کەواتە لەم دۆخانەدا چی دەکەیت؟" .

گوتی:

یەکەم: من بۆکوێ برۆم دیاریدەکەم و دەشزانم بۆچی دەڕۆم، ئەوجا نەخشە ڕێگەیەك ئامادە دەکەم و هەموو زانیارییەکی پێویستیش لەبارەی ئەودا و کات و پارەی پێویستەوە دەست نیشان دەکەم.

لێم پرسی:" چی ڕوودەدات گەر ئەم ڕێوشوێنانە نەگریتە بەر و خۆت ئامادە نەکەیت؟"، گوتی:" بێگومان ڕێگەکەم ون دەکەم، هەرچۆنێك بێت ئەمە هەرگیز ئەنجام نادەم و بەبێ نەخشەڕێ ناکەومەڕێ". ئەم کەسە ڕەتی گەشتکردن دەکاتەوە بەبێ خۆئامادەکردن و نەخشەیەکی دیاریکراوی ڕێگە. بەڵام گرنگی بەوە نادات کە نەخشە ڕێگە بۆ ژیانی دابنێت و بەخۆشی بژێت. بەڕێوەبەرانی لێهاتوو ئەوانەن کە نەخشە بۆ هەموو شت و ئەگەر و پێشهاتێك دادەنێن، نەخشەی بازارکاری، نەخشەی ستراتیژی، نەخشەی ڕاگەیاندنی و پارەدارکردن و فراوانکاری. ئەمانە هەمیشە کۆبونەوە ئەنجامدەدەن بەمەبەستی پێداچوونەوە بە نەخشەکانیان و دڵنیابوونەوە لەڕاستی ئەو ڕێگەیەی گرتویانە، هەروەها بەردەوامیش دەبن لە چاکسازیی کردن بۆ زامنکردنی سەرکەوتنی.

گەر هەر هەڵەیەك ڕوویدا، ئەوا ئاڵای سور بەرزدەکەنەوە و دەست دەکەن بەگەڕان و ڕاوێژکردن تاوەکو دەگەن بە خاڵی شکست و کێشەکانیان، ئەوجا دیسانەوە لە نەخشەکانیان دەڕواننەوە. گەر لە یەکێك لەم بەڕێوەبەرانە بپرسیت: دەتوانیت بەبێ دیاریکردنی بودجە و نەخشەی بابەتی کاربکات؟ دەبینی تۆ بەشێت دێتە پێش چاوی و بە تەواوەتی نەخشەی گەشتکردن دادەنێ، بەڵام گرنگی نادەن بەهیچ نەخشەیەکی ژیانیان.

٣٨-پێنج هۆکار وەها لە ٩٧٪ی خەڵکی دەکات ئامانجیان دیاری نەکەن:

((مرۆڤ بەبێ ئامانج وەکو کەشتی بێ سەوڵ وەهایە، هەردووکیان بە خۆکێشان بەبەردا کاریان تەواودەبێت))

تۆمارس کارلیل

پێنج هۆکارت بۆ پێش دەست دەخەم کە وەها لەزۆرینەی خەڵکی سەر زەوی دەکات نەخشە بۆ بەدیهاتنی ئامانجەکانیان دانەرێژن:

١-ترس:

ترس سەرسەختترین دوژمنی مرۆڤە(ترس لە شکست، ترس لە نادیار،ترس لە ڕەتکردنەوە، ترس لەسەرکەوتنیش).

ترس بەهەموو جۆرەکانیەوە یەك ئاراستەی دەبێت ئەویش ئازارە-مرۆڤەکان ئامادەی ئەنجامدانی هەمووشتێکن بۆ دوورکەوتنەوە لە ئازار، زۆرینەی خۆیان لە توشبوون بەئازار بەدووردەگرن تەنانەت گەر ئەم ئازارە لەبەرژەوەندی خۆشیاندابێت، وەرە باوەکو پرسیارێکت لێبکەم:

بڕوات وەهایە منداڵێکی سێ ساڵان لەهیچ شتێك بترسێت؟ ڕەنگە بڵێی لەوانەیە، کەچی وەڵامەکە نەخێرە، تەنانەت گەر لەگەڵ ئەمەشدا ناکۆك بیت.

لەڕاستیدا منداڵەکە لەهیچ شتێك ناترسێت تەنها مەگەر بینەزموێت بکات. منداڵ هەموو شتێك ئەنجام دەدات گەر یەکێك نەبێتە ڕێگری. دەست دەخاتە نێو ئاگر، لە لێژیدا باز دەدات.. هەموو شتێك ئەنجام دەدات بەلآم کاتێك کە گەورەدەبن و پێ دەگەن فێری ترسان دەکرێن.

ئەودەمەی پێ دەگەن ترسەکانیان ڕێگلایان دەبێت لە ئەنجامدانی هەرشتێك" چون دەترسن لە شکست. شکست بۆخۆی لە ڕابردوودا توشیان بووە و دەترسن دووبارە دووچاری ببنەوە، بۆیە فێربوونە بەبێ هیچ بەرنامەیەکی تایبەت بۆ دیاریکردنی ئامانجانیان بژین و بگوزەرێنن.

وەك زج. زیجلار دەڵێت :" **ترس بەلگەیەکی درۆیینەیە بەلآم وەکو ڕاستی دیاردەبێت**"، هۆراسیش دەڵێت:" **ئەوەی بەترساوییەوە بژێت هەرگیز نابێتە مرۆڤێکی ئازاد**".

گەر فێرنەبین چۆن شکست بە ترسی هەناومان دێنین ئەوا ناتوانین لە گومان و ترس و ئەندێشەپوچەڵەکانمان خۆمان ڕزگاربکەین، وەك فرانکلین رۆفیلت دەڵێت:" **گومانی ئەمڕۆمان تاکە لەمپەرمانە بۆ گەیشتن بە سبەی**" .

٢–خۆ وادنان:

د.جۆیس براورز دەڵێت:" نواندنت نەشیاودەبێت گەر لەگەڵ شێوازی خۆ وێنەکردنتدا نەگونجێت". کاتێك مرۆڤ خۆی بە داڕووخاو دەبینێت، ئەمە کار لەسەر ڕووخسار و پەیوەندی و نواندنەکانی و تەنانەت شێوازی پێ ژیاویشی دەکات. کە لە دەوروپشت دەڕوانێت وەها هەست دەکات کە سەرکەوتن بۆ ئەوانی تر ئافرێندراوە و ئەم لێی بێبەشە. ئەم مرۆڤە لەم کاتەدا بەوشێوەیە دەبێت کە زج زیجلار دەڵێت:" **زۆرینەی پیاسەکار(بێزاری سەرلێ شێواو)ان بیرۆکەیەکی تێکدراویان هەیە لەبارەی ئەوەی دەیانەوێت**" .

بەلآم باشی ئەمە لەوەدایە ئەم چەشنە ڕەفتارانە وەرگیراون و دەتوانرێت بگۆڕێن. گەر مرۆڤ کاری نەکردەسەر وادانانە هەڵەکانی بەرامبەر بەخۆی ئەوا بە هەموو شتێك قایل دەبێت و پێی ڕازییە لەوەی لەداهاتوودا بەسەری دێت، هیچ دیاریکردنێکی ئامانجیشی بۆ

دیارناکەوێت و نایەوێت ئامانجەکانی بپێکێت. وەك د.لاری کیمسری دەڵێت:" **شکستی مەترسیدار ئەوەیە کە مرۆڤ لەهەوڵدان بوەستێت**"، وەك جۆن کەنەدیش دەڵێت:" **ئەوکاتەی ڕۆژێك تۆ بەخۆت دەڵێی کە دەبیتە پلە دوو. ئەوا لەژیانتدا ئەمەت لێ ڕوودەدات**".

٣-دواخستن:

ئیدوارد دۆینگ دەڵێت:" **دواخستن دزی کاتە**"، کاری ئەمرۆ بخەیتە سبەی دەیخەیتە هەفتەی داهاتوو، هەفتەی داهاتوو بریاردەدەیت ئامانجەکانت دیاری بکەیت کەچی بیانووی زۆر دەهێنیتەوە و دەیخەیتە هەفتەی داهاتووتر، لەو کاتەشدا دەڵێی: کەشی ئەمرۆ خۆشە و دەبێت لەدەرەوە بیگوزەرێنم و دواتر کار بۆ ئامانجەکانم دەکەن... لەمەبەستم تێدەگەیت؟ تۆ بڕوات وەهایە تەنها لەیەك ژیاندا دەژیت و پێویستت بە دیاریکردنی ئامانجە لەم ژیانەتدا، بەڵام کەچی هیچ دەست پێشخارییەك نانوێنی بۆ دیاریکردنی ئامانجەکانت و کار بۆ بەدیهاتنی ناکەیت.

٤-بڕوا و باوەڕ:

زۆرکەس باوەڕیان بە بەهای دیاریکردنی ئامانجەکان نییە، بڕوایان وایە کات کوشتنە، ئەمانە بۆ پشتگیری قسەکانیان بیانووی زۆر دەهێننەوە و تەنانەت نمونەی زۆریش بۆ خەڵکی دەخەنەڕوو کەبێ دیاریکردنی ئامانج سەرکەوتووبوونە، هێشتاکەیش لەسەر لوتکەی سەرکەوتندان. لەونمونانەش: باسی کەسێکت بۆ دەکات کە تەمەنی ١٠٠ ساڵە و بەردەوام جگەرە دەکێشێت، بێگومان ئەمەش ڕاستە و

مەرج نییە ئەو ٩٧٪ ی مرۆڤایەتی کە ئامانجیان دیاری ناکەن شکست خواردووبن، بەلآم زۆرینەی زۆریان هەمیشە توشی گرفتی زۆر و جۆراوبۆر دەبن. ولیام شکسپیر دەلێت:"**شتێك بەناوی باش یان خراپ بوونی نییە، بەڵکو ئەوە بیرکردنەوەیە وەهای لێکردووە ئەم یان ئەو بێت**" .

شێوازی بیرکردنەوەت لە دیاریکردنی ئامانجت وەهات لێدەکات لەژیانتدا بەبێ ئامانج بژیت.

٥-زانیاری:

زانیاری هۆکارێکە وەها لەو ٩٧٪ ی دانیشتوانی سەرزەوی دەکات کە ئامانجەکانیان دانەرێژنەوە. مەبەستم ئەوەیە ئەم کەسانە حەزیان بە ئەنجامدانی شتەکانە، بەلآم نازانن چۆنی بەدەست بێنن، ئەوجا هەنگاوی پێویست نانێن بۆ فێربوونی چۆنێتی بەدەستت هێنانی.

گوێم لە هاورێیەکم بوو چەندان جار پێی دەگوتم کە دەیەوێت ببێتە خۆنوێن(ئەکتەر)ێکی بەناوبانگ، کەچی ئەم بینی هیچ هەنگاوێك بۆ بەدیهاتنی بنێت، ئەنجامەکەشی ئەوەبوو کە خەونەکەی بە خەونی مایەوە و بەدرێژایی ژیانی نەیتوانی بیکاتە ڕاستینە.

ئەوکاتەی لێم پرسی کە بۆچی هیچ شتێك ناکەیت بۆئەوەی ببیتە خۆنوێن، لەوەمدا گوتی کە نازانم چۆن وەهابکەم. گەر نەزانی چۆن ئامانجەکانت دەست نیشان دەکەیت و چۆنی بەدی دەهێنی ئەوا تۆیش دەبیتە ئەندامی یانەی(نازانم چۆن). زج زجلار دەلێت:"**ئەوانی تر دەتوانن بەماوەی کاتی تۆ بوەستێنن، بەلآم ئەوە خۆتی کە دەتوانی بەشێوەیەکی بەردەوام خۆت بوەستێنی**".

لەم بەشەدا فێری هەموو ئەو هەنگاو و شتانە دەبیت کە پێویستتە بۆ دیاریکردنی ئامانجەکانت و بەدیهێنانی ئەوەی شایەنیت... ملوانکەی زێرین.

٣٩-پێنج سوودی پشت دیاریکردنی ئامانجەکان:

((ئامانج تەنها پێویست نییە بۆئەوەی هاندەرمان بێت، بەڵکو بنچینەی ڕاستەقینەیە بۆ هێشتنەوەمان لەژیان))

ڕۆبێرت شوڵر

١-هەڵسوڕاندنی خوود:

کاتێك خاوەنی بەرنامەیەکی ڕێکخراو و هاوسەنگ دەبیت بۆ دیاریکردنی ئامانجەکانت بەگشتی ئەوکات هەست بەوە دەکەیت پتر دەتوانی ژیانت هەڵبسوڕێنی جا هەرچییەکیشت لێ ڕووبدات.

ئەوە تۆی بڕیاری ئەوە دەدەیت کام ئاراستەتە هەڵدەبژێری و کەی بەئامانجی خوازراوت دەگەیت، هەستکردن بە هەڵسوڕاندنی دۆخەکانت یارمەتیت دەکات بۆ زاڵبوون بەسەر لەمپەرەکانی پێشتدا و گەر سەرکێشیت ئەنجامبدەی بە توانا و خاوەن ڕێگەدەبیت. وەك والتر جاگهات دەڵێت: **"بەختەوەری گەورە لەژیاندا ئەوەیە کە ئەو شتانەی خەڵکانی تر دەڵێن ناتوانین تۆ بتوانی و ئەنجامی بدەی"** .

٢-متمانەبەخۆکردن:

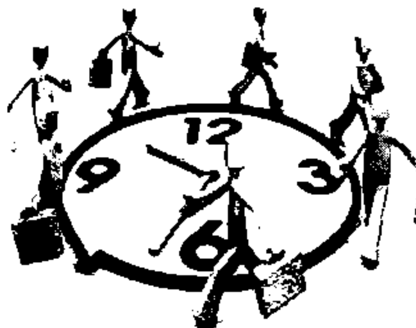
کاتێك باشتر خۆت ڕادەگری و هەڵدەسوڕێنی، متمانەت بەخۆت پتر دەبێت، هەروەها پتر متمانە بە سەرکەوتنت دەکەیت و ئەرێیانەتر بیردەکەیتەوە و ئەنجامی مەزنتر چنگ دەخەیت، هەروەها وەهات لێدەکات باوەڕت وەهەبێت کە دەتوانی ئامانجەکان بە گشتی بکەیتەڕاستی و خەونەکانت بۆ ڕاستینە و کەتواری بگۆڕی.

٣-بەهای دەروون/خوود:

گەر ئامانجێکت پێکا، ئەوا پتر متمانە بەخۆت دەکەیت و هەستەکانت بەرامبەر بەخۆت باشتر دەبێت، هەروەها خاستر سیقە بە توانایی و لێهاتوییەکانت دەکەیت و کاتی زۆریش تێپەڕنابێت تاوەکو تێبینی گرنگتربوونی خودت دەکەیت.

کاتێك ئاستەنگێکی کاتیت دووچاردەبێتەوە، ئەوا کەڵك لەم ئەزموون و شارەزاییەت وەردەگریت و تواناداترتریش دەبیت بۆ ڕووبەڕوو وەستانەوەی ئەو دۆخانەی لەوانەیە لەداهاتوودا یەقەت بگرنەوە، بۆئەوەی لەم ڕێیەوە بتوانی ئامانجە باڵاکانت بپێکی، هەروەها ئەمە هەستپێکردنت فراوانتردەکات و ئاوزیشت بەدانایی گۆشتن دەکات، وەك ئۆلیڤرندل هۆلمز دەڵێت: **" ئاوەزی مرۆی گەر بە بیرۆکەیەکی نوێ فراوانتربوو هەرگیز بۆ ڕەهەندە بنچینەییەکانی ناگەڕێتەوە دواوە"** .

٤-جوان کات بەکارهێنان:

گەر کاتێك بۆ بەدی هاتنی ئەم ئامانجە دیاری بکەیت ئەوا باشتر و وردترکاردەکەیت و دەبیت بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانت، هەروەها تاوەکو ئارەزووەکانت گرگرتوترین" بۆ بەدیهاتنی ئامانجەکەت ئەوا باشتر پابەندی بەدیهاتنی ئامانجەکانت دەبیت" لەسایەی کاتی دیاریکراودا. **((پێویستە ئامانجەکانت کاتی دیاریکراویان هەبێت، بەکاتی دیاریکراو دەتوانیت ئامانجەکانت بەدی بێنیت، بوونی کات و ئامانج وەکو ئەستێرە و ئاسمان وەهاتان و لەتەنیشتی یەکەوە کارا و یەکتر تەواوکارتر دەبن)).**

ئیبراهیم فەقی

٥-باشترکردنی دۆخی ژیانت:

گەر بەرنامەیەکی ڕێکخراو و هاوسەنگت هەبێت بۆ بەدیهاتنی ئامانجەکانت ئەوا بەچڕتر تیشک دەخەیتەسەر ئامانجەکانت، کە دەبێتەهۆی بەرزکردنەوەی ئاستی ژیانت و هاندراوتردەبی و دەبیت بە خاوەنی وزەی باشتر و دۆخی خاستر و لەوەش گرنگتر ئەوەیە تۆ بەختەوەرتر دەبیت. فرانکلین ڕۆفلت دەڵێت:" **بەختەوەری لەچێژی ئەنجامدراوەکان و بەرهەمی کۆششی داهێنان کارانەوە سەرچاوە دەگرێت**".

٤٠- چواربەشەكەی دياريكردنی ئامانج:

((گەر نەزانی بۆكوێ دەڕۆی ڕەنگە لەناوچەيەكی تر كۆتايی بەگەشتەكەت بێت))
دايڤدكامبڵ

ژيانی هاوسەنگ لە ٤ بەشی سەرەكی پێكدێت و گەر يەكێكيان توشی گرفتاری بێت ئـەوا هـەموو بەشـەكانی تـری دووچـاردەبن، لـە كتـێبی ((چـێژی دڵـەڕاوكێ)) د.بيترە.هانسۆن دەڵێت: **" سەركەوتن مانای خەباتكردنە بۆ بەدیهێنانی پلەی باڵا لەهەر چوار بەشەكەی ئامانجدا، گەر شكست توشی هەر يەكێك لەم بەشانەبێت ئـەوا بێگومـان كار لەتەمەنت دەكات"** .

ئێستايش باوەكو تاوتوێی چواربەشەكەی دياريكردنی ئامانج بكەين:

١-بەشی كەسێتی:

لەنێو ئەم بەشـەدا شـت گـەلێكی وەكـو پەيوەنـدی، خێزان،هاوسـەرگيری، پشـوەكان، هاوڕێيەتی، ئۆتۆمبێلی نوێ، گەشت و سەيران.. هتد هەن.

٢-بەشی پيشەيی:

لەنێويـدا نوانـدن و پلەبەرزكردنـەوە و بەدەسـتهێنانی ڕێـزی هاوڕێيانـت و فێربـوونی بەهرەی نوێ هەن، مەبەست لێی بەدەست هێنـانی كارێكی نـوێ و گـۆڕانی پيشـەكەت و زيادتر فێربوونتە.

٣-بەشی دارایی:

لێرەدا جێگیری داراییت، نەخشەی خانەنشینی، وەبەرهێنانەکانت، کڕینی کۆمپانیای نوێ..هتد دەبینین.

بەشی تەندروستی:

لەم بەشەدا تەندروستی لەش، شێوازی ژیان و مەشقە وەرزشیەکان و سیستەمی خۆراکی و توانا بۆ ڕەفتارکردن و دڵەڕاوکێ و تەندروستی مزیش دەگرێتەوە.

وەرە باوەکو نمونەیەکت بۆ بخەمەڕوو بۆئەوەی ڕوونتر تێبگەیت: ئەلڤێس بریسلی خاوەنی توانایەکی زۆری هونەری و ناوبانگ باشی و کەشخەیی و پارەداریش بوو، دەیتوانی چی لەژیاندا بویستایە چنگی بخات، بەپێی پێوەرە گشتیەکان دەبوو کەسێکی بەختەوەربایە، سەرباری ئەم هەموو تایبەتمەندییە باشیەی کە تێیدابوو، کە خاوەنی تەندروستییەکی زۆریش باش بوو، بەڵام بەشی کەسێتی و تایبەتی ژیانی بەخراپ کاری لێی کردبوو، بۆیە ژیانی تاڵ ببوو، ئەنجامەکەشی وەك دەیبینی ئەوەبوو کە ئەلڤێس لەنێوانماندا نەماوە! هەمان شتیش بەسەر مارلین مۆنرۆ و دالیدای ئەستێرەی گۆرانی ئەوروپا و زۆری تریشدا هاتوون، بەتێکچوونی بەشێك لەم بەشانە ژیان لە تروپکی خۆشییەوە بۆ بنکی ناخۆشی تاڵی وەردەچەرخێت.

بۆنمونە: کەسێك لەسەر کورسیەکی سێ پێ دانیشتووە ، کە پێی چوارەمی شکاوە، بۆیە هەرچەندە خۆی بە هاوسەنگ ڕابگرێت هەر دەبێت ڕۆژێك بێت و بە زەویدا بکەوێت.

((ئەو ئاراستەیەی لەگەڵ فێربوونتدا دەست پێدەکات داهاتووت دیاری دەکات))

ئەفلاتون

بۆئەوەی بەختەوەربیت پێویستە دڵنیابیت لەوەی هەر چواربەشەکەی ژیانت هاوسەنگن. ڕەنگە بپرسی چۆن دەتوانم ئەم هاوسەنگییە بەدیبهێنم؟ وەڵامەکە بەم شێوەیە دەبێت:

١-تێبینی بکە و چاودێریش بە:

بۆخۆمـان زۆرجـار بەشـێوەیەکی ئامێرکردە(ئـالی) و بـێ هەسـتکردن دەجولێینـەوە و تێبینی ئەنجامدراوەکانمان ناکەین.

وەرە باوەکو پرسیارێکت ئاراستە بکەم: ئایا ڕوویداوە کلیلـەکانت لەجێگەیـەك دانێی و دواتر لەبیرت کردبێت لەکوێت داناوە؟ ئەمەیە پێی دەگوترێـت نائامـادەیی ئـاوەز، وەك هاری بـوراین دەڵێـت. لەکاتێکـدا تـۆ لەهـەموو کـون و قـوژبنێکی ماڵەکەتـدا دەگـەڕێیت لـەناکاو بـیرت دەکەوێتـەوە کـە کلیلەکـەت لـە چێشـتخانەکە دانـاوە، کاتێـك دەڕۆیتـە چێشتخانەکە و دەبینی کلیلەکەت دیارنییە، ئەوکاتیش ژنەکەت لێت دەپرسێت کە بەدووی چـیدا دەگـەڕێی؟ تـۆیش بـەدەم هەڵچـوونەوە دەڵێـی: کلیلەکـەم لێـرە دانـابوو، بـەڵام دیارنەماوە، لەوانەیە یەکێك بردبێتی. ئەوجا ژنەکەت دەسـت دەکـات بـە گـەڕان بـەدووی کلیلەکەدا و دواتر دەیدۆزێتەوە. ئایا هەرگیز دۆخی وەهات لێ بەسـەر نـەهاتووە؟ ئـەی ئەگەر هەمان شت لەکاتی کاردا لێت ڕوویدا و دۆسیە و ڕاپۆرتێکت ون بوو، چی دەکەیت؟ پزیشـکانی دەروونـی بـەم دۆخـە دەڵـێن:" Seatoma"، نمونـەی ئەمـەش بینینـی کلیلەکەیە لە ئـاوەزی ناهۆشـیارتدا، بـەڵام خـۆت لـەناکاو بـڕوا بـەخۆت دەهێنـی بـەوەی نایدۆزیتەوە، ئەمەش لە ئاوەزی هەناوتدا وێنە دەکێشرێت، بۆیە نـاتوانی کلیلەکـە ببینـی سەرباری ئەوەی لەپێشتدایە. هـەموو ئەمانـە ڕوویانـدا تـەنها لەبەرئـەوەی گرنگیـت بـەو شوێنە نەداوە کە ئەو کلیل یان دۆسیانەت تێیدا داناوە.

ئێمەی مرۆڤ بە چوار قۆناغدا تێدەپەڕین" بۆئەوەی فێربین:

(١) کەمتوانایی ناهۆشیاری:

لەم ئاستەدا دەبینی ئاوەزی هـەناویت نازانێـت چـۆن کـارێکی دیـاریکراو ئەنجامبـدات. سەبارەت بە ئاوەزی هەناویت ئەم ئەزمونە بوونێکی نییە.

(٢) کەمتوانایی هۆشیاری:

لەم قۆناغەدا هەست بە بوونی هەوڵێك دەكەیت بۆ فێربوونی چۆنێتی ئەنجامدانی ، بەڵام بەهۆی نەبوونی ئەزمونی پێشترەوە، ئەوا هەوڵەكانت بۆ چۆنێتی فێربوون بۆ ئەنجامدانی ئەم کارە لە برەودا دەبێت.

(٣) توانایی هۆشیاری:

لەم ئاستەدا ، فێری چۆنێتی ئەنجامدانی ئەم کارە دەبیت، دەتوانی بەئاسانی ئەنجامی بدەی، جار ناجارێکیش ئەنجامی دەدەی، بەڵام دەشزانیت بەرەو شوێنێکت ئاراستەدەکات و تاوەکو بەردەوامبیت لەدووبارە ئەنجام دانەوەی ئەوەندەی تر توانایی و لێهاتوویيت پتر دەبێت.

(٤) توانایی ناهۆشیاری:

لەم ئاستەدا ناوەزی هۆشیارت تواناداره، وەرنامەکان لە داتاگەی یادگەی ماوە درێژتدا داکراون، ئەمەش وەهات لێدەكات بێ هۆش و ئاگاداریش بتوانی هەمان کار ئەنجام بدەیتەوە. باوەکو نمونەیەك وەربگرین: بۆنمونە لێخوڕینی ئۆتۆمبێل. ئەوکاتەی دەستت داوەتە لێخوڕینی ئۆتۆمبێل نەت زانیوە چۆنی لێ بخوڕیت، بەڵام ئێستا بەبێ بیرکردنەوەش دەتوانی لێی بخوڕی و هەموو هەنگاوە پێویستەکانی ئەمە بە شێوەیەکی خۆکردە ئەنجام دەدەیت.

زۆر شت هەن لەژیاندا لەدەستمان دەردەچێت" چونکە گرنگی بە تێبینی کردنی بوونی نادەین. کاری قورس بەدرێژایی ڕۆژ وەهات لێدەکات گرنکی بە تەندروستیت نەدەیت و پەیوەندیت بە ژن و منداڵەکانتەوە لاواز دەکات، بەڵام پێویستە بزانی کە نابێت هیچ کام بەشێکی چوار بەشەکەی ئامانج لەسەر هسابی ئەو بەشەکانی تر برەوپێبدەی، ئەگینا

ئەوەی دەستت دەكەوێت ئەوەیە هیچت دەست ناكەوێت، یاخود ئەوەی بەدەستی دەهێنی كەمتردەبێت لەوەی لەدەستی دەدەیت.

((مرۆڤی بەختەوەر ئەویە كە هۆكاری شتەكان دەزانێت))

ڤێرجیل

٢-ئەم پرسیارانە ئاراستەی خۆت بكە:

وەك چۆن پرسیار لەخۆت دەكەیت لەبارەی نەخشەی بازاڕكردنەوە، دەبێت بەهەمان شێوە پرسیار لەبارەی كەسێتیەوە لەخۆت بكەیت، بەم شێوەیە:

(أ) ئێستا من لەكوێم؟

گەر لەهەموو شتێكدا باش بویت جگە لە پەیوەندییەكانت، تەندروستی یان پیشەت یاخود لەڕووی دۆخی داراییەوە، ئەوا هەوڵی تێبینی كردنی ئەم دۆخەت بدە و دواتر بەرەو قۆناغی ب هەنگاو بنێ.

(ب) چیم دەوێت؟

كاتێك وەڵامی ئەم پرسیارە دەدەیتەوە ئەوا دەستت داوەتە هەنگاونان بۆ بەدیهێنانی چارەسەری گونجاو و لەئێستادا لە ڕێگەدا دەبیت بۆ بەدیهێنانی هاوسەنگی لەنێوان هەر چوار بەشەكەی ژیانت، ڕەنگە وەڵامەكەت: دەمەوێت لەڕووی تەندروستییەوە باشتربم ، یاخود دەمەوێت پەیوەندیم ڕەگەڵ ژنەكەم یان منداڵەكان یان سەركارەكەمدا خاستربێت و باشتریش ڕەگەڵ كارمەندانمدا هەڵسوكەوت بكەم، یاخود دەمەوێت پارەی زۆر چنگ بخەم، ئۆتۆمبێل بكڕم، یاخود هەر ئیشێكی نوێتر بدۆزمەوە، كاتێك ئەم پرسیارە لەخۆت دەكەیت ئەوا هەنگاو بەرەو قۆناغی ت دەنێیت.

(ت) کەی ئەمەم دەوێت؟

ئێستایش چرپیرکردنەوەکانت ئاراستەی کەی یان کات کراون، رەنگە بڵێی: هەرئێستا یان هەفتەی داهاتوو، یاخود لەماوەی یەك مانگدا، لێرەدا گرنگ ئەوەنییە چەندە کاتی بۆ دادەنێی گرنگ ئاراستە وەرگرتنە بەرەو رێگەی راست، ئەمەش وهات لێدەکات باشتر پێش بکەویت و بگەیتە دوورترین خاڵی دەست پێ نەگەیشتوو.

ئەم پرسیارانەش ئاراستەی خۆت بکە:

(پ) چۆن دەتوانم بگەم بەو جێگەیە؟

ئێستایش بیر لەو ئامراز و رێوشوێنانە بکەرەوە کە بەهۆیەوە دەتوانی بە ئامانجەکەت بگەیت، رەنگە بڵێی: پێویستم بە وەرگرتنی خولێکی وتاربێژییە، یاخود لەبارەی چۆنێتی بەستن و بەرێوەبردنی کۆرگەلی سەرکەوتوو. رەنگە ژنەکەت بۆ گەشتێك بەریت، یان سەرۆك کارەکەت بانگێشتی نان خواردنی ئێواریێ بکەیت بۆ باشتربوونی پەیوەندییەکانت، رەنگە لەیانەیەکی تەندروستیدا بەشداربیت و هەفتەی سێ جار مەشق ئەنجام بدەی، گرنگ نییە چی دەکەیت، گرنگ ئەوەیە لەسەر رێگەی راست بیت. ئەوەی پێویستت پێی ماوە بۆ بەدیهاتنی ئامانجەکەت ئەوەیە کە پرسیاری (ج) ئاراستەی خۆت بکەیت.

(ج) ئێستا چی دەکەم بۆ بەدیهێنانی ئەوەی دەمەوێت؟

کاتێك ئەم پرسیارە ئاراستەی خۆت دەکەیت ئامادە دەبیت بۆ دەستکردن بەکار بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکەت، بۆیە هەرئێستا پەیوەندییەکی دوورویێژی ئەنجامبدە بۆ بانگێشتکردنی سەرکارەکەت یاخود شوێنگرتن بۆ گەشتەکەت کە دەتەوێت دەگەڵ ژنەکەتدا بەسەری بەریت، یاخود گەرەکتە ببیتە ئەندامی یانەیەکی تەندروستی هەرئێستا پەیوەندییان پێوەبکە، **دیاری کردنی ئامانج زۆر گرنگە بەدیهێنانی گرنگترە.**

ئەمڕۆ دەست پێبکە، تێبینی بکە و ببینە و ژیانت بئەزموە. وەك ئەفلاتۆن دەڵێت: "**ئەو ژیانەی نەت ئەزمواندوە شایەنی ئەوەنییە تێیدا بژیت**". ئەو پرسیارە بەهێزە لەخۆتبکە و دواتر هەنگاو لەبۆ جێبەجێکردنی بنێ و لەپشتەوەی خۆت مەڕوانە و کاتێك ئەمانە ئەنجام دەدەیت دەبینی ڕۆیشتویتەتە نێو ڕیزی سەرکەوتووترین کەسانی جهانەوە، خەڵاتەکەت ژیانێکی هاوسەنگ و پڕلە خۆشی و تەواوکراو دەبێت. کۆنفۆشیۆس دەڵێت: "**بەسروشت مرۆڤەکان وەکی یەکن، بەڵام بە ئەنجامدان جیاوازی گەورە دەکەوێتە نێوانیانەوە**".

٤١-سێ شێوەکەی ئامانج :

((هیچ شتێکی مەزن بەبێ کەسی مەزن بەدینایات، کەسانیش مەزن دەبن کەی ویستیان بەڕاستی مەزن بن))

شارل دی گۆل

کاتێك دەست دەکەیت بە وەرنامە داڕشتن لەبارەی جێبەجێکردنی ئامانجەکانتەوە ئەوا پێویستە جیاوازی نێوان ئامانجە کاتی و بەردەوامەکانت بکەیت. ئامانجی کاتی وەکو هەوڵدان بۆ کەمکردنی پێنج کیلۆ لە گۆشتی لەش یاخود هەوڵدان بۆ چنگ خستنی ئیشێکە و بە دەستکەوتنی کۆتایی پێدێت، بەڵام ئامانجی بەردەوام وەکو ڕێکخستنی سیستمی ژیان یان پلاندانان بۆ دهاتووی پیشەییت یاخود دامەزراندی پەیوەندییەکی هەمیشەییە ئەمە کۆتایی نایات، بۆیە وریابە و پێویستە ئامانجەکانت بەو شێوەیەبن کە بەدەستکەوتنی کۆتایی نەیات و هەمیشە پلانی ماوەدرێژ دابڕێژە.

سێ شێوە سەرەکیەکەی ئامانج:

١-ئامانجی ماوە کورت:

ئەم ئامانجە بەزۆری ماوەیەکی کەم دەخایەنێت لە ١٥ خولەکەوە دەست پێدەکات تاوەکو ساڵێك دەگرێتەوە. ئەم جۆرە ئامانجانە وەکو ئەوەیە کە: لە کۆبونەوەکاندا چی دەکەیت یاخود لەبارەی پرۆژەیەکەوە چی دەڵێی، یان ڕاپۆرتێکی گشتی چۆن بنوسی، خولێکی مەشقەوانی بتەوێت ئامادەی بیت، پشوویەك گەشتی تێدابکەی، بڕێك پارەی دیاریکراو بتەوێت بەدەستی بهێنیت...

ئەم جۆرە ئامانجە ماوە كورتانە بۆتـۆ زۆر نـاوازەن لـەبۆ ڕاهـاتن بـەرەو ديـاريكردنى ئامانجە مەزنەكانت.

2–ئامانجى ماوە ناوەندى:

ئەم جۆرە ئامانجە ماوەى يەك ساڵ بۆ پێـنج سـاڵ دەخايـەنێت. لـەم ماوەيـەدا هـەوڵ دەدەيت كە بڕوانامەيەك بەدەست بێنـى، يـان پلەيـەكى زانسـتى، يـاخود هـەنگاو بـەرەو باشتركردنى دۆخى پيشەييت بنێى، ئەو ئۆتۆمبێلەى هەتـە بيگۆڕيت..ئامـانجى تـرى لـەم شێوەيە. ئەم جۆرە ئامانجە ماوە ناوەنديانە هۆكارێكن بۆ بـەردەوامى دان بـە ئامانجـە ماوە كورتەكان و هەنگاونان بۆ بەديهاتنى ئامانجى ماوە درێژ.

٣–ئامانجى ماوەدرێژ:

ئەم ئامانجە لـە ٢٥ سـاڵى داهـاتوودا بەردەست دەبێت و چنگ دەخرێت. ئامـانجى ڕێكخستن و نەخشەڕێژكردنى تەواوى ژيانتە، بۆنمونە: ديارى كردنـى ئـەو شـوێنەى تێيـدا دەژيت، پەيوەنديت ڕەگەڵ ژن يان خێزانەكەتدا.

ئێستايش باسى چۆنێتى بەكارهێنانى ئەم ئامانجانەت بۆ دەكـەم لەلايـەن خۆمـەوە، تاوەكو گەيشتم بە پلەى بەڕێوەبەرى گشتى:

ئامانجى ماوەكورت:

- لەسـەرەتاوە لـە ئـوتێلێكى پێـنج ئەسـتێرەيى بـە قـاپ و دەفـر شـشتن دەسـتم پێكرد.
- دەستم دايە خوێندن لەبارەى ئوتێلكاريەوە، ئەوجا پاشـى يـەك سـاڵ لـە كيوبـك بووم بەخاوەنى بڕوانامەيەك.

ئامانجی ماوە ناوەندی:

- ئامانجم بوو کە ببم بە بەڕێوەبەری بەشێك، بووم بە بەڕێوەبەری بەشی خۆراك و خواردنەوەی ژوورەکان.
- ئامانجم چنگ خستنی دبلۆم بوو لەبارەی ئوتێلەکانەوە چنگم خست.
- بڕوانامەی دبلۆم لەبارەی ڕەفتاری مرۆڤەوە بەدەست بێنم، بەدەستم هێنا.
- بە ئینگلیزی و فەڕەنسی بە پاراوی قسەبکەم، ئەمەش فێربووم.

ئامانجی ماوە درێژ:

- ئامانجم بوو ببم بە بەڕێوەبەری گشتی ئوتێلێك.. لەساڵی ١٩٨٧ دا بووم.
- سێ پۆست لە کارگێڕی ئوتێلێکدا بەدەست بێنم، دەستم خست.
- بەناوبانگ و ناسراوبم، بەخاوەنی خەلاَتی زنیاری بم..لەساڵی ١٩٨٧ دا بووم بە خاوەنی بڕوانامەی باشترین خوێندکاری توێژینەوەی ماڵەوەیی لە دامەزراوەی ئەمەریکی بۆ ئوتێلکاری.

بەردەوامبووم لەسەر توێژینەوە و خوێندن و لەڕووی کارگێڕیشەوە پلەم باڵاتر دەبوو، تاوەکو بڕیارمدا کە کۆمپانیایەکی تایبەت بەخۆم دابنێم و سەرلەنوێ دەست پێبکەم، ئێستایش خاوەنی زانیاری و ڕێز و پلە و شارەزاییەکی زۆرباشم و دەتوانم لە ڕاستینەی خەونەکانمدا بژیم، سەرباری ئەوەی هەموو ڕۆژێك ئاستەنگە گرەوی خۆی پێبووە بۆمن ، بەڵام من گوێم لێ نەداون و بەدووی چارەیدا گەڕاوم. ئامانجەکان بەدی نایەن مەگەر هەوڵی تەواوی بۆ بدەیت و ئاوای کۆڵدان نەزانیت و ڕووخان و نەتوانینیش لەبیر بکەی.

واشەنتۆن ئیرڤینگ دەڵێت:" **ئاوەزی مەزن ئامانجی هەیە، بەڵام ئەوانی تر ئاواتیان هەیە)).** ئامانجت دەست نیشان بکە، نەخشەی بۆ دابڕێژە و مەهێڵە بە فیڕۆ بڕوات. وینستۆن چرچل دەڵێت:" **هەرگیز خۆت بەدەستەوە مەدە، هەرگیز، نەکەیت خۆت بەدەستەوەبدەیت هەرگیز".**

٤٢-چۆن ئامانجەکانت دەست نیشان دەکەیت-سیازده بنەما:

((بۆئەوەی بەختەوەری چنگ بخەین پێویستە دڵنیابینەوە لە بوونی ئامانجی مەزن))
ئێریل نیتنگال

١-بزانە چیت دەوێت:

دۆگلاس لۆرتم دەڵێت:" **کاتێك دیاری دەکەیت چیت دەوێت ئەوکات تۆ گرنگترین بڕیارتداوە لە ژیانتدا**"، لەپێشی هەر هەنگاونانێکدا دەبێت بزانیت چیت دەوێت" چونکە ئەمە گرنگترین ئەنگاوە بۆ بۆبەدیهاتنی ئامانجەکەت. هەموو مرۆڤێکی سەرکەوتوو لەسەرەتادا خەونی بینیوە، ئەوجا خەونەکانی دەخاتە بواری جێبەجێکردنەوە. کەواتە خەونی تۆ چییە؟ دەتەوێت چی بیت؟ دەتەوێت لەژیانتدا زۆرتر لەهەموو شتێك چی ئەنجامبدەی و بەدی بهێنیت؟ دەتەوێت پەیوەندی باشتر دابەستی؟ هاوسەرگیری باشتر، یان دەتەوێت کارێکی تایبەتی ئەنجامبدەی؟ گرنگ نییە چیت دەوێت، گرنگ ئەوەیە بزانیت و رەفتاربکەیت لەسەر ئەو بنەمایەی چیت دەوێت؟ وەك بنیس واتلی لە: کتێبەکەی((چێژی کار))دا دەڵێت:" **بۆئەوەی بگەیەیت بەشوێنێك پێویستە لەسەرەتاوە بزانیت تۆ بۆ کوێ دەڕۆی**".

٢-دەبێت ئامانجەکەت ڕاستەقینە و ڕوون و دیاری کراوبێت:

چیرۆکی ئەو پیاوەت لەبیرە کەلە پێشی ئاگردانێك دانیشت و بە ئاگردانەکەی دەگووت: گەرمیم پێ ببەخشە کۆترەدارت پێ دەبەخشم. سەرباری ئەوەی زۆر وەستا بەلام هیچ گەرمییەکی چنگ نەکەوت، هەرچەندە ئامانجەکەی دەستکەوتنی گەرمی بوو،

کەچی لەبیری کردبوو پێویستە لەسەرەتادا ببەخشێت ئەوجا وەربگرێت، واتا ئامانجەکەی کەتواریانە نەبوو، بۆیە گرنگ نییە ئامانجت چییە پێویستە روون و دیاریکراو و کەتواریانەبێت.

٣-ئارەزووی بەهێز:

جارێکیان گەنجێك لەبارەی نهێنیەکانی سەرکەوتنەوە لە دانایەکی پرسی، ئەویش قاپێکی پڕ لەئاوی ساردی هێنا و ئەوجا داوای لە گەنجەکەکرد لە ئاوەکە بڕوانێت لەکاتێکدا گەنجەکە لەئاوەکەی دەڕوانی داناکە سەری گەنجەکەی گرت و کردی بەنێو قاپەئاوەکەدا، لەسەرەتاوە گەنجەکە هیچ بەرگری نەنواندن، بەلأم دواتر دەستی دایە قورلەفرتکێ و کاتێك گەیشتە کەناری خنکان پالێکی بە داناکەوە نا و خۆی لێی ڕزگارکرد و دواتر بەسەریدا هاواری کرد و گووتی:

((ئەوەچیتە بۆچی وەهام لێدەکەی، دەتەوێت بم کوژیت؟)) .

داناکە بە پێکەنینەوە وەلأمی دایەوە و گوتی: ((لەمەوە چی فێربوویت؟))، گەنجەکەش گوتی: ((هیچ شتێك)).

داناکە گوتی : ((بێگومانم لەوەی شتێك هەر فێربوویت، لەچەند چرکەی سەرەتادا ویستت سەرکەوتوو بیت لە خۆ لێ ڕزگارکردنم، بەلأم هاندەرت بەهێز نەبوو بۆ ئەم کارەت، بۆیە کاتێك وەخت بوو بخنکێیت پالنەری ڕاستەقینە و مەزنت لادروست بوو و هەموو هێز و هونەری خۆتت بەکارهێنا بەمەبەستی خۆڕزگارکردن. کوڕم لەمەوە فێربە کە نهێنی سەرکەوتن جولأنی ئارەزووی گڕگرتووە بۆ بەدیهێنانی سەرکەوتن)) .

دەبێت بزانیت چیت دەوێت و ئامانجەکانیشت باوەکو بەهادارین و هیچ کەسێك- تەنانەت خۆیشت-نەتوانێ ببێتە ڕێگرت لە بەدیهێنانی .

٤-وادانان و ئەندێشەکردن:

کاتێك بیرۆکەی ئەوەت لەلادا دەستەبەردەبێت کە چیت دەوێت و ئارەزووی گرگرتوت لەلادا هەست پێکراوە ئەوا پێویستت بەوەیە بیرۆکەکانت بەرەو ئاوەزی هەناویت ئاراستە بکەیت. وادانان هەڵقەی پەیوەندی نێوان ئاوەزی هۆشیار و ئاوەزی هەناوییە. ئالبێرت ئینشتاین دەڵێت: **"ئەندێشەکردن لە زانین گرنگترە"**، جۆرج بێرنارد شۆیش دەڵێت: **"ئەندێشەکردن هەنگاوی یەکەمە بەرەو داهێنان"**. بۆیە بە وشیارییەوە ئامانجەکانت ئەندێشەبکە و باوەکو هەمیشە لەپێش چاوانت بن و بیکە بەڕاستی ڕوون، تاوەکو بتوانی ئامانجەکانت بە ڕوونتر ببینی و خۆت ببینیتەوە لەوەی ئامانجەکەت بەدیهێناوە ئامانجەکانت بەرەو ئاستێکی قوڵتر لە ئاوەزی هەناوتدا ئاراستەدەبن و بەهێزتریش دەبن.

زانستی پشت سروست پێداگیری لەسەر ئەوەدەکات کە: ئاوەز وەکو موگناتیسە، کاتێك خۆت وەها دەبینیت کە ئامانجەکانت بەدی دەهێنیت ئەوا خەڵکی بۆخۆت کێش دەکەیت، دۆخ و هەڵوێستەکانیشت بەشێوەیەك دەبێت وەك ئەوەی ئامانجەکانت بەدی هاتبن و یارمەتیت دەدەن بۆ بەدیهاتنی. وریابە و بەباشی ئامانجەکانت لە ئەندێشەتدا ببینەوە بۆئەوەی بەڕاستی ببێتە بەشێك لەو کەتوارییەی ژیانت.

٥-بڕیار:

باوەکو وەهای دابنێین کەتۆ دەزانیت چیت دەوێت و متمانەت بەخۆتە کە ئامانجەکەت ڕوون و دیاریکراو و کەتواریانە و بەهاداره، هەروەها ئارەزوویەکی مەزنت هەیە بۆ بەدیهاتنی، دەتەوێت وەها خۆت ببینیتەوە کە تۆ بەڕاستی بەدیت هێناوە، ئێستایش

کاتی ئەوە هاتووە کە بڕیارێکی هۆشمەندانە بدەی و جارێ ئەوەبدەی کە تۆ هەوڵی بەدهاتنی دەدەیت. لەبارەی خۆشویستنی ئامانجەکانتەوە ئاگاداری دەوروبەرت بکەرەوە و لەبارەیەوە بۆیان بدوێ، دەبینی ئەوانیش بەپێی توانای خۆیان دەستی یارمەتیت بۆ درێژ دەکەن، لەبیرت بێت بڕیاردانت لەبارەی ئامانجەکانتەوە دیاری کردنی شێوازی چارەنوستە، ئەو ساتەی بە وشیارانەوە بڕیاری لێ دەدەی ئەوکات ڕێگەت بەرەو بەدیهاتنی ئامانجت دروست دەکەیت.

٦-دەبێت ئامانجەکەت بنوسیتەوە:

لی ئایا کوکا دەڵێت:" **نوسینەوەی ئامانجەکانت یەکەمین هەنگاوە بۆ بەدیهاتنی".**

براین تراس دەڵێ:" **شتەکە بە خامەیەك و کاغەز و تۆ دەست پێدەکات".**

کاتێك دادەنیشی بۆ نوسینەوەی ئامانجەکانت ئەوا دوو هێزی مرۆییت بەکاردەخەیت:

أ-ئەندامەکانی لەشت..تۆ خامەیەك بەدەستەوە دەگریت و دەستەکانت دەجولێنیتەوە.

ب-چڕبیرکردنەوەی هزری..تۆ بیر لە ئامانجەکانت دەکەیتەوە دەیان بینیت، لەسەر پارچە کاغەزێك دەیان نوسی و دەیان خوێنیتەوە، لەم کاتەشدا هەست بە دووبارە بوونەوەی دەنگی خۆت دەکەیت لە هەناوتەوە و هەموو هەستەکانت دەورووژێنێ و هەموو هەستەکانت لە لوتکەدا دەبن، بەم هەنگاوەت شەقاوێکی تر لە بەدیهێنانی ئارمانجەکەت نێزیك کەوتویتەوە.

٧-کات بۆ ئامانجەکەت دیاریبکە:

ئامانج بەبێ کاتی دیاریکراو هیچ نییە جگە لە ئاوات، دەتوانی یاری تۆپی پێ گریمانە بکەی بەبێ بوونی کاتی دیاریکراو؟ یاریکارەکان

بەردەوام دەبن لەسەر یاریكردن و یاریەكەش هەر كۆتایی نایات! ! ئەوكاتـەی وەختێكـی دیاریكراو بۆ بەدیهێنانی ئامانجەكەت دەست نیشان دەكەیت تۆ دەبیتە خاوەنی پابەنـدی و هاندانی بەهێز بۆ بەكەتواری بوونی ئامانجەكانت لەم ماوەیەدا. گەر گرنگ ئەوەبێت كـە پلان بۆ بەدیهاتنی ئامانجەكەت دابنێی ئەوا گرنگ ئەوەش دەبێـت كـە كاتێـك دیارییكـەی كە بە شێوەیەكی كەتواریانە هەوڵی بەدیهاتنی بدەی و لەم كاتەدا تواناداربیت بـۆ كردنـی خەونەكانت بە ڕاستینە.

٨-سامانت بزانە:

سامانەكانت چین؟ چی شتێك دەبەخشیتەوە؟ سامانەكانت هەرچییەك بێت لەو چـوار بەشەی كـە ژیانـت پێكـدەهێنن: زانیاریـت، شـارەزاییت، یارمـەتی هاوڕێیـەكت، خێزانـت، دۆخی داراییت، كام لەمانە دەتوانێت یارمەتیت بدات بۆ بەدیهاتنی ئامانجەكانت؟

لیستێك بەناوی هەموو ئەو كەسـانە بنوسـەرەوە كـە توانـادارن بـۆ یارمـەتی كردنـت و ئەوانەشی دەستەڵاتت بەسەریاندا نییە، هەموو ئەو سامانانەی هەتـە و پێویسـتت پێیانـە بۆ بەدیهاتنی ئامانجەكەت بیان نوسەرەوە.

٩-لەمپەرەكانی ڕێگەت بزانە:

گەشتیارێك ڕووی لە كەناراوێك كرد و دیتـی ڕاوچـییەك بـە قـولاپ ڕاوەماسـی دەكـات، ماسی گەورە ڕاودەكات پاش پێوانی فرێی دەداتەوە ناو ئاوەكە! بەڵام بچكۆلانەكان فرێ ناداتـەوە! ! گەشـتیارە زۆری سـەیر لێهـات، بۆیـە هۆكارەكـەی لـە ڕاوچـییەكە پرسـی، ئەویش لەوەڵامدا گوتی: ئەو تاوەیـەی مـن هێناومـە تـەنها دەتوانێت ماسـییەكی بیسـت سانتیمەتری تێدا ببرژێنی و لەوە گەورەتربێت بەكەڵكی من نایات. ئەم ڕاوچـییە كێشـەی خۆی بەباشی دەزانی و لەبری ئەوەی هەوڵی چارەكردنی بدات كەچی ماسـیە گـەورەكانی لەدەستی خۆی دەدا.

زۆرێك لە کۆمپانیاکان توشی مایەپووچی دێن و هاتوون" بەهۆی نەزانین بۆ چارەکردنی ئەو کێشانە یاخود پێشبینی نەکردنییەوە. بۆیە کە بیرۆکەیەکت بۆدێت بزانە چی شتێك کاریگەر و لەمپەری رێگەتە و کەئەمەت زانی دەستەوەستان مەوەستە و بەدووی چارەدا بگەرێ.

بەمەش دەبیتە خاوەنی رێگە و ئامرازی پێویست بۆ بەرگری لەخۆکردن لەبەرامبەر هەر کێشەیەکدا کە دووچارت دەبێتەوە، تیری بیسۆلْ دەڵێت:" **پەند لەوەدا نییە کە چەند جار لەژیاندا پشتت لەزەوی دراوە، بەڵکو پەند لە جارەکانی هەستانەوەتە پاش ئەوەی پشتت لەزەوی دراوە"** .

١٠-کردار:

کەسێك دەناسیت بزانێت چی دەوێت و کەی دەیەوێت؟ تێیشت دەگەیەنێت کە چۆنی بەدەست دەهێنێت، بەڵام هیچ شتێکی لەبارەوە ناکات.

لە وانەیەکمدا لە مۆنتریاڵ ٢٠ دۆلاریەکم لەگیرفانم دەرهێنا و لە ٢٠٠ بەشداربووم پرسی کە کێ دەیەوێت بەخاوەنی ئەم پارەیەبێت؟ هەموان دەستیان هەڵبری، تەنها یەك کەس نەبێت کە دەستی هەڵنەبری بەڵام هەستایە سەرپێ و بەناو هەمواندا هات و پارەکەی لێ سەندم، هەموان سەیریان لێ دەکات! منیش گوتم: ((ئەمەیە کردار،دەبێت ئەو کارە ئەنجام بدەیت کە دەتەوێت، نەوەك تەنها هیوای بەدیهاتنی بخوازی))، هەموان دەستیان دایە پێکەنین و منیش لەو کاتە بەدواوە بریارمدا چیتر پارە بۆ روونکردنەوە بەکارنەهێنم.

پلاندانان کارێکی باشە و دیاریکردنی ئامانجەکانیش مەزنە، بەڵام گەر پلانەکەت نەخەیتە بواری جێبەجێ کردنەوە و نەیکەیت بەکردار ئەوا هیچت دەست ناکەوێت. ئالان کۆکس دەڵێت:" **دەزانم کە خەونەکان پێویستن، بەڵام رێگەی جێبەجێکردن و بەدیهاتنی ئەم خەونانە ئەوە دەست نیشان دەکەن کە ئایا ئەم خەونانە بەدیدێن یاخود نا"،**

ئەرستۆیش ئێژێت:" **مرۆڤ بنچینەی کردارەکانیەتی**"، بۆیە لەم ساتەوە دەستبکە بە جێبەجێ کردنی پلانەکانت و دواتر دەبینی کە بەختەوەر و خۆشحاڵیش دەبیت.

١١-هەڵسەنگاندن:

پیاوێك ویستی بگاتە لوتکەی چیایەك بۆئەوەی هەندێك وێنەی یادگاری لەوێدا بگرێت، ئەم کارەی یەك ڕۆژی خایاند، کاتێك گەیشتە لوتکەی چیاکە تەواو ماندووو ببوو، دیتی کابرایەکی چینی لەوێیە، بۆیە لێی نێزیك کەوتەوە و دەستی دایە گازندەکردن لەوەی تاوەکو گەیشتۆتە ئەم لوتکەی چیایە زۆر ماندوو بووە، کابرای چینی پێکەنی و گوتی:" گەر جارێکی تر ویستت بەسەر ئەم چیایەدا سەربکەویت، ئەوا بڕۆرە ئەو لایەکەی تری چیاکە، لەوێدا ترامێك دەبینی کە بە یەك دۆلار تاوەکو سەر ئەم چیایە دەتهێنێ"، وەك دەبینی ئەم کابرایە بەهۆی ئەوەی بەهەڵە بەدیهێنانی نەخشەکەی خەملاندبوو بۆیە ڕێگەی هەڵەشی گرتبوو، کاتی زۆر کوشتبوو، وزەشی کەمی کردبوو.

مەبەست لێرەدا زۆر ئاسان و ڕوونە، کاتێك ویستت نەخشەیەکت بکەیتە کردار لەچەند لایەکەوە هەڵسەنگاندنی بۆبکە و چی پێویستی بە گۆڕان بوو بیگۆڕە، ئەمە باشترە لەوەی لەدوا دوایدا توشی پەژیوانی و داڕووخان ببیتەوە.

١٢-کشۆکی(مرونەت):

یەکێك لە کلیلە سەرەکییەکانی سەرکەوتن کشۆکییە. کشۆکی توانایی تۆیە بۆ ئەنجامدانی چاکسازیی و گۆڕانکاری لە نەخشەکەتدا، هەروەها جولانە بەدەسوبرد و خێرایی و هەوڵدانە بۆ ئەنجامدانی کاری نوێتر بۆئەوەی بەئامانجەکەت بگەیت.

١٣-پێداگیری-سووربوون:

کالۆنی کۆلید دەڵێت: **" هیچ شتێك لەم جهانەدا ناتوانێت جێگەی پێداگیری بگرێتەوە، تەنانەت بەهرەش ناتوانێت"**. هیچ شتێك لەم جهانەدا لە پیاوانی ناسەرکەوتوو باوتر و دیارترنییە کە خاوەنی بەهرە و ژیری و زانیارین، کەچی شکست خواردووشن جهان، پڕیەتی لە تاوانبارانی خوێندوار، ئەوە تەنها پێداگیری و هەتەریی(عەزیمەت)ە کە هێزی رەها بەمرۆڤ دەبەخشن.

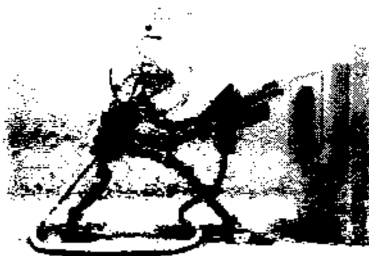
من بڕوام وەهایە کە **رێگەی سەرکەوتن هەمیشە لەژێر دروستکردندایە**. واڵت دیزنی پابەند بووە، بۆیە ئێستا تۆ سەرزەوینی خەونەکانی دەبینی" دیزنی لاند، هەروەها تۆماس ئەدیسۆن یش پابەند بووە، بۆیە خەونەکانی کرد بە ڕاستی، تۆیش دەتوانی خەونەکانت بەدی بهێنی، پابەند و سووربە لەسەر بڕیارەکانت و مەهێڵە هیچ شتێك بێتەلەمپەری بەدیهاتنی ئامانجەکانت" ئەو ئامانجانەی تۆ دەتوانی بەدییان بهێنیت.

٤٣-چۆن ئامانجەكانت بەدی دەهێنیت؟

((ئێمە دەژین نەوەك بەوشێوەیەی هیوای بۆ دەخوازین، بەڵكو بەوجۆرە دەژین كە دەتوانین بژین))

مياندر

١-ئامانجەكانت بنوسەرەوە:

ئەو ئامانجانەت لەسەر لاپەڕەیەك بنوسەرەوە كە دەتەوێت بەدییان بهێنیت، پێویستە هەرئامانجێكت تایبەت بێت بە بەشێك لە چواربەشەكەی ئامانجی ژیان:

كەسێتی،پیشەیی،تەندروستی،دارایی، ئەم لاپەڕەیە باوەكو هەمیشە لە گیرفانتدابێت، هەركاتێك بەیانیان بەئاگا هاتیەوە بیخوێنەرەوە، كاتێك بۆكار دەڕۆی، بەرلەوەی بنوی بیخوێنەرەوە، كەی ویستت بیخوێنەرەوە.

٢-وای بێنەپێشەچاوی خۆت بەدیت هێناوە:

ڕۆژانە سێ جار ئامانجەكانت یادی خۆت بخەرەوە. بەیانیان، دوای نیوەڕوان، شەوان، پێشنیارت بۆ دەكەم بەم شێوەیە ئەنجامی بدەی:

١) جێگەیەكی هێمن و ئاسودەبەخش و گونجاو بۆ حەسانەوە دیاریبكە.

٢) بەهێمنی هەناسەبدە، چوار جار هەناسەوەربگرە و ئەوجا بە چوارجاریش دەری بكەرە دەرەوە.

٣) چاوانت دابخە و وەهای بێنە پێشەچاوی خۆت کە ئامانجەکانت بەدی هێناوە، هەوڵبدە بە روونی ئەمە ببینی. لەبیرت بێت ئەو ئامانجەی ئاوەزی هەناوی وەری دەگرێت و وەرنامەڕێژی بۆ دەکات، کاردەکات بۆ سازاندنت ڕەگەڵ جهانی دەرێ و تایبەتیتدا.

٤) چاوانت بکەرەوە! وێنەیەك لەپێش چاوت دروستبکە وەك ئەوەی خەونەکەت کردبێتە کردەی کەتواری و هەست بە جێبەجێ بوونی بکەیت. تاوەکو جوانتر ئەم وێنەکردنەت ببینی باشتر و خێراتر دەتوانی ئامانجەکانت بەدی بهێنیت.

٣-دووپاتی:

هەموو ڕۆژێك دووپاتی ئەرێیی بۆ ئاوەزی هەناویت بهەنێرە و هێزی دووپاتی بقۆزەرەوە بۆ هاندانی ئەم وەرنامەیەت و ئاراستەکردنی بەرەو ئاستێکی قوڵتر لەئاوەزی هەناویت، لەبیرت بێت کە دووپاتییەکانت پێویستە بەشێوەی ئەرێیی داهاتوویی بێت.

بۆنمونە:

((دەتوانم کام ئامانجم بوێت بەدی بهێنم. من بڕوام بە تواناکانمە بۆ بەدیهێنانی سەرکەوتنم)).

٤-ڕەفتاربکە وەکو ئەوەی کە:

ڕەفتاربکە وەکو ئەوەی ئامانجەکانت بەدی هێناوە، قسەبکە و هەناسەبدە و بجوڵێرەوە بەشێوەیەك وەکو ئەوەی شکستت نەکردەیی بێت((وەك ئەوەی سەرکەوتنت مسۆگربێت)).

وەها ڕەفتاربکە وەك ئەوەی ئامانجەکانت هەرئێستا بەدی هاتوون. تۆ بەڕاستی دەیبینی، ئەمەش پەیوەستە بەکاتەوە بەرلەوەی بەدی بێنی. کاتێك لەتەمەنی شەش ساڵیدا بووم، خەونم بەوەوە دەبینی کەببم بە بەڕێوەبەری گشتی میوانخانەیەکی گەورە،

پاشی ئەمە هەمیشە وەكو بەڕێوەبەری میوانخانەكان لەگەڵ هاوڕێكانمدا ڕەفتارم دەكرد و گوتەم دەردەبڕی و بە ڕێگەدا دەڕۆیشتم، زۆر پێیم پێكەنین، بەلاَم من توانیم بۆیان بسەلمێنم و لەساڵی ١٩٨٧ دا بووم بە بەڕێوەبەری گشتی یەكێك لە گەورەترین ئوتێلە پێنج ئەستێرەییەكانی مۆنتریال–كەنەدا.

وەكو ئەوەی بەڕێوەبەری گشتی بم وەها ڕەفتارم دەكرد بۆیە بووم بە بەڕێوەبەری گشتی ئوتێلێكی گەورە. توانیم سود لە دەستەواژەی ((وەكو ئەوەی)) بەكاربێنم، تۆیش دەتوانی كەڵكی لێ ببینی و دواتر دەبینی كە چۆن بە ئەنجامەكان سەرت سوڕدەمێنێت.

٥–بیرۆكەی یەك ئینچ:

هەوڵبدە هەموو ڕۆژێك شتێك ئەنجامبدەی بۆئەوەی یەك ئینچ لە ئامانجەكەت نێزیكت بكاتەوە.

٦–شێوازی من بەرپرسیارم بەكاربهێنە:

بیرۆكەی ئەوەی كە بەشێكی لەكێشەكان دەست لێ هەڵبگرە ! هەوڵی دۆزینەوەی بیانو مەدە و گەر كێشەیەك ڕوویدا مەیخەرە ئەستۆی هیچ كەسێكی تر، بەڵكو خۆت بەرپرسیارێتی كێشەكانی خۆت هەڵبگرە و بەدووی چارەی گونجاودا بگەڕێ و سودیش لە ئەزمونە هەڵەكانت وەربگرە بۆئەوەی پێچەوانە ڕاستەكەی ببینی.

گەر سەرزەنەشتی ئەوانی تربكەی ئەوا تۆ هەرگیز ناتوانی توانا شاراوەكانت بەكاربێنی، بەلاَم كاتێك بەرپرسیارێتی تەواوی كێشەكانت لەئەستۆی خۆت دەگریت ئەوكات دەتوانی چارەسەریش بدۆزیتەوە و دەبیتە داهێنەر و سەركەوتووتر لەچاو هەركاتێكی تردا.

ئێستا بەتەواوەتی بویتە بەخاوەنی بیرۆکەی گونجاو لەبارەی چۆنێتی دەست نیشانکردنی ئامانجەکانت و بەدیهێنانیەوە، بۆیە لەمڕۆوە دەساپێبکە و هەنگاوی گونجاوی بۆ بنێ و ببەرە بەشێك لەو کەمینەیەی سەرزەوی کە خاوەنی ئامانجی دیاریکراون و کار بۆ بەدیهاتنی دەکەن، مەبەرە بەشێك لەو زۆرینەیەی کە گازندە دەکەن و هەمیشە دەنالێن و هیچیش بۆ ڕزگاربوون ناکەن. هۆراس دەڵێت:" **مرۆڤ نازانێت چی دەتوانێت، تاوەکو هەوڵی بۆ نەدات**". دەست پێبکە و هەوڵبدە و چێژ لە سەرکەوتنی تەواو وەربگرە.

((خەون بینین بەوەی خەونی پێوە دەبینی جوانی ئاوەزی مرۆڤە، ئەنجامدانی ئەوەی دەتەوێت ئەنجامی بدەی هێزی خوازویستنی مرۆڤە، متمانە بەخۆت بکە لەهەڵبژاردنی تواناکانتدا ئەمەش زیرەکی و بوێری مرۆڤە بۆ بەدەست هێنانی سەرکەوتن))

بێرنارد ئادمۆندس

٤٤-سودەکانی دیاریکردنی ئامانجەکان لەبواری کاردا: .

((هیچ شتێك نییە لەژیاندا لێی بترسین بەڵکو شت گەلێك هەن لێیان تێناگەین))

مەدام کۆری

لەبواری کاردا پیاو هەمیشە هەوڵی زۆر دەدات بۆ ڕاگرتنی دڵی کڕیاران ئـەگینا وەهـا نەبێت مرۆڤ کاری دەوەستێت.

ئەی چی دەربارەی کڕیارانی دامەزراوەکەت؟

چی دەربارەی:

١- سەرۆکت .

٢- کارمەندانت.

بەڵێ ئەوانیش کڕیارن، گەر قایلمەندییان بەدەست نەهێنی ئەوان کـارت دەکەنەسـەر و نواندنت بەلاڕێدا دەبـەن و ڕەنگـە کـاریش بکەنەسـەر داهـاتووی خـۆت و دامـەزراوە یـان کۆمپانیاکەشت و بەفەتارەتێکتدا بەرن.

-هـەڵی ئـەوەم بـۆ ڕەخسـا کەلەگـەڵ هـەزاران کەسـدا کاربکـەم، سـەدان کۆمپانیـا و دامەزراشم تەی کردووە، ئەمەش یارمەتی باشی دام بـۆ فێربـوونی شـێوازی کارکردنیـان، بۆم دیارکەوت کەزۆرکەس نازانن چۆن سەرۆك و کارمەندانیان قایل بکەن، ڕەنگـە هـەموو شتێك ئەنجام بدات بۆ قایلکردنی دڵی سەرۆکەکەی، بەڵام ناتوانێت و بەو شێوەنابێت کـە سەرۆکی دەیەوێت، ئەمەش بۆخۆی بەنەرێنی کار لە ئیش و پێگەکەت دەکات. بۆئەمـەش دەبێت لەبارەی ئامانجی گەورەی کۆمپانیاکەوە لە سەرۆکەکەت بپرسـیت و هـەروەها بـۆ قایلکردنی کارمەندانت ئامانجی کۆمپانیەکەیان بۆ ڕوون بکەرەوە. ڕەنگـە ئێسـتا لـەخۆت

بپرسیت: ئێستا من چۆن دەتوانم ئەمە ئەنجام بدەم؟ سودی پشت ئەمە چییە؟ بۆئەمەش وەڵامەکە بەم شێوەیە دەبێت:

(أ) هەرئێستا پەیوەندی بە سەرۆک کارەکەتەوە بکە و دوای لێبکە کە بەتایبەت بۆ نانی نیوەڕۆ ببیبنی، بۆئەوەی کەس نەتوانێت قسەکانت بپچڕێنێت.

(ب) پرسیاری لێبکە لەبارەی ئامانجی ماوە کورت و ماوەدرێژی کۆمپانیاکە و هەوڵبدە بیانوسیتەوە.

(ج) تۆیش ئامانجەکانی خۆتی بۆ بخەرە ڕوو، داوای ئامۆشیاری لێبکە.

لێرەدا سودەکانی پشت ئەمەت بۆ دەخەمەڕوو:

١- ئەمە وەها لەتۆ و سەرۆکەکەت دەکات ببنە یەک دەستە و کاربۆ بەدیهاتنی ئامانجەکانتان بکەن.

٢- پەیوەندی تۆ و سەرۆک کارەکەت باشتر دەبێت.

٣- ئەمە هانی ئەویش دەدات بۆ هاندانی لەبۆ ئەوەی یارمەتی تۆیش بدات بۆ بەدیهاتنی ئامانجەکانت و ئەمەش دەبێتە بەشێك لە نەخشە ڕێگەی سەرکەوتنتان.

٤- ئەمە وهات لێدەکات بە هەڵەکانی خۆتدا بچیتەوە و کاربۆ بەدیهاتنی ئامانجەکانت بکەیت.

وەك دەبینی سودە مەزنەکان و ئەوەشی پێویستت پێیەتی لەم کاتەدا بریتییە لە پاراستنی وشەکانی سەرۆکەکەت و هەوڵدان بۆ جێبەجێکردنی بەشێوەیەکی ڕێکخراوانە.

ئێستایش باوەکو بەرەو ئەندامانی دەستەکەت هەنگاوبنێین، ئەوانەی کە پێویستیان بە یارمەتی و پشتگیری تۆ هەیە:

چۆن دەتوانی دیاریکردنی ئامانجیان ڕەگەڵ بەکاربهێنی؟

١. کۆبوونەوەیەك لەگەڵ کارمەندانتدا ڕێکبخە.

٢. لەم کۆبونەوەیەدا کردارەی دانان و دیاریکردنی ئامانجیـان بـۆ ڕوون بکـەرەوە و داوا لەهەر کەسێك بکە بیرۆکەی تایبەتی خۆی بخاتەڕوو.

٣. پاشی دوو هەفتە کۆبوونەوەیەکی بەدواداچوونی ڕێکبخە.

٤. لەم کاتەدا باسی ئامانجەکانی کۆمپانیاکەیان بۆ بکە:

٥. هەلێکیان پێبدە بۆ پێشکەشکردنی ئامانجەکانیان.

٦. هەموو ئامانجێك پوخت بکەرەوە.

٧. هەندێك ئامانج بۆ دەستەی کارکەرانت دیاریبکە.

٨. کاتێك بۆ بەدهاتنی دیاری بکە.

٩. ئامانجـەکانت بـە تـەواوەتی تۆماربکـە و لەبـەرگیراوەی بەهـەموو کارمەنـدانت ببەخشە.

١٠. بەدواداچوون و هەڵسەنگاندنی کشۆکیش لەبیر نەکەیت.

سودەکانی دیاریکردنی ئامانجەکان بۆ دەستەی کارکەرانت بریتی دەبێت لە:

١- پەیوەندی باشتر.

٢- هاندانی خاستر.

٣- متمانە بەخۆکردن بە چاکتر لە دۆخی پێشتر.

٤- دەرئەنجامی باشتر.

بە شێوەیەکی تایبەتی چاوپێکەوتن لەگەڵ هەموو کارمەندانتدا بکە و یارمـەتییان بـدە بۆ بەدیهاتنی ئامانجەکانیان و بەدرێژایی ڕێگەیان هان و کرمەیان بدە.

گـەر یارمـەتییان بـدەیت بـۆ بـەدیهاتنی ئامانجـە تایبەتیـەکانیان ئـەوانیش کۆمـەکیت دەکەن بۆ بەدیهاتنی ئامانجە تایبەتیەکانت. ئێستا دەتوانی بۆخۆت ئامانجـە مەزنـەکانت ببینـی. بۆیـە هەرئێسـتا تـۆیش ئامانجـەکانت دیاریبکـە و هـەوڵی کردنـە کرداریـان بـدە لەکاتێکی دیاریکراودا و دڵنیاشبە لەوەی هیچ زیان ناکەیت.

((ڕێگەی هەزارمیل بەیەك هەنگاو دەست پێدەکات))

تاوتسۆ

لەم بەشەدا چی پێویست بوو لەبارەی ئامانجەوە، بەتازە و کۆنەوە بۆم بەردەست خستیت، ئەوەی ئێستا لەسەر تۆیە ئەوەیە کە ئامانجەکانت بخەیتە بواری جێبەجێ کردنەوە. هەرچی گومان و خۆبەکەم زانی هەیە لەپشتەوەت فڕێی بدە. جۆن های ژۆ دەڵێت:" **مرۆڤ دەتوانێت ئەسپ بباتەسەر کانیاو بەلاّم ناتوانێت بەزۆر ئاوی دەرخواردبدات**"، بەنەرمە نەرم دەست پێبکە و وردە وردە خوازویست(ئیرادە) و توانایت فراوانتربکە، هەروەها های ژۆ دەشڵێت:" **ئەنجامی باش لە دەسپێکی باشەوە سەرچاوە دەگرێت**" ، بیرۆکەی ئەمڕۆت دەبێت بە نوێنەری کاراکتەری سبەیت. ئەرستۆ دەڵێت:" **ئەوەی تایبەت بێت بە بالاّییەوە ناسینی بەس نابێت، بەڵکو پێویستە زانیاری فراوان بەدەست بخەیت و هەوڵی بەکارهێنانی بدەی**" ، بۆیە ئەو گرەوەناستەنگانەی کەلەپێشتن بۆ برینی پێویستت بەوەیە هەرئێستا دەست پێبکەیت، هەر ئێستا. چی درۆیەکی گەورەیە کاتێك مرۆڤێك دەڵێت: سبەی دەست پێدەکەم وئەنجام دەدەم! خۆمنیش دەزانم سبەی ڕۆژێکی نوێیە، بۆیە هەرئێستا تەلەوزوێنەکەت بکوژێنە و کاغەز و پێنوسێك بێنە و دەست بەم گەشتەت بکە، لەبیرت بێت کە تەنها یەك ژیانت هەیە بۆئەوەی پێی بژیت، بۆیە چێژی لێوەربگرە و خەم بۆ نادیار مەخۆ و بزانە چی مرۆڤێك کردبێتی بۆتۆیش کردەییە.

٤٥- هەوڵدانی کەسێتی بۆ دیاریکردنی ئامانجەکان:

لەژێر هەربەشێکی چواربەشەکەی ژیاندا ئـەو شـتانە بنوسـەرەوە کـە دەتـەوێت بەدیبهێنیت .

ئێستا، بەپێی گرنگییان دیسانەوە ئامانجەکان دابڕێژەرەوە.

لیستی خەونەکان کەسێتی :

....

....

....

پیشەیی

....

....

....

تەندروستی

....

....

....

دارایی

....

....

....

لیستی لەپێشییەکان کەسێتی :

....

....

....

پیشەیی

....

....

....

تەندروستی

....

....

....

دارایی

....

....

....

جێبەجێکردن.. جێبەجێکردن.. جێبەجێکردن

Action

بۆهەر بەشێکی ژیانت ئامانجێك هەڵبژێرە و بزانە بۆچی دەتەوێت بەدی بێنی و چۆن و کەی بەدی دەهێنیت؟

ئامانجەکەم	بۆچی	چۆن بەدیدێنم؟	کەی ؟
کەسێتی	....	....	....
پیشەیی			
تەندروستی		....	....
دارایی		....	....

بەدیهاتنی ئەم ئامانجانە چۆن ژیانی پێش خستم ؟

١- ....

٢- ....

٣- ....

٤- ....

هەرئێستا بڕیاری دیاریکردنی ئامانجەکانی ژیانت بدە.

کلیلی حەوتەم

بەکارهێنانی کات..

بەهای ڕاستەقینەی ژیان

((کات ئەو تاکە شتەیە مرۆڤ هەمیشە هەوڵی کوشتنی دەدات، بەڵام ئەنجامەکە هەمیشە ئەوە دەبێت کە کات مرۆڤ دەکوژێت))

هێربرت سبنسر

٤٦-بۆچی خەڵکی کاتی خۆیان بەفیڕۆ دەدەن؟

((گەر خولەکێکت بەفیڕۆدا ئەوا یەك کاتژمێرت بەفیڕۆداوە، گەر کاتژمێرێکت بەفیڕۆدا ئەوا ڕۆژێکت لەکیس داوە، گەر ڕۆژێك لەدەست چوو ئەوا هەموو ژیانت لەدەست دەرچوو))

برایان تراس

کات پارەیە، کات زێرە، کات ژیانە. کاتێك کاتت بەفیڕۆ دەدەی ژیانت بەفیڕۆ دەدەی، کات تاکە شتە تاوەکو لەژیانداین خاوەنین.

بنیامین فرانکلین جارێکیان گوتی:" **کاتێك لەدەست چوو هەرگیز ناگەڕێتەوە**"، گەر کات بەم شێوەیە گرنگ و پێویستە، گەر کات تاکە شتە کە مرۆڤەکان بێ جیاوازی لە ژیاندا خاوەنین، کەواتە بۆچی مرۆڤ لە بەفیڕۆدانی کاتی بەردەوامە؟ ئایا بەهۆی ئەوەیە کە گرنگی نادات بە کات و ئەو شێوازەی کاتەکەی تێیدا بەسەر دەبات؟ یاخود بەهای کات نازانێت؟ وەڵامەکە ئاسانە: مرۆڤەکان گرنگی بە کات و چۆنێتی بەسەربردنی دەدەن، بەلاّم نازانن چۆنی بقۆزنەوە، هیچ ئامانجێکی دیاریکراویان نییە هانیان بدات و بیان وروژێنێت، لێرەدا مەبەستم لە هیچ ئامانجێك نییە بەڵکو مەبەستم ئامانجێکە هانی کەسەکان بدات بەیانیان زوو بەئاگایان بێنێتەوە و هانیان بدات بۆئەوەی تا درەنگانێك سەرقاڵبن و نەنون، ئامانجێك جۆرێتی ژیانیان بەرەو باشتر بگۆڕێت، تاکی ئاسایی لە هەڵقەی ڤالادا دەخولێتەوە، بەیانیان زوو بەئاگا دێتەوە و شەڕی ڕێگاوبان دەکات بۆ ئەوەی بەخێرایی بگاتە سەر ئیشەکەی، ئەوجا بگەڕێتەوە بۆ ماڵێ و خۆراك بخوات، سەیری تەلەوزیۆن بکات، ئەوجا بنوێت، سبەی دواتر بەئاگا بێتەوە و دەستبکاتەوە بە ڕۆیشتن بۆ سەرکارەکەی، بەمەش لە خولانەوە لەنێو بازنەی ڤالادا بەردەوام دەبێت، ئەم

كەسە بەردەوام گلەيى دەكات لەوەى كە ژيان دادوەرانە نييە، ئەمە كات بە كەم دەزانن و گازەندەى ئەوەيش دەكەن كە كاتى تەواويان نييە بۆ ئەنجامدانى كاروبارەكانيان.

كاتێك دەستم كرد بە نوسينەوەى ئەم كتێبە لێكۆڵينەوەييەم، بەشێك لە نەخشەى نوسينەوەكەم لەسەر بنەماى چاوپێكەوتنى ٢٣٥ بەڕێوەبەر دامەزرابوو، لەئەنجامى ئەوەشدا :

هەستام بە ئەنجامدانى چاوپێكەوتن لەگەڵ بەڕێوەبەرى گشتى كۆمپانيايەكى گەورەى بەڵێندەرايەتى لە مۆنتريال و لێم پرسى كە: هەرگيز مۆڵەتى ئاسايى وەردەگريت؟ گوتى:" چى؟ مۆڵەت! گاڵتە دەكەيت؟ وا بۆ ٤ ساڵ دەچێت هيچ مۆڵەتێكم وەرنەگرتووە!"، لێم پرسى بۆچى؟ گوتى :" چى پرسيارێكى گەمژانەيە، من بەوپەڕى تواناموە كاردەكەم و خۆم ماندوو دەكەم و گەر وەها نەكەم كۆمپانياكەم شكستى تووش دەبێت"، منيش پێم گوت:" بۆچوونەكەت جوانە، بەڵام گەر وەها بەردەوام بيت ئەوا خۆت تەواو دەبيت لەبرى كۆمپانياكەت!".

بەڕێوەبەرێكى تر گوتى:" قسەكردن لەبارەى بەكارخستنى كاتەوە ئيشێكى ئاسانە، بەڵام گەر تۆ لەجێگەى من بيت دەبينى كە ٢٤ كاتژمێر بەس نييە بۆ ئەنجامدانى هەموو ئەوانەى مەبەستمە، من پێويستم بە كاتى زيادترە!".

بەڕێوەبەرێكى تر داهێنانانە گوتى:" ئايا دەزانى سەربارى ئەو هەموو يارمەتييەى تەكنەلۆژيا پێشكەشمان دەكات لە، كۆمپيوتەر و مۆبايل و هيتر كەچى من هێشتاكە پێويستم بە كاتى زيادترە بۆ ئەنجامدانى كارەكانم".

سەد خۆزگە تۆيش بڕۆى گوێ لەبۆچوونى هيتر بگريت، ئێستايش باوەكو گوێ لە بۆچوونى شارەزايانى كات بگرين. لە پەرتووكى : ((چۆن بەسەر كات و ژيانتدا زاڵدەبيت؟)) دا ئيليان ئالكن شارەزا لە بەكارخستنى كات و خاوەنى پڕ فرۆشترين كتێبەكان دەڵێت:" **هيچ شتێك بەناوى كەمى كاتەوە بوونى نييە، هەمووومان وەكو يەك كاتمان هەيە، كاتى تەواومان هەيە بۆ ئەنجامدانى ئەوەى دەمانەوێت و مەراممانە".**

مارتن فۆرتینۆی شارەزای بواری کات بۆ ماوەی ٢٠ سال خەریکی لێکۆڵینەوەبوو لەبارەی ئەوەی کە مرۆڤی ئاسایی چۆن کاتەکانی بەسەر دەبات، لەئەنجامدا گەیشت بەوەی کە: مرۆڤی ئاسایی حەوت سال لە سەرئاو وگەرماودا بەسەردەبات، شەش سال بە خۆراک، پێنج سال لە ریزەکاندا چاوەڕوان دەبێت، سێ سال لە چاوپێکەوتن و کۆبوونەوە، سالێك بەدووی شتەکاندا دەگەرێت، ٨ مانگ وتاری نەشیاو دەست پێدەکات و لەبەرخۆیەوە دەیرێسێت، شەش مانگ لەپێش ڕوناکیە سورەکەی هاتوچۆدا چاوەڕوان دەبێت، ١٢٠ کاتژمێر ددانەکانی دەشوات، ڕۆژانە ٤ خولەك لەگەل ژنەکەیدا قسەدەکات، ٣٠ چرکە ڕۆژانە لەگەل منداڵەکانیدا قسەدەکات. کاتێك ئەوەم بینی کە ٧ سال لەگەرماودا بەسەر دەبەین و ٣٠ چرکەیش قسە لەگەل منداڵەکانماندا دەکەین و بەراوردم کرد گوتم: ئەوەی گرنگە کاتی زیادتر نییە، بەڵکو چۆنێتی دابەشکردنی کاتە بۆ بەکارهێنان. ئامانجی پشت ئەم بەشە ئاشناکردنتە بە چۆنێتی بەکارهێنانی کاتەکانت بەباشترین شێوە، بەجۆرێك قۆستنەوەی کات بە باشترین شێوە دەبێتە ڕێچکەی سەرەکی ژیانت.

٤٧-دوو کۆسپی دەروونی پێش بەکارخستنی کات:

((جۆرێتی ژیانت بە پلەی داناییت بۆ بەکارخستن و قۆستنەوەی کاتەوە دیاردەکەوێت)))

د.ئیبراهیم فەقی

هەموو شتێك لەژیاندا كاتی خۆی هەیە، جارێك دڵشادی و جارێكیش خەمبار، ئەمەش هۆكاری قوڵ و كۆسپی دەروونی لەپشتە. بەكارخستنی كات پەیوەستە بە دوو كۆسپی دەرونی سەرەكی كە ڕێگە لەمرۆڤی ئاسایی دەگرن لە قۆستنەوەی كاتەكەی بەكارایی و ئەم دوو كۆسپەیش بریتین لە:

١-بەها و باوەڕەكان:

ولیام جایمس ی باوكی دەرون ناسی نوێ دەڵێت:" **باوەڕ بارمەتیم دەدات بۆ ئافراندنی ڕاستییەكان**" ، تۆیش باوەڕت لە دوو سەرچاوەی سەرەكییەوە یادگرتووە:

یەكەم: باوك و دایكت: ئاراستەكاری و ڕێنماییەكانیان لەبارەی كات و چۆنێتی بەكارخستنی كاتیانەوە كاریگەری گەورەی لەسەر تۆ دەبێت. گەر دایك و باوكت بەباشی كاتی خۆیان بەكارخستووە ئەوا زۆرجار تۆیش وەكو ئەوان دەبیت، بەڵام گەر باوك و دایكت لە هەڵقەی ڤالادا خولانەوە و زۆرێك لە كاتەكانی ژیانیان لە گازندە و ناقایلی دەربڕین بەكارخست و زۆر سەیری تەلەوزیێنیان كرد ئەوا بەها و گرنگی پێدانی تۆیش بۆ كات زۆر لەوان دەچێت.

دووەم: کارتێکـارە دەرەکییـەکان: ئەنـدامانی خێزانەکـەت، هاورێکانـت، خـزم و دراوسێ و مامۆستاکانی خوێندنگەت، هەروەها ئەو شتانەی دەیخوێنیتـەوە و دەزگاکـانی ڕاگەیاندنیش ڕۆڵێکی مەزنیان هەیە لە داکوتان و جێپێگرتنـی بۆچـوونت لـەبارەی بـەها و گرنگی کاتەوە.

ئێمە لەگەڵ باوەڕەکاندا گەورە دەبین، باوەڕ بەوە دەهێنین کە بەکارخستنی کات یـان گرنگە یاخود بێ کەڵکە، ئەم باوەڕانەشمان دەگوازینەوە بـۆ منداڵـەکانمان. هنـری فـۆرد دەڵێت:" **گەر باوەڕت وەهایە کە دەتوانی، یـاخود نـاتوانی ..ئـەوە تـۆ لەسـەر ڕێگـەی ڕاستی و هەڵـەت نـەکردووە"** ، قەیسـەریش دەڵێـت:" **مرۆڤـەکان ئامـادەی بـاوەڕکردن بەوەی دەیانەوێت باوەڕی پێ بێنن"** ، بۆیـە پێویسـتە بۆچـونە نەرێنیـەکانت لـەبارەی بەکارخستنی کاتەوە بگۆڕیت ئەگینا لەسەر ئەنجامدانەوەی هـەمان کـار و وەرگرتنـەوەی هەمان ئەنجام بەردەوام دەبیت.

٢-خۆ بە نەرێنی بینین:

لەوکاتەوەی هاتویتەتە ئەم جهانەوە تۆ سەرقاڵی خـۆ بونیاتنانیـت، جارێـك نـەرێنی و جارێـك ئـەرێیی دەبیـت لەسـایەی بـاوك و دایـك و دراوسـێ و دەزگاکـانی ڕاگەیانـدن و هەرکەسێك پێی دەگەیت. ئەم پێکهێنان و خۆبەرنامە ڕێژکردنە کـار لـە خـۆ وێنـەکردنت دەکات لەوەی چۆن خۆت دەبینیت.

باوەکو نمونەیەکت بۆبخەمە بەردەست: ئـەو نێـردەی کارکردنـەی کـە هەقدەستەکەی ٢٠٠٠ دۆلارە لەمانگێکـدا و تـاوەکو ١٨ مـانگ بـەو پـەڕی توانایـەوە کاردەکـات و ١٨٠٠ دۆلاری دەسـت دەکـەوێت، دەزانـی ئـەو ١٢ ڕۆژەکـەی تـر چـی دەکـات؟ بـەو پـەڕی هێواشییەوە کاردەکات؟ چونکە تەنها ٢٠٠ دۆلاری دەست دەکەوێت، ئەم کابرایە تـاوەکو خۆی بەو شێوەیە وێنە بکات کە شایەنی ئەوەیە تەنها لـە مانگێکدا ٢٠٠٠ دۆلاری دەسـت بکەوێت ئەوا هەر بەم شێوەیە کاردەکات، بۆیە خۆ وێنەکردنت کاریگەری گەورەی دەبێت

لەسەر هەستکردنت بەرامبەر کات و بەکارخستنی کات، بودا دەڵێت:" **ئەوەی تۆ ئێستا تێیدایت تەنها ئەنجامی ئەوەیە که تۆ لەبیرکردنەوەتدا تێیدا بویتە**"، ئایا تۆ مرۆڤێکی بەسکار یاخود کارایت؟ بەر لەوەڵامدانەوەی ئەمە لەپێشدا لەم بۆچوونەی ڕۆبێرت شافر بڕوانە لەبارەی کەسایەتی بەسکار و کاراوە، کە لە کتێبەکەیدا بەناونیشانی : ((ستراتیژیەتیەکانی تێپەڕاندن))، دەڵێت:

بەسکار	کارا
• سەرقاڵ • کاربەسەر خۆیدا دەدات • شتەکان بەڕێگەی ڕاست ئەنجام دەدات • کارەکان بەرەو باشتر دەبات • زیادتر ئەنجام دەدات بۆ بەدیهێنانی زیادتر، شتە ناپێویستەکانی تر کەمتر دەکات.	• سەرکەوتوو • کاربەسەر ئەوانی تردا دەدات • شتی ڕاست ئەنجام دەدات • ئەنجامی کاری دەست دەکەوێت • بەباشی دەزانێت چ هەڵدەبژێرێت و ئەنجام دەدات، بەرەو باشتر هەنگاو دەنات.

مرۆڤی سەرکەوتوو هەمیشە گرنگی بە نەخشەڕێی ساغ و زامنی سەرکەوتنیان دەدەن، بۆئەوەی ئەنجامی خوزراویان چنگ بکەوێت و بەهۆیەوە قایلمەندی زۆرینەش چنگ بخەن، نەوەک تەنها خۆ وەها پیشان بدەن کە سەرقاڵن.

((بیر لەخۆت بکەرەوە، هەموو ڕۆژێك دوایین ڕۆژی ژیانتە..ئەو کاتژمێرەی بۆ پێشەوە لێی ناڕوانی، وەکو موجافات بۆ پێشوازیت دێت))

هۆراس

گەر بزانی تەنها شەش مانگی تر دەژیت، چی دەکەیت؟ کاتەکانت چۆن بەسەر دەبەیت؟ بۆکوێ دەڕۆیت؟ پێشتر بیرت لەمە کردۆتەوە؟

لەقسەکانی منەوە بۆت دیارکەوت کە:" تاوەکو مرۆڤ پتر گرنگی بە کات بدات، ئەوەندەش سەرکەوتووتر دەبێت و بەهای کات لەلای مەزن و گەورەتر دەبێت" ، گەر بەجوانی بیربکەیتەوە دەبینی کەسانی سەرکەوتوو بەچرکە کاتەکانیان دەژمێرن لەکاتێکدا کەسانی ناسەرکەوتوو بە کاتژمێر و ڕۆژانە کاتیان دەژمێرن. کەسانی سەرکەوتوو هەر ئێستا دەست پێدەکەن و بەخێرایی دەجولێنەوە، لەکاتێکدا دەبینین کەسانی ناسەرکەوتوو تەمبەڵی دەکەن و تەنها لەکاتی ویستراودا دەجولێنەوە.

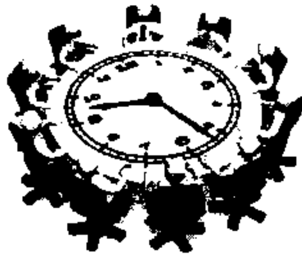
هاوڕێیەکم لەبارەی کتێبێکەوە قسەی بۆ کردم، کە دەیویست بینوسێتەوە، منیش لێم پرسی:" کەی دەست بە نوسینەوەی کتێبەکەت دەکەیت؟"، گوتی:" لێرەوە تاوەکو دووساڵی تر"، گوتم:" پێت وادەبێت کە ئەم کتێبە مەزنە و بارمەتی خەڵك دەدات؟"، گوتی:" بێگومان"، گوتم:" کەواتە بۆچی دەبێت دووساڵی تر چاوەڕوانبیت بۆ نوسینەوەی کتێبەکە؟"، گوتی:" ئێستا کاتم نییە!". ئەم کەسە بیرۆکەیەکی مەزنی هەیە، بەڵام ئەم بیرۆکەیە کەوتبوە نێو بەندیخانەی کاتەوە. ئەی چی لەبارەی تۆوە؟ ئایا بیرۆکەکانت دوادەخەیت و دەیخەیتە لیستی چاوەڕوانکردنەکانەوە" چونکە کاتت نییە؟

٤٨-پێنج تەرزەکەی بەڕێوەبەرانی کات:

((پێویستە هەموو ڕۆژێك وەهابژین وەك ئەوەی دوایین ڕۆژی ژیانمانبێت))

بابلیلیۆس سیریس

١-بەڕێوەبەری زۆر ڕێکخراو:

ئەم بەڕێوەبەرە زۆری حەز بەوەیە کەسانی تر لەبارەوە بڵێن: زۆر سەرقاڵ و ڕێکخراوە. هەمیشە خەریکی ئامادەکردنی لیستی نوێیە. گەر ئەوەی پلانی بۆی داناوە بەدی نەهێنا ئەوا نەخشە و لیستی نوێ دادەڕێژێتەوە و بەهۆی زۆری لێوردبونەوەیە بۆ ئەم کارەی کاتی زۆر بەفیڕۆ دەدات. ئەم کەسە ئەوەندە گرنگی بەوە دەدات بە ڕێکخراو دیاربکەوێت ئەوەندە گرنگی بەوەنادات کە کارەکانی بەڕێکخراوەیی ئەنجام بدات.

٢-بەڕێوەبەری زۆر سەرقاڵ:

ئەم بەڕێوەبەرە هەمیشە سەرقاڵ دیارە و هاتووچۆیەتی، بەردەوام خەریکی ئەنجامدانی شتێکە، ئەم بەڕێوەبەرە گازەندەی ئەوە دەکات کە کاتی تەواوی نییە بۆ ئەنجامدانی هەموو ئیشەکانی ڕۆژانەی. کەسێکی کار گرانە و سەرپەرەشتی کەسانی دەوروبەری دەکات، کاتی نییە بۆ حەسانەوە، هەروەها هەست بە تاوانیش دەکات گەر کاتێکی کەمی بۆ حەسانەوە وەرگرت، خۆ ئەگەر بەڕاستی ڕوویدا و کاتێکی بۆ حەسانەوە تەرخان کرد ئەوا بە باسکردنی کارەوە بەسەری دەبات، بەخێراییش تورە دەبێت و لەم کاتەدا کەس ناوێرێت توخنی بکەوێتەوەو هەمیشە لێی دەبیستی کە بەڕاستی کاردەکات

کەچی کاتی تەواوی نییە بۆ ئەنجامدانی تەواوی کارەکانی" چونکە شەو و ڕۆژێك تەنها ٢٤ کاتژمێرە و بەشی ئەم ناکات!

٣-شێتی کات:

ئەم جۆرە بەڕێوەبەرە زۆر گرنگی بە کات دەدات و کارکردن ڕەگەڵیدا ئاسان نییە، ژورەکەی هەمیشە پڕە لە ئامراز و کەرەستەی تایبەت بە ڕێکخستنی کات، وەکو کۆمپیوتەر، فاکس، سیستمی تایبەتی دۆسیەکان و هیتری لەم جۆرە، گەر سەیری خشتەی ڕۆژانەی بکەی دەبینی بەم شێوەیە: ٦ خولەك بۆ قاوەڵتی، ٩ خولەك بۆ کۆبونەوە، ٣٠ چرکە پەیوەندی کردن بە هاوسەرەکەیەوە، گەر ئەوەی نەخشەی بۆی دانابوو بەدی نەهێنا ئەوا سەرزەنەشتی ئەوانی تر دەکات و هەمیشە گازەندەی ئەوە دەکات کاتی لەدەستداوە، بەگشتی کەسێکی گاڵتەجارە و حەزی بە پێداچوونەوەی هەموو دۆسیەکانە و هەرچییەکی بەدڵ نەبوو دەیسڕێتەوە، بۆیە وریابە گەر لەلای ئەم کەسە کاردەکەیت و پێنج خولەك دوابکەی ئەوا کارت تەواوبووە، ئەم کەسە شێتی کاتە.

٤- جەنجاڵ:

ئەم بەڕێوەبەرە نارێکخراوە، دەبینی لەهەموو کونجێکی نوسینگەکەیدا لاپەڕەی لەسەر زەوی بڵاوکردۆتەوە، لێرە لەوێ ، خۆشی ئەم کەسانە لەوەدایە گەر پرسیاری شتێکی لێبکەی لەبارەی دۆسیەکانەوە دەبینی بەئاسانیش دەتوانێت بیدۆزێتەوە. خۆئەگەر لەبارەی کەسانی ڕێکخراوەوە لێیان بپرسیت ئەوا بە گاڵتەجارییەوە دەڵێت: بوونی نوسینگەی ڕێکخراو مانای بوونی ئاوەزێکی نەخۆشە، زۆرجاریش شتی لێ ون دەبێ و ئەوانی تر تۆمەتباردەکات کە دزیویانە.

٥-ڕێكخراو:

ئەم بەڕێوەبەرە زۆر ڕێكخراوانە كاردەكات، دەزانێت چۆن ڕەگەڵ هەموو كێشەكاندا دەجولێتەوە، دەزانێت چۆن گرنگی پێدانەكانی دەست نیشان دەكات. كاركردن لەگەڵ ئەم كەسە زۆر ئاسودە بەخشە، بەباشی بەهای كات دەزانێت، بەڕاستی ئامانجی پشت ئەم بەشە دیارخستنی تایبەتمەندی ئەم جۆرە بەڕێوەبەرانەیە.

٤٩-شەش سودەکەی پشت بەکاربردنی کات:

((ئەوەی هەتە تەنها بیست و چوار کاتژمێرە، ژمارەی کاتژمێرەکانی ئەمڕۆ نەزیادە و نەش کەمتر، گەر ڕۆیشتن و تەواوبوون ئەوا بۆ هەتاهەتایە تەواوبوون))

د.ئیبراهیم فەقی

١-دەتوانی بەلای کەمەوە ڕۆژانە دوو کاتژمێری بەسوود چنگ بخەیت:

کاتێــک ســـتراتیژیەتەکانی بەکارخســـتنی کـــات دەقۆزیتـەوە ئـەوا بـەلای کەمـەوە لەشـەووڕۆژێکدا دوو کاتـژمێرت دەبێـت کەبەسـودن بـۆت، ئەمـەش هانـت دەدات و ڕێنوێنیــت دەکـات بـۆ ئەنجامــدانی کــاری پێویست و گرنگ، ئەوجا دەبێتەهۆی پترکردنی داهاتت و باشترکردنی ئەنجامی بنچینەیی ئامانجی کارەکەت.

٢-لەڕۆژی کارتدا باشتر دەتوانی هەڵی بسوڕێنی:

کاتێك دەزانی چـۆن هـەموو بەربەرەسـتەکان تێپـەڕێنی، دەشـتوانی بەباشـی بەسـەرکاتەکەتدا زاڵبیت و بـەکاری بخـەی، بـەجۆرێك دەتـوانی ئـەو ئەنجامـە چـنگ بخـەیت کـە مەبەستتە.

٣-دەتوانی بەئاسانی زاڵبیت بەسەر دڵەڕاوکێ و گوشاری کاردا:

بەکارخسـتنی کـات و سـترتیژیتەکانی ڕێکخـار یارمـەتیت دەکـات بۆئەنجامـدانی کـار لەکات گەلێکدا کە تـۆ لـەدۆخی دەروونـی و هـزری خوازراودابیـت. چـیت بوێـت دەتـوانی

بەئاسان ئەنجامی بدەی، ئەوجا بەتەواوەتی زاڵدەبیت بەسەر كاتەكەتدا، لەم كاتەشدا دەتوانی بەئاسانی زاڵبیت بەسەر ئەو دۆخانەی دڵەڕاوكێ هێن و گوشاربەخشن.

٤-توانات زیاد دەبێت بۆ ئەنجامدان و تەواوكردنی كارەكان سەر شانت:

كاتێك دەزانی كاتت بەباشی ڕێكبخەی و بەكاربێنی كاتێكی زۆرت دەبێت بۆ ئەنجامدانی ئەوەی دەتەوێت. بەم كاتە زۆرە بۆ دەستەبەرەت دەتوانی ئاستی زانینت بەرز بكەیتەوە و بەهرەی نوێتر فێرببیت و گوێ لە كاسێت بگریت یاخود كتێبی هاندەر بخوێنیتەوە.

٥-وزەی تەواوت بۆ دەستەبەر دەبێت:

كاتێك ئەنجامدراوەكان زۆر و بەسود دەبن ئاستی هاندانت فرەتردەبن، بەخاوەنی وزەیەكی زۆرتریش دەبن، ئەمە سەرباری ئەوەی كەتۆ كاتی تەواوت دەبێت بۆ گرنگی دان بە دۆخی دەروونیت و ئاستی وزەشت بەرزتر دەكەیت.

٦-كاتی زیادترت دەبێت بۆ ئەوەی ڕەگەڵ خێزان و هاوڕێكانتدا بەسەری بەریت:

كاتێك دەتوانی بەكارایی كاتت بگێڕی، كاتی زۆرترت دەبێت بۆ بەسەربردنی لەگەڵ خێزانەكەتدا، كوڕ و كچەكانت، ئەركە كۆمەڵایەتیەكانت جێبەجێ بكەی و هاوڕێكانت بەسەر بكەیتەوە.

٥٠-پازدە دزەکەی کات(کە زۆرترین وێرانکاری دەنێنەوە)

((کات گرنگترین شتە کە مرۆڤ دەتوانێت خەرجی بکات))

تیوفراستس

١-پچڕێنەری دووربیێژە(تەلەفۆن)یی:

کاتێــک پەیوەنــدی و قســەی دوووربیێــژەیی دەتپچڕێنیٚ ئەوا ئەمە هزرت دەتوچێنیٚ. بۆنمونـە: گـەر سـەرقاڵی ئەنجامـدانی کـارێکی گرنگـی کـە دەبێــت ئــەنجام بــدرێت، لــەناکاو زرنگــەی دووربیێژەکـەت هـات و بیرۆکەکـەت دەپچـڕێنێت، جاباوەکو قسەکارەکە هـەرکیٚ و چییەکیش بێت، گرنگیش نییە چی دەوێت گرنگ ئەوەیە بیرۆکەکانی تۆی پچڕاندووە و هزرتی توچاندووە. تۆ و بەڕێوەبەرانی هاوشێوەی تۆ ڕۆژانە بەناوەنـدی ٢٨ جار بـە دووربیێـژە پەیوەنـدیتان پێوە دەکرێت، بۆیە هەرکاتێك پەیوەندییان پێوەکردی تۆ لە بیرکردنەوەکانت دەپچـڕێی، هەروەها کاتێك بیرۆکەیەکت دەپچڕێت پێویستت بـە سـیٚ ئەوەنـدەی وزەی پێشـووە بـۆ هێنانەوەی.

٢-پچڕانەکانی تر:

هەندێك کەس بۆخۆشی لەناکاو دێنەسـەردانت یـاخود بـۆ سـکاڵادێن، ڕەنگـە بریکـار و فرۆشیارەکانت بێن. گەر تۆیش بەڕێوەبەربیت ئەوا ڕۆژی ٥ کەس بـەبیٚ بـوونی مەوئیـدی پێشـوەخت دێنـە سـەردانت. ئـەو کەسـانەی لـە نێـو کارنامـەی ڕۆژانەتـدا نـین کـە دێنـە سەردانیت دەپچڕێنن و بیرۆکەکانت دەپچڕێنن.

3-پچڕانەکانی خۆت هۆکار:

خراپترین پچڕاندن خۆ پچڕاندنە.. بۆنمونە: کە سەرقاڵی ئەنجامدانی شتێکی لەناکاو بە یادگەتدا دێت کە دەبێت پەیوەندییەکی دووربێژی ئەنجام بدەی، لە هەموو شتێك دەوەستی و ئەم پەیوەندییە ئەنجام دەدەی یاخود بەشتێکی تردا دەچیتەوە، ئەم کارە ڕوودەدات کاتێك هەڵدەستیت بە ئەنجامدانی ئیشێك یاخود حەزت لە ئەنجامدانیەتی و زۆرجاریش بەدواخستنی کارەکەت کۆتایی دێت.

٤-کۆبوونەوە و چاوپێکەوتن:

توێژینەوە و لێکۆڵینەوەکان دیاریان خستووە کە بەڕێوەبەران بەتێکڕای ٢٨٪ی کاتەکانیان بە کۆبوونەوە و قسەکردن ڕەگەڵ کاربەوانکاریان(سکرتێرەکەی)، کارمەند و بەڕێوەبەرانی بەش و لیژنەی جێبەجێ کاریاندا بەسەر دەبەن. کۆبونەوەکان لە لیستی دزە تایبەتیەکانی کاتن سەبارەت بە بەڕێوەبەر.

٥-دواخستن/تەوەزەلی:

ئیدوارد دینگ دەڵێت:" **دواخست دزی کاتە**"، دواخستن مانای ئەوەیە ئیشی ئەمڕۆ بخەیتە سبەی، کەبەمەش هەرگیز ناتوانی ئەنجامی بدەی" چونکە هەمدیس دوای دەخەیت. بەڕێوەبەری ئاسایی زۆرجار بەفاکتەری چەندین هۆکار و بیانوو کارەکانی دوا دەخات، کەچی ڕاستیەکەی ئەوەیە ئەم بەڕێوەبەرە حەزی بە ئەنجامدانی ئەم کارە نییە، بۆیە تاوەکو دەتوانێت لێی بەدوور دەکەوێت و هەڵدێت.

٦-پۆستە و کاری لاپەڕەیی:

مایکل فۆرتینۆ دەڵێت:" **بەڕێوەبەران لەژیانیاندا ٨ مانگ بە کردنەوەی پۆستەکەیانەوە بەسەر دەبەن**"، گەر لەو بەڕێوەبەرانەی حەزت لە خوێندنەوەی

پۆستەی تایبەت بەخۆت و خوێندنەوەی هەموو ئەو گوتارانەیە کە بۆت هەنێردراون، ئەوا تۆ کاتێکی زۆری بەنرخت بەفیڕۆ دەدەی، هەروەها ئەنجامدانی کاری لاپەڕەیی لەشێوەی نوسینەوەی یادگاریش کاری دەست پەتاڵان و بەفیڕۆ دەران و بکوژانی کاتە.

٧-ڕاپۆرتەکان:

ڕاپۆرتەکان بەگشتی، جا ڕاپۆرتی کارگێڕی بێت یاخود ڕۆژانە یان هەژماری، یاخود ڕاپۆرتێك بێت لەبارەی پرۆژە تایبەتیەکەتەوە یان ڕاپۆرتی بانکیت بێت هەموویان دزی کاتە بەنرخەکانتن" چونکە پێویستیان بەکات بەفیڕۆدانی زۆرە، بەڵام ئەمە مانای ئەوەنییە لە خوێندنەوەو نوسینەوەی ڕاپۆرتەکان خۆت قەدەغە بکەیت، بەڵکو گرنگ ئەوەیە بزانی چۆنی دەنوسی و دەخوێنیتەوە و چەندە کاتی بەنرختی بۆ دەفەوتێنی.

٨-تێکەڵاوکردنی پێشییەکان(ئەولەویات)

ڕەنگە بە ئەنجامدانی کارێکتەوە سەرقاڵ بیت، ئەوجا لەناکاو شتێکی تر ئەنجام دەدەیت و دواتر دەگەڕێیتەوە بۆسەر کارە بنچینەییەکەت. تێکەوڵاکردنی کارە پێشییەکان مانای ئەوەیە تۆ دەتەوێت کارگەلێکی زۆر لەیەك کاتدا ئەنجامبدەی! لەمبارەیە بابلیلیۆس سیرس دەڵێت: **" هەوڵدان بۆ ئەنجامدانی دووشت لەیەك کاتدا مانای نەکردنی هەردووکیانە ".**

٩-ماندووبونی زیاد:

ئەمە مانای ئەوەیە بە ئەنجامدانی کارێکەوە خەریك بیت دواتر دەستی لێ هەڵبگری، کەچی دواتر بگەڕێیتەوە بۆ تەواوکردنی. ئەمەش مانای وەهایە تۆ کاتێکی زۆرت بۆ ئەنجامدانی یەك کار کوشتووە.

١٠-نەخشەی نازیرانە:

زۆرجار لیستێك دەنوسیتەوە كە ناوی هەموو ئەوشتانەی تێدایە كە دەتەوێت ئەنجامی بدەی، ئەوەندە زۆر و قورسن كە بەچەند رۆژێكیش ناتوانی ئەنجامیان بدەی، بەم كارەت تۆ خۆت توشی دڵەڕاوكێ دەكەیت و كاتەكەیشت بە ئەنجام نەدانی هیچەوە دەكوژی.

١١-نارێكخستن:

كاتێـك نوسـینگەكەت رێـك ناخـەیت و هەرشـتێك توڕدەدەیتـە جێگەیـەك ئـەوا بـۆ دۆزینەوەی دۆسیە و شتە گرنگ و پێویستەكانت كاتی زۆرت دەوێت و بەفیڕۆدەدەیت.

١٢-سیستمی نەگونجاو بۆ هەڵگرتنی دۆسیەكان:

كاتێك خاوەنی سیستمێكی گونجاو نـەبیت بـۆ هـەڵگرتنی دۆسـیەكانت ئـەوا كـاتی زۆر بـەفیڕۆ دەدەی لەگـەڕان بـەدووی ئـەو دۆسـیانەی پێویسـتت پێیـان دەبێـت و ناتوانیـت بیاندۆزیتەوە. ئەمەش بێگومان توڕەیی و هەڵچونت پـێ دەبەخشـێت و توشـی نەخۆشـی هەمەجۆر و كێشەی زۆر و كات بەفیڕۆدانیشت دەكات.

١٣-پەیوەندی كۆمەڵایەتی:

بانگێشتكردن بۆ قاوەڵتی، نانی نیوەڕۆ یان ئێواریێ، ئاهەنگی پێشوازی یاخود تەنانەت خواردنـەوەی شـەروەتێكیش كاتـت لـێ بـەفیڕۆ دەدات. بەڕێوەبـەر كـاتێكی زۆری بـە كۆبونـەوەوە بـەفیڕۆ دەدات و بەهۆیـەوە پەیوەندییـە كۆمەڵایەتیـەكانی ئـەنجام نـادات، ئەوەی لێرەدا ئەنجامی دەدات ئەوەیە كە نازانێت چۆن چی دەكـات و بـۆ كـام بانگێشـت دەبێت بڕوات و كامیش دەبێت پشت گوێ بخات.

١٤–نەتوانین بۆ گوتنی (نەخێر)

لەناکاو هاورێیەکت دێتە نوسینگەکەت و داوات لێدەکات ڕەگەڵیدا بڕۆی بۆ نان خواردن، بەڕێوەبەرێکی تر دێتەسەردانت بۆ خواردنەوەی کوپێك قاوە، سەرکارەکەت بانگت دەکات تۆیش بەبێ دواخستن دەڕۆی و کارەکانی خۆت دوادەخەیت، گەر نەتوانی بڵێی نەخێر کاتی زۆر بەفیڕۆ دەدەی و بەم هۆیەوە کارگەلێك ئەنجام دەدەی حەزی پێ ناکەی، بەهۆیەوە کاتی زۆر بەفیڕۆ دەدەی.

١٥–ئامرازی نەگونجاو:

ڕەنگە کەرەستە و ئامرازەکانی نێو نوسینگەکەت کۆن و خەوشداربن، ئەمەش پێویستی بەوەیە ڕاستەوخۆ پەیوەندی بە کارمەندای چاککردنەوەوە بکەی. خراپی ئامێر و ئامرازی بەکارهاتو دەبێتە هۆی هەڵچونت، ئەمەش دزێکی مەزنی کاتت دەبێت.

هەروەها تۆیش دەتوانی دزگەلێکی دیکەی کات بخەیتە نێو لیستەکەی پێشووترەوە و بەهەموو شێوەیەك هەڵی خۆلادان بدەی لە ئەنجامدانی.

٥١-بیست ڕێگەی زۆر کارا بۆ پاراستنی کات:

((ئێستا تەنها ئەم خولەکەت هەیە...ئەو خولەکانەی هەیتە بیانپارێزە، ئەوجا دەبینی گرنگی بە کاتژمێر و ڕۆژەکانیش دەدەیت، هێز و زاڵێتیت بۆ دەستەبەر دەکات))

برایان تراسی

ئێستایش لیستێکت پێشدەست دەخەم کە بەرهەمی ٢٢ ساڵ کارکردن و توێژینەوە و لێکۆڵینەوەمە، بۆ پاراستنی کاتە بەنرخەکەت، ئەمەش بۆئەوەیە فێرت بکەم کە چۆن ستراتیژیەتی پێویست دادەڕێژی بەمەبەستی خۆقایمکردن لەهەمبەر دزانی کاتدا.

١-پچڕێنەری دووربێژە(تەلەفۆنی)

(أ) ئەوەی پەیوەندی پێوەکردووی دەتوانی پێی بڵی کە ئێستا ئیشم هەیە و دەبێت بڕۆمە دەرەوە، یاخود بۆ کۆبوونەوەی گرنگ دەڕۆم و داوای لێبکە کاتێکی تر تەلەفۆنت بۆ بکاتەوە.

(ب) داوا لە کار ڕەوانکار(سکرێترەکە)ت بکە، وەڵامی پەیوەندییە دووربێژییەکانت بداتەوە و لەبری تۆدا نامە و پەیامەکان وەربگرێت. لەم کاتەدا دەتوانی بڕیاری ئەوەبدەی کەی دەتەوێت وەڵامی پەیوەندی دووربێژی و نامەبۆهاتووەکان بدەیتەوە. کاتێك بێ ئیش و چالاکیت پەیوەندی دووربێژیت ئەنجامبدە، بۆنموونە پاشی نان خواردن، یان پاش کاتی کارکردنت، هیچ کاتیش وەڵامی پەیوەندییەکان مەدەرەوە مەگەر لەدۆخێکی زۆر پێویستدا نەبێت.

٢-پچڕانەکانی تر:

(أ) کاتێك کەسێك قسەت پێ دەبڕێت تۆ بەپێوە قسەی لەگەڵدا بکە بۆئەوەی دانەنیشێت و بەزووترین کات قسەکانی تەواوبکات.

(ب) پێشنیارێکی بۆ بکە کە تۆ دەتەوێت دواتر لەدەرەوە بیبینی یاخود نانێکی لەگەڵدا بخۆی یان شتێکی پیشان بدەی.

(ت) لەبری ئەوەی کەسی بیرۆکە پچڕێنەرت بێتە سەردانت تۆ بڕە سەردانی، بەم شێوەیە دەتوانی کەی بتەوێت کۆتایی بەقسەکان بێنی و بیرۆکەکانت بە نەپچڕاوی بهێڵیتەوە، کاتەکانت بە نرخدارییەوە بەکاربێنی.

(پ) گەر ویستت لە بێزارکاری دووربیت ئەوا دەرکی نوسینگەکەت دابخە و داوا لە کارڕاییکارەکەت بکە هەرکەسێك دێت بیگێڕێتەوە و داوای لێبکات دوای نیوەڕۆ بگەڕێتەوە، یان لەسەر دەرکی داخراوی نوسینگەکەت بنوسە :" تکایە بێزارمان مەکە".. بەم ڕێگەیە ئەوانی تریش ڕادێن و ڕێز لەکاتەکەت دەگرن و کاتی خۆشیان بەباشی بەکاردێنن.

(ج) هەروەها کورسی کەم لە نوسینگەکەت دانێ بۆئەوەی کەسانی کەم بێنە نوسینگەکەت و هانیان مەدە بۆ دانیشتن و مانەوە لە نێو نوسینگەکەت.

٣-پچڕانەکانی خۆت هۆکار:

هەوڵبدە کارەکان یەکجاری ئەنجامبدەی، هەرگیز کارەکانت دوامەخە و بەچڕی تیشك بخەرەسەر ئەو کارەی ئەنجامی دەدەی، گەر هەستت بە ماندوویی کرد یان زانیت بیرت شێواوە ئەوا چڕبیرکردنەوەت ئاراستەی ئەنجامەکان بکە، کەبە سود بۆت دەگەڕێتەوە.

٤-کۆبوونەوە و چاوپێکەوتن:

لەسەرەتاوە لەخۆت بپرسە: چی ڕوودەدات گەر بۆئەو کۆبونەوەیە نەڕۆم؟ ئەوجا ئەمانە ئەنجام بدە:

أ- گەر وەڵامەکەت ئەوەیە کە:" هیچ ڕوونادات"و ئەوا مەڕۆ بۆ کۆبونەوەکە.

ب- گەر وەڵامەکەت:" هیچ ڕوونادات بەڵام دەبێت بزانم چی ڕوودەدات" ئەو دەتوانی کەسێکی تر لەبری خۆت بنێری.

ت- گەر وەڵامەکەت بەڵێ شتێك ڕوودەدات ە، ئەوا ئەم کۆبونەوەیە بخەرە نێو لیستی ئەنجامدراوەکانی ڕۆژانەتەوە.

٥-دواخستن/تەوەزەلی:

گەر شتێك هەبێت لە لیستی ئەو شتانەی کە دەبێت ئەنجامی بدەی و پتر لە سێ جارە دواتخستووە، ئیتر دەست لەم خووەت هەڵبگرە و وازی لێبێنە، هەرئێستا لاپەڕە و کاغەزێك بەدەستەوە بگرە و ئەم پرسیارە لەخۆت بکە:" چی ڕوودەدات گەر هیچ نەکەم؟ و تاچەند ئەم بۆ من گرنگە؟"، دواتر ئەمانە ئەنجامیدە:

أ- گەر وەڵامەکەت ئەوەبوو کە گرنگە ئەوا ئەنجامی بدە.

ب- گەر وەڵامەکەت ئەوەبوو کە گرنگە بەڵام کەسێکی تریش دەتوانێت ئەنجامی بدات ئەوا بەیەکێکی دیکەی بسپێرە.

ت- گەر وەڵامەکەت: هیچ ڕوونادات و گرنگ نییە بوو ئەوا وازی لێبێنە.

٦-پۆستە و کاری لاپەڕەیی:

أ-هەستە بە مەشقپێکردنی کارڕەونکارت بۆ وەرگرتنی نامە و پۆستەکانت و ئەنجامدانی کاری لاپەڕەیی و لەیەك جیاکردنەوە و ڕێکخستنیان و خستنەڕووی گرنگەکان بۆتۆ.

ب–پۆستەکانت بخەرەنێو دۆسیەهەڵگرێکی تایبەتییەوە و کاتێک ئاستی ئەنجامدانی چالاکیەکانت نزم دەبێتەوە ئەوجا سەیریان بکە.

ج–وەڵامدانەوەی پۆستە و نامەکانت بخەرە ئەستۆی کەسێکی تر.

د–ئەنجامدانی دووکار لەیەك کاتدا. بۆنمونە: مەوئیدت ڕەگەڵ پزیشکدا هەیە و دەزانی پێویستت بە چاوەڕوانی دەبێت، بۆیە ئەو دۆسیە و لاپەڕانەی پێویستن لەگەڵ خۆت بیان بە و لێیان بڕوانە و پێیاندا بچۆرەوە، بەمەش دووکار لەیەك کاتدا ئەنجام دەدەی و کاتت بە چاوەڕوانی سرەی دکتۆرەوە ناکوژیت.

٧–ڕاپۆرتەکان:

ئەم پرسیارە لەخۆت بکە: چی ڕوودەدات گەر ئەم ڕاپۆرتە نەنوسم؟ کەسێکی تر دەتوانێت لەجێگەم بینوسێت؟ گەر وەڵامەکەت: هیچ ڕوونادات بوو، کەواتە مەینوسە، بەڵام گەر پێویست بوو ئەوا با کەسێکی تر بینوسێتەوە و دواتر خۆت چاوێکی پێدا بخشێنەرەوە، دەشتوانی لەو کاتانەدا بینوسیت کە چالاکیت کز و لاوازە.

٨–تێکەڵاوکردنی پێشیبەکان(ئەولەویات)

لیستی هەموو ئەو شتانە بنوسەرەوە کە دەتەوێت ئەمڕۆ ئەنجامیان بدەی، ئەوجا بەپێی گرنگییان لیستەکە دابڕێژەرەوە. بە گرنگترین دەست پێبکە، بەو شتانەی کە دەبێت ڕاستەوخۆ ئەنجام بدرێت، ئەوجا ئەوانەی کە دەتوانی دواتر ئەنجامیان بدەی، ئەوجا لەکۆتاشدا ئەوەی کەمتر دەتەوێت بینوسەرەوە. لە لیستەکەتدا کاتێك بۆ چاوپێکەوتنیش دیاریبکە، کامیان لەپێشتر و گرنگتربوو ئەنجامی بدە، ئەوجا بۆئەوانی تری کەمتر گرنگ هەنگاو بنێ.

٩-ماندووبونی زیاد:

هەر ئەمڕۆ دەست پێبکە و شتەکان یەکجار ئەنجام بدە، گەر ئەمڕۆ کۆمەڵێك لیست و دۆسیەت لەپێش دەستە و گرنگن هەر ئەمڕۆ تەواویان بکە یاخود بەکەسێکی تری بسپێرە و کاری ئەمڕۆت مەخەرە سبەی" چون گەر ئێستا کاتی ئەنجامدانیت نەبێت ئەوا لەداهاتوشدا بۆت نالوێت و کاتت نابێت: بۆیە کەدەستت پێکرد زوو لێی بەرەوە.

١٠-نەخشەی ناژیرانە:

بەژیرانەوە لە نەخشەی کارکردنت بڕوانە، لەخۆت بپرسە: ئایا دەتوانم نەخشەکانم بەپێی ئەو کاتەی بۆم دیاریکردون ئەنجام بدەم و جێبەجێ بکەم؟ گەر وەڵامەکەت نەخێرە ئەوا نەخشەکات بگۆڕە و چاکسازییان تێدابکە.

١١-ڕێکخستن کاریە:

أ- هەموو ڕەفەی نوسینگەکەت پەتاڵ بکەرەوە.

ب- لیستی ناوی ئەو شتانە بنوسەرەوە کە بەڕاست دەتەوێن و پێویستت پێیانە، ئەوانی تر لەکۆڵ خۆت بکەرەوە.

ت- ئەم جۆرە دۆسیانە لەخۆت دووربخەرەوە: دۆسیەی گشتی، دۆسیەی هەمەجۆر" چون ناچارت دەکەن بەردەوام لاپەڕەی تریان بۆ زیادبکەی و پێیانەوە سەرقاڵ بیت.

پ- ئەوەی کە دەزانی زۆر گرنگ و پێویستە بۆ ئەنجامدانی کارەکانت تەنها ئەوانە لە نوسینگەکەت بهێڵەرەوە.

ج- دۆسیەیەك بکەرەوە باوەکو لەخۆگرتەی ئەو کارانەبێت کە ڕۆژانە دەتەوێت ئەنجامی بدەی، هەوڵبدە چی تێدا نوسراوە هەمووی ئەنجام بدەی.

ح- بەجوانی و ڕێکخراوەیی و خاوێنییەوە کارانت ئەنجام بدە.

خ- پێویستە لە نوسینگەکەتدا تەنها یەك شتت لەپێش چاوبێت..ئەو کارەی دەتەوێت ئەنجامی بدەی.

١٢-سیستمی گونجاودابنێ بۆ هەلگرتنی دۆسیەکانت:

لەبیرت بێت پێویستت بە سیستمێکی گونجاوە بۆ هەلگرتنی دۆسیەکانت بە کۆدی رەنگاورەنگ. بە کارڕەوانکارت بڵێ: لیستی ناوی هەموو دۆسیەکانت بۆ ڕێك بخات و بەم ڕێگەیەش دەتوانی چیت بوێت بە زووترین کات بیدۆزیتەوە" گەر پێویستت بەوە بوو خۆت بۆی بگەڕێی. دۆسیە ناپێویستەکان لەخۆت دووربخەرەوە" چونکە بەبێ هیچ گرنگییەك شوێنەکەت قەرەباڵغ دەکەن. لەبیرت بێت کە ٨٠٪ی ئەو شتانەی دەیخەیتە نێو دۆسیەکانتەوە دووبارە لێیان ناڕوانیتەوە، بۆیە بەرلەوەی هەر شتێك هەڵبگریت لەخۆت بپرسە: چی ڕوودەدات گەر ئەم لاپەڕەیە هەڵنەگرم؟ گەر وەلامەکەت: هیچ بوو، ئەوا توڕی بدە و فڕێی بدە، گەر وەلامەکەشت گرنگ و پێویستە بوو ئەوا بیخەرە نێو دۆسیەکانتەوە و هەموو ٩٠ ڕۆژ جارێك پێیاندا بچۆرەوە و کامیان کۆن و بێ کەڵك بوو لە نوسینگەکەت لایان بەرە، نابێت بەهیچ شێوەیەك قەبارەی هیچ دۆسیەیەك لە یەك ئینچ زیادتربکات.

١٣-پەیوەندی کۆمەلایەتی-کۆبوونەوە:

لەخۆت بپرسە: چی ڕوودەدات گەر ئەڕۆم بۆ ئەم بانگێشتکردنە یان نانی ئێواریێ خواردنە؟ گەر وەلامەکەت هیچ ڕوونادات بوو ئەوا هەرئێستا پەیوەندی بکە و مەوئیدەکەت ڕەتبکەرەوە و گەر ئاسانتریش بوو ئەوا کەسێکی تر بهەنێرە با نوێنەرایەتی تۆ بکات، یاخود خۆت برۆ و نەختێك لەوێ بمێنەرەوە و دواتر بەخێرایی ئەو جێگەیە بەجێ بهێڵە.

١٤-فێری گوتنی (نەخێر) بە:

مەهێڵە وشەی نەخێر وەهات لێبکات هەست بە تـاوان بكـەی، باشـتر وەهايـە بیلێیــی لــەبری ئــەوەی كاتــە بەنرخەكــەت لەدەســت بــدەی و خشــتەی كارەكانــت قەرەباڵغ بكەی بە كاری ناپێویستەوە، كە ئەمـەش بـاری سەرشـان و دەروونـت سـوكتر دەكـات و گوشـارەكانی سەریشت كەمتر دەكات. بۆیە بەرلەوەی بڵێی : بەڵێ، لەخۆت بپرسە: چی ڕوودەدات گەر بێژم: نەخێر، گەر وەڵامەكەت: هیچ ڕوونادات بوو، كەواتە بە بزەوە بڵێ نەخێر.

١٥-ئامرازی نەگونجاو:

تازەترین و باشترین و گونجاوترین ئامێر بەكاربێنە. ئامێری لەبەرگرتنـەوەی دۆسـیە و قەواڵەكانت بگـۆڕە و دانەیـەكی باشـتربێنە، ئەمـەش كـاتێكی زۆرت بـۆ دەگەڕێنێتـەوە و تورەیش نابیت. كڕینی ئامێر وەكو وەبەرهێنان و ئەنجام ببینە نەوەك خەرجی، هەروەها لە ئامێری ناپێویسـت و نـاگرنگ بەدووربـە" چونكە دەبنـەهۆی خاوكردنـەوەت لـەئیش و كارت و كوشتنی كاتەكانت.

١٦-كاتی نان خواردن:

گەر هەمووان نیوەڕوان دەڕۆن بۆ نان خواردن ئەوا تۆ بە نیو كاتـژمێر پێشـی هـەموان بڕۆ یاخود نیو كاتژمێر پاشی هـەموان، بـەم كـارەت هـەم باشـتر خزمـەت دەكرێـی هـەم خۆراكەكەت زوو بـۆ دەهێـنن و خێراتـر لێـی دەبیتـەوە و كـاتی باشـت بـۆ دەگەڕێتـەوە. هەروەها لەكاتی خۆراكدا دەتوانی كەسێك بانگێشت بكەی كـە ئیشـت پێیـەتی بۆئـەوەی دوو چۆلەكە بە یەك بەرد ببێكی.

١٧-دووربینی(تەلەفزیۆن)ەکەت دابخە:

خەڵکی نزیکەی دوو کاتژمێر و نیو یان زیادتری رۆژانە لەپێش تەلەوزیۆن بەسەر دەبەن، بەپشت بەست بە توێژینەوەکان. خۆت مەدەرە دەست ئەو خووە خراپە و دەست لە زۆر سەیرکردنی تەلەوویێنە هەڵبگرە، باشتر وەهایە ئەم کاتە رەگەڵ خێزان و وەچەکانتدا بەسەر بەریت، دەتوانی حەزت لەچی بەرنامەیەك بوو سەیری بکەیت و دواتر ئامێرەکە بکوژێنیتەوە.

١٨-کاتی نوستن:

زۆرێك لە پزیشکان دەڵێن: خەڵکان لەکات گەلێکدا دەنون کە لەڕووی جەستەوە پێویستیان نییە، یاخود لەکاتی ماندوویی و شەکەتیدا دەیانەوێت بنون. ئەمانە تەنها بەپێی خوو و نەریتەکان دەنون. بۆیە زوو نوستن و زوو هەستان باشترین ئامۆشیاری بەنرخە بۆتان، لەلایەن پزیشکانەوە ئامادەکراوە و چەسپێنراویشە بۆتان.

١٩-کاتی فڕین:

یەك کاتژمێر لەنێو فڕۆکە بەبێ هیچ پچڕانێك هاوتایە رەگەڵ ٤ کاتژمێری نوسینگەکەت بە پچڕانەوە. بۆیە داوای ئەوە بکە کە شوێنەکەت لە تەنیشتی پەنجەرەوەبێت و دووریش بێ لە سەرئاو و چێشتخانەکەوە. بەم جۆرەش هیچ کەسێك ناتوانێت بت‌بپچڕێنێ. دەتوانی ئەم کاتە بۆ ئامادەکردنی راپۆرت و کاری لاپەڕەییت بقۆزیتەوە. من بۆخۆم لەکاتی گەشتی فڕۆکەییمدا زۆرێك لە لێکۆڵینەوەکانم تەواودەکەم. لەنێو فڕۆکە گەر ویستت شتێکی بەنرخ بنوسیت لە سەیرکردنی تەلەوێنە و خوێندنەوەی رۆژنامە و گۆڤارەکان بەدووربە.

٢٠-هەموو ساڵێك با مانگێك زیاوەت هەبێت:

گەر بتوانی هەموو ڕۆژێك یەك کاتژمێر زووتر بەخەوەر بێیتەوە ئەوا هەفتەی پێنج کاتژمێرت بۆ دەگەڕێتەوە، گەر لێکدانی ٥٠ هەفتەی بکەی ئەوا دەکاتە ٢٥٠ کاتژمێر و دابەشی ٨ کاتژمێر ئیشی ڕۆژانەی بکە دەکاتە ٣١ ڕۆژ یاخود مانگێك لە ساڵێکدا.

$$\frac{1 \times 5 \times 50}{8} = 31\text{ڕۆژ}$$

ئەوکاتەی دەزانی ئەم کاتە بە دانایی بەڕێبکەی ئەوکات دەتوانی بەڕێژەی ٣٪ داهاتت زیادبکەی، دەچیتە ریزی کەسانی سەرکەوتوو، ئەوکەسانەی بەباشی کاتەکانیان ڕێکخستووە. بزانە گەر یەك کاتژمێر بۆ نەخشەسازی و پلانکاری خەرج بکەی ئەوا هاوتایە بە ٤ کاتژمێر کارکردن. واتە داهاتەکەت یەکسان دەبێتەوە بە ٤٠٠٪ .

٥٢-چۆن دەتوانی خووی کارا بۆ بەکارخستنی کات گەشەپێبدەی:

((زۆرکەس دەڵێن: کاتم نییە بۆ نەخشەدانان یان ڕێکخستن. بەڕاستی سەیرن گەر کاتیان نەبێت!!))

د.ئیبراهیم فەقی

١- ئەمڕۆ دەست پێبکە و بەڕێوەبەرێکی کارابە بۆ کات.

٢- بەڵێنێك بەخۆتبدە" بۆئەمە و ئەوجا بەڵێنی ئەوەش بەچواردووبەرت بدە کە دەبیتە بەڕێوەبەرێکی کارا.

٣- بڕوات بەوە هەبێت کە بەڕێوەبەرێکی کارای کات دەبیت.

٤- چاوانت دابخە، بحەسێرەوە و هەوڵبدە وەها خۆت ببینی کە بەڕێوەبەرێکی کاراییت و ڕێزی کات دەگریت.

٥- لیستێك ئامادەبکە هەموو ئەوانەی تێدابێت کە ئەمڕۆ دەتەوێت ئەنجامی بدەی، ئەوجا بەپێی پێشبیەکان(ئەولەویات)ت ڕیزبەندییان بۆ بکە، لەگرنگەوە بۆ کەم گرنگ، هەوڵبدە ئەم لیستەت شەوان ئامادەبکەی بۆ ئەوەی کاتی ئیشکردنت لێ نەگرێت، کاتێك چالاکیت خۆت بە نوسینەوەی لیستەوە سەرقاڵ مەکە.

٦- هەوڵبدە هەمیشە زوو بڕۆی بنوویت و هەموو ڕۆژێکیش بەلای کەمەوە ١٥ خولەك زووتر بەئاگا بێیتەوە" چونکە ئاوەزی مەناوی لەکاتی بەیانیاندا زۆر بەئاگا و هۆشیار و داهێنان کاریشە.

٧- هەوڵبدە لەپێشی هەموو کارمەندانتەوە بڕۆیت بۆسەر کار، بەمەش کەسی تر ناتوانێت بت پچڕێنێ.

٨- هەوڵبدە هەمیشە ئامادەبیت، كاتێك دەتەوێت ئیشێك ئەنجام بدەی، هەموو ئەوانەی پێویستت پێیانە پێش دەستیان بخە: كۆمپیوتەر، ڕاستە، دۆسیە، خامە، هەموو شتێكی تر، بەم كارەشت هزرت ناتوچێ" لە گەڕان بەدووی شتەكاندا.

٩- هەرچی كاری لاپەڕەییت هەیە بەیەكجاری ئەنجامدا و دواتر لەخۆتیان دووربخەرەوە.

١٠- پرۆژەی گەورە دەتوانی دابەشی چەند بەشێك بكەیت/بەشی بچووك. ئەوجا دەتوانی بەش بە بەش ئەنجامیان بدەی.

١١- هێزی دەیی: گەر توشی كارێكی قورس و بێزاركار بوویت و هەستت كرد ناتەوێت ئەنجامی بدەی، ئەوا بۆماوەی ١٠ خولەك پیاسەبكە و دواتر وەرەوە بۆسەر ئەنجامدانەوەی هەمان كار، كاتێك دەست بەكارەكە دەكەیتەوە هەست بە تەواوبوونی دەكەیت. ئەوجا تیشك بخەرەسەر ئەنجام و هەستكردنەكانت كاتێك لە پرۆژەكە دەبیتەوە.

١٢- هێزی وەرنامەڕێژكردنی دەروون: هەوڵبدە هەموو ڕۆژێك ئەوە بۆخۆت دووپات بكەیتەوە كە تۆ بەڕێوەبەرێكی كارا و چالاك و ڕێزگری كاتیت، كاتێك ئەم نامەیە دووبارە دەكەیتەوە ئاوەزی هەناوی بە دۆخی ڕاستەقینەتی وەردەگرێت و كار بۆ بەدیهاتنی دەكات. خۆ بەرنامە ڕێژكردن بكەرە بەشێكی كاری ڕۆژانەت. ئەمەش چەند نمونەیەكە دەتوانی ڕۆژانە ئەنجامی بدەی:

- من بەڕێوەبەرێكی باشم/ من بە باشی كاتەكانم دەگوزەرێنم.
- من بەباشی سیستمەكەم بەكاردێنم و دەیپارێزم. .
- دەتوانم بەباشی كاتەكانم بقۆزمەوە.
- هەموو ڕۆژێك لە هەموو لایەكەوە باشتر و باشتر ئەنجام دەدەم بۆ باشتربوون.

١٣-هێزی ٢١ : ئەم خووە بۆماوەی ٢١ رۆژ لەسەریەك ئەنجامبدە، ئەوجا بۆ هەمیشە خووی پێوە دەگریت. دەتوانی ئەم کردارەیە خێراتر بکەی و ببیتە بەڕێوەبەرێکی کارای کات، لەرێگەی:

أ- گفتوگۆ: دەتوانی لەگەڵ ئەو کەسەدا قسەبکەی کە دەزانی ئەو بەباشی کاتەکانی رێکخستووە و بەکاردەهێنێت.

ب- کلاوی بەڕێوەبردنی کات لەسەر بکە: وای دابنێ تۆ مەشق پێکاری و بۆماوەی یەك مانگ مەشق بە کارمەندانت دەکەیت لەبارەی چۆنێتی بەکارهێنانی کاتەوە. بۆیە لەمڕۆوە دەتوانی بەخێراتر و باشتر فێربیت و بەڕاستی بەوەبیت کە دەتەوێت ببیت.

ت- ستراتیژیەتی (چی دەبێت گەر) بەکاربێنە: ولیام جایمس دەڵێت: **" گەر باشترت دەوێت وەها ئەنجامبدە کە باشتربوویتە"**، گەر وەها رەفتار دەکەی وەك ئەوەی شارەزابیت لە بەکارخستنی کات ئەوا ئەم هێزە رۆدەچێتە نێو ناوەزی هەناویتەوە و دواتریش بەوە دەبیت کە دەتەوێت. ئەم بەشەم بۆ داناوی بۆ فێربوون و یادگرتنی ئەوەی بەڕاستی پێویستتە، لەگەڵ ئاشنابوون بە بەکارخستنی کات و چۆنێتی بەکارهێنانی لە ژیانی رۆژانەدا. کاتێك بەهرەکانت دەکەیت بە کردار ئەوا خۆوابینینت و خۆ رێزگرتنت بەشێوەیەکی کارا زیادەبێت. هەروەها بەهات بۆ باشتر دەگۆڕێت، هەروەها باوەڕیشت وەهادەبێت وەك ئەوەی کات تاکە شتی بەنرخی هەبوومان بێت و تاوەکو ماوین گەر بەکاری نەخەین لەدەستی دەدەین. زاڵبە بەسەر کاتی خۆتدا و ئاژەوەری کەشتی ژیانتبە، ئەوجا دەچیتە ریزی ٣٪ی کەسە ژیرەکانی جهانەوە" ریزی ئەو کەسانەی گەیشتوون بە سەرکەوتن و ویستراوەکان.

هەوڵی زیادکردنی بەرهەمەکانت و باشترکردنی ئاستی ژیانت بدە، لەبیرت بێت گوتەی فەیلەسوفی ئەڵمانی پێشی ١٠٠ ساڵ گتویەتی: **"زانست بەس نییە پێویستمان بە جێبەجێ کردنیەتی، ئارەزوو بەس نییە پێویستمان بە ئەنجامدانێتی".**

هەرئێستا بڕیاربدە کە

بە بەڕێوەبەرێکی کارا و کات بەکارهێنەرێکی سەرکەوتووبیت..

کلیل هەشتەم

سەرکردایەتی کردن..

ڕێگەیەك بەرەو لوتکەی ئەنجامدان

((کاتێك هەڵدەستیت بەکاری بەڕێوەبردن و دەتەوێت ناوازە و نایاب بیت، دەبێت وەکو ئەستێرەی باکوربیت، کاتێك ئەو لەجێگەی خۆی دەمێنێتەوە ئەستێرەکانی تر بەدووریدا دەخولێنەوە))

کارنفاز شیلۆس

٥٣- شێوازی تۆ چۆنە؟

((هەموو مرۆڤێك لە هەناویدا هەموو شتانە دەستەبەرن کە ئاماژەن بۆ شکۆمەند نواندن و ڕێزگرتن لە بەرامبەر، بەڵام گرنگی پێ نادەن))

منشوس

هەر گۆرانبێژێك شێوازی تایبەتی خۆی هەیە بۆ گۆرانی وتن: ئەو شێوازەی دەنگی تێدا بەکاردەهێنێت(چینی دەنگی) ئاماژەکانی ڕووخساری، جوڵەکانی جەستەی و هەموو ئەوشتانەی تر کە وەهای لێ دەکات لە گۆرانی بێژانی تری جودابکاتەوە، هەروەها هەر وێنەکێشێك خاوەنی تایبەت مەندی خۆیەتی بۆ وێنەکردن و هەموو سەماکارێکیش بەجودا لەوانی تر دەرەقسێت، خۆنوێن(ئەکتەر)یش. لەڕاستیدا هەریەکە لەئێمە خاوەنی تایبەتمەندی و شێوازی تایبەتی خۆیەتی لەژیاندا کە کار لە هەڵبژاردنەکانی دەکات. ئەم نمونەیە کار لە خوازوویستیش دەکات. هەر بەڕێوەبەرێك خاوەنی شێوازی تایبەتی خۆیەتی، کەواتە شێوازی تایبەتی تۆ چییە؟ ئایا تۆ سەرۆك کارێکی کارایت، یان سەرکردە یان تەنها بەڕێوەبەری و هیچی تر؟ جیاوازی لەنێوان ئەمانەدا دەبینی؟ بێگومان جیاوازی زۆر هەیە.

سەرۆك کار ئەو کەسەیە تەنها فەرمانەکان دەردەکات و خەڵکانی دەوروپشتی ئاراستە دەکات. بڕوای وایە هەمیشە لەسەر ڕاستە و هەمیشە ڕەخنەی ئەوانی تر دەکات، ئەمەش وەها لەوانی تر دەکات بەردەوام توشی شەرمەزاری بن لە ڕووبەڕوو بوونەوەی،

هەميشە ئەوانى تر لۆمە دەكات بەبێ رووداني هيچ هەڵەيەك. سەرۆك هێز و سزا وەكو هۆكارێك بۆ هاندان بەكاردەهێنێت لەپێناو تەواوكردنى كارەكاندا، ئەم دووپاتى ئەوەش دەكاتەوە كە ئەوانەى لەدەوروپشتين هەميشە بەئاگان لەم سەرۆكەيان و ئەميش هەميشە دەڵێت: من سەرۆكم، يان شوێن قسەكانى من دەكەويت، ياخود برۆ سەر جادە.

بەلآم ئەنجامدەر كەسێكە متمانە بەوانى دەوروپشتى ناكات، زۆربەى كاتى بە ئەنجامدانى كارەكانى خۆى بەسەر دەبات. ئەم هەميشە دەناڵێنێت بەوەى بەراستى كاردەكات و كاتژميرێكى زۆريش لە ئيشكردن بەسەر دەبات و يارمەتى لەوانى ترەوە بۆ نايات و تەنانەت كارمەندانيشى يارمەتى ناكەن. ئەم كەسە ناتوانێت بروا بەوە بكات كەسانى تريش وەكو ئەم بەتوانان بۆ ئەنجامدانى كارەكانى ئەم، بۆيە متمانە بەوانى تريش ناكات و هەميشە لە گوماندايە. بێگومان ئەم بەرێوەبەرە بڕواى بە پێ سپاردن نييە، پێى باشە خۆى هەموو كارێك ئەنجامبدات. ئەم كەسە هەميشە سەرقاڵەو زۆر زيرر و خاوەن زانيارى و ئەمكداريشە بەلآم گوماناوييە و متمانەى بەكەس نييە و ئەمەش وەهاى لێ دەكات هەست بە خەمۆكى و نائارامى بكات و خۆى هەموو خەوشيەكان لەئەستۆ دەگرێت و كارى خۆى بەكەس ناسپێرێت.

بەرێوەبەر بەپێى كردارەى بەرێوەبردن كارەكانى رايى دەكات، لە نەخشەدانانەوە بۆ بڕياردان و ئەوجا بۆ چاودێرى و بەدواداچوون هەنگاو دەنێت. ئەم كەسە شوێن كەوتەى سيستمى دانراوى كۆمپانياكەيە بۆ هەڵسوراندن و بەرەودان بەكارەكەى، راميارێتى كۆمپانياكە پەرتوكى پيرۆزيەتى. ئەم دەتوانێت ٧٥٪ى كاتەكانى بۆ روونكردنەوەى كارە كارگێرپيەكانى تەرخان بكات و كار بە ئەنجامە ئاراستە بووەكانى دەكات. لەكۆتاشدا سەركردە ئەو كەسەيە كە تواناى ئەنجامدانى هەموو كارێكى هەيە بە چاكسازييەوە، ئەوجا دەيخاتە

بـواری جێبـەجێ کـردن و بـە ئـەنجامی خـوازراو دەگـات، ئـەم کەسـە مەشـقپێکراوێکی زۆرباشە، هاندراو و هاندەریشە، خۆی تواناى دروستکردنی دەستەی کاری یارمەتی دەری هەیە، لێهاتووە لە پەیوەندی دروستکردندا، بەتوانایە لە چارەکردنی کێشەکان، حەزی بە سەرکێشییە، بڕیار دەرێکی لێهاتووە، چاوەڕوانی ڕوودانـی شـتەکان ناکـات بـەڵکو خـۆی ئەنجامیان دەدات و پێش ڕووداوەکان دەکەوێت، گرنگـی بـە ئەنـدامانی دەسـتەی کـاری دەدات وەك چۆن گرنگـی بـە ئەنجامەکانیشـی دەدات، کـارکردن ڕەگـەڵ ئـەم کەسـە زۆر بەچێژ و ویستراوە.

گۆڤاری فۆرچن جیـاوازی نێـوان بەڕێوەبـەر و سـەرکردەی بـەم شـێوەیە دیـاری کردووە:

بەڕێوەبەر کاری کارگێری ئەنجام دەدات.

سەرکردە نوێکاری ئەنجام دەدات.

بەڕێوەبەر یارمەتی بەردەوامبوون لەکار دەدات.

سەرکردە گەشە بەکاردەدات و پێشی دەخات.

بەڕێوەبەرپشت بە زاڵێتی دەبەستێت.

سەرکردە پشت بە متمانە دەبەستێت.

بەڕێوەبەر کارەکان بەڕێگەی ڕاستی خۆی ئاراستە دەکات.

سەرکردە کاری دروست ئەنجام دەدات.

سەرکردە خاوەنی تایبەتمەندی داهێنان کارییە، شتەکان بەجوانی دەبینێ، دووپاتکـار و چرپیرکردنەوەئیشـە، متمانـەی زۆری بـەخۆی و دەسـتەکەیەتی. کـاری بـەڕێوەبردن بەباشی ئەنجام دەدات و خاوەنی ڕەوشتێکی زۆر سوپاس گوزاریانەیە.

لەهەندێك کۆڕدا(هەڵقەی فێرکاری) ئەم پرسیارە ئاراستە دەکرێت:

بڕوات وەهایە بتوانم ببم بە سەرکردە؟ یاخود: سەرکردەکان لەدایك دەبن و دروست ناکرێن، یاخود: زۆرگرانە فێری هونەری سەرکردایەتی بیت، یاخود: ئەم تواناییەم نییە...هتد. ئەوانەی بەم شێوەیە بیردەکەنەوە ئەوا خاوەنی بیرۆکەیەکی چەسپاوی وەهان کە سەرکردایەتی خەونێکی نەکردەییە! بەلآم بە کۆتایی هاتنی کورەکە بۆچوونیان دەگۆڕێت و ئامادەی ئەنجامدانی نەکردەترین کاریشن بۆئەوەی ببن بە سەرکردەو ئەم کەسانە ئەوەی پێویستیانە تەنها بوونی بۆچوونێکی دروست و تێگەیشتنە لەمانای سەرکردایەتی. فرانسیس بیکۆن دەڵێت:" **هیچ شتێك نییە ئەوەندەی کەمی زانیاری مرۆڤ توشی گومان بکات".**

((مرۆڤ بەختەوەرنابێت تاوەکو بڕوای بەوەنەبێت بەختەوەرە))

بابلیلیۆس سیرس

لە بەرنامەی زمانەوانیانەی دەماردا گریمانەیەك هەیە دەڵێت:" **گەر مرۆڤێك توانی هەرشتێك ئەنجامبدات.. کەواتە هەر مرۆڤێکی تریش دەتوانێت ئەمە ئەنجام بدات"**، بۆیە تۆیش دەتوانی فێری هەمووشتێك بیت، فێری مەلە و سەما و وێنەکێشان و چێشت لێنان و کاراتیە و هەرشتێکی تریش بیت" گەر مرۆڤێك بەر لەتۆ فێری ببێت. بەلآم ئەم بیرۆکەیە کۆمەڵێك ڕێسا هەڵی دەسوڕێنێ، لەپێشیانەوە بوونی ئارەزووە بۆ فێربوون و دەستکەوتنی ئەوەی دەتەوێت. ئەوجا دەبێت بزانیت چۆن ئەمە ئەنجام دەدەی و جێبەجێی دەکەیت بەهەمان ڕێگە و شێواز و جوڵە، هەروەها پابەندبوون بە کەسی یەکەمیشەوە، لەم کاتەشدا تۆ دەبیتە خاوەنی هەمان ئەنجام، ئەمەش پێی دەگوترێت : تاوتوێکاری لە پرۆگرمسازی(بەرنامەسازی)زمانەوانیانەی دەمار، دەتوانی بەهەمان شێوازی کەسێکی سەرکەوتوو قسەبکەیت و بجوڵێیتەوە و ئەنجامبدەی، دەبینی وەکو ئەو سەرکەوتوو دەبیت. برایان تراس خاوەنی

کتـێبی ((١٠ کلیـل بـۆ هێـزی کەسـێتی)) دەڵێـت: **" گـەر لـەو کەسـانە بکۆڵیتـەوە کەسەرکەوتوو بوونە و هەمان شێوازی ئەوان ڕەفتاربکـەی ئـەوا تـۆیش دەتـوانی وەکـو ئەوان سەرکەوتووبیت، بەڵام گەر چویتەوە سەر کەسانی شکست خواردوو تـۆیش وەکـو ئەوانت لێ دێت"** .

ئێستایش پێت دەڵێم: تۆ دەتوانی ببیـت بـە سـەرکردەیەکی مـەزن، ئەمەیـە ئامـانجی پشت ئەم بەشە.

هەندێك بڕوایان وەهایە خوێندنەوەی کتێب و ئامادەبوونی لە کۆڕەکـان و توێژینـەوەی هەندێك دۆخ وەهایان لێدەکات بەسەرکردەبن! هەر وا بـەم ئاسـانییە هـیچ دەسـتکەوتێك بوونی نییـە. بـۆ بەدبەختی ئەمـە بەتـەواوەتی لەهـەموو کەتوارییەکـەوە دوورە" چـونکە خوێندنەوە و توێژینەوە و ئامادەبوون لەکۆڕەکان تەنها ئامرازی یارمەتی دەر و ڕێنـوێنی کاری تۆن بۆ بـوون بەسـەرکردە نـەوەك خۆیـان بتگـۆڕن بـۆ سـەرکردە، ئەمانـە زانـین و زانیاری بەهێزت لەبارەی سەرکردایەتی کردنەوە فێردەکەن و پـێ دەبەخشـن. فرانسـیس بیکۆن دەڵێت: **" زانین لای خۆیەوە هێزە".**

زانینـیش بەتـەنها بـەس نییـە، تـۆ پێویسـتت بـە ئەنجامـدانی کـار و کردەشـە لـەپاڵ زانینەکەتـدا. سـەرکردایەتی پێویسـتی پابەندییـە بـە ئاسـتی ناوازەییـەوە، شـێوازێکی تایبەتی ژیانە، کردارەیەکی بەردەوام چاکسازی تێداکراوەو فەلسـەفەیەکە پێویسـتی بـە تێگەیشتنی قوڵ و بـەکارهێنانی ڕۆژانەیـە.

تەنها لە وشەکە بڕوانـە ((سـەرکردایەتی)) و هەسـت بـە هێزەکـەی بکـە دەبینـی ئـەم وشـەیە ئـازەوەری لێخـوڕی کەشـتیەکە دەئافرێنێ و دەنوێنێ.

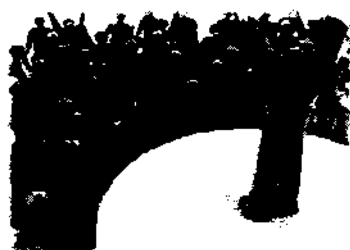
ئـەم بەشـە هـەموو ئـەو زانیاریانـەت بـۆ پـێش دەسـت دەخـات کـەبۆ بـوون

بەسەرکردە پێویستت پێیەتی. تەنها ئەوە دەمێنێتەوە تۆیش لای خۆتەوە ڕۆڵی ڕاستەقینەت ببینی و ئەو زانیاریانەی پێت دەدرێت بەکاریان بێنی. تۆ بە ئەنجامدان و کردار فێردەبیت پتر لەوەی لە خوێندنەوەوە فێردەبیت، وەك ئەرەستۆ دەڵێت:" **ئەو شتانەی پێویستە فێریان بین، فێریان نابین تاوەکو ئەنجامیان نەدەین".**

٥٤- ٢٠ تایبەتمەندی بۆ سەرکردایەتی:

((لەسەرەتای رۆژەکانی بەهێزیدا دەیبینی پڕ بزەیە و سڵاو لەهەموان دەکات))

ئەفلاتۆن

پێناسەی من بۆ سەرکردایەتی بە تێپەڕبوونی ساڵان لەبوونیدا دەبێت گۆڕان. تاوەکو توێژینەوەکانم فراوانتر و کارەکانم زیادتر و پۆستەکانم جۆراوجۆرتر بوون باشتر ئاشنای مانای سەرکردایەتی کردن بووم، بۆیە ناتوانین تەنها بەیەك وشە و دێڕ پێناسەی سەرکردایەتیت بۆ بکەم. سەرکردایەتی تەنها کردارەیەك نییە و بەس، بەڵکو شێوازی ژیانی بەڕێوەبەرە سەرکەوتووەکانە. سەرکردایەتی خاوەنی تایبەتمەندی بەهێز و مەزنە، وەکو ئەو تۆوە وەهایە کەلە باخچەکەتدا دەیچێنی و پێویستی بە چاودێرییە، هەموو رۆژێك ئاوی بدەی و لە گژوگیای زیاناوی و بێ کەڵك پزگاری بکەی" بۆئەوەی لەکۆتادا بەری خۆی بدات و تۆیش شانازی پێوەبکەیت. سەرکردایەتی پێویستی بە سیستم و پابەندی و پێداگیری و سوربوونە، بۆئەوەی رۆژ لە دوای رۆژ گەشەبکات و هێزی پترت پێ ببەخشێت. ئێستایش باوەکو بیست تایبەتمەندی سەرکردایەتی کارات بۆ بخەمە بەردەست:

١–نەخشەدانانی ورد و دروست:

ئەفلاتۆن دەڵێت: **((سەرەتا گرنگترین بەشی کارە))**، توێژینەوەکان بەوە گەیشتوون کە سەرکردەکان ٨٠٪ی کاتەکانیان بە نەخشەدانان بەسەر دەبەن و ٢٠٪ ی بۆ جێبەجێ کردنی . رەنگە ئەمە نەختێك زیادە رۆیی بێت، بەڵام بیرۆکەکە ئەوەیە کە سەرکردەکان

زۆر گرنگی بە نەخشەدانانی تەندروست دەدەن" بۆ زامنکردنی سەرکەوتنی نەخشەکانیان و لێکۆڵینەوەی وردی ئەنجامەکانیش دەکەن.

سەرکردەکان هیچ شتێك بۆ ئەگەر و بەخت و لەناکاو ناهێڵنەوە، لێکۆڵینەوەی وردی هەموو دۆخەکان دەکەن بەر لەدەستکردن بە ئەنجامدان. تۆماس ئەدیسۆن دەڵێت: **" هەرگیز رووناداوت شتێکی بەهادار لەناکاو ئەنجامت دابێت"**، هەروەها سەرکردەکان نەخشەدانەری ورد و لێهاتوون.

٢-رێکخستن:

لە پەندێکدا دەگوترێت: **" رێکخستن یەکەمین فەرمانەکانی ئاسمانە"**. برایان تراسی ئێژێ: **" رێکخستن یەکەمین فەرمانی زەوییە"**، سەرکردە باش بەهای کات دەزانێت نەوەك تەنها بۆ رێکخستنی کات و پارە و کۆششەکان، بەڵکو بۆ چنگ خستنی ئەنجامی باشتر. دەبینی نوسینگەی سەرکردە رێکخراوە، ئەو شتانەی پێویستیەتی هەمیشە لە نزیکی خۆیەوە و ریزی پێشەوە دایان دەنێت و هەموو رۆژێکیش لیستی ئەنجامدراوە پێویستەکان دادەرێژێتەوە و بەپێی لەپێشییان ئەنجامیان دەدات و کاری نوێ ئەنجام نادات تاوەکو ئەوکارەی بەدەستەوە گرتویەتی تەواوی نەکات، هەروەها خاوەنی سیستمێکی تایبەتی هەڵگرتنی دۆسیەکانە بە وردی و تازەترین شێوە. سەرکردە لە چێوەیەکی رێکخراو و گونجاودا کاردەکات.

٣-دیاریکردنی ئامانجەکان:

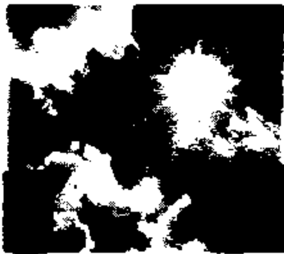
بڕوام وەهایە هیچ سەرکەوتنێك مسۆرگرنابێت تاوەکو پێشوەخت ئامانجەکانت دیاری نەکەیت. سەرکردە هێز و گرنگی دیاریکردنی ئامانجەکانی باش دەزانێت. سەرکردە کاتی

گونجاو دەرەخسێنێ بۆ بەدیهاتنی ئامانجەکانی جا تایبەتی بن یان ئیشی، سەرکردە کات بۆ خێزانەکەیشی دیاری دەکات، کات بۆ هیوایەتە تایبەتیەکانی و خوێندنەوە و حەسانەوە و گەشەپێدانی کەسێتی و کارکردن بۆ گەشەپێدانی دەستەی کاریشی دەرەخسێنێ و دیاری دەکات. سەرکردە هاوسەنگی دەنوێنێت لەنێوان ئامانجە جۆراوجۆرەکانی بۆ بەدیهێنانی باشترین ژیان و مانەوەی خۆیشی وەکو سەرکردە مسۆگەردەکات.

٤-بڕیاردروستکردن:

سەرکردە ڕاهاتووە لەسەر چۆنێتی بڕیاردانی بێ کەشە و دڵەڕاوکێ. سەرکرە چێژ لە بڕیاردروستکردن وەردەگرێت و چاوەڕوانی ڕوودانی شتەکان ناکات، بەڵکو بڕیاری ڕوودانی دەدات.

٥-سەرکێشی:

سەرکردە حەزی بە سەرکێشییەو چون باش دەزانێت سەرکەوتن پێویستی بە سەرکێشییە. سیمۆن دی بوڤوار دەڵێت: **" مرۆڤ لەئاژەڵ بالاتر دەبێت نەك بەوەی ژیان دروست دەکات بەڵکو بەوەی سەرکێشی ئەنجام دەدات".**

٦-توانایی پەیوەندی:

سەرکردە زۆر بەزوو توانای بەستنی پەیوەندی هەیە، گوێگرێکی زۆرباشە، دەزانێت کەی قسەدەکات و چۆن بیرۆکەکانی دەوروژێنێ و نامە و پەیامی خۆی دەگەیەنێ. دەزانێت چۆن ڕووبەڕووی ناکۆکیەکان دەوەستێتەوە و ڕەخنەکان وەلام دەداتەوە و

خاوەنی توانایيەكی گەورەی هۆگرييە و تەنانەت سەرسەختترين مرۆڤەكانيش دەكاتە هۆگری خۆی.

٧-بەكارخستنی گۆڕانكاری:

سەركردە پێشەوازی لەگۆڕانەكان دەكات، لەڕاستيدا گۆڕانكاری بەشێكی تايبەتی ڕەفتارەكانی ڕۆژانەی دەبێت، حەزی بە ڕۆتين نييە و نايەوێت دووجار يەك كار ئەنجام بدات، لەوەش گەيشتووە كە گۆڕان تاكە سەرچاوەی ڕاستی ژيانە. هەروەها پێشبينی ئەو گۆڕانانە دەكات كەبەسەر بازاڕدا دێت و بەپێی ئەم شيمانانەش ڕەفتار دەكات.

كۆنفۆشيۆس دەڵێت: **" گەر مرۆڤ بيری لەدوور نەكردەوە، ئەوا ئازار و ناڵە لەنزيكەوە هەست پێدەكات".**

٨-هەڵسوڕاندنی دڵەڕاوكێ و گوشاری كار:

سەركردە هەميشە خاوەنی ئەو بۆچوونەيە كە بەردەوام كاريۆخۆی دەكات تەنانەت گەر لای كەسێكی تريش كاربكات. حەزی لەكارەكەيەتی و چێژ لەئەنجامدانی وەردەگرێ و لەمەترسی دڵەڕاوكێ تێ دەگات، بۆيە دەزانێت چۆن هەڵی دەسوڕێنێ و بۆ بەرژەوەندی خۆی بەكاری دەهێنێ. زۆرێك لەو سەركردانەشی من چاوم پێيان كەوتووە گوتويانە كە بۆ خۆ ڕزگاركردن لە گوشاری دەروونی ڕۆژانە بۆ چەند خولەكێك پياسەدەكەن يان لە يانەيەكی وەرزشی تەندروستيدا بەشداردەبن بۆ خۆڕزگاركردن لەم گوشارە كەڵەكەبوانەی سەريان. سەركردە بەهەموو شێوەيەك ئامادەی خۆ ماندووكردنە" بۆ زاڵبوون بەسەر دڵەڕاوكێ و گوشاری كاردا.

٩-پێ سپاردن:

سەرکردە بڕوای بەوانی تر و گرنگی کاتیشە. متمانەی بە دەستەی کارەکەیەتی و دەزانێت کەی و چۆن و بەکێیشی دەسپێرێت لەبۆ بەدیهاتنی ئامانجەکەی. هەروەها باش دەزانێت کە پێویستی بە ئەنجامدانی ئەم کارانەیە بۆ ئەوەی دەستی ڤالابێت لەبۆ ئەنجامدانی کاری تر و بەردەوامبوون لە پێشکەوتن.

١٠-بینین و داهێنان:

سەرکردە خاوەنی هەستێکی ناوازەی کارکردنە، ئەو توانای بینینی شت گەلێکی هەیە کەسانی تر بەئاسانی نایبینن و لێی ناگەن. هەروەها خاوەنی بیرۆکەی داهێنانکارانە و رۆشن هزرانەشە. سەرباری ئەوەی جاروبار رەخنە ئاراستەی ئەندێشەکانی دەکرێت، بەڵام بەتێپەربوونی کات خەڵك دەتوانن لەوە تێبگەن کە بۆچی سەرکردە بەم شێوەیە لەشتەکان دەڕوانێت.

١١-مەشق و فێرکردن و دروستکردنی دەستە:

سەرکردە خۆی ڕاهێنەر و مەشق پێکارە و چێژ لە ڕاهێنان کردن بە دەستەی کارەکەی وەردەگرێت و بەهای کاری بەگیانی دەستەییەوە وەردەگرێت و گرنگی زۆریش بە دەستەکەی دەدات، ئەندامانی هاندەدات بۆ کارکردن و فێری ئەوەشیان دەکات چۆن بەئامانجی خۆیان بگەن و برەو بەئامانجەکانی دامەزراوەی کار تێدا کردوشیان بکەن.

منسیۆس دەڵێت:" **هیچ پەسنداتیك بۆ سەرکردە مەزنتر نییە لەوەی کە سەرکردە یارمەتی پیاوانی خۆی دەدات بۆ مەشق وەرگرتن لەسەر هێز و کارایی و کاریگەری)).**

١٢–هاندان:

سەرکردە بۆخۆی کەسێکی هاندراوە(پاڵنەر و هۆکاری هەیە کە وەهای لێدەکات لە دەرەوە و ناوەوەیـــەوە بجوڵێتـــەوە بـــۆ بـــەدیهاتنی ئامانجـەکانی). سـەرکردە لـە گرنگـی هانـدان و مـەودای هێزەکەی تێدەگات. بۆیە ئەوپەڕی هەوڵی کەسانی نێـو دەسـتەکەی دەدات و پەسـن و ستیشـیان دەکـات جـا بەتـەنها بێـت یـان لـەپێش چـاوی هـەموو ئەنـدامانی دەستەی کارەکەی و ئەوانەی باشترین کار ئەنجامبدات باشترین ڕێزی لێدەنێت.

کینیس بلانکار لە کتێبەکەیدا((بەڕێوەبەری یەك خولەك)) دەڵێـت:**" خـەڵکی سـەیریان دێت لەوەی کاری ڕاست ئەنجام دەدەن".**

١٣–بەهرەکان:

سەرکردە کەسێکی زانستدار و ژیـر و خـاوەن ئـەزمون و پێشـینەی مەزنـە. دەزانێت لەبارەی چییەوە قسەدەکات، هەمیشە بەدووی ئـەو هۆکارانـەدا دەگـەڕێت کـە گەشـە بـە تواناکانی دەدات و ئاستی نواندن و ئەنجامدانەکانیشی باشتر دەکات، وەکو: خوێندنـەوە و گوێگرتن لە کاسێت و ئامادەبوون لەکۆڕی هاندان و خـولی فێرکـاری تایبـەت بەپیشـە و بەهرەکان و توانای کەسێتی، زۆری حەز بە بەهرەی نوێ و باشترکردنی جۆرێتی ژیـانی و چەشـنی کارەکەشـیەتی، هەمیشـە لـە خەباتدایـە بـۆ هەڵشـاخانە سـەر چـیاکان بـەرەو سەرکەوتنی مەزن و گەیشتن بە تەواوی ئامانج و مەبەستی خوزراو.

١٤-متمانە:

سەرکردە خاوەنی متمانەی تەواوە بەخۆی لە ڕووبەڕوو بوونەوەی قەیرانەکاندا، دەزانێت چۆن بەسەر هەر کێشەیەکدا زاڵدەبێت کە دووچاری دەبێت، لێیەوە فێری شتی نوێیش دەبێت.

متمانە بەخۆکردن دەبێتەهۆی ڕێزگرتنی لەلایەن دەستەکەیەوەو هەرکەسێك لەگەڵیدا کاربکات هەست بە ئارامی و متمانەش دەکات.

١٥-جوڵە و کردار:

سەرکردە کەسێکی زۆر بزۆك و بەجوڵەیە و دەزانێت دەستە مانای گوتە و کردارە، هەمیشە لەجوڵەدایە بۆ ئەنجامدانی کارەکان و کاتێك نەخشە دادەنێت و کات بۆ ئامانجەکانی دیاری دەکات، ئەوا بەخێراییش دەجوڵێت بۆ ئەنجامدانی کاری پێویست.

کۆنفۆشیۆس دەڵێت:" **کەسی سەرکردە لە قسەکردندا ئاساییە، بەڵام لەکرداردا سنور بەزێن و نائاساییە**".

١٦-پابەندی:

سەرکردە زۆر پابەندی ئەو نەخشانەیە کە دایدەڕێژێتەوە، دەزانێت سەرکەوتن پێویستی بەکاتە و ئاشنای هێزی پابەندیشیە و هەرگیز بەئاسانی خۆی بەدەستەوە نادات. ئەمەکدار و پابەندە بەکاری دامەزراوەکەیەوە و ئەو گروپەشی کە سەرکردایەتی دەکات بۆ گەیشتن بە باشترین ئامرازی پێ ژیان و بەدیهێنانی ئامانجەکەی.

١٧–وزە:

سەرکردە وزەیەکی مەزنی هەیە، گرنگی بە خوە خۆراکیەکانی دەدات، ڕێز لە جەستەی دەگرێت، هەموو ڕۆژێك برێکی گونجاو ئاو دەخواتەوە، بەرێکی مەشقی وەرزشی ئەنجام دەدات، خاوەنی وزەیەکی باشی جەستەیی و ئاوەزییە کە ئەمەش یارمەتی دەدات بۆ ئەنجامدانی ئەو کارانەی دەیەوێت ئەنجامیان بدات.

١٨–سۆزەکان:

بەچاوپۆشین لەوەی لەبارەی سەرکردایەتییەوە بیستوتە و فێری بویتە، دەبینی هەمیشە سەرکردە کەسێکی سۆزداری هەستیارە، حەزی بەوەیە کە ئەنجامی دەدات لەچوارچێوەی سۆز و خۆشەویستیدایێ و ڕۆژ بە دوای ڕۆژ ئەنجامدراوەکانی پتر خۆش دەوێت.

١٩–کشۆکی و توانای گۆڕاندن:

سەرکردە خاوەنی گیانێکی کشۆك و قایلبوونە بە گۆڕانکاری، پلانەکەی دەخاتە بواری جێبەجێکردنەوە و پێیەوە پابەند دەبێت و پێداگیری لەسەر جێبەجێ کردنی دەکات، بەڵام گەر بۆی دیارکەوت نەخشەکانی ئەنجامی خوزراوی نادەنێ ئەوا بەخێرایی بەدووی نەخشەی جێگرەوەدا دەگەڕێ بۆ گەیشتن بە ئامانجی خوازراو، بۆئەمەش ئەوپەڕی هەوڵی گونجاندنی نەخشەکانی دەدات لەگەڵ کار و دۆخەکاندا بەمەبەستی بەدیهاتنی ئامانجەکانی.

٢٠-سپاردە:

سەرکردە کەسێکی توندە/بەهێزە لەکاتی پێویستدا، بەڵام لەگەڵ ئەوەدا دادوەر و داخوازە، زۆر بەئەمەکە بۆ دامەزراوە و دەستەی کار و کڕیار و سەردانکارانی. هەروەها سەرکێشی بەخودی کارەکەیەوە ناکات، ناپاکی لە سپاردە ناکات و راستگۆیە و پەندی زۆری لادەستەبەرە و لەلایەن ئەندامانی دەستەکەیەوە زۆر باس دەکرێت.

بەڵێ، ئەوانەی پێشووتر گرنگتر تایبەتمەندییەکانی سەرکردەبوون، تۆیش دەتوانی ئەوەی بۆ زیاد بکەی کە سەرکردە بە ژیرانە و سووروبونەوە کاردەکات و بەرلە هاوڕێکانی دەڕواتە سەر کار و پاشی هەموانیش دەگەڕێتەوە. هۆراس دەڵێت:" **ژیان هیچ بەئێمەی مرۆڤ نابەخشێت بەبێ ئەنجامدانی کاری سەخت**"، هەروەها بابلیلیۆس سیرس دەڵێت:" **کارەکان پێویستی بە کاتێکی زۆرە بۆئەوەی بە نایابییەوە بکاتە نۆخی پێگەیشتن**".

٥٥-چوار شێوازەکەی سەرکردایەتی کردن:

((دوایین هەڵبژاردەی سەرکردە ئەوەیە لەپشتیەوە کەس گەلێك بەجێ بهێڵێت خاوەنی باوەڕ و حەز و ئارەزووی بەردەوامی دانبن بەکارەکانی))

والتەر لیبمان

بیست ساڵ لەمەوبەر، کاتێك خەریکی وانە خوێندن بووم لەبارەی کارگێڕی ئوتێلەکانەوە، فێری شێواز گەلێکی جۆراوجۆری سەرکردایەتی بووم، فێری ئەوەش بووم کەئەم سەرکردانە دابەشی دووجۆری سەرەکی دەبن: ستەمکارانە و دیمۆکراتی.

١-ستەمکارانە/ئۆتۆکراتی:

ئەم سەرکردەیە هەمیشە بە کارمەندانی دەڵێت وەهابکەن و ئەنجام بدەن، ئەوانیش بەبێ هیچ ئەملا و ئەولایەك جێبەجێی دەکەن. ئەمیش تاکە سەرچاوەی بڕیارەکانە و گرنگی بەکارەکانیش دەدات و تیشك دەخاتەسەر ئەنجامەکان، بۆیە دەبینی لەکار و ئاستی بەرهەمیدا ناوازەیە، بەڵام لەڕووی پەیوەندییە مرۆییەکانەوە لاوازە.

٢-دیمۆکراتی:

لەگەڵ کارمەندانیدا پرۆژەکان تاوتوێ دەکات و بە گرنگییەوە لە پێشنیارەکانیان دەڕوانێت، ئەوجا دوابڕیار لەبارەیەوە دەدات. سەرکردەی دیمۆکراتی گرنگی بە ڕوونکردنەوەی کێشەکان دەدات بۆ دەستەی کارەکەی و یارمەتییان دەکات بۆ دۆزینەوەی چارەکان و تێبینی ئەوەش دەکرێت گرنگی دەدات بە پەیوەندییە مرۆییەکان و کارکردن بە گیانی دەستەییانە.

هەمیشە هەستم بەوەدەکرد ئەم تەرزانە ناتەواو و کەموکورتن، بۆیە بەردەوامبووم لەسەر لێکۆڵینەوە و توێژینەوە تاوەکو لە کۆتادا بۆم دیارکەوت کە چوار جۆری سەرەکی سەرکردایەتی هەیە و ناتوانن لەیەکتر جودا ببنەوە. ئەمەش نمونەیەکە:

کاتێك دەستم دایە ئەنجامدانی وەرزشی تێنسی سەرمێز (بنگ بونگ)، ئامانجم بوون بە پاڵەوانی یارییەکە بوو. من زۆر بەختەوەربووم بە دۆزینەوەی مەشقوانێکی ناوازە... مەشقەوانەکە لەسەرەتای مەشقەکانەوە چەندین چیرۆکی بۆ گێڕامەوە لەبارەی بنگ بونگەوە و باسی زمانی یاریەکەی بۆکردم، ئەوجا هەنگاو بە هەنگاو فێری چۆنێتی یاریکردنمی کرد. ڕۆژانە سێ کاتژمێر لەهەفتەیەکدا حەوت ڕۆژ و بۆماوەی شەش مانگ مەشقم دەکرد، ئەوجا وەها لەگەڵمدا دەستی پێکرد وەك ئەوەی لە یاری کۆتایی و پاڵەوانێتیەکەدا بم، ئەوجا بەردەوامبوو لەسەر مەشق پێکردنم تاوەکو تاڕادەیەکی زۆرباش فێری یارییەکە بووم، دواتر یاریکردن ڕەگەڵ یاریکارە جیاوازەکانی یانەکاندا بۆی ڕێکخستم، کاتێك دڵنیابوو لەوەی کاتی ئەوەهاتووە هانی دام بۆ بەشداری کردنم لەیاری نێودەوڵەتی، توانیم ببم بە پاڵەوانی تێنسی کۆماری میسر، ئەوجا سەرلەنوێ لەگەڵمدا دەستی پێکردەوە، دیسانەوە ئاراستەی کردم و هەڵەکانی بۆ ڕاستکردمەوەو هەروەها فێری فێڵ و هونەرەکانی یاریەکەی کردم، ئەوجا بوومە بەشداری پاڵەوانێتی جیهان کەلە میونخ ی ئەڵمانیا ئەنجام درا.

ئایا ئەو مەشق پێکارە سەرکردە بوو؟ کارەکەی سودی هەبوو؟ بێگومان، بەڵێ. توانی هەر چوار تەرزەکانی سەرکردایەتی بەکاربێنێت، بەپێی کات و هەڵوێستەکان:

١- **ئاراستەکردن:** لەسەرەتاوە بە قسەکردن لەبارەی یاریەکە و ناسینی لەگەڵمدا دەستی پێکرد.

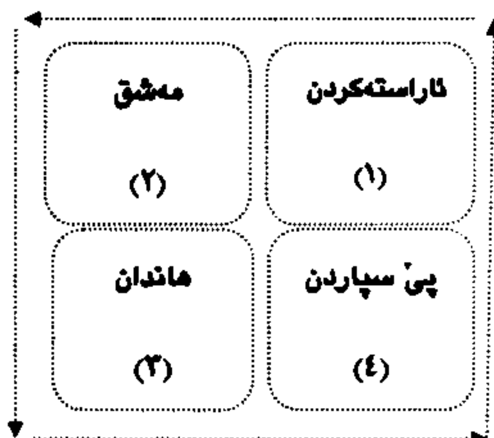
٢- **مەشقکردن:** ئەوجا دەستی دایە مەشقپێکردنم، لەسەر ئەنجامدانی یارییەکە.

٣- **هاندان و یارمەتی و پشتگیری:** هەمیشە لەپاڵم بووە و هانی داوم و پشتگیری کردووم.

٤- **پێ سپاردن:** وای لێکردم بەشداری پاڵەوانێتیەکان بکەم و بۆخۆم کاری خۆم ئەنجام بدەم.

زۆرێك لە بەڕێوەبەران دەکەونە هەڵەی ئەوەوە کە خەڵکی دادەمەزرێنن و پێیان دەڵێن: ئەمە بکەن و ئەوە بکەن، ئەوجا بڕوایان وەهایە بەبێ مەشقپێکردن و هاندان کارمەندە تازەکان کارەکانیان ئەنجام بدەن. ئەنجامی ئەمەش شێواندنی بیری کارمەندە تازەکان و تێکدانی کارەکە و زۆربوونی ڕێژەی دەست لەکارکێشانەوە دەبێت. تۆ پێویستت بەوەیە ڕاستەوخۆ چاوت بە کارمەندە تازەکانت بکەوێت، فێریان بکەی و ڕایان بێنی لەسەر هەموو شتێك، تاوەکو تەواو دەزانن ئەوان لەهەموو شت تێدەگەن، ئەمە هەنگاوی یەکەم دەبێت، ئەوجا ڕاهێنانیان بەشێوەیەك کە بەبێ یارمەتی ئەوانی تریش بتوانن کارەکانیان ئەنجام بدەن، سێیەم: دەبێت لەبواری کارکردندا هەلی تەواویان پێبدەی بۆ متمانە بەخۆکردن، ئەوجا هەنگاوبنێ بۆ قۆناغی دوایین کە ئەویش پێ سپاردنە.

ئێستا پاش ئەوەی پێ سپاردنت ئەنجامدا، ئەوجا جارێکی تر ئاراستەیان بکەرەوە فێری بەهرە و کاری نوێیان بکە و چوار شێواز و تەرزەکانی سەرکردایەتییان پێ ئاشنابکە، بۆئەوەی بەردەوام سەرقاڵبن بە ئەنجامدانی کار و فێربوونی شتی نوێ و هەوڵدان بۆ گەیشتن بە ئەنجامی ئامانجی خوازراو.

٥٦-چۆن دەستەڵات بەدەست دەهێنی و بەکاریشی دێنی:

((تـەنها یـەك خـاڵی وەسـتاوم بـدەرێ بۆئـەوەی لەسـەری بوەسـتم، ئـەوجا منـیش هەسارەی زەوی دەجوڵێنمەوە))

ئارخەمیدس

کاتێك تواناداردەبیت بۆئەوەی بەسەرکردەبیت، پێویستە لـەبیری نەکـەیت تـۆ خـاوەنی نازناوێکیـت دەبێـت رێـزی بگریت، تۆ یاریچی دەستەکەتی، بـەڵام دەبێـت جاربـەجار بریـاری گـۆرینی یاریکارەکـانیش بـدەی" چـون ئەمـە لەبەرژەوەندی هەمواندا دەبێت. ولیام شکسپیر جارێکیـان گوتی:" **جیاوازی نێـوان سێوی چاك و خـراپ زۆر کـەمن**"، دەبێـت بزانیـت چـۆن یـاری دەستەڵاتدارێتی خۆت دەکەیت، بۆئەمەش فەرموو بەم رێگەیە ئاشنابە:

١- وەها لە هەموان بکە وای ببینن کە تۆ زاڵی بەسـەر ئـەو دۆخانـەی پێویستی بـە سەرکردایەتی و کەسێتی مەزنە.

٢- هـەروەها پیشـانی ئـەوانی تریشـی بـدە کـە تـۆیش خـاوەنی بـەهرە و زانیـاری پێویستی بۆ ئەنجامدانی کاری باشتر لەوان.

٣- بیرۆکەی نویێ بهێنە ئاراوە، رێگەی سەرکێشانە هەڵبـژێرە، لـە بۆچـونی ئـەوانی تریش بپرسە و وەهایـان پیشـانبدە کـە تـۆ خـاوەنی توانایـەکی باشـیت بـۆ پێشخسـتنی ئەنجامەکان.

لەم کاتەدا زۆر وشیاربە لەوەی نەکەویتە داوی ناوبانگی و نازناوەکەتەوە و تەنها پشت بە نازناوەکەت ببەستیت بۆ بەدستهێنانی رێز.

ئێستا دەتوانی ببیت بە سەرکردەیەکی کارا و ئەوەی پێویستت تەنها بە بڕیاردانە بۆ جێبەجێکردن. سەرکردایەتی بکەرە ڕێگەی تایبەتی خۆت لەژیانتدا و دەبینی کەتۆ دەست بە گۆڕانکاری دەکەیت و لێرەوەش زاڵدەبیت بەسەر تەواوی ژیانتدا و لەهەر چواربەشەکەی ژیانتدا سەرکەوتن و پێشکەوتنی بەردەوام بەدەست دەخەیت.

سەرکردایەتی کارگێڕی نییە و بەس بەڵکو تەرزێکی فەلسەفی و شێوازێکی ژیانە.

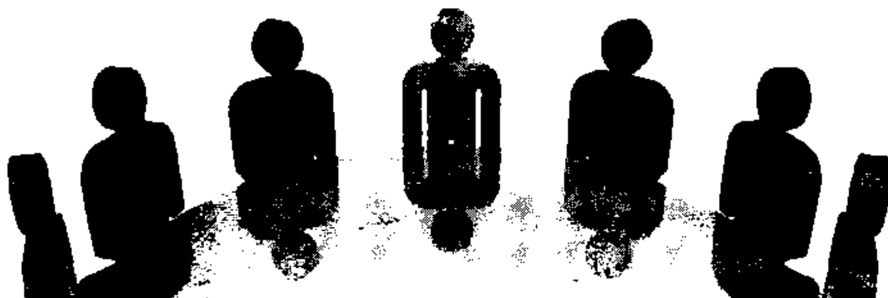
((پێویستە لەسەر ئەوانەی دەیانەوێت ببن بە دەستەڵاتدار دەست بەدۆزینەوەی سەرکردەی خۆیان بکەن، ئەوانەشی بەسەر کێبڕکێ کارانیاندا زاڵدەبن پێویستە بەهێز و مەزنبن، ئەوانەشی دەیانەوێت بەهێزبن دەتوانن هێزی ئەوانی تریش بەکاربێنن، بۆئەوەی هێزی ئەوانی تر بۆخۆت بەکاربێنی پێویستە خۆشەویستییان بەدەست بخەی، بۆئەوەی خۆشەویستی ئەوانی تر چنگ بخەیت دەبێت خۆت هەڵبسوڕێنی، بۆئەوەی خۆت هەڵبسوڕێنی پێویستە کشکۆك بیت)). کتێبی سەرکردایەتی ستراتیژی–چینی.

هەرئێستا بڕیاربدە کە بە بەڕێوەبەرێکی کارابیت..

کلیلی نۆیەم

دروستکردنی دەستە..

هێزێکی ڕەها بۆ دامەزراوەی سەرکەوتوو

((ئەو بنەمایەی ئاوەزی ئاراستەکراوی لەسەر دادەمەزرێت ئەوەیە کە دوو یان زیاتری کەسان لە شوێن کەوتنی یەك ئامانجدا کۆششی زیادتر دەکەن و لەگەڵ گرتنەبەر یەك ئاراستەی هزری ئەرێبیدا هێزێك پێکدێنن کەناڕووخێت))

ناپلیۆن هیل

٥٧-دەستەی کار..شوێن دەست دیار:

(یەك شتی زۆر گرنگ لە ژیان فێربووم ئەویش ئەوەیە کە دەتوانم هەموو شتێك ئەنجام بدەم بەلاّم ناتوانم بەتەنها ئەنجامی بدەم، هیچ کەسیش ناتوانێت ئەمە ئەنجام بدات))

د.ڕۆبێرت شۆلر

پیاوێکی پیر دە منداڵەکەی لەدەوروپشتی خۆی کۆکردەوە، ئەوجا هەریەکەیان چیلکە دارێکی پێدان و داوای لێکردن یەك بە دوای یەك بیشکێنن. منداڵەکان زۆریان سەیر لێهات و لەنێوخۆیاندا کردیان بە چرپەچرپ و پرسیارکردن لەبارەی ئەم ڕەفتارەی باوکیانەوە، بەلاّم باوکیان داوای لێکردن چی پێ گتون ئەنجامی بدەن، ئەوانیش ئەنجامیان دا، کارەکە بۆ هەندێکیان ئاسان و بۆ

هێندێکیش گران و نارەحەت بوو، هەرچۆنێك بێت توانییان دارەکە بشکێنن. ئەوجا باوکیان کە ئەمەی بینی بزەیەکی کرد و دواتر هەریەکە و چیلکە دارێکی تری پێدان و داوای لێکردن هەمووی پێکەوە ببەستنەوە، ئەوانیش وەهایان ئەنجامدا. ئەوجا داوای لێکردن دانە دانە هەوڵی شکاندنی ئەم کۆڵە چیلکە دارە بدەن، بەلاّم هەموویان تاقیان کردەوە و نەیان توانی. ئەوجا باوکیان داوای لێکردن بەجوانی گوێی بۆ ڕادێرن و پاش نەختێك بێدەنگی ئەوجا پێی گوتن:" کوڕەکانم دیتتان کاتێك هەریەکە و چیلکەیەکم پێدان توانیتان بیشکێنن ، بەلاّم کاتێك هەموو چیلکەدارەکانم پێکەوە بۆ کۆکردنەوە نەتان توانی بیشکێنن و تەنانەت زیانێکیشی پێبگەیەنن. ئەمە بەسەر ئێوەشدا جێبەجێ دەبێت، گەر جیاببنەوە و ناکۆکبن بەئاسانی بەسەرتاندا زاڵدەبن و لەناوتان دەبەن، بەلاّم گەر وەکو یەك دەستە پێکەوە کۆوەبوون ئەوا هیچ کەس ناتوانێت زەفەرەتان پێ

بەرێت، بەڵێ ئەمە ئامانجی ئەم کارەی من بوو: هێز لە کێتیدایە، یەك دەستەبوون نەهێشتنی هەلە بۆ دوژمن".

بیرۆکەی دەستەی کارمان لەهەموو شوێنێکدا پێویستە، گەر لەئاژەڵیش بروانی دەبینی شێر و پڵنگ و گورگیش بە دەستەوە پەلامار دەدەن و راودەکەن، ئەم بیرۆکەی دەستەی کارە دەگەڕێتەوە بۆ دێرزەوان، باوداپیرانی سەرەتاییمان راهاتبوون لەسەر ئەنجامدانی کاری هەرەوەزی لەپێناو مانەوەدا. کاتێك دەڕۆیشتن بۆ راو، چاو تیژەکان بۆ پاسەوانی و چاودێری دادەنران، ئەوەشی لە راکردندا خێرابوو هەڵدەستا بە ئەنجامدانی کاری راوکردن. لە جەنگی جیهانی دووەمیشدا ئەو هێزەی بەگیانی دەستەییەوە کاری دەکرد سەرکەوتنی مەزنی تۆماردەکرد. سەرکەوتنی بەردەوامی ژاپۆنیەکان تواناداریانە بۆئەنجامدانی کاری هەروەزی و دەستەیی، گرنگ نییە بەلایانەوە کێ خەڵات دەکرێ. گرنگ ئەوەیە کارەکەیان ئەنجامی هەبێ و پێکەوە سەرکەوتووبن، هەربۆیەشە وەهای لەژاپۆن کردووە ببێت بە یەکێك لە دەوڵەمەندترین دەوڵەتانی جهان.

بەڵێ، دەستەی کار شێوازێکی کارکردنی کارا و بەردارە" چون هەلی هەستکردن بە بەرپرسیارێتی بۆ هەموو تاکێکی دەستەکە دەرەخسێنێت، ئەمەش وەهایان لێدەکات پتر پابەندبن و بەسوربونیشەوە کارەکانیان خاستر ئەنجام بدەن و چاوەڕوانی بەدیهاتنی ئەنجامی مەزن بن، کارکردن بەگیانی دەستەییەوە یارمەتی خەڵکی دەدات بۆ بەدیهاتن و بەردەست خستنی باشترین چێژ و متمانە بەخۆکردن و خۆ بە بەهاردارزانینیش دێنێتە بوون. ئەمەش لای خۆیەوە دەبێتە هۆی باشترکردنی پەیوەندییەکان و و پترکردنی ئەنجامەکان و بەدیهاتنی بەرئەنجامی ناوازە. دەستی کار بە هەموو ئاسانییەکەوە هێزی بنچینەیی هەموو دامەزراوەیەکە.

((دۆزینەوە و داهێنان و دەستکەوتی مەزن پێویستی بە هاریکاری دەستگەلی زۆرە))

ئەلێکساندەر گراهام بیل

گەر دەستەی کار ئەوەندە گرنگی هەبێت، کەواتە بۆچی زۆرینەی دامەزراوەکان بەکاری ناهێنن و کەڵکی لێ نابینن؟ تاوەکو وەڵامی پرسیارەکانم بدۆزمەوە لە سەدان بەڕێوەبەر و کارمەندانم پرسیوە، بەتایبەت ئەوانەی کە بیرۆکەی دەستەی کار بەکارناهێنن، زۆر قسەم لەگەڵدا کردوون، زۆربەشیان بەم شێوەیە وەڵامیان داینەوە:

- ئێمە بڕوا بەوە ناکەین ئەم بیرۆکە کارابێت و کەڵکی بۆئێمە هەبێت.
- بڕواناکەین ئەم بیرۆکەیە لەگەڵ جۆری ئیشەکەی ئێمەدا بگونجێت.
- ئەمە تێچوونی زۆردەبێت و کاتیش زۆر بەفیڕۆ دەدرێت.
- ئەرك و ماندووبونی زۆرە.
- ئەوەندە سەبر و تەحەمولّمان نییە بۆ ئەوەی لەگەڵ کارمەنداندا دانیشین.
- ئەمە پێویستی بەوەیە خۆت مەشقپێکار و مامۆستا و بەدواداچونکاریش بیت،

کێ ئەوەندە کات و سەبری هەیە ئەم کارانە بکات؟ بەڕاستی ئەمە سۆپەرمان و مرۆڤی سەیرەکار(خارق) دەوێت.

سەیر ئەوەیە بەڕێوەبەران هەمیشە کۆبوونەوە لەگەڵ کارمەندانیاندا ئەنجام دەدەن و ئاراستەیان دەکەن و پشتیان پێ دەبەستن بۆ بەدیهاتنی ئەو ئامانجەی دەیانەوێت، کەچی ڕقیشیان لە بیرۆکەی دەستەی کارە، لێرەدا تاکە جیاوزییەکی ئەم بەڕیوەبەرانە و دەستەکاران ئەوەیە کە ئەم بەڕێوەبەرانە هەمیشە داوا لە کارمەندانیان دەکەن وەهابکەن و وەها نەکەن و گەر هەڵەیەکیش ڕوویدات دەیخەنە ئەستۆی ئەوانی تر و خۆیانی لێ بەدووردەخەن. دەست دەکەن بە هەڕەشەوگوڕەشە و هەمیشە گوشار دەخەنە سەر کارمەندانیان و دەیانەوێت بەم ڕێگەیە ئەنجامی خوازراو چنگ بخەن. هۆراس جارێکیان گوتی: " **ئەو هێزەی دانایی جێب دەگرێتەوە بەهۆی زۆر کێشیەوە دادەکەوێت**"، ئەم بەڕێوەبەرانە هیچیان دەست

ناکــەوێت و بــە ترســنۆکانەتر لــە کارمەنــدانیان چــاوەڕوانی هــەڵێکن بــۆ دەســت لەکارکێشانەوە.

لێکۆڵینەوەکان دەڵێن کە زۆرێک لە بەڕێوەبەران لە دەستەی کار دەترسێن لەبەر ئەوەی لەم کاتەدا هەست بە کەمبوونەوەی دەسەڵات و ئاسایشی دەکەن، یاخود ڕەنگە کێشەی تایبەتیان هەبێت کەپەیوەست بێت بە خودەوە، لەڕاستیدا ڕەگەڵ دەستەی کاردا پێچەوانەی ئەو بۆچوونە ڕاستە، ئەوان دەتوانن ئاسایشدارتر و دەستەڵاتدارتریش بن.

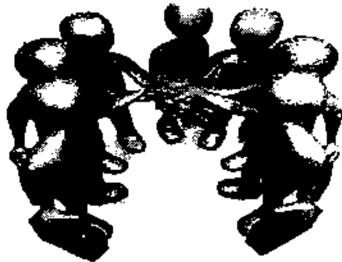
گەورەترین بنەمای بەڕێوەبردن بریتیە لە: **" گەر باوەڕت بەوانی تر هەبوو دەتوانی پەرچوو بئافرێنی، بۆئەوەی باشترینی ئەوانی تریش بەدەست بخەیت، تۆ بەباشتر لەوان بیربکەرەوە و متمانەشیان پێبکە"**، لەبەرئەوەی دەستەی کار هێزێکی ئاوازە دەبەخشێت بۆیە ئامانجی پشت ئەم بەشی کتێبەیە.

٥٨-پێنج بنەما بۆ دروستکردنی دەستە-گروپی کار:

((گەر هەمووان بە سەرکەوتن پێکەوە بەرەو پێشەوە دەڕۆن، ئەوا سەرکەوتنیش خۆی گرنگی بەخۆی دەدات(خۆی دەهێنێتە بوون)))

هنری فۆرد

پێویستە دەستەی کار لەسەربنەمایەکی بەهێز پونیات بنرێت. متمانە و ڕێز دوو کۆڵەکەی سەرەکی و بەهێزی پارێزەری دەستەکەن بۆ ڕووبەڕوو بوونەوەی کەشە ناهەموارەکان. ئەم دوو کۆڵەکەیە بەسودن بۆ پونیات نانی دەستە و لەڕێگەیەوە دەستەکە دەتوانێت بەسەر چیای سەرکەوتندا سەربکەوێت و بگاتە بەرزایی و لوتکەی نوێی دوورتر و بەپیت تر. پێنج بنەمای سەرەکی هەیە کە دەستەی کاری لەسەر پونیات دەنرێت، ئەوانیش:

١-متمانە:

جۆن. ئا. هۆمز ئاماژە بەوەدەکات کە:" **هیچ شتێك لەوە باشتر نییە بۆ دڵ کە خۆت نەرم بکەیتەوە و ئەوانی تریش بۆ بەرزتر ئاراستەبکە**"، دەبێت یارمەتی ئەندامانی دەستەکەت بدەی بۆئەوەی هەست بە متمانەکردن بەخۆیان و تواناکانیان بکەن لەبۆ بەدیهاتنی سەرکەوتن و لە بەرامبەر ئەمەشدا متمانەیان بەرامبەر بە تۆ زیادتر دەبێت، هەروەها متمانەیان بە دامەزراوەکە و ئەندامەکانیشی دەبێت. هەروەها دەستە پێویستی بە کەشێکە متمانەی تێدا زاڵبێت،

هەروەها ئەندامەكانيشى پێويستە بڕوايان بەوەبێت كە كاركردن بە دەستەيى يارمەتييان دەدات بۆ ئاسان گەيشتن بەئامانجى دەستەكە و تايبەتى خۆيشيان، بە تايبەت دەتوانن بە ئامانجە كەم بەديهاتووەكانيشيان بگەن.

٢-گرنگى پێدان:

هەر مرۆڤێك ملوانكەيەكى شاراوەى هەيە كە لەسەر سنگيەتى و لەسەرى نوسراوە:" وەهام لێبكە هەست بەگرنگى بكەم"، هەر ئەندامێكى دەستەكەت دەيەوێت هەست بە گرنگى پێدانى بكەى، لە ڕاستيدا ئەندامانى دەستەكە پێويستە بەباشى هاريكارى يەكتربكەن و گرنگى بەيەكدى بدەن، هەروەك چۆن گرنگيش بە دامەزراوەكەيان بدەن. گرنگى پێدان يەكێكە لەو بنەمايانەى كە دەستەكەى لەسەر دادەمەزرێت نەوەك لەبوارى كاردا بەڵكو لەلايەنى ژيانى كەسێتيشەوە.

هەروەها پێويستە هەر ئەندامێكى دەستەكە چاوڕێى ئەوە نەكات كەس كارەكەى ئەم بكات، بەڵكو دەبێت ئيشى خۆى بەباشى و بەبێ دواكەوتن ئەنجامبدات، دەبێت تۆى بەڕێوەبەريش ئەوەيان بۆدياربخەى كە بە ڕاستى گرنگييان پێ دەدەى. پەندێكى لاتينى هەيە دەڵێت:" **ئەوەى بۆكەسێكى ئەنجام دەدەى لەڕاستيدا بۆخۆتى دەكەيت**"، كاتێك گرنگى بەكەسێك دەدەى ئەوكات هەست بەگرنگى خۆت دەكەيت، هەروەها ئەويش لەبەرامبەردا گرنگيت پێ دەدات، لێرەوە بەختەوەرى ڕەها بەرجەستە دەبێت.

٣-پابەندى:

من باوەڕم وەهايە كە كارى ڕاستەقينە و قورس هۆكارە بۆ سەركەوتن، سەركەوتنيش بە لوتكەت دەگەيەنێت، بەڵام پێويستيشمان بە پابەندى و پێداگيرييە بۆ مانەوە لە

لوتکە" بەبەردەوامی، پێویستە ئەندامانی دەستەکە پابەندی کار و ئامانجەکانی دامەزراوەکەبن، هەروەها پێویستە لەسەریان پابەندی ئامانجە گشتی و تایبەتیەکانیش بن.

٤-هاریکاری:

گەر کۆمەڵێك کەسی ئاسایی پێکەوە هاریکاربوون ئەوا دەتوانن کاری نائاسایی ئەنجام بدەن و ئەنجامی ناچاوەڕوانکراو بەردەست بخەن، بە هاریکاری کەسانی ئاسایی دەتوانن بگەن بە ئاستی ناوازە و سەرکەوتنی بێ سنوور. لێرەوەش پێویستە لەسەر ئەندامانی دەستەکە پێکەوە هاریکاربن لەسەر بنەمای بەرژەوەندی گشتی نەوەك بەرژەوەندی تایبەتی. پەندێکی چینی هەیە دەڵێت: **" گەر بە بۆچوونی هەزار کەس قایلبیت دەبیتە خاوەنی هێزی هەزارکەس، بەلأم گەر لەگەڵ بۆچوونی دەهەزاردا ناجۆربیت یەك دانەشیان تیانابێت کەڵکی بۆت هەبێت".**

٥-بەشداریتی لە بڕواڕاستی(مسداقیەت)دا:

پێویستە هانی هەموو ئەندامانی دەستەکەت بدەیت بۆئەوەی بەڕاستی بڕوایان بەیەکتر هەبێت. دەبێت بەوەیان ڕابێنی کەناتوانن بەتەنها کارەکانیان ئەنجامبدەن بەبێ یارمەتی هاوکاری دەستەکەیان، ڕێك وەکو دەستەیەکی یاریچی تۆپی پێ. دەبینی یاریکارەکان بەخێرایی ڕادەکەن و حۆلات ئەنجام دەدەن و پاسات دەکەن بۆ بردنەوە، کاتێك بردیانەوە هەموویان لەو بردنەوەیەدا بەشدار دەبن و ئەوان دەڵێن: بردمانەوە نەوەك بردمەوە.

٥٩-حەوت بنەما بۆ دروستکردنی دەستەیەکی سەرکەوتوو:

((کە کۆبوونەوە کەسمان لەوی تر باشترنیە))

کینیس بالانشارد

گەر بڕیارتدا بۆ جێگەیەك بڕۆی ئەوا پێویستە بزانی بۆچی بۆ ئەو جێگەیە دەڕۆی، دواتر بزانی بەچی بۆی دەڕۆی؟ پێویستت بە نەخشەڕێگەیەکە کە بت گەیەنێت بەو جێگە یان شوێنە و بەئاسانی بێ کێشە بتوانی لەوێدا خۆت ببینیتەوە. ئەمەش دیسانەوە هاوتایە لەگەڵ کردارەی دروستکردنی دەستەدا. لەسەرەتاوە دەبێت بڕیاربدەی کە دەستە دروست دەکەیت و متمانەت بەوە هەبێت کەئەمە بەراستی خواستی تۆیە ئەوجا دەبێت نەخشە ڕێگەیەك دابڕێژی بەرەو سەرکەوتن. بۆئەمەش پێویستت بە ڕێبەرییەکە، سیستمێك، نەخشەیەك ڕێگەت بۆ روون بکاتەوە و پیشانبدات، بۆئەوەی بتوانی دەستەیەکی بەهێز و پتەو و سەرکەوتوو بونیات بنێی، لێرەشدا دەبێت بزانی کە ئەم ڕێگەیە ئاسان نییە. سینکا لەم بارەیەوە دەڵێت:" **ڕێگەیەکی چەفت و چێڵە ئەو ڕێگەیەی دەتگەیەنێتە بەرزاییەکانی سەرکەوتن"** . بۆیە ڕێگەبدە منیش ئەو نەخشە ڕێگەیەت پیشان بدەم کە یارمەتیت دەکات بۆ بونیات نانی دەستەی کاری سەرکەوتوو، ئەمەش ئەم حەوت بنەمایە دەگرێتەوە و لەخۆ دەگرێت:

١-دروستکردنی دەستە:

بەڵێ بڕیاردان لەسەر دروستکردنی دەستە گرنگە، لەوەش گرنگتر بەشداریپێکردنی کەسانی گونجاو و ژمارەی کەسەکان و بنچینەی دیاریکردنیانە، بۆیە پێویستە سەرکردە بەباشی گرنگی بدات بە پێکهێنانی دەستە، نابێت هەرلەخۆیەوە کەس گەلێك بخاتە نێو

دەستەکەیەوە تەنها لەبەرئەوەی بەدڵی خۆین، بەڵکو پێویستە لەسەر بنەمای شیاوی بێت، هەروەها پێویستە داوا لە ئەندامە دیاریکراوەکان بکات یارمەتی بدەن بۆ هەڵبژاردنی کەسانی گونجاوی تر. جارێکیان بەڕێوەبەرێك پێی گوتم: " توانای سەرکەوتنی من بەندە بە هەڵبژاردنی کارمەندگەلێکی گونجاو بۆ کارکردن ڕەگەڵمدا"، کاتێك لێم پرسی چۆن ئەم کارە ئەنجام دەدەیت، گووتی:" من ئەو کەسانە هەڵدەبژێرم کە ڕەفتاریان جوانە و حەزیان لەپێشکەوتن و گەشە و بەتایبەت ئەو کەسانەش ئارەزووی کاکردنی دەستەیی دەکەن" .

٢-مەشق:

پاش دیاریکردنی ئەندامەکانی دەستەکە،سەرکردە هەڵدەستێت بە مەشقپێکردنی دەستەکە یاخود کەسێکی تر بۆ ئەنجامدانی ئەم کارە ڕادەسپێرێت. لەسەرەتادا هەڵدەستێت بە ئاراستەکردنی کارمەندان بۆ ئەوەی کارمەندان بزانن دەبێت چی بکەن و لەچی بەدووربن، هەروەها بەڕێوەبەرەکە هەڵدەستێت بە ناسینی کارمەندە تازەکان بە ئەندامانی تری کارکەری، ئەوجا بەکار و ئیشی ئەوانی تریشی ئاشنا دەکات. ئینجا هەموو ئامرازە پێویستەکانی کارکردن بە ئەندامە تازەکە دەبەخشێت، هەروەها پێویستە بەڕێوەبەرەکە بەتەواوەتی بەئاگابێت لەوەی ئەم کارمەندە بە توانایە بۆ ئەنجامدانی ئەو کارەی پێی دەسپێرێت. زۆرێك لە دامەزراوەکان ڕێگە بە کارمەندە تازەکان نادەن ئاشنای کڕیار و سەردانکاران بن مەگەر سێ مانگ بەسەر بوون بە کارمەندییاندا تێپەڕ بووبێت. مەشقی باش خاستر هانی کارمەندەکە دەدات بۆ جوان ئەنجامدانی کارەکەی، بەمەش ئەنجامی خوازراو بەردەست دەخات. لێرەدا پەندێکی بەناوبانگ دەهێنمەوە کە دەڵێت:" **ماسیەك بدەرە کەسێك ئەو ڕۆژە تێرت کردووە، فێری ماسی گرتنی بکە هەموو تەمەنی تێرت کردووە**".

٣-پەيوەندى:

ئەوكاتەی باشترين كارمەند بۆ كاركردن هەڵەبژێردرێت و بەباشی مەشقيان پێ دەكرێت و ئامادەی ئەنجامدانی كارەكانيان دەبن، لەم كاتەدا پێويستە لەسەر سەركردە كردارەی پەيوەندی ئەنجام بدات. هەندێك لە بەڕێوەبەران بڕوايان وەهايە كە پێويستە لەسەر كارمەند خۆی كاری خۆی بەپشت بەستن بەخۆی ئەنجام بدات، ئەوجا زۆريان سەير لێدێت كاتێك كارمەندەكە دەست لەكاردەكێشێتەوە! ئەوان نازانن ئەم كارمەندە بۆيە دەستی لەكاركێشاوەتەوە چونكە هيچ هاندەرێكی نەبووە بۆ كاركردن و هيچ كەسێك نەبووە ئاراستەی ڕێگەی ڕاستی بكات، بەكورتی لەبەرئەوەی پەيوەندی بەوانی ترەوە پچڕاوە بۆيە دەستی لەكاركێشاوەتەوە. هەربۆيە پێويستە دەركی پەيوەندی ڕەگەڵ كارمەندانتدا بكەيتەوەو بەتايبەت كارمەندە تازەكان. هەوڵبدە بەردەوام ڕەگەڵيان كۆببيتەوە و كەی پێويستيان پێت هەبوو لەلايان ئامادەبيت. گرنگ نييە چی دەكەيت، گرنگ ئەوەيە بەباشی ئاراستەيان بكەی و پەيوەندييان ڕەگەڵ دروستبكەی، بۆئەمەش پێويستە ئەم خاڵانە ڕەچاو بكەيت:

- وای تێبگەيەنە سەركەوتنی ئەو سەركەوتنی هەموو كارمەندانی تری دامەزراوەكەيشە.
- وەها ڕەتار لەگەڵ هەموو كارمەندێكتدا بكە وەكو ئەوەی باشترين بێت.
- گرنگی پێدانی خۆتيان بۆ دياربخە، بەمرۆڤ لێيان بڕوانە نەوەك كارمەند.
- بەزۆری ناوی خۆيان بەكاربێنە، بزەيان بۆ بكە و پێياندا هەڵبدە و پەسنيان بدە.

٤-بینین-بۆچوون:

پێویستە لەسەر سەرکردە بارمەتی کارمەندانی بدات بۆ ئەوەی ئەوانیش بۆچوون و روانگەی خۆیان دابمەزرێنن و گەشەپێبدەن، هەروەها پێویستە هانی بیرۆکەکانیان بدەی و پەسنیان بکەیت بۆئەوەی بیرۆکەی نوێتر بهێننە ئاراوە.

٥-دیاریکردنی ئامانج:

سەرکردە هەڵدەستێت بە بەشداریپێکردنی ئەندامانی دەستەکەی بۆ دیاریکردنی ئامانجەکانی دەستەکە و نوسینەوەی راپۆرتی ستراتیژی و نەخشەی کار، لەپێناو بەدیهاتنی ئامانجە مەزنەکاندا. کە دەستەکەشت بەشدار دەبن لە داڕشتنەوە و دیاریکردنی ئامانجەکانی دەستەکە ئەوا ئەم کارە پتر هانی دەستەکە دەدات بۆ بەدیهاتنی ئامانجەکان. تۆم بیترز دەڵێت:" **بەهۆی ئەزمون و شارەزاییمەوە هەموو کەس لەهەموو شتدا بەشدار پێدەکەم**" .

٦-ڕێزگرتن:

پێویستە لەسەر سەرکردە و هەموو ئەندامانی دەستەکە ئاهەنگ بگێڕن و خۆشی دەربڕن" لەکاتی سەرکەوتنی هەر کارمەندێکیاندا.

کاتێک بەڕێوەبەری گشتی ئوتێلێک بووم لە مۆنتریال و بڕوانامەی (Certified Food And Beverage Executive) (CFBE) م لە کۆمەڵەی (The Amercan Hotel and Motel Association) وە وەرگرت، وتارێکی پیرۆزباییم لە سەرۆکی کۆمپانیاکەوە پێ گەیشت، بۆیە منیش وێنەیەکی ئەم وتارەم نارد بۆ خاوەنی کۆمپانیای کارتیاکردووم، ئەمەش وەهای لێکردم زۆر هەست بە مەزنی و گرنگی خۆم بکەمەوە، لەناکاو کاتژمێر ٤:٣٠ی پاش نیوەڕۆ بانگێشت کرام بۆ کارێکی لەناکاوی زۆر گرنگ، توشی سەرسوڕمان هاتم لەوەی دەبێت قەومابێت؟! کاتێک ڕۆیشتم

بۆ شوێنی دیاریکراو ببینیم هەموو هاورێکانم کۆبونەتەوە و بەبۆنەی بەدەستهێنانی ئەم بروانامەیەی منەوە ئاهەنگ دەگێرن و دیارییەکیشیان بۆ ئامادە کردووم کەناو و نازناوی تازەی منی لەسەر هەڵکۆڵرابوو، بێگومان ئەمە ئەوەندەیتر هانی دام بۆ باشتر کارکردن و خۆ بەباش زانین و چێژبینین لەکارکردنەکەم.

٧-هەستکردن بە یەك ئامانج:

لەکۆتادا پاش ئەوەی سەرکردە دەستەکەی دامەزراند و ئەندامانی دیاریکرد و فێری کردن چۆن ببن بە ئەندامی یەك تیم و پێکەوە کاربکەن، ئامانجی پشت ئەم کۆکردنەوەیەیان پێ رابگەیەنێت، لەگەڵ ئەو گۆرانکاریانەی بەم هۆیەوە بەسەر خۆیان و دامەزراوەکە و ژیانیشیاندا دێت. هەستکردن بەتاك ئامانجی لەگرنگترین بنەماکانی سەرکەوتنە، نەوەك تەنها لەبواری کاردا بەڵکو لەبواری ژیانی تایبەتیشماندا.

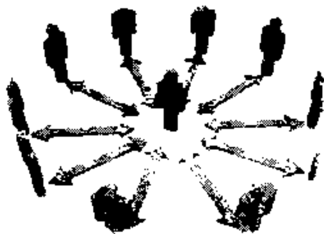
دروستکردنی دەستە کارێکی زۆرباشە، بەلام گەر ئامانجێکی دیاریکراو لەپشتەوە نەبێت ئەوا بە خێرایی ئەم دەستەیە هەڵدەوەشێتەوە و بوونی نامێنێت، بۆیە هەستکردن بەیەك ئامانجی هۆکار بنچینەی سەرکەوتنی دەستەیە. بەرلەوەی دەست بە دروستکردنی دەستەی کارکردنت بکەی، یاخود گەر هەیشتە و دەتەوێت کاراتریی بکەیت، ئەوا بۆ چەند خولەکێك بوەستە و دواتر بگەرێوە بۆ خوێندنەوەی بەشی پێشەوە و دەبینی وەلامی زۆربەی ئەو پرسیارانەی تێدایە کە بە مێشکتدا دێن.

ئەو حەوت بنەمایەی بۆمان خستیتە روو وەکو نەخشەرێگەیەکی بەنرخ وەهان و ئاسانکاری و خێرایی پتریشمان پێ دەبەخشن بۆ دروستکردنی دەستەیەکی کاری کارا. بابلیلیۆس سیرس دەڵێت: **"زۆرن ئەوانەی ئامۆژگاری وەردەگرن، کەمن ئەوانەی سود لەم ئامۆشیارییە وەردەگرن"**، بۆیە وریابە و بەباشی سود لەم ئامۆژگاریانە وەربگرە، دەبینی چۆن رێگەت بەرەو سەرکەوتن بۆ خۆش دەکەن. بێگومانبە لەوەی ئەو حەوت بنەمایەی پێشووتر بەری رەنجی دەیان ساڵ لێکۆڵینەوەو کارکردنە، باشترین رێگەن بۆ بەدیهێنانی دەستەیەکی کاری سەرکەوتوو.

٦٠-کێ پێویستە بهێنیتە نێو دەستەکەتەوە(هەڵبژاردنی کەسانی گونجاو):

((کاتێک دەستەیەک دروست دەکەم هەمیشە بەدووی ئەو کەسانەدا دەگەڕێم کە حەزیان لەبردنەوەیە، گەر ئەمانەم نەدۆزییەوە ئەوا بەدووی کەسگەلێکدا دەگەڕێم کە ڕقیان لە شکست بێتەوە))

هـ.ڕۆس بروت

کێ هەڵدەبژێری بۆئەوەی لەنێو دەستەی کارەکەتدابێت؟ کەس گەلێك هەڵدەبژێری بۆئەوەی ڕێك وەکو تۆبن؟ یاخود کەس گەلێك هەڵدەبژێری هەست بەئاسودەیی دەکەیت بەکارکردن لەگەڵیاندا و ڕێك هاوبڕیار و نزیك بۆچوونتن؟ یاخود کەس گەلێك هەڵدەبژێر پێچەوانە بۆچوون و ڕاتن و ژیانت قورستر دەکەن؟

گونجاو ئەوەیە کەس گەلێك هەڵبژێری لەگەڵ خۆتدا گونجاوبن. بەلام بۆ بێبەختی ئەم کەسانە ناتوانن زۆر یارمەتیت بدەن بۆ بەدیهاتنی ئامانجەکەت" چون تۆ پێویستت بەکەسانی جۆر و بۆچوون جیاوازە" بۆئەوەی لەڕوانگەی جیاوازەوە ئامانجەکان ڕوون بکرێنەوە، کەس گەلێك بۆچوونیان لەیەکتر بچێت، بەلام جیاوازییان زۆرتربێت. ئەمە هەمووی بەشێك دەبێت لەیارییەکە" چون یارمەتیت دەکات بۆ دیتنی دۆخەکان لەڕوانگەی جۆراوجۆرەوە و ڕەنگە بۆچوونی وەهات بۆ بخەنەبەردەست کە زۆر بەسوودبن.

هەندێك نمونەی كەسايەتی كە دەستەكەت پێويستيەتی:

١-جێبەجێ كار: ئەم كەسە گرنگی بە كردار و ئەنجام دەدات، بەخێرايی بڕياردەدات، خاوەنی كەسێتيەكی بەهێزە و حەزی بە سەركێشييە و مرۆيەكی كارا و چالاك و دەستپاكيشە.

2-كۆمپيوتەر ئاسا: ئەم جۆرە كەسە حەزی بە كۆكردنەوەی زانياری زۆرە، حەزی بە لەسەرخۆكاركردن و بڕيارنەدانی بەپەلەيە. زۆر ئارامگر و بفەكارە، حەزی بە تويژينەوەی دۆخە جوداكانە" بۆ دڵنيابوونەوە لەوەی كە بڕياری دراو ڕاستييە. ئەم جۆرە كەسانە ڕاستيت پيشان دەدەن لەسەر بنەمای كەتواری و ڕاستينەيی.

٣-كارگێڕی: ئەم كەسە گرنگی بە كاروباری كارگێڕی دەدات و حەزی لە بەدواداچوونكردنە، حەزی لە ڕاپۆرت و كاری لاپەڕەييە، پابەندی نەخشەڕێگەكانە، حەزی لە زاڵێتيشە بەسەر دۆخەكانداو ئەم كەسە توانای گێڕانەوەی دۆخی ناهەمواری هەيە بۆ دۆخی ئاسايی خۆی.

٤-سەرەنج ڕاكێش: ئەم كەسێتييە زۆر بەسۆز و ميهرەبانە و دەزانێت چۆن هەميشە هانی هەموو ئەندامانی دەستەكەی دەدات بۆئەوەی بەردەوام باشتر و باشتر دياريكەون ، ئەنجام بدەن. كێ لەگەڵيدا كاربكات زۆر هەست بە خۆشەويستی و چێژبينين دەكات ، لای ئەندامانی ديكەی دەستەكە خوازراوە.

٥-خەونبين: ئەم كەسە توانای بينينی دووری هەيە، داهێنان كارە، بيرۆكەكانی زۆرجار بەنرخن، زۆر گرنگی بە وردە شيكاری نادات، بەگشتی تيشك دەخاتەسە داهاتوو.

چەند لەو کەسانەی پێشتر لەنێو دەستەکەی خۆتدا دەبینیت؟ وەك دەبینی جیاوازی بەسودو پێویستە. بەڕاستی سازاندنی ئەم جۆرە کەسایەتیانە پێکەوە کارێکی نائاسانە بەڵام بەچێژیشە، لەهەمووی گرنگتر دەستکەوتنی دەستەیەکی بێ خەوش و مەزن و بەهێزە.

٦١-چۆن وەها لە دەستەکەت دەکەیت بەرهەم هێن بن؟

((گەر کەسێك شیمانەی شتێکی کرد و خەونی پێوەبینی" مرۆڤ گەلێکی تریش دەتوانن بۆی بکەن بەڕاستی))

جۆلس فرن

ڕاوچـییەك هـەبوو نـاوی جـۆن بـوو، کەسـێکی بالآبەرز و چوارشانە و کەڵەگەت بوو، تـا ڕادەیـەکی زۆرباشیش زیربوو، هەموو ڕۆژێك دەچووە ڕاو و بـەر لە خۆرئاوابوون نەدەگەڕایەوە، ڕۆژێکیان هاوڕێیەکی بینـی کـە جـۆن خـەمبار دیـارە بۆیـە هۆکارەکـەی لێپرسی، ئەویش گوتی: " من هەموو تەمەنم لە خۆرهەڵاتنەوە بـۆ خۆرئـاوابوون خـەریکی ڕاوکـردن بـووم، کەچـی هیچـم بـە بـەهیچ نـەبووە"، هاوڕێکەیشـی پێکـەنی و گـوتی:" پێویستت بەکەسانی ترە کەلەگەڵتدا کاربکەن و یارمەتیت بدەن".

جـۆن سوپاسـی هاوڕێکـەی کـرد و دەسـتی دایـە گـەڕان بـەدووی کەسـگەلێکدا بـۆ یارمەتیـدانی، تـوانی دەکەسـی زۆر بـەهێز بدۆزێتـەوە بۆئـەوەی لەگەڵیـدا کاربکـەن. لەبەرئەوەی جۆن لەوان زیرتر و خاوەن ئەزموونتربوو بۆیە دەستی دایە ڕاهێنانیان لەسـەر چۆنێتی و شێوازەکانی ڕاو، لەسەر ئەم کارەی بەردەوام بوو تاوەکو ئامادەی کردن.

بەیانییەك جۆن کـۆی کردنـەوەو ئەمـەی پـێ گـوتن: " هاوڕێیـانم، مـن فێـری چـۆنێتی ڕاوکردنم کردن، کەواتە ئێستا ئێوەیش ئامادەی کـارکردن. بۆیـە ئـەمڕۆ ئێـوە بـەبێ مـن دەڕۆن بۆ ڕاو، تاوەکو دەتوانن هەوڵی خۆتـان بـدەن، هیـوام سـەرکەتنتانە"، پیاوەکـان زۆر بەم قسانە دڵخۆش بوون" چونکە جۆن متمانەی پێیانە و ئێستا ئەمانیش بەبێ جـۆن دەتوانن ڕاوبکەن. پیاوەکان ڕۆیشتن و ماسیەکی زۆریـان هێنایـەوە، ئەمـەش جـۆنی زۆر دڵشادکرد" چون دەستەیەکی هەیە و بەباشی کاری بۆ دەکەن.

بەڵام پاشی شەش مانگ هەستی کرد بەرهەمی کاری دەستەکەی کەمی کردووە، خاوەنی هەمان هەست و حەزی پێشووترنین، لەبەرئەوەی نەیزانی چی بکات، بۆیە چۆن رۆیشتەوە بۆلای هاورێکەی جارانی داوای یارمەتی و راوێژی لێکرد، هاورێکەیشی بەجۆنی گوت:" کارێکی باشە بتوانی دەستەیەك دروست بکەیت، بەڵام گەر نەتوانی بەردەوامییان پێبدەی ئەوا تۆ ئازاری خۆتت داوە، بۆیە پێویستت بەوەیە هەمیشە پیاوانت بخەیتە بەر گرەوەکێشەی نوێوە".

جۆن دەستەکەی کۆکردەوە و پێی راگەیاندن: " ئەمڕۆ دەڕۆین بۆ راو بەڵام لەجێگەیەکی تر، ئامانجمان راوکردنی ٣٠٠ ماسی گەورەیە" ، بێگومان دەستەکە رۆیشتن بۆ تاقیکردنەوەی ئەم سەرکێشییە نوێیە و پڕ جۆش و خرۆش بوون و توانییان لەگەڵ خۆیاندا ٣٠٠ ماسی گەورە بهێننەوە، بەم بۆنەیەوە ئاهەنگێکی گەورەیان سازدا. لەوڕۆژەوە، بەم شێوەیە جۆن فێری ئەوەبوو کە بۆ برەودان بەکارەکان پێویستی بە تاقیکردنەوەی سەرکێشی نوێ و ئەنجامدانی کارگەلێکە پێشتر ئەنجامی نەدابێت.

بیرۆکەی پشت ئەم چیرۆکە ئەوەیە کە دەتوانی بەئاسانی دەستەیەکی مەزن دروستبکەی، بەڵام گەر نەزانی چۆن دەیکەیت بە دەستەیەکی بەرهەم هێن ئەوا هیچ چنگ ناخەیت و لەبەرامبەردا خشتەی موچەپێدانەکەشت زۆر دەبێت. تۆ پێویستت بەوەیە هەمیشە دەستەکەت سەرقاڵ بکەیت بەجۆرێك چێژ لە کارەکانیان ببینن، هەروەها فێری ئەوەشیان بکەی چۆن دەبنە کەسێکی بەرهەم هێن. لێرەدا پێنج بیرۆکەت دەخەمە بەردەست بۆئەوەی دەستەی کارەکەت بەرهەم هێنبن:

١-کارکردن بکەرە شتێکی بەچێژ:

زۆر گرنگ و پێویستە هەستکردن بەچێژوەرگرتن لە کارکردن لای ئەندامانی دەستەکەت دروست بکەیت" بۆئەوەی بتوانی بەم کارەت لەناوچەی مەرگ یان ناوچە چوارگۆشەییەکان رزگاری بکەیت. پرۆژەیەکی تایبەتیان پێ

بسپێرە و داوایان لێبکە بە کەمتر لەکاتی هەمیشە ئەنجامدراو ئەنجامی بدەن، لەگەڵ دەستەبەری باشترین ئەنجامدان و خاسترین بەرهەم.

٢-گرەوە ئاستەنگ(تەحەدی)یان بخەرە پێش چاو:

گرەوەئاستەنگ هەرچییەك بێت دەبێت، بۆنمونە گەر ویستت بڕی فرۆشت بە ١٠٪ زیادتر بکەیت ئەوا کۆبونەوەیەك ئەنجام بدە، لەپێش چاوی ئەندامانی دەستەکەت ئامانجەکان روونبکەرەوە و وەهایان لێبکە بیر لەرێگە گەلێك بکەنەوە کە تواناداربێت بۆ بەیدهاتنی ئامانجی تۆ و چۆنێتی جێبەجێ کردنی پێشنیارەکانیش بخەرە بەر باس. ئەوجا کاتێك بۆ بەدهێنانی دیاری بکە و داوایان لێبکە دەستبەکاربن و لەبارەی سەرکێشییەوە بۆیان بدوێ و رایان بێنە لەسەر سەرکێشی قبوڵکردن بەمەرجی بوونی نەخشەی سەرکەوتنی پێشوەخت، لەگەڵ هاندانیان بۆ ئەنجامدانی کاری نوێ و فراوانترکردنی بوارەکانیان لەچاو باری ئاسایی پێشوتریاندا.

٣-بیرۆکەی هەفتە:

لەکۆبونەوەی داهاتوودا دەتوانیت بە بیرۆکەی هەفتە دەست پێبکەیت. بۆنمونە: کۆبونەوەیەك لەرۆژی دووشەممەدا ببەستە، داوا لەهەموو ئەندامانی دەستەکەت بکە دوو بیرۆکەی نوێت بۆ بێنن بەمەبەستی کەمکردنەوەی رێژەی سکاڵای کڕیاران و زاڵبوون بەسەر دۆخەکەدا، رەگەڵ باشترکردنی دۆخی کڕیار و سەردانکاران و پترکردنی بەرهەم، یان هەرشتێکی تر یارمەتیت بکات بۆ باشترکردنی کارایی دەستەکە و ئەنجامدانی کاری کێبڕکێکاری دامەزراوەکەت. یەك هەفتەیان پێ ببەخشە بۆئەوەی بیرۆکە نوێیەکەت بۆ بێنن، هەروەها دەتوانی یەك بەدوای یەك تاقی شێوازی بیرکردنەوەی هەموو ئەندامان بکەیتەوە. ئەوجا هەستە بە دابەشکردنی بەرپرسیارێتی بۆ ئەوەی ئەم بیرۆکە نوێیانە بخەیتە بواری جێبەجێکردنەوە. بیرۆکەی هەفتە چەندین سودی هەیە:

- پارمەتی ئەندامانی دەستەکەی دەدات بۆئەوەی داهێنەرترین.
- پارمەتیت دەکات بۆ بەردەست خستنی بیرۆکەی نوێ لەبۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانت لەکەمترین کاتدا.
- هەموان لەناوچەی ئاسودەبوون و پوکانەوە و تەمبەڵی ڕزگاردەکات. دۆن بیۆت دەڵێت:" **کەسی مەزن ئەو کەسەیە ئارەز و مێشکی ئەوانی تر بەکاردەهێنێت" بۆ ئەنجامدانی کارەکانی خۆی**".

٤–کێشەی هەفتە:

ئەوجا دەتوانی کۆبونەوەیەکی تر ببەستیت و ناوی بنێی کێشەی هەفتە، بەوەی پرسیاری ئەو کێشانەیان لێبکە کە ڕووبەڕووی دەبنەوە، یاخود کێشەکیان بۆ بخەرەڕوو کە پێویستی بە هاوکاری هەموویانە بۆ گەیشتن بە چارەسەری گونجاو، ئەجا هەلێکیان بدەرێ بۆ ئەوەی لە کۆبونەوەی داهاتوودا کێشەکانت بۆ بخەنەڕوو، یاخود بەرەو چارەکردنی هەنگاوبنێت–بەپێی پلانی دیاریکراوی گونجاو–، بیرۆکەی کێشەی هەفتە پارمەتیت دەدات بۆ:

- وەها لە دەستەکەت بکەیت پارمەتیت بدەن بۆ بدۆزینەوەی کێشەکان و چارەکردنیشی.
- باشتر ئاگاداری ئەو کێشانە دەبیتەوە کە ڕۆژانە دوچاری دەستەکەت دەبێتەوە.
- وەها لە کارمەندانت دەکەیت بیربکەنەوە و لەهەناوەوە هەست بەبەرپرسیارێتی و پابەندی بەرامبەر دامەزراوە و دەستەکەیان بکەن.

٥–سەردانییەکانی هەفتە:

دەتوانی دەستەکەت هەموو هەفتەیەك بەریتە گەشت، ئەم گەشتەش بۆ کۆمپانیا کێبڕکێ کارەکان یاخود بۆ بازاڕ و شوێنە هاندەر و چاوکارەوەکان دەبێت، بەتایبەت ئەو

شـوێن و ناوەندانـەی کـە بەسـەرکەوتن بـەناوبانگن، ئەمـەش بۆفێربـوونی ئەوەیـە کـە ئـەمانیش وەکـو ئـەوان بتـوانن سـەرکەوتن چـنگ بخـەن، بـەم شێوەیەش ئەندامـەکانی دەستەی کارەکەت چاوکراوەتر و بەسـودتر دەبـن. هـەروەها دەتـوانی ئەنـدام گـەلێك لـە دەستەکەت بهەنێریتە سەردانی کەسانی کێبڕکێ کارت و دواتر پاش گەڕانەوە راپۆرتێکت پێشکەش بکەن لەبارەی چەشنی کۆبونەوە و چۆنێتی پێشوازی و ئەنجامدانی کارەکان و ئـەمانیش هـەموو ئـەو زانیاریانـەی بەدەسـتیان هێنـاوە بـە هـەموو ئەنـدامانی دیکـەی دەسـتەکەتی بگەیـەنن، ئەمـەش یارمـەتی خـۆت و دەسـتەکەت دەدات بـۆ ئاشـنابوون بەهـەموو گۆڕانکاریـەکانی بـازاڕ و تـۆیش دەتـوانی باشـتر بخەیتـەبازاڕەوە و لەپێشـتر پێشکەش بکەیت.

پێنج بیرۆکەکـەی پێشـووتر هانـت دەدەن بۆئـەوەی وەهـا لـە ئەنـدامانی دەسـتەکەت بکـەیت ژیرتـر و بفکـارتر و داهێنـەر و هانـدراوتر کاربکـەن. هـەروەها پێویسـتە هـانی ئەندامانی دەستەکەت بدەی بـۆ کۆبونـەوە لـەدەرەوەی رەوتـی کارکردنـدا، بەمەبەسـتی خواردنەوەی قاوە یان نانی ئێواریّ، بەتایبەت بە هەفتانە و مانگانـە و پـاش تـەواوکردنی کاتی کارکردن. هەروەها بۆ رۆیشتن بـۆ ئـەو جێگەیـە دەتـوانی سـود لـە ڕای ئەنـدامانی دەستەکەت وەربگریت.

من بۆخۆم کاتێك بەڕێوەبەر بووم راهاتبووم لەسـەر ئەنجامـدانی کۆبوونەوەیـەکی نـان خواردنی مانگانە بەم شێوەیە: یەکێك لە ئەندامانی دەستەکە هەڵدەستێت بـە میوانـداری کردنی هەمووانی تر لـە مـاڵی خـۆی بێـت یـان هـەر جێگەیـەکی دیکـە، هەرکەسـێك بێـت پێویسـتە دوو قـاپ خـواردن لەگـەڵ خۆیـدا بهێنێـت، قاپێـك شـیرینی و قـاپێکیش هـەر خواردنێکی تر، هەموومان پێکەوە کۆدەبووینەوە و کاتێکی زۆر خۆشمان بەسەر دەبـرد. بۆیە دڵنیابە لەوەی ئەم ڕێگەیە بۆتـۆ زۆر یارمـەتی دەرە" بـۆ نزیکـکردنـەوەی ئەنـدامانی دەستەکەت لەیەکتر و ئافراندنی ڕێز و خۆشەویستی لەنێوانیاندا.

٦٢-چۆن لەگەڵ ئەوانەدا ڕەفتاردەکەیت حەزیان لە گۆشەگیرییە؟

((هەموو مرۆڤێکی مەزن پارمەتی لەهەموو کەسێکەوە وەردەگرێت" چونکە ئامانجیان پوخت داهێنانێکی باشترە لە هەبووەکان و باشتریشە لە بەردەست بووەکانی هەر مرۆڤێکی تر))

راسکین

کەسی گۆشەگیر حەزی بەکار تەنهاییە و گەر بە دەستەیی کاربکات هەست بە نارەحەتی دەکات. گرنگ نییە کە تۆ خۆت ئەم کەسەت هێنابێتە نێو دەستەی کارەکەتەوە یان پێشتریش هەر هەبووە، گرنگ ئەوەیە بزانی چۆن ڕەفتاری ڕەگەڵدا دەکەیت، بۆئەمەش کۆمەڵێك بیرۆکەی پێویست و گرنگت پێش دەست دەخەم:

١-چاوپێکەوتنی ئەنجام بدە:

بەتەنهایی چاوپێکەوتنی لەگەڵدا ئەنجامبدە و هەوڵی دۆزینەوەی کێشەکەی بدە.

٢-ڕەفتار و مەرامی لەیەکتر جودابکەرەوە:

ڕەنگە ڕەفتاری هەڵە یان نەخوازراوبێت، لەکاتێکدا نێت و مەرامی پاکە. گریمانەیەك هەیە دەڵێت:" **لەپشتی هەر ڕەفتارێکەوە مەرامێکی ساغ هەیە**"، بۆیە هەوڵی دۆزینەوەی مەرامەکانی بدە و بەجوانی تیشکی بخەرەسەر.

٣-دیاریكردنی ئامانج:

ئامانجێكی بۆ پێش دەست بخە و هانی بەدیهێنانی بدە" بۆئەوەی لەم ڕێگەیەوە ڕەفتارەكانی بگۆڕێت، بۆئەمەش كاتێكی ئەنجامدانی بۆ دیاریبكە.

٤-لەكاتی كردارەی گۆڕاندا دەستی یارمەتی بۆ درێژبكە:

فێری بكە، ڕای بێنە و یارمەتی بدە" بۆباشتركردنی بەهرە و تواناییەكانی، گەر لەجۆری شەرمۆكان بوو، ڕای بێنە بۆ بەدەست هێنانی متمانەی ئەوانی تر.

٥-هەڵسەنگاندن:

كاتێك ئەوكاتەی دیاریتان كردووە بەكۆتا هاتووە جارێكی تر چاوپێكەوتنی ڕەگەڵ ئەنجامبدە و هەڵسەنگاندنێكی تەواوی ئەوەی ئەنجامی داوە بۆ بەردەست بخە.

٦-دووورخستنەوە:

گەر سەرنەكەوتیت لە گۆڕاندنی، پاش ئەوەی بەڕاستی هەوڵی خۆتت لەگەڵ دابوو، زانیت هیچ سودێكی نییە و ناگۆڕێت، باشتر وەهایە بۆ هێشتنەوەی دەستەكەت بەساغی و بێ كێشەیی ئەندامێكی بكەیت بە قوربانی و دەری بكەیت، واتە ئەم كەسە دووربخەیتەوە.

٦٣-چۆن لەگەڵ کێشەکانی نێو ئەندامانی دەستەکەتدا ڕەفتار دەکەیت؟

((کاتێك کێشە و ئاستەنگت توش دەبێت، لەبیرت بێت خاوەنی ئاوەزێکی مەزنیت))

هۆراس

هەرچەندە هەوڵبدەی و تێبکۆشیت بۆ پێکهێنانی دەستەیەکی باش، ئەوا هەر توشی جۆرێك لە ململانێ و کێشەی ناوخۆیی دەبیتەوە.

لەم کاتەدا پێویستە قسەلەڕوو و هاریکاربیت، بەلاَم هەوڵ مەدە خۆت لەم کێشانەوە تێوەبگلێنی و خۆیشت لەئاستیدا گێل مەکە و بەداناییەوە دادوەری نێوان کارمەندە ناکۆکەکانت بکە و لایەنگیری هیچ کامێکیان مەکە، تەنها کۆتری ئاشتیبە و هیچی تر. ولیەم شکسپیر دەڵێت:" **ئافرێنەرانی ئاشتی لەسەر زەوی پیرۆزن"** ، بەلاَم وریابە و دەبێت لەکاتی پێویستدا بریار توندبیت. بۆ ڕەفتارکردن ڕەگەڵ ئەم جۆرە ناکۆکی و ململانێیانەدا پێویستە بەژیریی تەواوەوە ڕەفتاری بکەیت بۆ دۆزینەوە چارەسەری پێویست و دوورخستنەوەی دەستەکەت لە کێشەی گەورە.

١- هانی کارمەندانت بدە بۆ دۆزینەوەی چارەسەری کێشەکانیان-خۆیان کێشەکانی خۆیان چارەبکەن-، بۆئێمەش دەبێت بوێری تەواویان هەبێت بۆ دانیشتن و گفتوگۆکردن بە دەنگێکی نزم و گونجاو بۆ دۆزینەوەی چارە.

٢- گەر ئەمە سودی نەبوو پێویستە هانا بۆ کەسی سێیەم بەرن، کەسێك هەردوولایان متمانەیان پێی هەبێت.

٣- گەر ئەمەیش سودی نەبوو هانیان بدە كەسێكی تـر بكـەن بەناوبـژیوان و گـوێی لێبگرن و پێڕەوی فەرمایشتەكانی بكەن.

گەر ئەو هەنگاوانە دادی نەدای پێویستە ئەم هەنگاوانـەی لای خـوارێ جێبـەجێ بكەیت:

خۆت بجۆرە نێو كێشەكەوە و بانگی هەردووكیان بكە بۆ نوسینگەكەت، ئەوجا:

أ- باسی ئامانجی كاركردنی دەستەییان بۆبكە.

ب- داوایان لێبكە بەچڕی تیشك بخەنەسـەر ئەنجامـەكان، نـەوەك سـەر ڕەفتـار یـان ئەوەی لەڕابردوودا گوتراوە.

ت- داوا لەهەر لایەكیان بكە باسی تایبەتمەندییە باشەكانی كەسەكەی تر بكات.

پ- پرسیاری باشترین ڕێگەچارەیان لێبكە بۆ كۆتایی هێنان بە دۆخەكە.

ج- پرسیاری ئەوەشیان لێبكە تۆ دەتوانیت چییان بۆ بكەیت؟

ح- داوایان لێبكە نەخشەیەك دانـێن بـۆ دووركەوتنـەوە لـە دووبـارە بوونـەوەی ئـەم كێشەیە.

خ- ئەوەی گتویانە پوختی بكەرەوە و ستایشی هەردوولا بكە بـەوەی ئەنـدامی یـەك دەستەی كارن، ئەوجا هەڕەشـەی ئەوەشـیان لێبكـە گـەر كۆتـایی بـەم كێشـەیە نـەهێنن ئەوا...

د- بەدواداچوونیان بۆ بكە: لەم كاتەدا نابێت بەزوویی بڕیاربـدەیت، لایـەنگیری هـیچ لایەكیش مەكە، هەروەها خۆیشت هەوڵی دۆزینەوەی چارەسەری كێشـەكەیان بـۆ مـەدە، پێویستە خۆیان چارەی كێشەكانیان بكـەن. بـەم جـۆرە دەتـوانی یارمـەتییان بـدەی بـۆ ئاشـنابوون بـە چـۆنێتی ڕەفتـاركردن لـەم دۆخانـە لـەداهاتوودا. بـە بەدواداچـوونكردن و هەوڵدان بۆ چارەكردنی كێشـەكان زۆربـاش یارمـەتی دەسـتەی كارمەنـدانت دەدەیـت بـۆ باشتر كاركردن و خۆبەدورگرتن لە بارگاویكارە ئازاربەخشەكان.

((باڵندە بۆ ئەوەی بفڕێت پێویستی بە دوو باڵە))

جیسی جاکسۆن

جارێکیان لەدوو تاتبڕ پرسیارکرا چی دەکەن" یەکەم گوتی:" من تات دەبڕم و دەیکەم بەبەرد"، دووەمیش گووتی:" من لەنێو دەستەیەکدا کاردەکەم، کە بەهەموومانەوە ئەم باڵەخانەیە دروست دەکەیت" دووکەس لەیەك جێگەدا یەك کار دەکەن ، بەڵام دووشێوازی دەربڕینی جیاوازیان هەیە. وەك دەبینی دەستەی کار بەسود و بەکەڵکە، بۆیە گەر دەستەی کارت نییە، هەرئێستا بەڕاستی بیر لەدروستکردنی بکەرەوە، بەڵام گەر هەیشتە ئەوا کاربۆ کاراکردنی بکە، یارمەتی دەستەی کارکەرانت بدە بۆ باشتربوون.

هەوڵبدە خۆت بەدووربگریت لە توانجی نەرێنی لەبارەی دەستەی کارکەرانتەوە. بۆ بێبەختی مرۆڤی قسەتاڵ و دەمشڕ زۆرن لەدەوروپشتت و بەهەموو تواناکانەوە کاربۆ کەمکردنەوەی توانایی و بەنەرێنی کردنت دەکەن، کۆنفۆشیۆس لەم بارەیەدا ئامازەدەکات ودەڵێت:" **ئەوانەی ڕێگەی جیاواز دەگرن ناتوانن ئامۆژگاری یەکتربکەن"**، کەسانی نەرێنی خاوەنی ڕێگەی تایبەتی خۆیانن، بۆیە گوێیان بۆ شل مەکە. دەستەی کارەکەت بکەرە بەشێك لە ژیانت. لەم بوارەدا قسەکەی هیۆودت لەبیربێت کەدەڵێت:**" دووسەر باشترە لەیەك سەر"((دوو ئاوەز لە یەك ئاوەز باشترە))**، شکسپیریش دەڵێت:**" یەك بۆگشت و گشت بۆ یەك"**. هەوڵبدە ببیت بەە یاریکارێك لەنێو دەستەکەتدا" چونکە هیچ کەسێك ناتوانێت بەتەنها هەمووشت بکات و لەیەك کاتدا لەدووجێگەبێت. دەستەی کارت بکەرە شێوازی تایبەتیت لەژیاندا، ئەوجا دەبینی دەکەویتەسەر ڕێگە و بەرەو سەرکەوتن هەنگاودەنێی.

کلیل دەیەم

پێ سپاردن

ڕێگەیەک بەرەو ئازادی

((هەرکەسێک دووشت بەدەستی بگرێت ئەوا یەکێك لەدەستی دەخزێ و دەردێت))

سەرچاوە نەزانراو

٦٤-شت بەکەس دەسپێری؟

((لەیەکدا ساتدا هەناسەوەربگری و هەناسەش بدەی کارێکی ئاسان نییە))

ڤیوتیۆس

چی ؟ بسپێرم؟ تۆ شێت بویتە؟ دەتەوێت لەکارەکەی دەست بکێشمەوە لەکارەکەی خۆم خۆم بۆ کەسێکی تر ؟ دەتەوێت دەستەلأتدارێتیم نەهێڵی یان توشی سەرزەنشتکردنی سەرکردەکانم ببمەوە؟ وابزانم داوام لێدەکەی دەست لەکاربکێشمەوە؟

ئەم دەستەواژانە بەلای تۆوە ئاشنان؟ بۆچوونی تۆ لەبارەی پێسپاردنەوە چۆنە؟ ئیش بەکەس دەسپێری؟ هەندێك لە بەڕێوەبەران، بەتایبەت تازەکانیان، لە وشەی پێسپاردن هەڵدێن، وەك ئەوەی توشی هەستیاری بووبن لەبەرامبەریدا. بەلأم ئایا دەزانی ئەمانیش بۆچونێکی باشیان بەرامبەر ئەم کردارەیە هەیە، گەر تێبینی بکەی دەبینی کارمەندێك بەرلەوەی ببێتە بەڕێوەبەر زۆر چالاك و لێهاتوو بووە، کام کار قورس بووە ئەم چێژی لە ئەنجامدانی بینیوە، هەمیشە ڕێزی بۆدەهاتەوە و هەموان سوپاسیان دەکرد لەبەرامبەر ئەنجامدانی کارەکاندا. ئێستایش وا بوەتە بەڕێوەبەر و دەیەوێت هەرکارێك پێویست بێت ئەنجامی بدات بۆ دەستکەوتنی ڕێز و سوپاسنامە و دیاری و خەلأتکردن. گەر زاڵبێت بەسەر کارەکەیدا مانای وەهایە خۆی هەموو کارەکان ئەنجام دەدات. ئایا پاش ئەم هەمووە ئێمە دەتوانین داوای لێبکەین کار بەکەسانی تر بسپێرێت و بەبریکاریان دابنێت؟ ئەم کەسە لەم کاتەدا ڕاستەوخۆ وەها هەست دەکات تۆ داوای ئەوەی لێدەکەیت دەست لەکارەکەی بەربدات یاخود وەها هەست دەکات کە تۆ بەباشی نازانیت و لەم کاتەدا هەڵوێستێکی بەرگریکارانەی دەبێت لەبەرامبەر بیرۆکەی بریکاردانان

یان پێ سپاردن. لێرەوە پێویستی بە تێگەیشتن لەم کردارەیە دیاردەکەوێت، ئە پێویستی بەگۆڕینی بۆچوونەکانێتی لەبەرامبەر ئەم کردارەیە.

دەبێت تێی بگەیەنیت کەئەم ناتوانێت لەهەموو ساتێکدا لەگشت جێگەیەك بوونی هەبێت و کارەکان ئەنجامبدات. دەبێت بەوەش ئاشنابێت کە چۆن بار قورسی سەرشانی خۆی بە پێسپاردنی کەسانی تر سوکتر دەکاتەوە. ئەم پێویستی بەوەیە لەمە تێبگات بۆئەوەی بەردەوامبێت لەسەرکەوتن بەسەر پلەکانەی کارگێڕیدا، یان ئەوەیە بڕوای بەپێسپاردن دەبێت یاخود هەرگیز پێ ناکەوێت. لەهەندێك دامەزراوە و کۆمپانیادا هیچ بەڕێوەبەرێك پلەبەرزناکەنەوە مەگ کەسێکی لەجێگەی خۆی دانابێت و کارەکانی خۆی پێ سپاردبێت، تەنانەت هەند دامەزراوەی تر ئەو بەڕێوەبەرەی کار بە بریکاردانان یاخود پێسپاردن ناکات دەر دەکەن! گومانی تێدانییە کە بەڕێوەبەر زۆر بەتوانایە و بەباشترین شێوە ئەتوان کارەکان ئەنجامبدات، بەڵام ئەمە بۆ هەموو سات و کات و دۆخێك وەهانابێت زۆرجاریش دەرەقەتی ئەنجامی هەموو کارانە نابێت کە لەسەری کۆدەبنەوە، تاوە چەناکەی کێشە و ئیشی بۆ کۆدەبێتەوە، لە راپۆرت و کۆبونەوە و وەڵامدانەوەی نامە نوسراوەکان و...هتد. گەر بەڕێوەبەر بریکار یان پێسپێردراوێکی نەبێت ئەوا خۆی ب قەتیس بوویی دەبینێتەوە لەنێو دۆخ گەلێکی زۆر و نەخوازراوی توانا شکێندا. پا ماوەیەکی کەم ئەم بەڕێوەبەرە دەست دەکات بەگازندەکردن و لەپێشکەوتن دەوەستێ و ئەنجامی باشتری نابێت، هەربۆیە بزانە کە پێسپاردن یان بریکاردانان لە کورت مەودا ماوەی دووریشدا سودی زۆری بۆت هەیە.

٦٥-ئەو شەش هۆکارەی وەها لە بەڕێوەبەران دەکەن ڕقیان لە پێ سپاردن(بریکاردانان) بێتەوە:

((ئەنجامدانی دووشت لەیەك ساتدا مانای نەکردنی هیچ کامیانە))

بابلیلیۆس سیرس

باشە بۆچی بەڕێوەبەران ڕقیان لە پێسپاردنە؟ ئەم هۆکارانە لە کەسێکەوە بۆئەوی تر دەگۆڕێت، هەندێك لەم هۆکارانە قوڵن و پەیوەست بە بەها و باوەڕەکانی خودی کەسەکەوە، ئەمەش یەکێکە لەو هۆکارانەی چارەکردنی قورس و نائاسانە، بەڵام مانای وەهانییە کە چارە ناکرێت. تاوەکو مرۆیەك بتوانێت بۆچونی بەرامبەر پێسپاردن بگۆڕێت کاتی زۆری دەوێت و ماندووبوون و سەور یان ئارامگری زۆریشی گەرەکە.

بۆنمونە گەر کەسێك لە ژینگەیەکدا گۆشکرابێت کە متمانەکردن تێیدا قەدەغە بووبێت و هەمیشە ئەم دەستەواژانە بەرگوێی دەکەوتن: باوەڕ بە کەس مەکە، کەسەکانی دەوروپشتت خراپن، مرۆڤەکان هەمیشە دەیانەوێت بت خەنە چاڵەوە، متمانە بەسەگەکەت بکە و متمانە بە مرۆڤ مەکە!! ئەم جۆرە کەسانە کە گەورەبوون و بوون بە خاوەن بڕیار ئەوکاتیش هەر ناتوانێت متمانە بەکەس بکات.

ئەم جۆرە کەسە ڕەنگە کارمەندێکی زۆرباش بێت، پێویست نەبووە یەکێکی تر بەبریکاری خۆی دابنێ و شتەکانی پێ بسپێرێت، بۆیە هیچ کەسێك باوەڕی وەها نەبووە کەبۆ ئەندامێتی نەگونجێت" چون هیچ کات بۆچونەکانی خۆی بۆ هاوڕێکانی نەدرکاندووە و لە گوماندابووە. ئەم کارمەندە توشی گرفتی زۆر دەبێت کە بووبە ئەندامی دەستەی کارکەران و بەتایبەتیش ڕاهاتن لەسەر پێسپاردن بەلایەوە زۆر گرانە، ڕەنگە هەمیشە لەدۆخی بەرگریدابێت و زیانی زۆر لەخۆی ودامەزراوەکەیشی بدات" گەر بووبە بەڕێوەبەر.

بەڵام کە ڕوویدا و ناچارکرا پێسپاردن بەکاربێنێت ئەوا خۆی بەم دەستەواژانە چەکدا دەکات:" من بەڕێوەبەرم، ئەمە کاری خۆمە"، گەر هاوکارەکانی یارمەتی نەدەن ب گۆڕینی بۆچوونە مەنگەکانی ئەوا بەردەوام دەبێت لەسەر زیان گەیاندن بە دامەزراوەکە خۆیشی" بەهۆی پێڕەوکردنی شێوازی ئۆتۆکراتی لە سەرزەنەشتکردنی ئەوانی تر گومانبرن لەهەموو شت و کەسێك. ناهەستکردن بە ئارامی وەهای لێدەکات بەخراپ ل کارمەندانی بڕوانێت و لەسەر هەڵەی بچووك سزای گەورەیان بدات و تەنانە لەئیشەکەیش دەریان دەکات و هەمیشە سکاڵادەکات و ناقایلە، هەمیشە دەڵێت:" لە ڕۆژگارەدا ناتوانی متمانە بەهیچ کەسێك بکەیت"، لەم کاتەدا پێویستە کارگێڕ دامەزراوەکە داوای خۆچاککردنی لێبکات و ڕێنموێنی بکات بۆ گەیشتن بە دۆخی ئارامی متمانەکردن بەوانی تر، ئەگینا لەسەر دروستکردنی کێشە بەردەوام دەبێت.

چەندین هۆکاری تر هەن کە ڕەفتارکردن لەگەڵیاندا ئاسانترە و بە سوکتر چارەدەبن بەسەریاندا زاڵدەبن بەپێچەوانەی هۆکارەکەی پێشووترەوە. لێرەشدا شەش هۆکارت ب بەردەست دەخەم کە وەها لەبەڕێوەبەران دەکات لە پێسپاردن هەڵبێن:

١–لەدەستدانی زاڵێتی:

بەڕێوەبەرەکە وەها ڕاهاتوو خۆی هەمووشتێك ئەنجامبدات و بەسەر هەموو لق بارەکاندا زاڵبێت و ئەنجامەکان خۆی دیاریبکات، بۆیە دەترسێت ئەم دەستەلا لەدەستبدات گەر کەسێکی تر لەجێگەی خۆی وەکو بریکار دابنێت یان کارەکانی خۆ پێ بسپێرێت.

٢–کات بەفیڕۆدان:

ئەو بەڕێوەبەرەی خۆی کارەکانی ئەنجام دەدات بێ متمانەکردن بە کارمەندانی، بۆ کار سپاردن بەوانی تر بەکات بەفیڕۆ دان دەزانێت" چونن پێویستی بە فێرکردن

ڕاهێنانەو هەروەها ناچاری قایل بوونە بەهەڵە سەرەتاییەکانی، بۆیە پێی باشترە خۆی کارەکانی ئەنجامبدات و ئەم کات و ڕەنجەی بەفیڕۆ نەدات، بەڵام گەر ناچارکرا بریکارێک بۆخۆی دانێت ئەوا گازەندەی ئەوانی تر دەکات بەوەی کاتی دەکوژن.

٣–لەدەستدانی توانای هەڵسوڕاندن و بەرژەوەندی:

کاتێک بەڕێوەبەرەکە لەئەنجامدانی هەندێك کار دەست هەڵدەگرێت وەها هەست دەکات ئیتر توانای هەڵسوڕاندنی کارمەندەکانی نەماوە و ناتوانێت بەرژەوەندییەکان بپارێزێت و بەمەش ڕەنگە کارەکەی لەدەست بچێت.

٤–لەدەستچوونی دیاری و بەخشش:

بەڕێوەبەر وەها هەست هەست دەکات بە دانانی بریکار یان پێسپێردکارێك ئەوا هەرچی دیاری و خەڵاتە کەپێشتر پێی دراوە لێرە بەدواوە پێی نادرێت، هەروەها چێژیش لە ئیشەکەی لەدەست دەدات، بۆیە بە پێسپاردن قایل نابێت.

٥–ترسان لە سەرزەنەشت کردن:

بەڕێوەبەرەکە دەترسێت کەسێك بکاتە بریکاری و شتەکانی پێ بسپێرێت کەچی نەتوانێت بەباشی ئەنجامی بدات، بۆیە سەرزەنەشت دەکرێت، بەم هۆیەوە ڕەنگە باجی ئەم هەڵەبدات و لەئیشەکەی دەربکرێت.

٦–تاوانبارنەکردنی کارمەندان:

بەڕێوەبەرەکە نایەوێت لۆمەی ئەوانی تربکات بۆیە خۆی کارەکانی خۆی ئەنجام دەدات.

ئایا خۆت لەهیچ کام لەو دۆخانەی پێشووتر دەبینیتەوە؟ لەگەڵ هیچ کامێك لە بەڕێوەبەرەکانی پێشووتر **باسکراودا** کاردەکەیت؟ یاخود خۆت وەهایت؟ گەر بە بەڵێ وەڵامت دایەوە، ئەوا **هەرئێستا** دەست بەگۆڕان بکە" چون سودی دانانی بریکار زۆر زۆر دەبێت و قازانج و کاتیشت پتر باشتر دەبێت و ماندووبونیشت کەمتر دەبێت.

٦٦-دە سوودی پیٚ سپاردن-بریکاردانان(تفویج):

((بهێڵە باوەکو هەر مرۆڤێك ئەو هونەرە ئەنجامبدات کە دەیزانێت))

ئەرستۆڤانس

ئیستا بهێڵە باوەکو سودەکانی بریکاردانان یاخود پیسپاردنت بۆ بخەمەڕوو، لەگەڵ ڕوونکردنەوەی چۆنێتی باشترکردنی دۆخی کات و داراییت و هەموو لایەنەکانی تری ژیانت. لێرەشدا دەسودی زێرینی پێسپاردنت بۆ دەخەمە بەردەست:

١-هەڵسوڕاندنی کات:

کاتێك هەندێك کارت دەخەیتە ئەستۆی ئەوانی تر، بەم کارەت کاتێکی باشت بۆ دەگەڕێتەوە لەبۆ ئەنجامدانی کاری زۆر گرنگ.

٢-زیادبوونی بەرهەم:

گەر ویستت کاتت زیادبیٚ و کاری ناگرنگ ئەنجام نەدەی و بەهرەت نوێتر بیٚ و کاری باشتر بۆ زیادکردنی ئەنجامت ئەنجامبدەی ئەوا پێسپاردن بەکاربێنە.

3-دروستکردنی دەستەیەك کۆڵەکەکانی متمانەبێت:

کاتێك هەندێك لەکارەکانت بە ئەندامانی دەستەکەت دەسپێری ئەوا تۆ متمانەیان پێ دەبەخشین و ئەوانیش هەستی پێدەکەن و بەهۆیەوە تواناییان بۆ زیادبونی ئەنجامدانەکان باشتر دیاردەکەوێت.

4-گەشەپێدانی بەهرەکانی دەستەکەت:

کە کار بە ئەندامانی دەستەکەت دەسپێریت ئەوکات یارمەتییان دەدەیت بۆ فێربوونی بەهرە و کاری نوێتر و زیاوبوونی زانیاریەکانیان. پێسپاردن یارمەتییان دەدات بۆ گەشەپێدان بە خودیان و دەرپەڕین لەناوچەی حەسانەوە و تەوەزەلی و بەدەست هێنانی ئامانجی کاربۆکراو.

٥-زیادبوونی قایلمەندی کارمەندانت، کەمبونەوەی ڕێژەی دەستلەکارکێشانەوە:

کاتێك ئەندامانی دەستەکەت فێری بەهرە و زانیاری نوێ دەبن لەڕێگەی پێسپاردنەوە ئەوا ئەمە هانیان دەدات بۆ دۆزینەوەی کاری ڕاستەقینەی خۆیان، دروستکردنی ژیانیان، هەروەها پتر لەیەکتریان نێزیك دەکاتەوە" بۆئەوەی یەکێتییەکی مەزن و پتەو پێکبێنن. ئەمەش لای خۆیەوە وەهایان لێدەکات هەست بە قایلمەندی و خۆشویستنی کاربکەن و بۆماوەیەکی زۆریش لەنێو دەستەی کارکردندا بمێننەوە و دەست لەکارکردن نەکێشنەوە.

٦-زیادبوونی هاندان:

کاتێك ئەندامانی دەستەکە هەست بە متمانەداری تۆ بەخۆیان دەکەن- واهەست دەکەن تۆ متمانەت پێیانە- و هەلی فراوانی فێربوونی بەهرەی نوێ لەپێشیانە، هەروەها کایەی بەرەو پێشەوە چونیان بۆ ڕەخساوە، ئەمە لای خۆیەوە هانیان دەدات بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی هاندانیان و زیاوکردنی بەرهەمیان.

7-بەدیهێنانی زاڵێتی زیادتر:

بەکارهێنانی پێسپاردن بەگونجاوی و سود وەرگرتنی بەردەوام لە بەدواداچوون یارمەتی زۆربوونی دەسەلاتت دەدەن لەسەر شێوازی بەرهەم و ئەنجامەکان. تۆ بە پێسپاردن هەلێك بەخۆت دەدەیت کەلە دوورەوە لە دۆخەکان بنواڕی و ئەوجا بڕیارەکانیشت باشتر و گشتگیرتر و تەنانەت دیاریکراوتریش دەبێت و بەئاسانیش دەتوانی بەسەر دۆخەکەدا زاڵبیت.

٨-هەڵسەنگاندنی باشترین کەسی دەستەی کارەکەت:

کاتێك هەندێك کار بە دەستەی کارکەرانت دەسپێریت ئەوکات هەلی ئەوەت بۆ ڕێك دەکەوێت لێیان بڕوانی کاتێك کاری نوێ ئەنجام دەدەن، بەمەش دەتوانی لەئاستی تواناییان بۆ ڕووبەڕوو بوونەوەی دۆخە نوێیەکان تێبگەیت، بەم کارەش دەتوانی خاڵە بەهێز و لاوازەکانی ئەنجامدانیان دیارییکەی.

٩-کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێ :

پێسپاردن ناچارت ناکات لە هەموو جێگەیەك بوونت هەبێت و خۆت هەمووکارێك ئەنجام بدەی" چونکە تۆ ئەنجامدانی هەندێك لەم کارانەت بە ئەندامانی دەستەکەت سپاردووە، ئەمەش بێگومان هەلی ئەوەت بۆ دەڕەخسێنێت ئەوکارە ئەنجام بدەی کە پێت گونجاوە و حەزت لێیەتی و چێژی لێ دەبینی، ئەمەش لای خۆیەوە هەستکردنت بە دڵەڕاوکێ کەمتر دەکاتەوە.

١٠-پێشکەوتن:

کاتێك پێسپاردن ئەنجام دەدەیت دەتوانی خۆت کاری گرنگتر ئەنجامبدەی، ئەمەیش لای خۆیەوە دەرکەکانت بەکراوەیی بۆ دخاتەسەرپشت بۆ پێشکەوتن و سەرکەوتن بەسەر پلەکانەی گەیشتن بەناوەندی خوازراوی پێشیاوت. تۆ ئێستا دەتوانی خۆت بڕیار لەسەر مەزنی و قازانجە گەورەکانی پێسپاردن بدەی.

٦٧-ئەوکارانە چین دەتوانی بەوانی تری بسپێری؟

((ئەوانەی حەزیان لەگۆرانی وتنە هەمیشە گۆرانی خۆیان دەدۆزنەوە))

پەندێکی سویدیی

جۆری ئەو کارانە چین کە دەتوانم بەوانی تری بسپێرم؟ کامیان لەپێشترە بۆ پێسپاردن؟ چۆن دەتوانم متمانە بەوانی تربکەم کە ئەو کارەی پێیان دەسپێرم وەکو ئەوەی دەمەوێت و مەبەستمە بۆم ئەنجام دەدەن؟ ئایا پێت وانییە خەڵکانی تر واهەستبکەن من دەیانقۆزمەوە بۆ بەرژەوەندی خۆم؟

لەزۆربەی کۆرەکانمدا ئەم جەشنە پرسیارانەم رووبەروو دەبێتەوە. بەرێوەبەران دەیانەوێت کرداری پێسپاردن قازانج بکەن، بەڵام نازان لەکوێوە و چۆن دەست پێبکەن! هەمیشە بەدووی بیانودان بۆ ئەنجام نەدانی پێسپاردن.

هەمیشە بەپێی ئامازەکانی پرۆگرام سازیی زمانەوانیانەی دەمار لەبارەی هێزی خودییەوە وەڵامی پرسیارەکان دەدەمەوە، لەچوارچێوەی ئەنجامدا، لێیان دەپرسم:" گەر پێسپاردن ئەنجام بدەی چی ئەنجامێکت جنگ دەکەوێت؟ ئایا پلانێکت بۆ ئەمە هەیە؟ سامانەکانت چین؟ چۆن دەتوانی ئەم سامانانەت بەباشترین شێوە بەکاربێنی؟ " ئەم جۆرە پرسیارانە یارمەتییان دەدات بۆ جربیرکردنەوە لە ئەنجامەکانی پشت بەکارهێنانی پێسپاردن نەوەك تیشك خستنەسەر هەوڵدان بۆ خۆدزینەوە لەبەکارهێنانی پێسپاردن.

کاتێك پلەی بەڕێوەبەری گشتی ئوتێلێکی پێنج ئەستێرەیی مۆنتریاڵم بەدەست هێناو دەستم دایە دروستکردنی کەناڵەکانی پەیوەندی، بەستنی کۆبوونەوە، تەواوکردنی راپۆرتی پێویست بۆ بەڕێوەبردنی ئوتێلەکە، دەبوو نەخشەدانێم، سیستم چاکبکەم، کۆبوونەوە ئەنجام بدەن و بەدووی ئەنجامەکاندابم، لیستی کۆبونەوەکانم بەم شێوەیە بوو:

١- **ڕۆژانە**: لە کاتژمێر ٩ تاوەکو ٥:١٥ خولەك بۆ تاوتوێکردنی ئەنجامی کارەکانی ڕۆژی پێشووتر و دانانی پلانی کاری ئەمڕۆ.

٢- **هەموو دووشەمانێك**: لە ٣ بۆ ٤ ی پاش نیوەڕۆ، کۆبونەوەی لیژنەی جێبەجێکاری بۆ تاوتوێکردنی بڕیارە گرنگەکان و نەخشەبۆ دانانی.

٣- **هەموو سێ شەممەیەك**: لە ٣ بۆ ٤ ی پاش نیوەڕۆ کۆبونەوە لەگەڵ بەشی ژوورەکان، بۆ تاوتوێکردنی ئەوەی کاریگەری دەبێت لەسەر ئەم بەشە.

٤- **هەموو چوار شەمانێك**: لە ٣ بۆ ٤ ی پاش نیوەڕۆ کۆبونەوە لەگەڵ بەشی خۆراك و تاوتوێکردنی کار و کۆسپەکان.

٥- **هەموو پێنج شەمانێك**: لە ٣ بۆ ٤ ی پاش نیوەڕۆ کۆبونەوە لەگەڵ سەرۆکی بەشەکان بۆ تاوتوێکردنی هەموو کێشەکان و چۆنێتی باشترکردنی ئاستی خزمەت و بەرزکردنەوەی ئاستی بەکارخستنی ژوورەکان.

٦- **هەموو هەینییەك**: لە ١٠ بۆ ١١ ی بەیانی کۆبوونەوە لەگەڵ بەشی دارایی،بۆ متمانەدان (تەسدیقکردن)ی ئەنجامی هەژمارکاریەکان .

٧- **هەموو هەینییەك**: لە کاتژمێر ٣ بۆ ٤:٣٠ خولەك کۆبوونەوە لەگەڵ بەشی بازاڕاری و فرۆش.

ئەمانە و سەرباری کۆبوونەوە تایبەتی و جێبەجێکاریەکان کە ڕاهاتبووم بەردەوام لەگەڵ سەرۆکەکەمدا ئەنجامم دەدان، بۆ ماوەی سێ مانگ بەردەوام بووم لە بەستنی ئەم

کۆبونەوانە، لەم ماوەیەدا هەستام بە مەشق پێکردنی چەند کەسێك کە بەگونجاوم زانین بۆ یارمەتیدانم، بۆیە پاشی سێ مانگ شێوازی کۆبونەوەکانم بەم شێوەیەی لێهات:

١- کۆبونەوە رۆژانەییەکان بووبە رۆژێك تا رۆژێك.

٢- کۆبونەوەی جێبەجێکاری بەشێوەی کۆبوونەوە لەکاتی نانخواردن ئەنجام دەدرا.

٣- کاری کۆبوونەوە ەنجامدان بەبەشی ژورەکانم سپارد بە سەرۆك بەشەکە.

٤- کۆبونەوەی بەشی خۆراکم بە سەرۆکی بەشەکە سپارد.

٥- کۆبوونەوەی سەرۆك بەشەکانم بەکەسانی تر سپارد، بۆیە ناچار نەدەبووم خۆم ئەنجامیان بدەم.

٦- سەرۆکایەتی کۆبونەوەی بەشی فرۆش و بازاڕکاری بەکەسی گونجاو درا.

لەنێو ئەم کۆبونەوانەدا کەی زانیبام ئامادەبونم پێویستە ئامادە دەبووم و دواتر بەکەسێکی ترم دەسپارد، بەم کارەم توانیم نزیکەی دەکاتژمێر لە هەفتەیەکدا بۆم بگەڕێتەوە و لەجێگەیدا کاری گرنگتر ئەنجام بدەم، زۆرجار تەنها وەکو بینەر دەچوومە کۆبونەوەکانەوە. هەروەها سەرجەم کارە لاپەڕەییەکانم بەکەسێکی گونجاو سپارد تەنها ئەو کارانە نەبێت کەدەبوو هەرخۆم ئەنجامیان بدەم، بەڵێ من بۆخۆم بەم شێوەیە کارەکانم بەکەسانی تر دەسپارد، تۆیش دەتوانی هەمان کاری من ئەنجامبدەی، بۆئەمەش پێویستە:

- لیستی هەموو کاری رۆژانەت ئامادە بکەیت.
- کارە رۆتینیەکانی وەکو یاگاری نوسین و کاری لاپەڕەییت بەکەسانی تر بسپێرە.
- ئەوکارانەی کاتی زۆرت لێدەبەن بەکەسانی تری بسپێرە، بەتایبەت کۆبونەوەکان.
- وەلامدانەوەی داوەتنامەکان بەکەسانی تر بسپێرە.

تەنها پێویستت بەوەیە خۆت ئەو شتانە ئەنجام بدەی کە دەزانی هەر دەبێت خۆت ئەنجامیان بدەیت. بەکورتی: ئەو کارانەی دەتوانی بەکەسانی تری بسپێری وەکو بریارێکە و خۆت دروستی دەکەیت، بەلآم بەر لەوەی پێسپاردن ئەنجام بدەی پێویستت بەوەیە بزانی بۆچی ئەنجامی دەدەی و چۆن ئەوکاتەش دەقۆزیتەوە کەلە پێسپاردنەوە بۆت دەگەڕێتەوە؟ ئەوجا دەبێت لەسەرخۆ دەستبکەیت بەکرداری پێسپاردن. ئەوجا هەر لە دەسپێکەوە دەست بە بەدواداچوونکردن بکە، ئەوجا نەختە نەختە خۆتیان لێ بەدووربخە و متمانە بەکەسی پێسپراو ببەخشە، بۆئەوەی ئەویش متمانە بەخۆی پەیدابکات و کاری پێویست ئەنجامبدات. لەم بوارەدا گوتەیەکی ڕۆنالد ریگنم لەبیرە کە گوتی:" **کەسانی گونجاو دابمەزرێنە، رایان بێنە، پێیان بسپێرە، ئیتر دەست مەخەرە کاریانەوە**".

٦٨-پێسپاردن چۆن ئەنجام دەدەیت؟

((دەتوانی كارێك بەكەسێك بسپێریت، بەلآم ناتوانیت بەرپرسیارێتی ئەو كارەی سپاردووتە لەئەستۆ نەگریت))

فرانك.ف.هوپ

ئێستایش باوەكو دەست بەوەبكەین كە چۆن پێسپاردن ئەنجام دەدەیت؟ بەلآم بەر لە ئەنجامدانی ئەمە پێویستمان بە تێگەیشتنی ڕاستییەكی گرنگە، ئەویش ئەوەیە كە: پێسپاردن تیابووی سەركێشییە، هەربۆیە پێویستە هەر لەسەرەتاوە خۆت ڕابێنی لەسەر ئەوەی تاوەكو چی ڕادەیەك تەحەمولی شكست و لەئەستۆگرتنی هەڵەكان دەكەیت؟ ئەوجا سەر لەنوێ خۆت ڕابێنە و ئەمەش یازدە كلیلە بۆ چۆنێتی ئەنجامدانی پێسپاردن:

١) لیستی هەموو كارمەندانت بنوسەرەوە، ئەوانەی حەزیان لەكار پێسپاردنە، خاڵی لاواز و بەهێزیشیان بنوسەرەوە:

بۆنمونە

ناو	خاڵی بەهێز	خاڵی لاواز
چێنەر	پەیوەندیكارێكی چاكە	ڕقی لەكاری لاپەڕەییە
چەتۆ	خێرایە	زۆرجار شتەكان
چۆمان	وردەكارە	فێرنابێت
چیاڤان	حەزی بە گرەوە	خۆدووركرە، هێمنە
	ناستەنگە	ڕقی لە قسەكردنە بە
		دوور بێژ

٢) لیستی ئەو کارانە بنوسەرەوە کەدەتەوێت بەوانی تری بسپێریت.

٣) کاتێکی دیاریکراو بۆ ئەنجامدانی کارەکە دیاریبکە.

٤) هەوڵبدە هەرکەسێك بەپێی بەهرە و لێهاتوویی کاری پێ بسپێریت.

٥) چاوپێکەوتن لەگەڵ هەمو کارمەندە پێشوەکانت ئەنجامبدە و پرسیاری چۆنێتی چارەکردنی ئەم دۆخەیان لێبکە،لە کاردانەوەیدا دەتوانی تێبینی ئەوەبکەیت کەحەزی لە دووبارە کارکردنە، هەروەها خاڵە حەزپێکراوەکانی کارکردنی دەزانی.

٦) دۆخەکەی بۆ روون بکەرەوە، پێشبینیەکانی خۆتی تێبگەیەنە و دڵنیابە لەوەی لە دۆخەکەت گەیشتووە.

٧) لە کردارەی دیاریکردنی ئامانجدا بەشداری پێبکە.

٨) رێگەی پێبدە کاتی جێبەجێ کردنی کارەکەی دەست نیشان بکات ((وریابە لەو کەسانەی بروایان وەهایە دەتوانن بەئاسانی و خێرایی کارەکە ئەنجامبدەن)).

٩) نەخشەکە بنوسەرەوە و لەبەرگیراوەیەکی بدەرێ و لای خۆیشت لەبەرگیراوەیەکی بهێڵەرەوە بۆ بەدواداچوون.

١٠) سیستمێك بۆ چۆنێتی پەیوەندی کردن و پێشکەشکردنی راپۆرتەکان دیاریبکە، هەفتانە سێ جار دەبێت لەگەڵیدا دانیشیتەوە، ئەوجا نەختە نەختە ئەم کۆبونەوانەش کەم بکەرەوە.

١١) بەدواداچوون، ئەم وشەیە تیابووی کلیلی سەرکەوتنە، لەبیرت نەچێت نابێت کار بەوانی تر بسپێری و تەواو دەستیان لێ هەڵبگریت، دەبێت بەجوانی بەدواداچونیان بۆ بکەی، بۆئەوەی دۆخەکان لەدەستی خۆت دەرنەچن.

گرنگ

١- زيادە ڕەوی مەكە لە پێسپاردن.. ئەگينا دەستەڵاتت لەدەست دەدەيت.

٢- پشتيوانی بڕياری كەسانی كار پێسپێردراوت بكە، بە بڕيار و هەڵەكانيشيان قايل بە،لەبيرت نەچێت كە خۆتيش هەڵەت كردووە. كۆنفۆشيۆس دەڵێت:" **بهێڵە كەسەكەی تر كاری خۆی بكات بەبێ دەست تێوەردانی تر**" .

٣- نەخشەی جێگرەوەت هەبێت بۆ نەخشەكەی تر و لەكاتی شكست هێنانيدا بەكاری بێنە.

٤- هەر ئەركێكت بەكێ سپارد ڕۆڵەكەی لێ مەستێنەرەوە ئەگينا ئەو كەسە هەست بە خۆ بەكەم زانين دەكات و متمانەی بەخۆی و دەستەكەيشی نامێنێت.

ئێستا تۆ بە تەواوەتی لەسودەكانی پێسپاردن گەيشتووی و دەزانی چۆن كات و پارە و كەم ئەركی و وزەی زۆرت بۆ دەگێڕێتەوە و يارمەتی خۆت و دامەزراوەكەشت دەدات بۆ پتر گەشەكردن و گەيشتن بە لوتكەی نوێ. هەر ئەمڕۆ دەست پێبكە و بهێڵە كە پێسپاردن ببێتە بەشێك لەشێوازی سەركردايەتی كردنت، گەر ڕوويدا و بەخێرايی نەگەيشتيت بە ئەنجامی خوزراو ئەوا خۆت بێ ئومێد مەكە و بەكەم سەيری خۆت مەكە، ئارام و سەورت هەبێت و لەبيرت بێت ئەوكاتەی كارێكت ئەنجامدا تۆيش هەڵەت كردووە و دواتر هەستاويتەوە. هەرگيز دەست لە پێسپاردن هەڵمەگرە، بەڵكو برەوی پێبدە. تۆماس ئەديسۆن جارێكيان دەڵێت:" **زۆربەی كەسانی شكست خواردوو ئەوانەن نەيان زانيوە چەندە لەسەركەوتنەوە نێزيكن كاتێك خۆيان بەدەستەوە داوە**" . پێسپاردنی هەندێك كار بە دەستەی كاركەرانت يارمەتييان دەكات بۆ هەستكردن بەگرنگی خۆيان و بەكارخستنی تەواوی وزە و تواناكانيان بۆ گەشەپێدانی خود و دامەزراوەكە و بەدەست هێنانی سەركەوتن. لە كتێبی چينی بۆ سەركردايەتيدا هاتووە:" **مەيمونێك بخەرە قەفەسەوە دەبينی وەكو بەرازی لێدێت! ئەوەك لەبەرئەوەی ناژيرێت يان خێرا بەڵكو لەبەرئەوەی شوێن و ڕووبەری گونجاوی دەست ناكەوێت بۆ ديارخستنی تواناكانی**".

کلیلی یازدەهەم

کۆبونەوەکان..

دەبم.. یان نابم

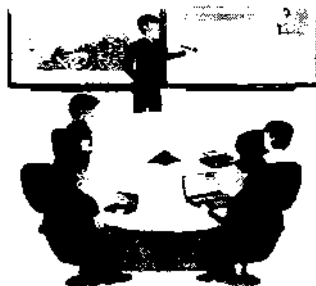
((کۆبوونەکان دەگونجێت ببنە نەهامەتییەك و پارەی زۆر لە دامەزراوەکەت بەفیڕۆ بدەن، یاخود دەبنە ناز و فەڕیی و ئامرازێك بۆ بەدیهاتنی سەرکەوتنی خوازراو))

د.ئیبراهیم فەقی

٦٩-ئایا ئەم کۆبونەوەیە زۆر گرنگە؟

((گەر کارەکە بە بێگومانی دەستی پێکرد، ئەوا بەگومان کۆتایی دێت، بەلآم گەر قایل بوو کە بە گومان دەست پێبکات ئەوا بێگومان بە بێگومانی کۆتایی دێت))

فرانسیس بیکۆن

هەرگیز ڕوویداوە لە کۆبوونەوەیەکدا پتر لەیەك کاتژمێر خۆت ڕاگرتبێت و دواتر گوتبێتت:" باشە من لێرەدا چی دەکەم؟"، یاخود لە کۆبونەوەیەکدا ئامادە ببووی و وەهات هەست کردبێت کۆتایی نایات و لەخۆت پرسی بێت:" باشە بۆچی ئەم کۆبونەوەیەم ڕێك خست؟". لەبیرتە هەرگیز کۆبونەوەیەکت ڕێکخستبێت بەبێ ئامانجێکی دیاریکراو و لەوێدا گوێت لە سکالآ و گازەندی سەرۆکت بێت لە کارمەندانی ژێردەستت، بەوەی ناقابلە بە ڕەفتار و شێوازی کارکردنیان. گەر وەلآمەکەت بۆیەکێك لەو پرسیارانەی پێشوو بەڵێ یە ئەوا بزانە کە کات و پارەی زۆرت بەفیرۆ داوە.

ڕەنگ نەزانیت تەنها لە ئەمەریکای باکوردا ڕۆژانە نزیکەی ٢٠ ملیۆن کۆبونەوە ئەنجام دەدرێت. لە لێکۆڵینەوەیەکی دامەزراوەی سری ئێم (3M) کە لە ساڵی ١٩٨٨ دا ئەنجامی داوە دیارکەوتووە کە بەڕێوەبەرانی جێبەجێ کاریی نزیکەی ٢٣ کاتژمێر لە هەفتەیەکدا بەبەستنی کۆبونەوەوە بەسەردەبەن، تەنها ٥٢٪ ی ئەم هەموو کۆبونەوانەیش کارا و بەسودن، لەکاتێکدا ٢٢٪ ی ئەم کۆبونەوانە دەترێت بە پەیوەندییەکی دووربێژی یاخود بەنامەیەك ئەنجامبدرێت و پێویستی بە کۆبونەوە نییە.

لە گۆڤاری سەركەوتن(Success)توێژینەوەیەك بڵاوكراوەتەوە كە تێیدا هاتووە: لە توێژینەوەیەكی نوێدا كە لەسەر ٢٠٠٠ بەڕێوەبەری جێبەجێكاریدا ئەنجام دراوە. دیاركەوتووە كە زۆربەی ئەم بەڕێوەبەرانە زۆرینەی كاتەكانیان بە كۆبونەوەوە بەسەر دەبەن بەڕێژەی ٧٩٪، ئەم كاتە لەخۆگرتەی كاتەكانی خۆئامادەكردن بۆ كۆبونەوە ناگرێتەوە، هەروەها جێبەجێكاران وەهای دەبینن كە سێیەكی ئەم كۆبونەوانە بێبەرهەمە و كات و پارەی زۆری تێدا بەفیڕۆ دەدرێت كەدەگاتە ٣٧ ملیار دۆلار لەهەموو كیشوەرەكەدا.

توێژینەویەكی دیكە هەیە دەڵێت: پیاوی كاری ئاسایی نزیكەی ١٢ كاتژمێر هەفتانە بە كۆبونەوەوە بەسەردەبات، هەروەها ٢٢ كاتژمێریش بە كارگێڕی ناوەندیی، بەڵام بەكارگێڕی بالآوە نزیكەی ٤ ڕۆژ بەسەردەبات، هەروەها توێژینەوەكە دەڵێت: نزیكەی ٥٣٪ی ئەم كۆبونەوانە بێبەرهەمن و تەنها ٤٧٪ ی ئەم كۆبونەوانە بەكەڵكن، ئەم بەڕێوەبەرانە دەیانەوێت پێمان بڵێن: هەر كاتژمێرێك كەلە كۆبونەوەدا بەسەری دەبەین نزیكەی ٣٠ خولەكی بەفیڕۆ دەڕوات.

بۆجاری داهاتوو كە بڕیاردەدەی بە بەستنی كۆبونەوە پێویستە ڕوو لەم پرسیارانە بكەیت:

- ئایا بەڕاستی ئەم كۆبونەوەیە گرنگە؟
- ئامانج لەبەستنی ئەم كۆبونەوەیە چییە؟
- ئایادەتوانم كۆبونەوەكە ئەنجام نەدەم و لەبریدا پەیوەندییەكی تەلەفۆنی یاخود بەنامەیەك كێشەكە چارەبكەم؟
- ئایا لەڕێگەی كۆبونەوەی تاكەكەسییەوە دەتوانم ئامانجەكانم بپێكم؟

گەر بینیت کۆبونەوەکە ١٠٠٪ گرنگ و پێویستە ئەنجامی بدەی ئەوا دەبێت ئەم پرسیارانە ئاستەی خۆت بکەیت:

- کێ دەبێت بانگێشتی کۆبونەوەکە بکەم؟
- ئایا بەڕاستی پێویستم بەم هەموو کۆبونەوانەیە؟
- ئایا دەبێت لەم کۆبونەوەیەدا ئامادەبم؟

گەر وەڵامەکەت نەخێر بوو پێویستت بە پێسپاردنە، بەڵام گەر وەڵامەکەت بەڵێیە ئەوا ئەم پرسیارانە ئاراستەی خۆت بکە:

- ئایا دەبێت لەم کۆبونەوانەدا ئامادەبم و تاوەکو کۆتایی دێت نەڕۆم؟
- ئەم کۆبونەوانە چەندە کاتی دەوێت؟

لەکۆتادا لەخۆت بپرسە: ئەو کۆبونەوەیە چەندە کات و پارەی دەوێت و بەرهەمی چییە؟ دەتوانی چەند خولەکێك بەخۆت بدەیت بۆ شیکردنەوەی تێچوونی راستەقینەی کۆبونەوەکە، بیشزانە کە شیکردنەوەی وەڵامەکان و تێچوونی کۆبونەوەکان بڕێکی باشی پارە بۆ دامەزراوەکەت دەگێڕێتەوە. خۆت لە بەستنی کۆبونەوە دوورمەگرە، بەڵکو بەپێچەوانەوە دەبێت کۆبونەوە ئەنجامبدەی، بەڵام بەرهەم داربێت و ئامادەبوانیش لەکاتی کۆبونەوەکەدا بۆلای خۆت کێش بکەیت و مەهێڵە کۆبونەوەکە لەدژی خۆت بشکێتەوە.

٧٠-حەوت هۆکاری پشت بەستنی کۆبونەوەکان:

((گرنگ نییە خەڵکی چی لەبارەی بەستنی کۆبوەنەوەکانەوە دەڵێن یاخود بروایان چۆنە، گرنگ ئەوەیە کۆبونەوە هەر هەیە و هەمیشەییە))

کلید و.براسلۆن

کۆبوونەوە بووەتە شتێکی گرنگ و پێویست بۆ سەرکەوتنی دامەزراوەکان، هەروەها چەندین کاتیش هەیە کەدەتوانرێت کۆبونەوە نەبەسترێت و لەبریدا نامەیەك بهەنێردرێت یاخود بەتەلەفۆن کێشەکە چارەسەر بکەیت یان کەسێك بهەنێری یاخود بانگی کەسێك بکرێت، بەڵام زۆرجار نامە هۆکارە بۆ زیان گەیاندن بەخۆت و دامەزراوەکەت، وەرە باوەکو پێکەوە بەجوانی بیربکەینەوە: ئایا بروات وەهایە کە نامە کارابێت؟ بەڵێ بێگومان بەسود دەبێت گەر بۆخۆشی بێت و بتەوێت زانیاری زێدەبار بەکەسێك بگەیەنیت بەتایبەت لەڕێگەی خۆراکپێدانی پەرچەکراوە(فیدباك)وە، بەڵام بهێڵە باوەکو پرسیارێکت لێبکەم: بۆ نوسینی ئەو نامە پرسیارییە چەندە کاتت دەوێت؟ ئەی کارڕەوانکارت چەندە کات بەفیڕۆ دەدات بۆ نوسین و بڵاوکردنەوەی ئەم نامانە؟ هەروەها لەو خولەکەوەی نامەکەت هەنارد چیتر تۆ ناتوانی هەڵی بسوڕێنی و چی هەڵەیەکت تێیدا کردبێت تازە لەدەست دەرچووە و گەر هەڵەتێگەیشتن رووبدات ئەوا توشی خەمۆکی و کات بەفیڕۆدان و ونێتی و تەنانەت بیرۆکراتیەتیشت دەکات، ئەمەش لای خۆیەوە هۆکارە بۆ نەهێشتنی ماندان لای کارمەندانت. لەڕاستیدا توێژینەوەکان بەوە ڕاگەیشتوون کە نامە هیچ

سودێکی نییە و بێکەڵکە بۆ پەیوەندی کارگێڕی. لەڕاستیدا مەبەست لێرەدا ئەوە نییە کە هەموو جۆرە نامەیەك بێ کەڵکە بەڵکو لە ڕوانگەی کارگێڕی و بەڕێوەبردنەوە سودێکی ئەوتۆی نابێت و زۆرجار هەڵە تێگەیشتن ڕوودەدات.

کۆبونەوەکانیش بۆ زۆر مەبەست دەبەستێرێت: هەندێك بەڕێوەبەر نازانن لەکۆتایی ڕۆژی کار(دەوام)دا چیبکەن! هەندێکی تریش بۆخۆ بەسەرقاڵ پیشان دان کۆبونەوە ئەنجام دەدەن، یاخود بۆخۆ بە گەورەپیشاندان، یاخود هەر بۆخۆشییە و کردویانە بەخوو کە دەبێت هەفتەی جارێك یان دووجار کۆبونەوە ئەنجام بدرێت، لێرەشدا گرنگترین هۆکارەکانی پشت بەستنی کۆبنەوەکانت بۆ دەخەمەڕوو:

١-نەخشەڕێژی:

نەخشەڕێژی (پلانداانان) یەکێك لە هۆکارە گرنگەکانی پشت بەستنی کۆبونەوەکانە، نەخشەڕێژییە هەمووجۆرەکان دەگرێتەوە، جا بازاڕکاری بێت یاخود فرۆشتن، یان فراوانکردن یان سەرلەنوێ دەستپێکردن و ..هتد، گرنگ ئەوەیە ئامانجی بەڕێوەبەرەکە لە بەستنی ئەم کۆبونەوەیە خۆراکپێدانی پەرچکراوەی ئەرێیی دەبێت لەگەڵ خستنەڕووی بیرۆکەی نوێ بۆ داڕشتنەوەی نەخشەی باشتر.

٢-بڕیاردروستکردن:

بەڕێوەبەرەکە ئەندامانی بانگێشتی کۆبنەوەیەك دەکات و تێدا تاوتوێی بابەت یان دۆخێك بکەن و بڕیارێکی بەکۆمەڵی لەبارەوە بدەن، ئەم بڕیارە جیاوازە لە بڕیاری تاکەکەسی ویەکلانەی بەڕێوەبەر" چون ئەم بڕیارە کاراترە.

٣-گەیاندنی زانیاریەکان:

ڕەنگە بەڕێوەبەرەکە کۆبونەوە بە کارمەندانی بکات بۆ گەیاندنی تازەترین زانیاریەکان بەئەوان، هەروەها تازەترین ئاراستەکانی بازاڕی کار و چۆنێتی جولانەوە ڕەگەڵ کۆمپانیا کێبڕکێ کارەکاندا.

٤-چارەکردنی کێشەکان:

هەندێك کۆبونەوە دەبەستێرێت بۆ چارەکردنی کێشەی نێوان کارمەندان و چارەکردنی سکالاَی کڕیاران و ئەو گازندانەی کاریگەری لەسەر ئاراستەکانی کارکردن هەیە. ئامانجی بڕیوەبەر لەپشت بەستنی ئەم کۆبونەوەیەوە گەیشتنە بە باشترین ئەنجام و چارەسەر.

٥-هاندان و پاداش:

ڕەنگە کۆبونەوەکە بۆ پیێ هەڵدان و ڕێزلێنان بێت لە کارمەندێکی کارا لەپێش چاوی هەموانی تر، ئەمەش بۆ هاندانی ئەوانی ترە.

٦-مەشقپێکردن:

یەکێکی تر لەهۆکارەکانی پشت بەستنی کۆبونەوەکان مەشقپێکردن و بەرزکردنەوەی ئاستی توانایی و باشترکردنی شارەزاییانەو ئەمەش لەشێوەی خستنەڕووی زانیاری و ڕێنمایی دەبێت، لەگەڵ فێرکردنیان بە شێوازە نوێیەکانی فرۆش یان خزمەتی کڕیاران یاخود هەرجۆرێکی تر لەو مەشقانەی کە بەسود دەبێت بۆ دامەزراوەکە.

٧-دروستکردنی دەستەی کار:

کۆبونەوەکان بەسود دەبێت بۆ دروستکردنی دەستەی کارز دەستەی کار هاوبەرپرسیارن، بڕیاردەرن، ئامانج دیاریکار و هەنگاونەرن بۆ بەدیهێنانی ئەو ئامانجە خوازراوانە.

وەك دەبینی کە کۆبونەوەکان تەنها ئەوە نییە کارا و بەسودبن، بەڵکو یەکێك دەبێت لەهۆکارەکانی سەرکەوتنی ڕاستەقینە، ئەوەی لێرەدا پێویستە تەنها فێربوونی چۆنێتی بەستن و قازانجکردنی کۆبونەوەکانە" لەپێناو بەدیهێنانی ئامانجەکانتدا.

٧١-حەوت جۆر خەڵك لە نێو كۆبونەوەكاندا:

((لیژنە چییە جگە لە كۆمەڵێك خەڵك خولەك ڕەچاودەكەن كەچی كاتژمێر بەفیرۆ دەدەن))

میلستۆن بریل

١-زاڵ :

ئەم جۆرە كەسانە بۆماوەیەكی زۆر لە دامەزراوەكەدا كاری كردووە، بۆیە وادەست دەكات كە خاوەنی شارەزاییەكی باشە و لەهەموان بەزانیاریترە، بۆیە هەوڵدەدات زاڵبێت بەسەر شێوازی كۆبونەوەكاندا.

٢-خوێندەوار:

ئەم جۆرە بڕوای وەهایە وەڵامی هەموو پرسیارەكانی لەلادا بەردەستەو بۆیە شیكردنەوە و ڕوونكردنەوەی زۆر بۆ ئەوانی دەڵێت و دەخاتەڕوو هەربۆیە بەهۆیەوە ئەوانی تر هەست بەبێزاری دەكەن لەكاتێكدا بخۆیشی كەسێكی بێمەلاّم و چاكیشە.

٣-پچڕێنەر:

دەبینی ئەم كەسە لەناكاو قسەدەكات، حەز دەكات هەموان بزانن كە ئەمیش شت دەزانێت و وەڵامی هەموو پرسیارەكانی لەلادا بەردەستە و تەنانەت زۆرجاریش لەبابەتە دەردەچێت و باسی شت گەلێك دەكات نەلەدوور و نەش لەنێزیك پەیوەندی بە بابەتەكەوە نییە.

4-حەزکار بەقسەی لاوەکی:

ئەم جۆرە کەسانە حەزیان بەوەیە لەگەڵ کەسی تەنیشتیدا قسەبکات، جا گرنگ نییە بەلایەوە کێی تر قسە بۆ هەموان بکات، ئەم کەسە دەیەوێت سەرەنجی ئەوانی تر بۆلای خۆی کیچش بکات و لە کۆبونەوەکە بەدووربێت.

٥-نەرێنی:

ئەم کەسە هەمیشە هەستە نەرێنیەکانی دەربارەی کۆبونەوەکە دەخاتە ڕوو، یاخود بەرامبەر ئەوانی تر، مرۆڤێکی نەرێنی سۆزدارە، ئەوانی تر وەها تێدەگەیەنێت کە ئەم کۆبونەوەیە سودێکی نییە و باشتر وەهایە هەرنەبەستێرێت و داوا لەوانی تریش دەکات وەکو ئەو بیربکەنەوە بۆئەوەی هەست بە پەشیمانی نەکەن.

٦-شەرمۆك:

ئەم جۆرو کەسە متمانە و ڕێزلەخۆگرتنی لەدەستداوە، ئامادەی ئەنجامدانی هەمووشتێکە تەنها لە ئەوەنەبێت لەم کۆبونەوەیەدا قسەبکات، لەڕاستیدا ئەم کەسە ئامادەبوونی لەم کۆبونەوەیەدا وەکو کارتۆنێك وەهایە و لەسەر کورسیەك دانرابێت، بەلاّم سەرباری ئەمە بەتەنها گەر خۆی کاربکات کەسێکی کارا و زۆرجاریش بەکارکردنی لەگەڵ دەستەکەیدا کارایی خۆی دەنوێنێت.

٧-شێواو-پەشۆکاو:

کاتێك گوێ لەم جۆرە کەسانە دەگریت هەرچی دەکەیت لێیان ناگەیت و یەك دێری بەسودیان لێ وەرناگریت. گەر پرسیارێکت لێکردن دەبینی وەلاّمی پرسیارێکی تر دەدەنەوە، یاخود دوو وەلاّمت دەداتێ و لێت دەپرسێت:" مەبەستت چییە؟ یاخود کامیان باشترە؟".

کاتێك بزانی چۆن ڕەگەڵ ئەم جۆرە کەسانەی نێو کۆبونەوەکاندا ڕەفتاردەکەیت ئـەوا ئاشنای خاڵە بەهێزەکان دەبیت بۆ چۆنێتی باش بـەکارهێنانیان، تـۆ دەتـوانی لـەجهانی تایبەتی ئەواندا بیاندوێنی و پێیان بگەی، بەگومانبە لەوەی هەرکەسە تـەنها یـەك شـێوە لـەو کەسـێتیانەی تێـدابێت! بـەڵکو پـتر لەیـەك چەشـنە کەسـێتیان هەیـە. هەوڵبـدە کۆبونـەوەکانت بەچـێژبکە و هـەر لەسـەرەتاوە لەشـێوازی ڕەفتـاری هـەموان دڵنیابـە و تێبینی بکە. بزانە تاوەکو باشتر هەوڵی تێگەیاندنیان بدەی ئەوەندەش ئەم کۆبونەوانـەت بەسود و کاریگەرتر و بەئەنجامتر دەبن.

٧٢-دەهۆکاری پشت شکست هێنانی کۆبونەوەکان :

((خودی کۆبونەوەکان شتێکی ناکارا و بێبەرهەم نین، بەڵکو ئەوە خەڵکن وەهای لێدەکەن))

د.ئیبراهیم فەقی

بۆچارە ڕەشی زۆرێك لە کۆبونەوەکان چارەنوسی شکست دەبێت، ئەمە سەرباری ئەوەی کە زۆرێك لە دامەزراوە و بەڕێوەبەرانی جێبەجێکاری بڕێکی زۆری پارە لەبۆ سەرخستنی ئەم کۆبونەوانە خەرج دەکەن، باوەکو ئێستایش لێت بپرسم: بۆچی زۆرێك لە بەڕێوەبەران سەرباری ئامادەکاری وردیش کەچی کۆبونەوەکەیان شکست دەهێنێت؟ وەرە باوەکو پێکەوە سەیرێکی ئەو هۆکارانەبکەین کە لەپشت شکست هێنانی کۆبونەوەکانن:

١-نەکردنی ئامادەکاری پێویست:

نەبوونی ئامادەکاری پێویست و گونجاو هۆکارێکی گرنگی پشت شکست هێنانی کۆبونەوەکانە. بەڕێوەبەر بەبێ ئامادەکاری پێش وەخت داوای کۆبونەوە دەکات و چی بەمێشکیدا هات هەمووی دەڵێت. نەبوونی ئامادەکاری بەزیان و بێ سودە، کێشە و ناکۆکی لەنێوان ئەندامە ئامادەبووەکانی کۆبونەوەکەدا دروست دەکات و بەهۆیەوە شکست بە کۆبنەوەکە دەهێنێت.

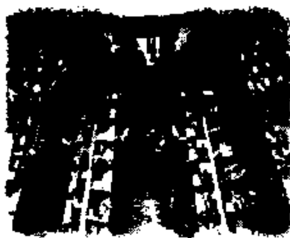
2-نەبوونی ئامانج:

ئەنجامدانی کۆبونەوە بەبێ ئامانج وەکو لێخوڕینی ئۆتۆمبێلە بەبێ ئاراستەی دیاریکراو، هەردووکیان بەهیچ کۆتاییان دێت. بانگێشت کردن بۆ کۆبونەوە بەبێ ئامانجی دیاریکراو مانای شکست و زیانە گەیاندنە بەهەمووان. زۆرجار بەستنی کۆبونەوە بووەتە خوو، هەربۆیە بنچینەی شکستیش دەبێت.

٣-دانەڕشتنەوەی خشتەی کار:

ڕەنگە بەبێ داڕشتنەوەی خشتەی کاری ئاراستەکردن لە کۆبوونەوەکە بەڕێوەبەرێك کۆبونەوەیەك ئەنجام بدات، خەڵکان بۆ کۆبونەوەکە دەچن بەبێ ئەوەی بزانن بۆچی بۆی دەچن. نەبوونی خشتەی کار هۆکاری پشت فراوانبوونی ئەندێشە و بڵاوبوونەوەی واتەوات و دەرکی قسەی قۆڕ بۆ هەموان دەکاتەوە. ئەمەش ناچاری بەڕێوەبەردەکات لەهەندێك دەرك بدات کە هیچ پەیوەندییەکی بە کۆبونەوەکە نییە و کاتی خۆی و هەموانی تریش بەفیڕۆ بدات و کۆبنەوەکەش شکست دەهێنێت.

٤-زیادە ژمارەی ئامادەبووان:

بەڕێوەبەری بانگی کارمەندێکی زۆر دەکات بۆ کۆبونەوەکە و وەهای باوەڕە تاوەکو زۆرتربن ئەم باشتر کاریان دەکاتەسەر و ئامانجەکانیان بۆ ڕوونتردەکاتەوە. بەڵام توێژینەوەکان سەلماندوویانە تاوەکو ژمارەی بەشداربووانی کۆبونەوەکان زۆربێت هەلی قسەکردن و ویتەویت و پەشیمان کردنەوە زیادتردەبێت، هەروەها کاتی کۆبونەوەکەش زیاد دەبێت، تەنانەت گەر خۆراکپێدانی پەرچکراوە(فیدباك) ئەنجام بدرێت بەهۆی زۆری ئامادەبوانەوە نرخی ئەم فیدباکە کەم دەبێتەوە و بەبەهایش نابێت.

٥-ئامادەبوون لە زۆر كۆبوونەوەدا:

ئایـا ئەنجامـدانی كۆبونـــەوەی زۆر هۆكـــاری باشـــتربوونی ئەنجامەكانـــە؟ بـــەپێی شـارەزایانی كۆمەڵناسـی و بەتایبـەت رۆبێـرت ب.نلسـۆن و پیتـەر ئیكۆنـۆمی نوسـەری كتێبی" كۆبونەوە كارێكی باشتر" وەڵامی ئەو پرسیارەی پێشوتر نـەخێر دەبێـت. زۆری كۆبونـەوەكان هۆكـارە بـۆ وروژانـدنی داڕووخـان لای ئەنـدامانی دەسـتەی كـارت. زۆر و دووبـارەبوونی كۆبونـەوەكان وەهـات لێدەكات لـە ئەنجامـدانی كارەكانـت جیاوازتربیـت، وەڵامدانـەوە بـۆ هـەموو بانگێشـتەكان كارێكـە بـۆ كـەمبوونی بەرهـەم و هۆكاریشـە بـۆ بێزاربوون و كەمبوونەوەی بەهای كۆمەڵایەتی.

٦-ناكۆكی تایبەتی:

لـــەكاتی بەســـتنی كۆبونەوەكـــەدا بەڕێوەبـــەر هەڵدەسـتێت بـە ڕێگـەدان بـە هەنـدێك لەكارمەنـدانی بۆئـــەوەی لـــەكاتی كۆبونەوەكـــەدا بەرامبـــەر یـــەكتر بوەستنەوە، بەو بڕوایەی ئەمە دەبێتەهۆی ئەنجامێكی باشتر، بەڵام لەڕاستیدا ئەمە ڕێگەیەكە بۆ دروستبوونی بەرەكاری و بەهۆیەوە كۆبونەوەكە شكست دەهێنێت.

٧-ڕەخنە:

گەر بەڕێوەبەر كۆبونەوەكەی بـۆ ئەوەبەسـتبێت كـە ڕەخنە لە ڕەفتـار و بۆچـوونی ئـەوانی تـر بگرێـت ئـەوا ئەنـدامانی كۆبونەوەكـە هەسـت بـەترس و داڕوخـاوی دەكەن، ئەمەش بێگومـان هۆكـارە بـۆ شكسـت هێنـان بەم كۆبونەوەیە.

٨–بەشدارێتی نەکردن:

لەزۆر کۆبونەوەدا دەبینی تەنها بەڕێوەبەر قسەدەکات و ڕێگە بەوانی تر نادات فزەبکەن، ئەوجا دەپرسێت گەر یەکێك تێبینییەك یاخود قسەیەکی هەبێت! لەزۆربەی کاتەکانیش وەڵامێك بۆ تێبینیەکانی ئامادەبوان نابێت، ڕەنگە یەك یاخود دووکەس قسەبکەن، یان هەر هیچ نەگوترێت. ئەم جۆرە کۆبوانەوانە بیرۆکراتین و هۆکاری پشت بێزارکردنی ئەوانی ترە و ئامادەبوان ناچاردەکەیت هەست بە کەمێتی خۆیان بکەن و ئەمەیش هۆکارە بۆ شکست هێنانی کۆبونەوەکان.

٩–دیارینەکردنی کاری داهاتوو:

کاتێك کۆبونەوەکە زۆربەباشی بەڕێوە دەچێت و هەموان دەتوانن بەشداربن و کێشەیش دروست نابێت، بەڕێوەبەر لەکۆتادا داوا لە ئامادەبوانی ناکات لەداهاتوودا دەبێت چیبکەن. بەڵکو تەنها سوپاسی ئامادەبوان دەکات و بەهیچ شێوەیەك ئاراستەی کارمەندانی ناکات. هەربۆیە کۆبونەوەکە بەشکست کۆتایی دێت.

١٠–نەکردنی بەدواداچوون:

بەڕێوەبەر بانگێشتی کارمەندانی دەکات بۆ کۆبونەوە و ئاراستەکانی دیاری دەکات و دواتر کۆبونەوە کۆتایی دێت، بەڵام گرنگی بە بەدواداچونکردن بۆ ڕێنماییەکانی ناکات و چی شتێکی لە کۆبونەوەکەدا بە ئەندامانی سپارد دواتر لەبیری دەکات. **بزانە کە بەبێ بەدواداچوون کۆبونەوەکان سەرکەوتوو نابن.**

بێگومان دەشتوانی هۆکاری تر بۆ شکست هێنانی کۆبونەوەکان بدۆزیتەوە، بەڵام بڕوام وەهایە–بەپشت بەست بە لێکۆڵینەوەکانم– لیستەکەی پێشووتر هۆکارە سەرەکیەکانی لەخۆ گرتووە. هەوڵبدە جارێکی تر لە کۆبونەوەکاندا نەکەویتە ئەو هەڵە باوانەوەی کە دەبنە هۆی شکست هێنانی کۆبونەوەکە، لەم چوارچێوەیەدا قسەیەکی

جیم رۆن ی نوسەری کتێبی: " لەژیانێکی ناوازەدا"ت بۆ دەهێنمەوە کە دەڵێت: "**هۆکاری پشت شکست بڕیاری هەڵەیە و هەموو ڕۆژێك دووبارە دەبێتەوە**"، بۆیە وریابە لەدووبارە بەستنی کۆبونەوەی ناکارا، هەوڵبدە لە هەڵەکانی پێشووترتەوە فێربیت، لەهەڵەی ئەوانی تریشەوە فێربە و بەرەو سەرکەوتن ڕێگەت بدۆزەرەوە. پەندێك هەیە تێیدا هاتووە: "**لەهەڵەی ئەوانی ترەوە فێربە" چونکە کاتت ئەوەندە زۆر نییە بکەویتە هەمان هەڵەوە**" .

٧٣-پازدە بڤە لەکاتی ئامادەبوون لە کۆبونەوەکاندا:

((ئەوەی مرۆڤ دروستی کردبێت دەتوانێت بیگۆڕێت))

فریدریك مۆرفرسۆن

بەرلەوەی بڕۆی بۆ هەر کۆبوونەوەیەك ئەم لیستە بخوێنەرەوە:

١) کە دەزانیت ئامادەنیت مەڕۆ بۆ کۆبونەوەکە و باشتر وەهایە دوای بخەی بۆ کاتێکی تر.

٢) هەرگیز دوامەکەوە لە کۆبونەوەکە، جابیانو و هۆکارەکانیش هەرچییەك بن.

٣) بانگێشتی کەسی زۆر مەکە بۆ کۆبونەوەکە، تاوەکو ژمارەکە زۆربێت کۆبونەوەکە بێبایەختر دەبێت.

٤) خۆت ئەو زانیاریانە دابەش مەکە کەئیشی کارڕەوانکارتە، بۆئەوەی کاتی زۆرت لەدەست نەچێت.

٥) قسە بەکەس مەبڕە.

٦) هیچ قسەیەك بە دوژمنکارانەی تایبەتیانە وەرمەگرە.

٧) شەڕە قسەمەکە.

٨) مەبە تاکە کەسێك قسەبکات، ڕێگە بەوانی تریش بدە.

٩) لە ڕێکنەکەوتن مەترسە، گەر تایبەتی نەبوو.

١٠) هەڕەشە لەکەس مەکە.

١١) ڕێگە بە زمانی زبر و پیس مەدە و بەکاریشی مەهێنە.

١٢) نەرێنیانە قسەمەکە.

١٣) رشێگە بە قسەكردنی لاوەكیانە مەدە.

١٤) كاتی زۆرتر لە كاتی كۆبونەوەكەت بەكارمەهێنە.

١٥) لەبیری نەكەیت ڕاسپاردە و سوپاس گوزاری پاش تەواوبوونی هەموان ئاراستەی ئامادەبووان بكەی.

٧٤-بیست بنەما بۆ سەرخستنی کۆبونەوەکان:

((تۆ لەبەرئەوەی سەرکردەی دەستەکەتی، بۆیە تۆ بەرپرسی لە ئافراندنی ئەو ژینگەیەی کە تاوتوێکاریەکان دەکەن بە پێشنیار و بڕیاری باشتر))

کلیدوپراسۆن

ئێمە ئێستا لەو هۆکارانە تێگەیشتن کە خەڵکی لەپێناویدا کۆدەبنەوە و ئەو فاکتەرانەشمان زانی کە دەبنەهۆی شکست هێنانی ئەو کۆبونەوانە، هەروەها ئەو هەڵانەشمان خستەڕوو کەلەکاتی بەستنی کۆبونەوەدا پێویستە لێی بەدووربین، ئێستایش کاتی ئەوە هاتووە گرنگترین بنەماکانی سەرخستنی کۆبونەوەکانت بۆ بخەمەڕوو، ئەوانیش:

١-ئامادەبە:

هەوڵی دارشتنەوەی خشتەی کارێك بدە کە هەموو ئەو بابەتانەی تێدابێت کە دەتەوێت باسی لێوە بکەیت، هەروەها کات و ڕۆژ و شوێنی لێ قسەکردنیش بنوسەرەوە، جا تایبەت بێت بە کاری کۆبونەوەکە یاخود نا.

٢-پێشتر خشتەی کارەکان بەدابرێژراوی دابەش بکە:

بەلای کەمەوە پێویستە هەر کەسێك سێ ڕۆژ بەر لە کۆبونەوەکە خشتەی کارەکانی کۆبونەوەکەی پێبدرێت، بەمەش هەلی بەشداری کردن و هەوڵدان بۆ خۆئامادەکردن بەوانی تریش دەدەی، لەگەڵ ڕێکخستنی کاتی کار و مەوئیدەکانی دیکەیان.

3-تەنها کەسە گرنگ و سەرەکییەکان بانگێشت بکە:

توێژینەوەکان سەلماندوویانە سەرکەوتووترین و باشترین کۆبونەوەکان ئەو کۆبونەوانەن کە ئامادەبوانی لەنێوان شەش بۆ هەشت کەسن، بۆیە وریابە و دەبێت کەسانی مەبەست و گرنگ داوەت بکەیت.

٤-هەموان ئامادەبکە:

بەر لە بەستنی کۆبونەوەکە دڵنیابەرەوە لەوەی هەموو ئەندامەکانت ئاشنای کۆبونەوەکەن و دەبێت بزانن چی ڕوودەدات و دەوترێت و ئەوانیش دەبێت چی بکەن. گەر یەکێکیان ڕاپۆرتێکی هەیە یاخود ڤیدیۆیەکی هەیە بۆ پێشکەش کردن پێویستە بەباشی ئامادەی بێت، بەم شێوەیە زامنی بەباش تەواوبوونی کۆبونەوەکە دەکرێت و خۆت لە شتی لەناکاو بەدوور دەگریت و توشی هەڵچوونیش نابیتەوە.

٥-پێشتر دەست بەسەر کێشەکاندا بگرە:

بەر لە بەستنی کۆبونەوەکان لە نەبوون یان خامۆشبوونی کێشەی نێوان ئەندامانی کۆبوونەوە دڵنیابەرەوە، بەم کارەش خۆت لەکاردانەی نەرێنی لەکاتی کۆبونەوەکەدا بەدوور دەگریت.

٦-بەرلە کاتی دیاریکراو ئامادەبە:

ئامادەبوونت بە کاتێکی باش بەر لەدەستکردن بە کۆبونەوەکە هەلی ئەوەت پێدەدات کە بەباشی بە بابەتەکاندا بچیتەوە، بە شوێن و کەرەستەکانیشتدا بچۆرەوە. هەروەها ئامادەبوونی پێش وەختت لە ڕووداوی لەناکاوی نەخوازراو بەدووت دەخاتەوە و متمانە وڕێزیشت لای ئامادەبوانت پتر دەبێت.

٧-گرنگی بە ڕێکخستن بدە:

داوا لەیەکێك لە ئامادەبووان بکە، بۆ نمونە کار ڕەوانکارەکەت کە ئاگای لەکات بێت و کەسێکی تریش بیرۆکەکان بنوسێتەوە بە خاڵی کورت، بەم شێوەیە لەکاتێکی دیاریکراودا ڕێگە بەوانی تر دەدەی بەشداری کۆبونەوەکە بن و گیانی یەك دەستەیی لەنێو کارمەندانتدا برەو پێ دەدەی.

٨-ئامانجتیان بۆ ڕوونبکەرەوە:

کاتێك کۆبونەوەکە ڕێك دەخرێت ئامانجی پشت بەستنی ئەم کۆبونەوەیە بۆ ئامادەبوان ڕوونبکەرەوە. ڕاستە دەستەکەت ئاشنای خشتەی کارەکان و ئامانجی پشت بەستنی ئەم کۆبونەوەیەتن، بەڵام گرنگە جارێکی تر ئامانجەکەتیان بۆ ڕوونبکەیتەوە و بەبیریان بهێنیتەوە، بۆنمونە دەڵێیت:" ئێمە ئەمڕۆ کۆدەبینە بۆ دۆزینەوەی باشترین چارەسەر بۆ نەهێشتنی گازەندی کڕیاران"، یاخود:" دەمانەوێت ١٠٪ ڕێژەی فرۆشمان بەرزبکەینەوە"، گرنگ نییە ئەمڕۆ چیت ئامانجە گرنگ ئەوەیە بەر لە دەستکردن بە کۆبنەوە ئامانجەکانت بۆ هەموان ڕوونبێت و ڕوونبکرێتەوە.

٩-بنچینەیەکی بەهێز دابڕێژە:

هەوڵبدە کۆمەڵێك ڕێسا بخەیتە پێش دەستی هەموو ئامادەبووان، وەکو:

أ- ڕێز لە بۆچوونی ئەوانی تر بگرە.

ب- ڕێز لە هەستی ئەوانی تر بگرە.

ت- هەلی قسەکردن بەوانی تریش بدە.

دانانی ئەم جۆرە بنەما و ڕێسایانە هەمووان متمانەپێکراوتر دەکات و باشتر لەیەکدی تێدەگەن و لەقسەی لابەلا ناترسێن.

10-كاتی کۆبوونەوە دیاریبکە:

گرنگ ئەوەیە کاتی دەست پێکردن و کۆتایی هاتنی کۆبونەوە دیاریبکەی، کاتی حەسانەوەیش دەست نیشان بکە. لەبیرت بێت کاتێك تۆ رێز لەکاتی دیاریکراوی خشتەی کارەکەت دەگریت رێزت لای هەمووان باشتر دەبێت و گەر کاتی زۆرترت پێویست بوو لە ئامادەبووان بپرسە گەر قایل نەبوون پێت ناخۆش نەبێت و قسەکانت بۆ جاری داهاتوو هەڵبگرە.

١١-لەکاتی کۆبونەوەکەدا کاتێك بۆ حەسانەوە دیاریبکە:

ناتوانی هەمووان ناچاربکەی بۆماوەیەکی زۆر گوێ بۆیەك کەس بگرن بەبێ حەسانەوە، بۆیە بوونی کاتی پشوو یان حەسانەوە و خواردنەوەی شەروەتێك یان پەرداخێك ئاو یاخود رۆیشتن بۆسەر ئاو و جگەرەکێشان هەلێکی باش دەدات بۆ نوێ بوونەوەی توانای وەرگرتنی زانیاری لای ئامادەبووان و باشتر پەیوەستبوون بە کۆبونەوەکەوە.

١٢-ژینگەیەکی ئارام بئافرێنە:

رێگە بەهەمووان بدە کە بەبێ ترس لە سزا بە رێزەوە بۆچونەکانیان دەربرن.

١٣-راوێژ بەئەوانی تر بکە:

هەوڵبدە هەمووان بەکاراییەوە بەشدار پێبکەی، بۆچوون و رایان وەربگرە و پرسیاری کراوەیان ئاراستە بکە و هانی قسەکردنیان بدە.

14-گوێ بۆ گرنگیدانەکان بگرە:

باشترین رێگە بۆ دروستکردنی هۆگری گوێگرتنە لەوانی تر، وەهایان پیشان بدە وەك ئەوەی تۆ بەباشی گوێیان لێ دەگری و گرنگیبیان پێ دەدەی، هانیان بدە بۆ قسەکردن و پرسیاریان لێبکە و هانیان بدە بۆئەوەی هەست بە گرنگی دانی تۆ بەخۆیان بکەن.

١٥-هێمن و لەسەرخۆیە:

گرنگی بەوە مەدە لە کۆبونەوەکەدا چی ڕوویدا و لەلایەن چەند کەسێکەوە چی گوترا، گرنگ ئەوەیە بەسەر سۆزەکاندا زاڵبیت و ئەوانی تر لەتۆ گەیشتبن، بۆیە کارێکی ئاساییە لەپێناو بەرژەوەندی دامەزراوەکەدا لەگەڵ تۆدا ناکۆکبن یاخود هاوبۆچون نەبن.

١٦-لەخشتەی کارەکان دەرمەچۆ:

گەر ڕوویدا لەناکاو باسی بابەتێکت کرد لەدەرەوەی بابەتە سەرەکیەکە ئەوا بەخێرایی بگەڕێوە بۆسەر ڕێڕەوی تایبەتی خۆت، هەروەها گەر کەسێکی تر لە بابەتە دەرچوو بە قسەی جوان و خۆش ئاراستەی بابەتە سەرەکیەکەی بکەرەوە. هەوڵبدە لەخشتەی کارەکە دەرنەچیت و مەچۆرە سەرباسکردنی خاڵێکی نوێتر تاوەکو خاڵەکەی پێشووتر بەباشی نەگەیەنیت و ئامانجەکەتی پێ نەپێکیت.

١٧-دان بەهەڵەکەتدا بنێ و دواتر لەسەرکارکردنت بەردەوامبە:

تۆ مرۆڤیت و هەڵەکردنیش شتێکی هەبووە، گەر هەڵەت کرد دانی پێدا بنێ و خۆت تێك مەدە و دواتر بگەڕێرەوە بۆ قسەکردنی دروست و بزانە تەواوی و بێ خەوشی تەنها لای خوایە و بۆ خوایە.

18-گیانی پابەندی لەناخی هەمواندا بچێنە:

کۆبونەوەکە گرنگ نابێت گەر هەموو ئامادەبووان هاوبۆچونت بن، بەڵام گرنگ ئەوەیە تێگەیشتنێك لەنێوانتاندا هەبێت بۆئەوەی پشتیوانی ئەوانیش بەردەست بخەیت، یاخود تەنانەت یارمەتیان بدەی بۆ ڕوونکردنەوەی هەندێك شت.. بیرۆکەکە ئەوەیە یارمەتی و پشتیوانی ئەوانی بەدەست بێنی گەر پێویست بوو بۆ پێشکەوتن.

١٩-خشتەی كاری داهاتوت داپڕێژە:

بەر لە تەواوبوونی كۆبونەوەكە دڵنیابەرەوە لە پوختكردنـەوەی گـرنگترین مەبەسـت و بڕیارە سەرەكییەكان و ئەو بۆچونانەی پێی گەیشتوی، ئـەوجا نەخشـەی كـاری داهـاتوو داپڕێژەوە و بەرپرسیارێتیەكان دیاریبكە و داوا لە خۆبەخشەكانیش بكە ئەنجامی بدەن و بەجێبـەجێ كردنـی هەنـدێ ئامـانجی دیـاریكراو دەتوانیـت كۆبونەوەكـە تەواوبكـەیت بەتایبەت كاتێك زانیت نەخشـەكەت چـوەتە بـواری جێبەجێ كردنـەوە و ئامانجی پشـت كۆبونەوەكە بەدیهاتووە.

٢٠-پێویستە بەدواداچوون بكەیت:

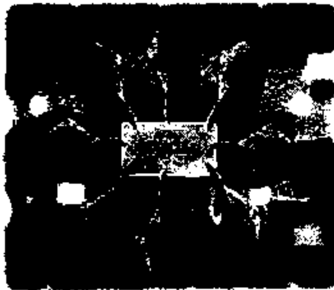
گـەر شـتێكی گـرنگ هـەبێت لـە بەڕێوەبردنـدا هاوتـای نەخشەداڕشـتن بێـت ئـەوا بەدواداچوونە. دڵنیابە لەوەی كە تۆ بەپێی نەخشە و پلانەكە بەدواداچوون بـۆ كارەكـەت دەكـەیت بـۆ زامنكردنـی سـەركەوتنی خـۆت و سـەركەوتنی كۆبونەوەكەشت. پاشـی ٢٤ كاتژمێر گرنگی بە دابەشـكردنی ڕوونكردنـەوە و ئەنجامدراوەكانبـدە، هـەروەها دەتـوانی لەهەموو جێگەیەكی دانێی و هەلی خوێندنەوەی بۆ هەمووان برەخسێنی .

كاتێك بیسـت بنەماكـە پێـڕەو دەكـەیت خۆیشـت سـەیرت لەئـەنجامی كۆبونـەوەكانت دێـت! دەبینـی بـەهێز و ژیـر و كاراتریـت وەك لـەجارانت، كـات و پـارەی زۆریشـت لـە بەفیڕۆدان بۆ دەگەڕێتەوە، هەروەها ئەوانەی لە دەورووپشتی تۆن ڕێزی زیادترت لێدەگرن و بەچاوی سەركردەوە لێت دەڕوانن.

٧٥-خشتەی کار.. چییە؟

((خشتەی کار وەکو نەخشە وایە، دەتگەیەنێت بە ئامانجی خوازراو بە کورتترین و ئارامترین ڕێگەش))

د.ئیبراهیم فەقی

خشتەی کار یەکێکە لەگرنگترین ئەو ئامرازانەی بەڕێوەبەر دەتوانێت بۆ باش بەڕێوەچوونی کۆبونەوەکانی سودی لێ وەربگرێت. خشتەی کار کات و پارەی زۆرت بۆ دەگێڕێتەوە، کارمەندانت هۆشیارتر دەکات بەرامبەر کۆبونەوە و کارەکان، کە ئەمەیش هانت دەدات بۆئەوەی بەچڕی تیشک بخەیتەسەر بابەتەکانی کۆبونەوەکە، بزانە ڕۆیشتن بۆ هەر کۆبونەوەیەك بەبێ خشتەی کاری ڕێکخراوی باش ئامادەکراو باشترین و خێراترین ڕێگەیە بۆ شکست" چون بەبێ بوونی خشتەی کار بەئاسانی لە بابەت گەلێك دەدەیت هیچ پەیوەندییەکیان بە بابەتی بنچینەییەوە نییە و بەهۆیەوە کاتێکی زۆر بەفیڕۆ دەدەیت و ئەوانی تریش پەرێشان و بێزاریش دەکەیت. بۆ نەگبەتی زۆرێك لە بەڕێوەبەران بەبێ داڕشتنەوەی خشتەی کار کۆبونەوەکانیان ڕێك دەخەن و سەیریشیان لەسەر نەکەوتنی کۆبونەوەکانیان دێت! لێرەدا پێویستە بەر لە بەستنی هەر کۆبونەوەیەك دڵنیابیتەوە کە کۆبونەوە پێویست و گرنگە، ئەوجا ئامانجی کۆبونەوەکەت بنوسیتەوە و ئەو بابەتانەیشی دەتەوێت تاوتوێی بکەیت لەکاتی کۆبونەوەکەدا و ئەو ئەنجامەیش دیاریبکەی کە دەتەوێت پێی بگەیت. پاشی ئەمە پێویستت بە تۆمارکردنی ناوی هەموو ئەو کەسانەیە کە پێویست دەکات بێنە کۆبونەوەکەوە و کاتی کۆبوونەوە و شوێنەکەیشی دیاریبکە. داوا لە کارپەوانارت بکە لەم خشتەی کارەت چەند دانەیەك بۆ لەبەربگرێتەوە و بیبەنێرێت بۆ کەسانی داوەت یان بانگێشت کراو و باشتر وەهایە ئەمەیش بە سێ ڕۆژ بەر لەدەستپێکردنی کۆبونەوەکە بێت. تۆ بەم کارەت یارمەتییان دەدەیت بۆ باشتر خۆ ئامادەکردن.

لێرەدا نمونەی چۆنێتی دروستکردنی خستەی کارت بۆ بەردەست دەخەم:

نمونەی خشتەی کار

خشتەی کاری کۆبوونەوەی فرۆشەکان

ڕۆژ و بەروار: پێنج شەممە ١٤ ی مارسی ٢٠١٤ .

شوێن: هۆڵی کۆبونەوەکان.

کاتی دیاریکراو: ٧٥ خولەك .

لە : ٣ ی پاش نیوەڕۆ تاوەکو ٤:١٥ خولەکی پاش نیوەڕۆ.

ئامانجی کۆبونەوەکە: زیادکرنی بڕی فرۆشەکان بەڕێژەی ١٠٪ .

بابەتی تاوتوێکردن (بابەتی کۆبوونەوەکە)

١-	پێداچوونەوە بە ڕوونکارییەکانی کۆبونەوەکەی پێشووتر	١٠ خولەك .
٢-	خەڵاتکردنی بەڕێز جۆن بەهۆی کارەباشەکانیەوە	٥ خولەك.
٣-	بەڕێز ڕۆلین دەست بە پێش گوفتاری کۆبونەوەکە دەکات	٥ خولەك.
٤-	بەڕێز دوسن ڕاپۆرتێك پێشکەش دەکات	١٠ خولەك .
٥-	تاوتوێی بۆچوونەکان	١٥ خولەك .
٦-	بڕیارەکان	١٠ خولەك.
٧-	نەخشەی کار	١٠ خولەك.
٨-	کۆتایی کۆبونەوەکە	١٠ خولەك .
	تێکڕای کات	٧٥ خولەك .

سوپاس

پێویستە ئەم خشتەی کارە وەکو داوەتنامەی فەرمی بۆ هەموو ئامادەبوان بهێنێریت.

دڵنیابە لە باشی بەکارهێنانی ڕێگە و مەزنی دەستکەوتنی سەرکەوتنی کۆبونەوەکانت.

٧٦-شەش کلیل بۆ بەستنی کۆبونەوەی کارا و بەهێز:

((کۆبونەوەی مەزن و بەرهەم بەخش تەنها نابەستریّن، بەڵکو بەباشی ڕێکخراوە و گرنگی پێدراوە))

نهێنیەکانی سەرکەوتنی بەڕێوەبەر

پاش چەندین ساڵ لە ئەزمون کە دەکاتە بیست و پێنج ساڵ، لە ڕێگەی توێژینەوەی پتر لە هەزارکتێب و پارچەڤیدیۆ و کۆبونەوەکردن بە سەدان بەڕێوەبەر و قسەکردنی جۆراو جۆر لەگەڵیاندا، گەیشتینە شەش کلیلە چارەسەری وەها کە کۆبونەوەکانت بەسود و بەچێژ و بەرهەمدار دەکەن.

١-بەدواداچوونکردن بۆ پێشنیارەکانی کۆبونەوەی رابردوو:

پێویستە بە بەدواداچوونکردنێکی گشتگیرانەی کۆبونەوەکانی رابردوو دەست بە کۆبونەوەکە بکەیت: ئەو شتانەی لە کۆبونەوەکەی پێشووتردا سەرکەوتن یان شکستیشی هێناوە، ئەمانە بخەرە نێو نەخشەی کاری داهاتووتەوە.

٢-ڕێز و خەلات:

هانی کارمەندانت بدە، ئەوەیان یادبخەرەوە کە ئەمان تایبەتمەندن لەکارەکانیان، هەروەها پێویستە بە روونی خەلاتی کەسانی بەهێز و کارجوان بکەی و هەموانیش هان بدە بۆ ئەوەی پیرۆزبایی لە هاوڕێکەیان بکەن و هانی ئەمانیش بدە بۆ جوان یان خاسکاری" بۆئەوەی لەداهاتوودا ئەمانیش خەلات بکرێن.

٣-میوانێکی جوانبێژ داوەتی کۆبونەوەکە بکە:

ڕەنگە ئەم میوانە کەسێکی قسەکاری ڕەوانبێژی بەناوبانگ بێت، یاخود سەرۆکی کۆمپانیاکە، یاخود کارمەندێکی زۆر لێهاتووت بێت" بۆئەوەی کارمەندەکانت فێری چۆنێتی قایلکردنی میوان و کڕیاران بن و گلەیی و کێشەکانیان نەهێڵێت. بێگومان بیرۆکەی گوتاربێژی بەناوبانگ و سەرکەوتنی هانی کارمەندانت دەدات بەباشترین شێوە خۆیان ئامادەی کۆبنەوەکە بکەن.

٤-ڤیدیۆیەك پیشانی ئامادەبوان بدە:

ڤیدیۆیەك لەبارەی گەشەپێدانی کەسێتی یاخود لەبارەی هاندانەوە ئامادە و پێشکەش بکە" بۆئەوەی چێژ بە کۆبونەوەکە ببەخشیت و سود لەم کاتە وەربگریت و بەرهەمداری بکەیت، هەروەها دەتوانی ڤیدیۆی هاندان و خزمەتی کڕیاران یاخود هەرشتێکی تری لەم جۆرە پێشکەشی ئامادەبووان بکەی. دەبێت سوود لەم چەشنە ڕێنماییە وەربگریت و بیکەیت بە بنەمایەك بۆ سەرکەوتنی کۆبونەوەکانت.

٥-خوو بەقسەکردنەوە مەگرە:

خۆ مەرج نییە لەسەرتۆ کە هەر قسەبکەیت و دەمت دانەخەیت، دەبێت ئەم بەرپرسیارێتییە دابەشی بکەی" بۆئەوەی هەلی سەرکردایەتی کردنی کۆبونەوەکە بەوانی تریش ببەخشیت، بەم ڕێگەیەش یارمەتییان دەدەی بۆ دیارخستنی توانایی و بەهرە کارگێڕیەکانیان و زیادکردنی متمانە بەخۆکردن.

٦-ناوی هەموانت لەبیربێت:

کاتێك لەگەڵ ئەوانی تردا قسەدەکەیت بەناوی خۆیانەوە بانگیان بکە، بێگومانبە لەوەی ئەمە کاریگەری گەورەی لەسەر دەرونیان دەبێت و گرنگی پێدانی تۆ لەپێش چاو دەگرن و واهەست دەکەن تۆ بەڕاستی گرنگییان پێ دەدەی.

٧٧-کەی کۆبونەوە دەبەستیت؟

((سێ شت هەن لەژیاندا بتوانی پێشبینییان بکەی: باج، مردن، کۆبوونەوەی زۆر)).
مایك مۆر

کات و شوێنی هەڵبژێردراوی کۆبونەوەکەت کاریگەری گەورەیان دەبێت لەسەر ئەنجامی کۆبونەوەکەت، جا بەسەرکەوتن بێت یاخود شکست. ئێستایش باوەکو بزانین کەی پێویستت بە بەستنی کۆبونەوەیە:

١-کۆبونەوەی قاوەڵتی:

لەکاتی قاوەڵتی بەیانیدا دەتوانی کارمەندانت کۆبکەیتەوە. گەر بەڕێوەبەرەکە کارابێت ئەم جۆرە کۆبونەوانە بەرهەمدار و گرنگە و تاکۆتایی ڕۆژەکە کاریگەری لەسەر ئامادەبوانی کۆبوونەوە دەبێت و تەنانەت هەندێك جاریش تاوەکو یەك هەفتە کاریگەری لەسەری دەمێنێت.

٢-کۆبونەوەی کارەکانی ڕۆژانە:

بەڕێوەبەر دەتوانێت بەیانیان کاتژمێر ٩ کۆبونەوە بەکارمەندانی بکات بەمەبەستی زامنکردنی بەباشی و گونجاوی بەڕێوەچونی کارەکان، ئەم کۆبونەوەیە بەزۆری تێناپەڕێت لە پازدە خولەك و پێویستی بە بەڕێوەبەرێکی بەهێز و هاندەری کارمەندانە. زۆرێك لە کۆمپانیاکان ئەم کۆبونەوانە بە پێویست دەزانن. کۆبنەوەی کردارەکانی ڕۆژانە، هەموو ڕۆژێك زۆرێك لە کارمەندانی کۆمپانیا و دامەزراوە جۆراوجۆرەکان لە

ناوەندی خۆيان لەكاتی دياريكراودا كۆ دەكرێنەوە. لايەنی خراپی ئەم كۆبونەوەيە ئەوەيە كە بە ناپێويست و ڕۆتين بكرێت، بۆيە لەم كاتەدا زۆرێك لەكارمەندان ئامادەی كۆبونەوەكە نابن.

٣–كۆبونەوەی بەيانيان:

ڕەنگە بەڕێوەبەر بڕیاری بەستنی كۆبنەوەيەك بدات لە كاتژمێر ٩ بۆ ١٠ ی سەرلەبەيانی ياخود لە ١٠ بۆ ١١ ی سەرلەبەيانی، ئەم جۆرە كۆبونەوانە بەزۆری بۆ بڕياردانی بەكۆمەڵە،هەرچەندە هەندێك لەكاتی كارمەندان دەكوژێت، بەڵام بەسودە بۆ زيادكردنی فرۆش و باشتركردنی ڕاژە.

٤–كۆبونەوەی نانی نيوەڕۆ:

لەكاتی نانی نيوەڕۆدا بەڕێوەبەر دەتوانێت كۆبونەوەيەك ڕێك بخات، ئەم كۆبونەوەيە بەزۆری لەيەك كاتژمێر زياترە و دەگاتە دوو كاتژمێر، ئەم جۆرە كۆبونەوانە سەركەوتووە" چونكە كارمەندەكان خۆيان بۆ نان خواردن ڕوو لەجێگەيەكی دياريكراو دەكەن، هەروەها پاشی نان خواردن ئاستی وزەيان نزم دەبێتەوە كە پێويستی بە هاندان و دووبارە وروژاندنە بۆ باش كاركردن و چنگ خستنی ئەنجامی خوازراو.

٥–كۆبونەوەی پاش نيوەڕۆ:

ئەم كۆبونەوانە بەزۆری كاتژمێر ٣ ی پاش نيوەڕۆ بۆ ٤ ئەنجام دەدرێت. زۆرێك لە كۆمپانياكان ڕۆژێكی تايبەتيان بۆ ئەم جۆرە كۆبونەوەيە دياريكردووە و ڕەنگە دووشەممان ياخود هەموو دووڕۆژ جارێك بێت و هەوڵ پێشتر زانينی كاتی كۆبونەوە بە كارمەندان دەدرێت، ئەم جۆرە كۆبونەوانە بەكەڵكە بۆ باشتركردنی دۆخی ڕاژەی

کارمەنــدان، چــارەکردنی گازەنــدە و ســکالاگان، باشــترکردنی بەرهــەم و زیــادبوونی فرۆشەکان..هتد.

٦-کۆبونەوەی درەنگان:

بەڕێوەبەر داوا لەکارمەندانی دەکات کاتـژمێر ٥ ی سـەر لـەئێواری بێن بـۆ کۆبونـەوە، ئـەم کۆبونەوەیـە لـە ١ کاتـژمێر زیـادتر ناخایـەنێت، لـەم کاتـەدا خەڵکـەکان کـەمترین هاندانیان ماوەتەوە و ڕۆژێکی زۆر سەختیان بەڕێکردووە، حەزیان لە گەڕانەوەیـە بۆمـاڵ، بۆیە ئەم جۆرە کۆبونەوانە کەمترین شەڕەقسە و جیاوازی بۆچوونی تێدا دیاردەکـەوێت و زووترین بڕیاری تێدا دەدرێت و هەمووان بەئاسانی بەبڕیارەکان قایل دەبن" چونکە گرنگ ئەوەیە کە زوو لەم کۆبونەوەیە ببنەوە و بڕۆنە ماڵەوە.

٧-کۆبونەوەی بەپەلە:

کاتێـک گرەوەئاسـتەنگێك توشـی بەڕێوەبـەر و کاروبـاری کۆمپانیـا و دامەزراوەکـە دەبێتەوە بەڕێوەبەر داوای کۆبونەوەی بەپەلەدەکات، لەم کاتەدا پێویسـتە زۆر بـە وردی و ژیرانەوە کار و قسەکانی بخاتەڕوو. لەبەرئـەوەی ئـەم کۆبونەوانـە بەپلـەن بۆیـە باشـتر وەهایە بەڕێوەبەر ئاگاداری هەموو کارمەندانی خوازراوی بکات کە بـۆ کۆبونـەوە بانگیـان دەکات و کاتی ئەم کۆبونەوانە پێشتر دیارینـەکراون و کـەی ویسـترا دەتوانرێـت ئـەنجام بدرێت. بۆ چارە ڕەشی زۆرێك لـە بەڕێوەبـەرەکان هـەواڵ و پـێش هاتـە نوێیـەکان تـەنها بۆخۆیان هەڵـدەگرن و بـە کارمەنـدانی ڕاناگەیـەنن، زۆرێکـی تریشـیان بـەبێ ئامادەکـاری دەڕواتە کۆبونەوەکەوە، ئەمەش هەموان توشی شۆك دەکات و لەبری قازانج زیان بەخۆی و دامەزراوەکەیشـی دەگەیـەنێت و قـازانجی ئـەم جـۆرە کۆبونەوانـە بـەزۆری کـەمترە لـە زیانەکانی.

٨-ئاهەنگی هاندان:

بەڕێوەبەر ئەم جۆرە کۆبونەوانە ئەنجام دەدات بۆئەوەی کارمەندێکی لێهاتوو یان پێشکەوتوو خەڵات بکات، ئەم جۆرە کۆبونەوانە کورتن و مەبەست لێی هاندانی ئەوانی تریشە بۆ باشتر کارکردن، لەم کۆبونەوانەدا دەتوانرێت شەروەت یان قاوەیەك پێشکەش بکرێت و ئاهەنگی کورت و خۆش بەبۆنەی ئەم خەڵاتکردنەوە بگێڕدرێت.

٩-کۆبوونەوەی بابردنی هزری:

بەڕێوەبەر ئەم جۆرە کۆبونەوانە دەبەستێت بۆ تاوتوێکردنی بیرۆکەیەك یاخود دانی بڕیارێك، ئەم کۆبونەوەیە لە هەرجێگە و کاتێك بێت دەتوانرێت ببەسترێت. گرنگ نییە لەکوێیە ڕەنگە لە نوسینگەی بەڕێوەبەرەکەش ببەسترێت. ئەم کۆبونەوانە کورت مەودان و بەزۆری پتر لە پازدە خولەك ناخایەنن. ئەم کۆبونەوانە ڕێگەیەکی ناوازەیە بۆ پونیات نانی دەستەی کار بە بەئامانجی چاندنی متمانە بەخۆکردن.

١٠-کۆبونەوەی مانگانە:

بەزۆری ئەم جۆرە کۆبونەوانە هەموو سەری مانگێك ئەنجام دەدرێت بۆ تاوتوێکردنی قازانج و چۆنێتی کارەکان وبەراوردکردنی بەدۆخی دارایی ڕاستەقینە. بەشێوەیەکی گشتی بەڕێوەبەرەکە داوا لە چاودێری دارایی دەکات ڕوونکردنەوەیەك لەبارەی هەژمارەکانەوە بخاتەڕوو بە بەراوردکارییەوە. زۆرێك لە دامەزراوەکان لەبەرگیراوەی ئەم جۆرە کۆبونەوانە پێش وەخت پێشکەشی ئامادەبوان دەکەن، دواتر داوا لە بەڕێوەبەر دەکرێت قسەی خۆی بکات، ئینجا پێشنیارەکان دەخرێنەڕوو و نەخشەی کاری مانگی داهاتوو دادەنرێت. ئەم جۆرە کۆبونەوانە یان زۆر هاندەرە یاخود ڕوخێنەرە! پشت بەستە بە قازانج و زیانەکان و ڕەفتارەکانی بەڕێوەبەر. زۆرێك لە بەڕێوەبەران ئەم هەلە دەقۆزنەوە بۆ پتر هاندانی کارمەندانیان، لەکاتێکدا هەندێك بەڕێوەبەری تر قسەی

ناخۆش و بێزارکار بە کارمەندانی دەڵێتەوە و دواتر هەڕەشەی دەکردنیان دەکات. لێرەوە پێویستە زۆر وریای ئەم جۆرە کۆبونەوە مانگانەیە بیت و کاریکەیت بۆ نەهێشتنی خەوشییەکان بەرێگەی تەندروست و هەڵگرتنی بەرپرسیارێتیەکان و دارشتنەوەی نەخشەیەکی باشتر و بەهێز بۆ زیادکردنی قازانج و داهات و سەرزەنەشت نەکردنی ئەوانی تر.

•

١١–کۆبونەوەی وەرزانە و نیوەی ساڵانە و ساڵانە:

ئەم کۆبونەوانە تارادەیەکی زۆر لە کۆبونەوە مانگانەییەکان دەچێت، تەنها جیاوازیەکەی ئەوەیە ژمارەی ئامادەبوان زۆرن، هەندێك لە بەڕێوەبەرانی جێبەکاریش ئامادەی دەبن بۆ خستنەڕووی هەندێك گۆڕانکاری کرۆکی.

١٢–کۆبونەوەی گەورەی ساڵانە:

ئەم جۆرە کۆبونەوانە هەمیشە ساڵانە دەبەسترێت و شێوەیەکی کلاسیکی تایبەتی هەیە. لەم کۆبونەوەیەدا سەرۆك کۆمپانیا و جێبەجێکار و کارگێڕییە ناوەندیەکان و چاودێرەکان و خودی کارمەندانیش تێدا بەشدار دەبن.

بەزۆری ئەم جۆرە کۆبونەوانە لە شوێنی نایاب و خۆشدا ئەنجام دەدرێت و کەسانی بەناوبانگ و زۆر ژیر بانگێشت دەکرێن و زۆرجاریش برگەی بۆخۆشیشی تێدایە. لەم جۆرە کۆبونەوانەدا خەرجییە گەورەکانی وەکو ئامادەکاری و تێچونەکانی گەشت و خۆراك و خواردنەوەکانیش تاوتوێ دەکرێت، بۆیە پێویستی بە ئامادکردنێکی زۆر باشی پێشوەختەیە. گەر کۆبونەوەیەکی وەها گەورە ئەنجام دەدەیت ئەوا بەلای کەمەوە شەش مانگ بەرلە ئەنجامدانی دەست بەخۆ ئامادەکردن بکە و بەلای کەمەوە سێ جێگەی گونجاو هەڵبژێرە و داوا لە کارمەندانت بکە بەکۆڕا باشترینیان هەڵبژێرن و لیستی گرنگترین وردەکاریەکان بنوسەرەوە، لەبیرت بێت ئەو ئوتێل یان هۆڵەی هەڵی دەبژێریت

پێویستە کارمەندانی پێشینەی میوانداریکردنی ئەم جۆرە کۆبونەوانەیان هەبێت و هەمووشتێکی تایبەت بەم کۆبونەوەیان لەلادا بەردەست بێت. بۆئەمەش برۆ بۆ ئوتێلەکە خۆت چاوپێکەوتن لەگەڵ بەڕێوەبەری ئوتێل یان هۆڵە دیاریکراوەکە و بەڕێوەبەرانی بەشی خۆراك و ژوور و مێزەکان بکە و هەڵیان بسەنگێنە.

هەروەها باشتر وەهایە کەسێکی بەتوانای ڕێکخاری کۆبونەوەکان دیاریبکەی بۆ یارمەتی دانت لە ڕێکخستنی کارەکان و بەدووربوون لەهەر دۆخێکی لەناکاو ڕوودراوی نەخوازراو. توێژینەوەی بڕی خەرجیەکان بکە لەگەڵ ١٠٪ ی زیاوەیش بۆ کاتی لەناکاو. زیادتر لەیەك جۆر قسەکار بدۆزەرەوە بۆئەوەی خۆیشت نەختێك بحەسێیتەوە. ئەوجا پێویستە بزانی بۆچی ئەم کۆبونەوەیە ڕێك دەخەیت و ئەم هەلە بەباشی بقۆزیتەوە.

٧٨-کۆبونەوەکانت لەکوێ دەبەستیت؟

((دووبارەکردنەوەی بریاری هەڵە بەرۆژانە دەبێتەهۆی شکست هێنانت))

جیم پلن

ئیستایش باوەکو تیشک بخەینەسەر ئەو شوێنانەی دەگونجێت بۆ ئەنجامدانی کۆبوونەوە:

١-کۆبونەوە لە شوێنکار:

(أ)نوسینگەی بەڕێوەبەر: ڕەنگە بەڕێوەبەر بانگی چەند کارمەندێکی بکات بۆ کۆبونەوەی تایبەتی لە نوسینگەکەی خۆی ، باشی ئەم کۆبونەوەیە ئەوەیە تێچوونی نییە، بەڵام خەوشیەکەی زۆر پچڕاندنە بەهۆی پەیوەندییە تەلەفۆنیەکانەوە، سەرباری ئەوەی زۆر کارمەند هەست بە ئاسودەیی ناکەن لە نوسینگەی بەڕێوەبەر.

(ب)هۆڵی کۆبونەوەکان: زۆرێک لە کۆمپانیاکان خاوەنی هۆڵێکی تایبەتین بۆ کۆبوونوە و لەخۆگرتنی مێزێکی گەورە و هەموو ئامێری دەنگی و بینایی. ئەم هۆڵی کۆبونەوانە زۆر بەسودن چونکە کات و پارەی زۆر بۆ دامەزراوەکە دەگێڕێتەوە و بەخێرایی دەتوانی کۆبونەوەی تێدا ئامادەبکەی. بەڵام کێشەی ئەم هۆڵە پچڕاندنەکانە، بەتایبەت لەو کاتەی هەموان پشوویەك وەردەگرن زۆرینە دەگەڕێنەوە بۆ جێگەکەی خۆیان و سەیری ئەو نامانە دەکەن کەبۆیان هاتووە و پێداچونەوە بەچۆنێتی ئەنجامدانی کارەکانیان دەکەن، زۆرجاریش درەنگ دەگەڕێنەوە نێو هۆڵی کۆبونەوەکە چونکە کەدەرۆنە دەرەوە بۆ پشوو وەرگرتن زۆر سەرقاڵ دەبن. بەشێوەیەکی گشتی، کۆبونەوە لەنێو شوێنی کاردا باشترە، وەك گوتم کات و پارەی زۆر دەگێڕێتەوەو جا کۆبونەوە هەرچۆن و کەی و بۆچییەکیش بێتو بەڵام باشتریش وەهایە کە هۆڵی کۆبونەوەکان لە

هـەر دامـەزراوە و کۆمپانیایەکـدا لەجێگەیـەکی نێزیـک نـەبێت لەشـوێنی ئیشـکردنی کارمەندەکانەوە و ژاوەژاوی نەیاتەوەسەر.

٢–کۆبونەوە لەدەرەوەی ناوچەی کار:

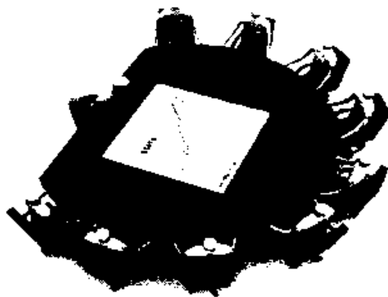
ئەم کۆبونەوانە دەتوانرێ لە میوانخانەیەك یان چێشتخانەیەك یاخود ناوەندێکی کۆڕیی یـان هـۆڵێکی تایبـەتی ئـەنجام بـدرێ، یـاخود هـەر جێگەیـەکی تـر کـە لەگـەڵ بۆچـوونی بەڕێوەبەر و دەستەی کاردا گونجاوبێـت، ئـەم شـوێنی کۆبونەوانـە تێچـونیان زۆرە بـەڵام ڕێگەیەکی باشیش دەبێت بۆ بەدیهێنانی گۆڕانکاری لە دەستەکەدا. کۆمەڵێك دمـەزراوە و کۆمپانیا هـەن مانگانـە خـواردنێکی بەکۆمـەڵێك ڕێـك دەخـەن و بانگێشـتی گوتاربێـژێکی بەهێز دەکەن بۆ هاندانی کارمەندانیان.

بـڕوام وەهایـە دەتـوانی کۆبونـەوە لـەدەرەوەی شـوێنی کـارت لـە هەرجێگەیـەك بێـت ئـەنجام بـدرێت، مـن بۆخـۆم چـەندین کۆبونـەوەم لـە باخچـە گشـتیەکاندا ئـەنجام داوە! بۆچـی نـا؟ هـەوای پاقـژ و دیمـەنی جـوان و کەشـێکی ئارامبەخشـە. بـڕوام پێبکـە ئـەم کۆبونەوانـە لـە کۆبونـەوە فەرمیـەکان باشـتر و بەبەرهـەم و سـەرکەوتووترە. جارێکیـان گەشتێکم بۆ سەر کەناری دەریا ڕێکخست، کارمەندام بە خێزانیانـەوە ئامـادەبوون، یـەك کاتژمێر کۆبونەوەم لەگـەڵ کـردن، ئـەوجا خێزانـەکانیش بەیـەکتر ئاشـنا و ناسـیاوبوون، چێژیشیان لەکەش و جوانی دەریاکەش وەرگرت. بێگومان هەر کەسە و تێچوونی گەشتی خۆی لەئەستۆ گرتبوو، بەڵام زۆرجاری تر کۆمپانیا پارەی خۆراکی بـۆ خـەرج دەکـردن. ئەم کۆبونەوانـە زۆر لەیـەکتری نێزیـك دەکردینـەوە و کـاتی گونجـاوی پـێ دەبەخشـین و کۆبونەوەکەشمان سەرکەوتوو دەبوو. ئەندێشەت بقـۆزەرەوە، هـیچ کەسـێك نییـە بڵێـت: کۆبونەوکان هەردەبێت فەرمی بن، بەڵکو دەبێت بەبەرهەم و کارا و هاندەربن.

٧٩-کۆبونەوەکان ڕێزگرتن لەخود

((گرنگی بە ڕیشك بدە لقەکان خۆیان گرنگی بەخۆیان دەدەن))

پەندێکی چینی

لەسـالّی ١٩٨٦ دا ڕۆیشـتمە نێـو کۆبونەوەیەکەوە لە کالیفۆرنیا، کەتایبەت بوو بە خـۆ ناسـاندن، هـەمووعان دە بەشـداربوو بـوین، کۆبونەوەکـە بەباشـی بەڕێوەچـوو، لەبەرئـەوەی دووڕۆژ پێکـەوە بـووین بۆیـە بەباشـی یـەکترمان ناسـی. لـەدووەمین ڕۆژی کۆبونەوەکـەدا قسەبۆکارمان لەنێو باخچەکە ڕای گرتین و بە بازنە دانیشتاندین و داوای لێکـردین بـە نـۆرە پەسـنی تایبەتمەندییـە باشـەکانی کەسـەکەی تربدەین. ئـەوجا داوای لێکـردین هەریەکەمان ١٠ تایبەتمەندی باشـی خۆمـان بنوسینەوە لـەماوەی دەخولەکدا، بێگومـان ئەمە وەهای لێکردین هەست بەگرنگی و مەزنی و ڕێزداری خۆمان بکەین.

ئەم بیرۆکەیەم زۆر بەلاوە پەسەند بوو، بەجۆرێك بڕیارمدا لـە کۆبونەوەکانمدا بـەکاری بێنم و ناوی ((بازنەی ڕێز لەخۆگرتن))م لێنابوو، لەئەنجامیشدا دەستەکەم هەستیان بـە مەزنی و باشی خۆیـان دەکرد و دەستیان دایـە تێبینـی کردنـی تایبەتمەندییـە سـوپاس گوازاریەکانیان. کەواتە تۆیش بۆچی هـەوڵی تاقیکردنـەوەی ئـەم شـێوازە نـادەی؟ ئەمـە هیچی تێ ناچێت، بەڵام وەهـا لـە کارمەنـدانت دەکـات هەسـت بـەگرنگی خۆیـان بکـەن و بەباشی ڕێز لەخۆیان بگرن. ڕەنگە ببینیێتت کە هەنـدێك کۆبونـەوە فەرییـە و هەنـدێکی تریش گەرییە، ئێسـتا دەبێـت ئاشـنای هـەموو شـتانەبیت کەلەکۆبونەوەکانـدا پێویسـتت پێیانەو بۆئەمەش ئەم بەشە بەباشی بخوێنەرەوە و بەپوختی بە خاڵی یەك بـەدوای یـەك

دایان بڕێژەرەوە، ئەوجا بیخەرە بواری جێبەجێکردنەوە و دەبینیت دەکەویتەسەر ڕێگەت بەرەو بەدیهێنانی ئامانجت. هەوڵبدە داهێنەربیت و کۆبونەوەکانت چێژبەخش بکەیت، چاوەڕێی ئەوەمەکە کۆبونەوەکانت بەرهەمداربن دەبێت خۆت وەهایان لێبکەی.

بڕیاربدە کە کۆبونەوەی سەرکەوتوو ببەستیت ...

کلیلی دوازدەیەم

دامەزراندن..

جیاوازی دروست دەکات..

((وەك چۆن شوێنی شیکاریەکان دەکەویت ئاوهایش شوێنی دڵت بکەوە، یەکێکیان هەڵمەبژێرە، بەڵکو هەردووکیان کۆبکەرەوە))

ریچارد ئا.مۆرۆن

٨٠-ئامادەبە..کارەکە ئاسان نییە:

((کەروێشك ڕووخسارێکی جوانی هەیە، بەلاّم ژیانی تایبەتی کەروێشك فەتارەتە. بەڕاستی بوێری ئەوەم تیانییە باسی ئەو شتەخراپانەت بۆ بکەم کە کەروێشك ئەنجامی دەدات))

پەندێکی سەرچاوە نادیار

ریچارد کە بەڕێوەبەری بەشی دەرامەتی مرۆییە لە کۆمپانیایەکی گەورەدا جارێکیان گوتی:" پێنج ساڵ بەر لەئێستا، هەستم بەوەکرد پێویستم بەکەسێکی تره هاوبەشی ژیانم بکات، بۆیە دەستم دایە گەڕان لەهەموو جێگەیەك بۆ هاوسەرێکی باش دەگەڕام، چاوم بەزۆر ئافرەت کەوت و حەزی خۆم بۆ دەربڕین، بەردەوام لەگەڕاندا بووم تاوەکو لەکۆتادا کارۆلینم دۆزیەوە. کارۆلین ئافرەتێکی تەمەن ناوەنجی و جوان، ژیر و ئاسودەبەخش بوو، بۆماوەی دووساڵ خەریکی مەوعیدکاری بووین، گرنگ نەبوو بۆکوێ دەڕۆیشتین گرنگ ئەوەبوو کاتێکی خۆشمان بەسەردەبرد. بۆیە داوای هاوسەرگیریم لێکرد، ئەوکاتەی پێم قایل بوو وەهام هەست دەکرد بەختەوەرترین مرۆڤی سەر زەویم، بەلاّم بە تێپەڕبوونی ماوەیەکی زۆرکەم بەسەر مانگی هەنگوینیماندا هەستم بە گۆڕانێکی ڕیشەیی کردەوە لە ڕەفتاری کارۆلیندا، زۆر دڵپیس بوو، گەر نەختێك لە ئیشەکەم دێر بهاتمایەتەوە کێشە دەستی پێدەکرد و بۆماوەی یەك هەفتە قسەی لەگەڵ نەدەکردم، هەموو هەوڵێکمدا بۆ ڕزگارکردنی هاوسەرگیریەکەمان، بەلاّم دواجار ناچاربووم قایە ژەهرەکە بخۆمەوە و بە جیابونەوە قایل بووم، بەڵێ ئێستا بەتەنها دەژیم، پێویستە دیسانەوە دەست بەگەڕان بکەم، بەلاّم دەترسم دیسانەوە هەڵەی کوشندە بکەم و کەسی

نەگونجاو هەڵبژێرم، بەڵێ ژن خواستن و کارمەند دامەزراند وەکو یەك وەهاتان ، نازانی باشت کردووە یان خراپ تاوەکو بەتەواوەتی لێی نێزیك نەبیتەوە"، ریچارد ئەمەی گوت و لێی دا و ڕۆیشت.

بەڵێ بێگومان دامەزراندنی کارمەندێکی نوێ و کردنی بە بەشێك لەدەستەی کارت وەکو هاوسەرگیری وەهایە کە کەسێکی تر بە هاوبەشی ژیانت دیاریبکەی، بۆیە پێویستت بە هەنگاونانی پێویستە بۆ دانی بریاری دروست و دۆزینەوەی کەسی گونجاو و چاوپێکەوتنی و دواتریش دامەزراندنی. بەڵام پاشی ماوەیەك دەبینی ئەم کەسە ئەوە نەبووە کە تۆ بەدوویدا دەگەڕایت، لەکاتی چاوپێکەوتنەکەدا خۆی بە قورێکی جیاوازی لەخۆی سواغدا و پیشاندابوو، بەلام ئێستا کە قوری ڕاستەقینەی خۆی دیارکەوتەوە بەکەڵکی دامەزراند نایات.

لەگەڵمدا هاوڕای بەوەی دامەزراندنی کارمەند کارێکی ئاسان نییە؟ هەرگیز ڕوویداوە کەسێکت دامەزراندبێ و دواتر ناچاربوویتە دەری بکەی یاخود خۆی نامەی دەست لەکارکێشانەوەی پێشکەش کردووە؟ گەر تۆیش وەکو مرۆڤەکانی تر بیت ئەوا وەڵامەکەت بەڵێ دەبێت. لێرەدا هەموو ئەو ئامرازە پێویستانەت بۆ دەخەمە بەردەست کە پێویستن بۆئەوەی کارمەندی باش لە خراپ جودابکەیتەوە و خراپ دانەمەزرێنی، بۆئەمەش پێویستت بە فێربوونی بەهرە و ستراتیژیەتی ئاوەزی و پیشەیی نوێیە بۆ دانی بریار لەسەر بنەمای ئاوەزە زانست(لۆجیك) و پەیبردنە ڕووداو(حەدەس)ت، بەڵێ ئەمەیە ئامانجی پشت ئەم بەشە.

٨١-نۆ هۆکار دەبنەهۆی زۆربوونی تێچوون لەکاتی دامەزراندندا:

((زیانی گەورە بە بچوک دەست پێدەکات، هەربۆیە پێویستە گرنگی بە زیانە بچوکەکان بدەی بۆ خۆلادان لە زیانە گەورەکان))

د.ئیبراهیم فەقی

ئایا هەرگیز تێچوونی دامەزراندنی کەسێکت هەژماردووە؟ زۆر بەڕێوەبەر هەن گرنگی زۆر بە فرۆشەکان، بازاڕکاری، بودجە دەدەن و هیچ گرنگییەك بە دامەزراندن نادەن. لە لێکۆڵینەوەکاندا هاتووە کە: بەڕێوەبەران هەرگیز بەشدارنابن لە کردارەی دامەزراندنی کارمەندی نوێدا، وای دەبینن کاری ئەوان نییە و کاری ئەوان شتی ترە. جارێکیان لەگەڵ خاوەن کۆمپانیایەکی ناوەنجیدا قسەم کرد و لێم پرسی کە ئایا بەشداریت لەکردارەی دامەزراندندا؟ گوتی:" من بڕوام بە پێسپاردنە، بەڕێوەبەرێکم بۆ ئەم کارە داناوە. کەواتە ئیتر خۆم بۆچی بەشداربم؟ دەتەوێت لەهاندانەکانیان کەم بکەمەوە لەکاتێکدا ئەوکەسەی من دامناوە بەتەواوەتی ئاشنای ئیشەکەی خۆیەتی؟" .

گوتم: نەخێر، ئەوجا پرسیارێکی ترم ئاراستەی کرد:" چی ڕوودەدات گەر کەسی نەگونجاوی دامەزراند؟"، پێکەنی و گوتی:" ئەمە شتێکە دەبێت لەگەڵیدا بژین! بۆخۆی لەهەڵەکانیەوە فێردەبێت".

بۆ چارە ڕەشی ئەم بەڕێوەبەرە بەهەڵە لە بیرۆکەی پێسپاردن ودەستەی کار گەیشتبوو، خۆی لە بەشداری کردن لە کردارەی دامەزراند دوورخستبوەوە تەنها لەبەرئەوەی بڕوای بە پێسپاردن هەبوو! بەڵام مەبەست لێرەدا ئەوەیە: گەر کەسی پێسپێراو بەهەڵە کەسێکی دامەزراند ئەوا ڕێژەی هاندانی زۆرینەی کارمەندانی نێو دامەزراوەکەت نزم دەبێتەوە. ڕۆژێکیان سەرۆکی ئەنجومەنی کارگێڕی کۆمپانیایەکی گەورەم چاوپێکەوت و لە بۆچونیم پرسی لەبارەی کردارەی دامەزراندنەوە، ئەویش

گـوتی:" دامەزرانـدنی کەسـێکی هەڵـە ڕەنگـە ببێتـەهۆی ئـەوەی هـەموومان بـۆ دواوە بەرێتەوە، بەم هۆیەوە کات و پارە و شەکەتی ناپێویسـت خـەرج دەکـەین، بۆیـە مـن لـە کـردارەی بڕیـاردان لـە دامەزرانـدنی کەسـاندا بەشـدار دەبم" ، ئـەوجا ئـەم پرسـیارەم ئاراسـتـە کـرد:" بـەلأم تـۆ کارمەنـدت زۆر زۆرەو کەواتـە چـۆن کاتـت دەبێـت و دەتپەرژێتەسـەر بەشـداریکردن لـە دامەزرانـدنی کارمەنـدی نوێـدا؟"، بەچـاوێکی زۆر متمانـەوە لێـی ڕوانـیم و گـوتی:" مـن ئـەم کاتـە دەدۆزمـەوە. کارمەنـدانمان وەکـو کڕیارەکانمان وەهاتان، گەر کەسی گونجـاو دانەمـەزرێنین، ڕەنگـە کڕیارمـان نـەمێنێت"، گومانی تێدا نییە ئەم جۆرە بەڕێوەبەرە سەرکەوتووە و بەهای کارمەندی بـاش ئاشـنایە. دامەزرانـدنی کەسـی هەڵـە دەبێتـە هـۆی زیـان گەیانـدنی زۆر. بـاوەکو بـەدیاریکراوتر قسەبکەین و لـەو نـۆ هۆکـارە بکۆڵینـەوە کـە وەهـا لـە بەڕێوەبـەر دەکـەن هەڵەبـەکات و لەکردارەی دامەزراندا پارە و کاتی زۆر خەج بکات، ئەوانیش:

١-لەدەستدانی کات بۆ دامەزراندن هەڵەیە:

کـاتی زۆر بـۆ نەخشـەدانان، هەڵبـژاردن و چـاوپێکەوتنی تایبـەتی و دەسـتکەوتنی سەرچاوەکان و دواتر دامەزراندنی دادەنێی و بـە فـیڕۆ دەدەی، هـەروەها کـاتی زۆریشـت لەدەست دەچێت لە ئاساندنی ئەم کەسە تازەیە بە کار و سروشتی کارەکە.

٢-لەدەستدانی پارە بە مەشق و ڕاهێنان:

دامەزراوەکەت پارەی زۆر خـەرج دەکـات لـە مەشـق پێکردنـی کارمەنـدان. کۆمپانیـای IBM ڕێگە بە کارمەندی فرۆشەکان نادات بە تەنها کاربکات مەگەر هەشت مـانگ بەسـەر دامەزراندنیدا ڕۆیشتبێت! ئەم کۆمپانیایە مەشقی باش بە کارمەندەکەی دەکـات و فێـری لێهاتوویی فرۆش و بەهرەی تایبەتیشی دەکات. دەزانـی ئـەم کۆمپانیایـە چـەندە پـارەی لـەکیس دەچـێت گـەر پـاش مەشـق پێکردنەکـە کارمەندەکـە دەسـتی لەکارکێشـایەوە و

لەکۆمپانیاکە ڕۆیشتە دەرەوە، بێگومانی کۆمپانیاکە پارەیەکی بێشوماری بەفیڕۆ دەڕوات.

٣-هەڵەکان:

کارمەندی نوێ هەڵەی زۆر دەکات تاوەکو فێری ئیشەکەی دەبێت و متمانە بەخۆی دەکات. ئەم هەڵانە ڕەنگە ببێتەهۆی لەدەستدانی هەندێك کڕیار، کارمەندێك لەبەشی شتن نزیکەی پێنج سەد پەرداخی شکاند لەماوەی سێ مانگی سەرەتای ئیشەکەیدا، ئەمە سەرباری ئەو شتانەی تریش کە پێشبینیت نەکردووە، بێگومانبە لەوەی بەر لە مەشق پێکردنی ئەم کارمەندە هەڵەی گەورە ئەنجام دەدات.

٤-موچە و زیادەکەی:

بێگومانین لەوەی کە موچەی دراو بە کارمەند بەجۆرێك لە وەبەرهێنان دەزانین، بەلام کاتێك کارمەندەکە ناکارا دەبێت و بەرهەمێکی نابێت موچەکەی وەکو خەرجی لێدێت، خەرجی زۆر، بۆیە ئەو موچەیەی بە کارمەندێکی نەگونجاوی دەبەخشیت زیانە.

٥-کاریگەری خراپ:

بوونی کارمەندێکی نەرێنی لە بیرۆکە و ڕەفتار لەنێو کارمەندەکانی تردا دەتوانێت ژەهرەکەی بلاوبکاتەوە و کار لە باوەڕیان بە خۆیان و دامەزراوە کارتێدا کردووەکەیان بکات و بەهۆیەوە متمانە لەدەست بدەن.

٦-دابەزینی گیانی ماناوی لەشوێنکاردا:

گەر ئەم کارمەندە جۆرێك لە پەرکەمی هەبێت و بەردەوام ئامادەی بەرگری بێت و لە نانەوەی ئاژاوە بەردەوام بێت، ناچاری دەرکردنی دەبیت، ئەمەش لای خۆیەوە کار لە

گیانی ماناوی کارمەندانی تـرت دەکـات. بێگومـان کـردارەی دەرکردنـی هـەر کارمەنـدێك کاریگەری خراپی لەسەر دەرونی ئەوانی تر دەبێت.

٧–ورتەورتەکان–دەنگۆکان:

کارمەندی خراپ ڕەنگە ببێتە هۆی دروستکردنی قسەی پاشەملێ بۆئەوانی تـر و ورتـە ورتی زۆر دروستبکات، کاتێك کارمەنـدەکان دەزانـن هەڵـەکراوە لـە دامەزرانـدنی ئـەوکات واتەواتــەکان زۆرتــر و بــەهێزتر دەبــن. هەنــدێك دەڵــێن: تــۆ بــەهۆی خزماتییــەوە داتمەزراندووە، کەسانی تریش دەیان چیرۆکی تر دەگێڕنەوە و دەخەنەپاڵت.

٨–لەدەستدانی متمانە:

دەســتەی کارمەنــدانت متمانــەکردنیان بــەتۆ لاواز دەبێــت، بــەهۆی ئــەم هەڵــە بڕیاردانەتەوە. بۆیە زۆر وریا و بەهۆش و بێ دڵەڕاوکێبە لـەکاتی دامەزرانـدنی کارمەنـدی نوێدا.

٩–دووبارە دامەزراندنەوە:

کاتێك بڕیاری دامەزراندنەوەی کەسێکی تر دەدەی لەجێگەی ئەویتر ئەوکات دیسانەوە پارە و کات و وزەیـەکی زۆرت بـەفیڕۆ دەدەی. ئەمانـە هۆکارگـەلێکن وەهـا لـە کـردارەی دامەزراندن دەکەن ببێتە کردارەیەکی تێچوون زۆر، ئـەم بەشە یارمـەتیت دەدات بـۆ خـۆ بەدوورگرتن لەم هەڵە و کەموکورتیانە لەکاتی بڕیاردان لە دامەزراندنی کارمەندێکی نوێ.

٨٢-هەشت هۆکار وەها لە بەڕێوەبەران دەکات کەسانی نوگونجاو دابمەزرێنن:

((گەر ئەوەندە ژیری پێشبینی کێشەیەك دەکەیت، ئەوەندەش ژیریت تێدایە کە چارەسەری بۆ بدۆزیتەوە))

د.ڕابێرت شۆلر

دۆزینەوەی کارمەندە باشەکان کارێکی گران نییە. بەڵام لێرەدا چەند پرسیارێك هەیە: ئایا ئەم کەسە باشانەی دایان دەمەزرێنی بۆ ئیشەکەش گونجاو و باشن؟ ، خاوەنی بەهرەی گونجاون؟ ئاراستەیەکی دیاریکراویان هەیە؟ ئایا ئەوان ئامادەی مەشق و ئامادەکردنن؟ حەزیان لەرۆیشتنە بەمیلێکی زیادتر؟ ئایا ئەوان حەزیان بە سەرکەوتن وگەشەی دامەزراوەکەی تۆ و خۆیشیانە؟ هەموو ئەم پرسیارانە و پرسیارگەلی زۆرتریش پێویستی بە وەڵامە بەر لە دامەزراندن. ڕەنگە ئێستا بیرۆکەیەکی هەڵەت هەبێت لەبارەی چۆنێتی دامەزراندنی کارمەند و خراپیەکانیەوە. ئێستایش وەرە باوەکو پێکەوە ئەو بڕیارانە بدەین کە وەها لە بەڕێوەبەران دەکات بڕیاری ناڕاست بدەن و کەسانی نەگونجاو دابمەزرێنن:

١-نەبوونی ئەزمون:

ڕەنگە بەڕێوەبەر هەستێت بە دامەزراندنی کارمەندێکی نوێ، لەبەرئەوەی ئەم بەڕێوەبەرە ! لەکاتێکدا ئەم بەڕێوەبەرە هیچ ئەزمونێکی لەگەڵ ئەم جۆرە کارەدا نەبووە.

٢-نەبوونی ئامادەیی پێشوەخت:

ڕەنگە بەڕێوەبەر لیستی ئەوشتانەی پێویستیەتی ئامادە نەکردبێت، هەمیشە بیر لەو پرسیارانە دەکاتەوە کە بەدیاریکراوی ئاراستەی کارمەندەکەی بکات و نازانێت کام جۆرە وەڵامی کەسی بەرامبەر گونجاوە.

٣-سوک سەیرکردنی دۆخەکە:

بەڕێوەبەرەکە کاتی تەواو بەم تازە کارمەندە نادات و لەکاتی چاوپێکەوتنەکەدا وەڵامی پەیوەندیەکان دەداتەوە، وەها دەزانێت دامەزاندن کارێکی قەشمەجاڕیانە و هیچە و کاتی زۆری پێویست نییە.

٤-پەیوەندیەکان:

بەڕێوەبەر چاوی بە کارخوازێکی تازە دەکەوێت، تەنها لەبەرئەوەی کارمەندێکی تر پێیدا هەڵداوە بۆیە بە ژیر و گونجاوی دەزانێت و پەسندانەکە بەم دۆخەوە دەبەستێتەوە و بڕیاری دامەزراندنی دەدات.

٥-بڕیاردان بەپشت بەستن بە ناونیشان:

بەڕێوەبەرەکە بەپشت بەستن بە رووخسار و ئەوانەی چاوی بینیویەتی بڕیاردەدات.

٦-بڕیاردانی پشت بەستوو بە هەستەکان:

بەڕێوەبەر بەپشت بەستن بە هەستەکانی چەندان کەس دادەمەزرێنێت و گرنگی بە ڕاستی و کەتواری نادات، بۆیە دەکەوێتە هەڵەی دامەزراندنی کارخوازی نەشیاوەوە.

٧–گوێ نەگرتن:

بەڕێوەبەرەکە هەرقسەدەکات، بەبێ ئەوەی بواری بەکارمەندەکە بدات قسەبکات.

٨–نەگەڕانەوە بۆ بڕوانامە و بەهرەکان:

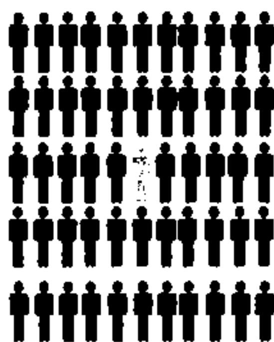
بەڕێوەبەرەکە بە چاوپێکەوتنە تایبەتیەکە قایل دەبێت و دواجار بڕیاری دامەزراندنی دەدات بەبێ گەڕانەوە بۆ بەهرە و بڕوانامەکانی .

بەڵێ ، ئەم هۆکار و ڕەوتارانە وەها لەبەڕێوەبەر دەکەن بەهەڵە بڕیاربدات، بڕیاری نادروست دەربکا و کەسانی نەگونجاو دابمەزرێنێت .

٨٣-دەهۆكار بۆ دۆزینەوەی کەسی ناوازە:

((سەرکەوتن و شکستت وەکو بەڕێوەبەر بەپلەی یەکەم پەیوەستە بە تواناییتەوە بۆ هەڵبژاردنی دەستەکەت))

د.ئیبراهیم فەقی

دۆزینەوەی بەهرەی کارخواز یەکێکە لەئیشەکانی کارگێڕی، هەندێك لە بەڕێوەبەران بەئاسانی دەتوانن کارخوازی بەهرەدار بدۆزنەوە، لەکاتێکدا بەڕێوەبەرگەلی تر پشت بە ئاژانسەکانی دامەزراندن دەبەستن لەبۆ دۆزینەوەی کارمەندی گونجاو بۆ ئیشەکە، ئێستایش لێرەدا باوترین ڕێگەکانی دۆزینەوەی بەهرەی ڕاستەقینەت بۆ بەردەست دەخەم:

١-کارمەندانی ئێستا:

بەرلەوەی لە جێگەیەکی دیکە بەدووی کارمەندی بەهرەداردا بگەڕێی، هەلێك بەکارمەندانی خۆتبدە بۆ دۆزینەوەی بەهرەکانیان.

٢-کارمەندانی پێشوو:

ئەو کەسانە دەگرێتەوە پێشتر لە دامەزراوەکەی تۆدا کاریان کردووە و بەهەر هۆکارێك بووە وازیان لەئیشکرد هێناوە-جگە لە بێتوانا و دژمنە تایبەتیەکان-ڕەنگە بەدووی پێشکەوتنی زیادتر لەجێگەیەکی تر ئەم ئیشەیان بەجێ هێشتبێت، ئەم کەسانە باشترن لەکەسانی تازە و نامۆ" چون پێشتر ئاشنای دامەزراوەکەی تۆ بوونە.

٣-هەڵبژاردن و پاك پشتگیری:

دەتوانی پەیوەندی بە بەڕێوەبەرگەلی ترەوە بکەیت و باسی ئەوکەسانەی بۆ بکەی کە پێویستت پێیانە، دەتوانی لەکارمەندانیشت بپرسیت لەوەی گەر کەسێکی بەم تایبەتمەندیانە ئاشنان ئەوا دەتوانن بانگێشتی دامەزراندنی بۆ بکەن.

٤-کۆلێج زانکۆکان:

ناوەدگەلێك هەن تایبەتن بە دامەزراندن کەلە خوێندنگە و زانکۆکاندا بەردەستن، زۆر بەسود دەبێت گەر پەنا بەوانیش ببەی و هەندێکلەو خوێندکارانەت بۆ بهەنێرن کە خوێندنیان تەواوکردووە و ئەو زانیاریانەشت پێشکەش بکەن کەلەبارەی ئەو کارخوازانەوە پێویستە.

٥-سەندیکاکان:

زۆرجار دەتوانی پەنا ببەیتەبەر سەندیکا گەلێکی وەکو ئەندازیاران و ئاوەدانکردنەوە و هەژماری و ..هتد، داوایان لێبکەی گەر کەسێکی گونجاو بۆنەوکارەی تۆ ئاشنا باوەکو بۆتی بهەنێرن.

٦-ناوەندەکانی دامەزراندن:

لەهەموو ناوەندێکی دامەزراندندا ناوی ئەو کەسانە هەن کە کارخوازن، دەتوانی پەیوەندییان پێوەبکەیت، دەبینی دەیان کەسی کارخوازی گونجاوت بۆ دەخەنە بەردەست.

٧-کێبڕکێکارانت :

سەرباری ئەوەی توشی بەرپەرچدانەوەیەکی نەرێنیانە دەبیتەوە بەلام هەوڵی دۆزینەوەی کارمەندی گونجاوت بدە لەنێو دەستەی کاری کێبڕکێکارانتدا. گەر کارمەندەکە بەو موچە وکەشە قایل بێت کە تێیەتی ئەوا هەرگیز ئەو دامەزراوەیە جێ ناهێڵێت، پێچەوانەش ڕاستە.

٨-کۆنە کارمەندان:

ئەمان کەسانی خانەنشین بوو دەگرێتەوە، ئەو کەسانەی هێشتاکە بەدووی گرەوەناستەنگدا دەگەڕێن، دەتوان سود لە شارەزاییەکانی ئەمانیش وەربگریت، ەتوانی لەڕێگەی سەندیکای ملوانکەی زێرینەوە بیان دۆزیتەوە.

٩-بانگەشە:

دەتوانی لەڕێگەی لاپەڕەی بانگەشەی ڕۆژنامەکانەوە چەندین کەسی بەهرەمەندت دەست بکەویت. گەر پشت بەم ڕێگەیە دەبەستیت ئەوا بزانە کە پێویستە بانگەشەکەت دیریکراو و سەرەنج ڕاکێش و ڕاستەوخۆ بێت. هەروەها تایبەتمەندی و بڕوانامە و بڕی موچەش دیاریبکە و گەر بەپلەیت دەتوانی ژمارەی تەلەفۆنی لە بانگەشەکەدا بەکاربێنی ، بەلام تەنها پێویستە لەکاتی لەناکاودابێت، ئەگینا باشتر وەهایە تەنها ناونیشان و ئیمێل یان ناونیشانەی پۆستەکەت لەسەر بانگەشە بنوسی.

١٠-ئاژانسەکانی دامەزراندن:

ئەم ئاژانسانە ناوەندگەلێکی باشن بۆ دۆزینەوەی بەهرەی ڕاستەقینە، چونکە بە ڤیدیۆ کەسانی پاڵێوراوت بۆ دەخاتەڕوو. ئەم ئاژانسانە باشترین کارمەندنت بۆ دەخەنەبەردەست لەگەڵ زەمانی یەك ساڵ. گەر ڕوویدا و کارخوازێکت هەڵبژارد و بەدڵت

نەبوو ئەوا بۆتی دەگۆڕن، بەڕاستی هەڵێکی زۆرباشە بۆ هەڵبژاردنی باشترین، بەڵام تێچوونی زۆرە.

دەتوانی سود لە ڕاژەی ڕاوێژکاران وەربگریت لەسەربنەمای نیوچەکاتی و بەچاوپۆشین لەو ئامرازانەی لەڕێگەیەوە بەهرەکانت چنگ دەکەوێت، گرنگ ئەوەیە بزانیت کە باشترین ڕێگەت بەسودی دامەزراوەکەت گرتۆتەبەر.

٨٤-چۆنێتی خستنەڕوو و هەڵبژاردنی باشترین؟

((هەرگیز کەس گەلێك دامەمەزرێنە لەشێوە و ناوەڕۆکدا لەتۆبچن" چون دەبنە هۆی دروستکردن و پێکهێنانی دەستەیەکی کەم کاریگەر و توانا))

ریچارد. ئا.مۆرن

دوایین جار کەی بووە دەرکی دامەزراندن خستۆتەسەر پشت؟ چەند کەس ئامادەی دامەزراندن بوون؟ ڕەنگە پتر لە سەد کەس! توێژینەوەکان وەهای دەگێڕنەوە کەتۆ پتر لە سێ سەد کەس دەبینی بۆ دامەزراندنی یەك کارمەند! لەم کاتەدا یەك پرسیار بەجوانی خۆی دەپرسێنێت: چاوت بەهەموویان کەوتووە؟ گەر وەڵامەکەت نەخێرە کەواتە چیت کردووە؟ ڕەنگە بزانی زۆرێك لەو کەسانەی بەدەم داواکاریەکەی تۆوە دێن کەسانێکی پیشە و بەهرە جیاوازن، کورتە ژیاننامەی خۆیان دەهەنێرنە هەموو جێیەك بەئومێدی زوودامەزراندن. ڕەنگە هەندێك کەس تەواو گونجاوبێت بۆ دامەزراندن و هەندێکی تریش نەگونجاو. بۆیە پێویستت بە بینینی هەموو کارخوازەکانە، بۆئەوەی بتوانی باشترینیان هەڵبژێری، بۆئەمەیش دەتوانی سود لەم ڕێنماییانە وەربگریت:

١- ئەو داواکاریە بدۆزەرەوە کە وتارێکی لەگەڵدا هەنێردراوە، ئەمەش مانای وەهایە ئەم کەسە گرنگی زۆر بە دامەزراندن دەدات.

٢- ئەو داواکاریانە هەڵبژێرە کە لەگەڵ کارەکەتدا گونجاون و ئەوانەی نەگونجاون توڕیان بدە.

٣- هەر داوایەکی ناپاك و ناڕۆشن ڕەتبکەرەوە، بەتایبەت گەر هەڵەی زمانەوانی زۆری تێدابوو، ئەم جۆرە داواکاریە مانای وەهایە خاوەنەکەی ناڕێك و کار لەکۆڵ کارەوەیە.

٤- لەو کەسانە بترسە زۆر بە زوویی لەکارەکانیان دەڕۆن ولەسەر ئیشێك نامێننەوە و لەنێوان دامەزراوەکاندا تەراتێنیانە.

٥- لەو کەسانەش وریابە زوو زوو کارەکانیان دەگۆڕن، لەوەی: ئەم کەسە پێشووتر وەکو ئەندازیار کاری کردووە، دواتر بووە بە مەیگێڕو ئەوجا شاگرد و دواتریش کرێکاری بلۆك.. ئەم کەسانە خۆشیان نازانن چییان دەوێت.

٦- بەدووی دەستهاتی تایبەتدا بگەڕێ، بۆنمونە بڕوانامەی تایبەت یاخود پلەیەکی تایبەت.

٧- لەو کەسانە وریابە کە بەڵگەی پشتیگیرییان پێ نییە، وەکو ئەو دەرچوانەی زانکۆ کە ساڵی دەرچوون و جۆری بڕوانامەکانیان نانوسن.

ئەم جۆرە هۆکارانە و هیتریش بەپشت بەستن بە بیست و پێنج ساڵ ئەزمون و شارەزایی خۆم لە بەڕێوەبردندا لەلامدا دروست بوونە و یادم گرتوون. بێگومان مەرجیش نییە کەسێك ئیشی زۆری گۆڕیبێت یاخود بە دەستوخەتێکی ناخۆش داوای دامەزراندنەکەی نوسی بێت هەموویان نەگونجاوبن، گەر بەختت هەبێت دانەیەکیان بۆتۆ گونجاو دەبێت، گرنگ ئەوەیە تۆ ئێستا تێگەیشتبیت و بزانیت چۆن کارمەندی خوازراو و پێویستت هەڵدەبژێریت و چێژ لە هەڵبژاردنیان ببینی و دواتریش سودی باشی لێ ببینی و پەژیوان نەبیتەوەو ناچار نەبیت دەری بکەی و بەم هۆیەوەش کات و پارە و وزەی زۆرت لەکیس بچێ.

٨٥-کردارەی دامەزراندن:

((من بۆ جیاکردنەوەی شتەکان پشت بە چاو نابەستم، بەڵکو پشت بە ئاوەز دەبەستم کە باشترین ڕێگەیە بۆ بڕیاردان لەسەر کەسەکان))

سنیکا

دامەزراندن هونەرێکە پێویستی بە فێربوون و یادگرتن و تێگەیشتن و ئەنجامدان و یادگرتنە، ناتوانی بە وشەیەك یاخود بە دێڕێکی ئاسان پێناسەی دامەزراندن بکەی" چون کردارەیەکی تەواوکارە و پێویستی بە بەهرەی هێزی و پیشەییە. لەبەرئەوەی بەڕێوەبەرێکی سەرکەوتووی پێویستە فێری چۆنێتی هەڵبژاردنی کارمەندی گونجاوبێت، بەتایبەت لەڕێگەی گرتنەبەری پێنج هەنگاوی پێویستەوە، ئەوانیش: نەخشەڕێژکردن، چاوپێکەوتنی تایبەتی، هەڵبژاردن، پێداچوونەوە بە بڕوانامە و بەهرەکان و دواجاریش دامەزراندن. ئێستایش باوەکو بزانین چۆن ئەم هەنگاوانە بەکاردەهێنین و بەباشترین شێوە سەرکەوتوو دەبین لەبەکارهێنانیاندا:

١-نەخشەڕێژکردن:

بۆرپیرس دەڵێت:" **سەرەتای خراپ هۆکارە بۆ کۆتایی خراپ**" ، بۆیە تۆ پێویستت بەوەیە نەخشەیەکی ورد و دروستت هەبێت. دەبێت هەموو هەنگاوەکانی کردارەی دامەزراندن یادبگرین، بۆئەمەش نەخشەی چۆنێتی ئەنجامدانی چاوپێکەوتن لەگەڵ کارخوازدا دیاریبکە لەگەڵ چۆنێتی لێکۆڵینەوە لە بڕوانامە خراوە ڕووەکان و دواجاریش بڕیاردان، گرنگ ئەوەیە بزانی بۆچی ئەوکەسە هەڵدەبژێری، پێویستە ئەم هەمووە بنوسیت و نەخشەی گونجاو دابڕێژی یاخود لیستی پێداچوونەوە بۆ ڕاستکردنەوەی قسەی کارخواز دابڕێژی. دەبێت بزانی لەم کاتەدا پێویستت بەمانەشە:

أ- جۆری بڕوانامە و بەرپرسیاریەتیەکانی.

ب- پێویستیەکانی کارەکە.

ت- جۆری کەسی مەبەست و خوازراو.

پ- بڕوانامە و پیشە و شارەزاییە پێویستەکان.

ج- کاتی دیاریکراو بۆدامەزراندنی کەسی مەبەست.

ح- کاتی دیاریکراو بۆ چاوپێکەوتنی کەسی کارخواز و ویستراو.

خ- شوێنی ئەنجامدانی چاوپێکەوتنەکە.

د- پێویستت بەیارمەتی کەسی تره یاخود نا؟ ئایا ئەم کەسە شوێن و کاتەکە ئاشنایە و دەزانێت چی پێویستە ئەنجام بدات؟

ژ- لیستی ئەو پرسیارانە دابڕێژەرەوە کە لە کارخوازی دەپرسیت" بۆ خۆلادان لە کردنی پرسیاری لابەلا و نەپچڕاندنی قسەکانی کارخواز.

ر- لیستی هەڵسەنگاندنت دیاریبکە کە ئەمە وەکو ڕێبەری تۆ وەها دەبێت بۆ هەڵبژاردنی کەسەکە. دەتوانی بیکەت بە پێوەرێك بۆ هەڵبژاردنی کەسی گونجاو، ئەم لیستە دەتوانرێت لەخۆگرتەی وەکو: یەکەم قسەو دیمەن، سلاوی دەست، کەسێتی، ئامانجەکانی، ئاستی زانیاری، بەهرە و تواناییەکانی فێربوونی، شارەزایی و ..هتد ئەمانەبێت.

لەکاتی دامەزراندا پێویستە بەهەموو دەقەکانی داواکاریەکەدا بڕۆیتەوە و بەدووی هەموو شتانەدا بگەڕێی کە پێویستی بە ڕشوونکردنەوەی زیادترە. کاتێك ئامادە دەبیت و لەکردارەی نەحشەڕێژکردن دەبیتەوە دەتوانی بڕۆیتە هەنگاوی دووەم و سود لەو هەنگاوەش وەربگریت.

٢-چاوپێكەوتنی تايبەتی:

چـاوپێكەوتنی تايبـەت لەچـوار برگــە و هــەنگاوی ســەرەكی پێكـدێت، ئێسـتايش هــەموويانت بــۆ روون دەكەمەوە:

أ- پێشوازی: بەر لەوەی چاوپێكەوتن رەگەڵ كەسی خـوازراودا بكـەيت گرنگـی بـە رێكخستنی شوێن چاوپێكەوتنەكەبدە، دەتوانی لەتەنيشتی كارخوازەوە دانيشيت، ياخود لەكورسی بەرامبـەری، دەشتوانی لەپشـتی مێزەكـەی خۆتـەوە دانيشـيت، ئەمـە هێـز و مەزنيت پیّ دەبەخشـێت بـەلاّم بـۆ كـارخواز ناناسـودە بـەخش دەبێـت. كاتێـك دەزانيـت هەموشتێك ئامادەيە بە بزەوە بەخێرهاتنی كەسی كارخوازبكە و بەناوی خۆيەوە سلاّوی لێبكە و سوپاسی بكە كە هاتووە بۆ چاوپێكەوتنی تـۆ. ئـەوجا بـەو كەسەشـی بناسـێنە كەلەگەڵتـدا هــاتووە بــۆ چــاوپێكەوتنەكە و دواتــر داوای لێبكــە دانيشــێت. زۆرێــك لەبەرێوەبـەران پێيـان باشـە بەتونديـيـەوە دەسـت بـە چـاوپێكەوتن بكـەن، وای دەبيـنن گوشارخستنەسەر كارخواز يارمەتی باشتر ناسينيان دەدات لەرووی كەسێتی و رەفتـار و كاردانـەوەكانی، بـۆ چـارە رەشـی ئـەم بەرێوەبەرانـە لـەبيريان چـووە كـە چـاوپێكەوتن بۆخۆی گوشارە لەسەر كارخواز جاوەرە تۆيش گوشاری بخەيتەسەر! رەنگە بەهۆی ئـەم هەموو گوشارە زۆرانەوە ئەو زانيارييانەی دەست نەكەوێت كەمەبەستيەتی لەكاتێكدا ئـەم كارخوازە كەسی مەبەستيشە. بڕواش ناكەم هيچ كەسێك حەزبكات لەگەڵ بەرێوەبـەرێكی وەها توند و مەترسيداردا ئيشبكات.

بيرۆكــەی پشــت چــاوپێكەوتن هانــدانی كارخوازە بۆ حەسـانەوە و هەسـت نەكردنيـەتی بــەترس و دڵــەڕاوكیّ، بۆئەوەشــە ســەهۆڵی نێوانتان بتوێتەوە و هۆگری لەنێوانتدا چیّ ببێت، هەروەها پێويستە بەوەش ئاشنای بكەيت كەلـە چاوپێكەوتنەكەدا باسی چی رەگـەڵ دەكـەيت و

چەندیش دەخایەنێت چاوپێکەوتنەکەتان. فەرموو ئەمەش نمونەیەك: ((بەڕێز كيڤن حەزدەکەم زیادتر لەبارەی تۆوە بزانم، ئەوجا زانیاریت لەبارەی دامەزراوەکەت پێ دەبەخشم و تاوتوێی کارەکەش دەکەین، ئەوجا وەڵامی هەرپرسیارێکی تۆیش دەدەمەوە کە بە مێشکتدابێت، ئەم چاوپێکەوتنە نزیکەی یەك کاتژمێری پێ دەچێت"، ئەوجا لاپەڕە و پێنوسەکەت ئامادەبکە و گەر کەسێکی تریشت لەگەڵدایە دەتوانی داوای لێبکەی تێبینیەکانت بە وردی و کورتی بۆ بنوسێتەوە، لە کاتێکدا تۆ لەگەڵ کارخوازەکەدا تاوتوێی کارەکەدەکەن و قسە و زانیاری ئاڵوگۆڕ دەکەن.

ب- دەستەبەری زانیاری: پێویستە تۆ کە بەڕێوەبەری زۆر باسی ئیشەوردەکانی کۆمپانیاکەت نەکەیت، گرنگ ئەوەیە بەرچاو ڕوونیەك بە کارخواز بدەیت و هیچیتر، ئەوجا ڕاستەوخۆ باسی کارەکەی لەگەڵدابکە، لەگەڵ لەپێش چاوگرتنی کات و هەلی گونجاو بۆ پرسیارکردن و کۆکردنەوەی زانیاریەکان.

ت- کۆکردنەوەی زانیاری: بەپشت بەستن بە کورتە زانیارییە پێشکەش کراوەکەی تۆیش پرسیاری کراوە ئاراستەی کارخواز بکە، کاتێك هەلی قسەکردنی لەبارەی خۆیەوە پێ دەبەخشیت ئەمە یارمەتی دەدات بۆ پونیات نانی متمانە بەخۆی و ئەمەیش هانی دەدات بۆئەوەی بە بوێرانەتر و ژیرانەتر قسەبکات و وەڵام بداتەوە. گوێی لێبگرە و قسەکانی پێ مەپچڕێنە، هانی قسەکردنی بدە و گرنگی پێدانەکانتی بۆ دیاربخە. سەرت وەکو ئاماژەی قایلمەندی و بەڵێ گوتن بۆی بجوڵێنە و بزەی سەر لێوەکان ڕابگرە، دەبێت کاردانەوەکانت هەمیشە وشەی زل و مەزنبن، جوانە! ئایا ئەمە ڕاستە؟ بزانە کە کاردانەوە و ڕەفتارەکانی تۆی بەڕێوەبەر هەلی زۆرت دەداتێ بۆ سەرخستنی چاوپێکەوتنەکە یاخود شکست پێ هێنانی. وەك چۆن تۆ هەوڵی خوێندنەوەی ئەو دەدەی بەرامبەریشت بەهەمان شێوە هەوڵی خوێندنەوەی تۆ دەدات. بۆیە کاتێك پرسیارێکی ئاراستە دەکەیت پێویستە کاتی تەواوی پێبدەی بۆ وەڵامدانەوە.

ئەم جۆرە پرسیارانەی ئاراستەبکە بۆ زانینی توانای بۆ سەرکردایەتی کردن:

نمونە:

- گەر تۆ بەڕێوەبەر بویت و کارمەندێکت درەنگ هات چۆن ڕەفتاری ڕەگەڵ دەکەیت؟
- چی دەکەیت گەر کارمەندێك لەپێش چاوی ئەوانی تر شکاندیتیەوە؟
- چۆن دەتوانی بۆچوونی خۆت دەرببڕیت گەر کارمەندێك پرسیاری لێکردی لەبارەی کێشە تایبەتیەکانەوە؟
- گەر کڕیارێك زۆر توڕەبوو چۆنی ڕەفتار ڕەگەڵدا دەکەیت؟
- لەکاتی دابەزاندنی بودجەدا چۆن ڕەفتاردەکەیت؟

ئەم پرسیارانەشی ئاراستەبکە" بۆ زانینی کەسێتیەکەی:

بۆنمونە:

- زۆر حەزت لەچییە؟
- دوایین کتێب خوێندودەتەوە چی بووە؟
- باشترین ئەو سەرکردانەی کارت لەگەڵ کردوون کێ بوون؟
- خراپترین سەرکردە کەتۆ کارت لەگەڵدا کردبێت کێ بووە؟
- لەکاتی هەڵسەنگاندنتدا سەرکردەکەت چی پێ دەگوتی؟
- گەورەترین سەرکەوتن/شکست لەژیانتدا چی بووە؟
- دەتەوێت چۆن کەسەکان چاوپێکەوتنت لەگەڵدا بکەن؟

هەوڵبدە بێ لایەنانە قسەی لەگەڵدابکەی، بەهێمنی پرسیارەکانی ئاراستەبکە و گرنگی بەهەر قسەیەکی نەشیاو و نابەجێیش بدە کەلەبارەی کارەکەی پێشووتریەوە حەزی پێیەتی. وریابە لەوەی کاتێك نەتوانێت کەلێنەکانی نێو نوسراوە پێشکەشکراوەکانی پڕبکاتەوە، بەتایبەت مێژووەکەی.

پ- کۆتایی : پاش ئەوەی هەموو پرسیارەکانی ئاراستە دەکەیت و وەڵامی گونجاوت چنگ دەکەوێت، پێویستە ئەم هەنگاوانەش بنێی:

- بە هەنگاوی دواتری ئاشنابکە.
- پێی ڕابگەیەنە گەر چاوپێکەوتنی تری هەبوو.
- کاتی بڕیاردان لەسەر وەرگرتنی یان وەرنەگرتنی پێ بڵێ.
- سوپاسی بکە و تاوەکو دەرەوەی شوێنی چاوپێکەوتنەکە ڕەوانەی بکە.

تۆیش پاش تەواوبوونی کۆبونەوەکە پێویستە ئەمە ئەنجام بدەی:

لەلیستی هەڵسەنگاندا هەموو شتێکی چاوپێکەوتنەکە تۆماربکە، هەموو تێبینیەکان هەر لەکاتی هاتنەژوورەوەیەوە تاوەکو کاتی ڕۆیشتنی بنوسەرەوە. ادنانی هەندێك کات بۆ نوسینەوەی بۆچونی تۆ بەرامبەری پارمەتیت دەدات بۆ هەڵبژاردنی باشترین. گەر کەسێکی تریشت لەگەڵدابوو ئەوا داوای بۆچوونی ئەویش بکە و سودی لێوەربگرە و لەڕاستی دڵنیابە.

٣-هەڵبژاردن:

کاتێك لە ج.س.بینی م پرسی لەبارەی چۆنێتی هەڵبژاردنی کارمەندانی؟ گوتی:" من بانگیان دەکەم بۆ خواردنی قاوەڵتی و هێلکەیان پێشکەش دەکەم. گەر کەسێك بەبێ تامکردنی هێلکەکە ڕاستەوخۆ خوێی پێداکرد ئەوا من ئیشی نادەمێ چونکە بەبێ ئەزموواندن لەخۆیەوە کاردەکات بۆیە وردەکار و ژیریش نییە" ، ڕەنگە بینی لەمەدا زێدەڕۆیی بکات

بەڵام بۆچوونێکی ساغی هەیە. هەڵبژاردنی کارخوازی گونجاو مانای وەهانییە کەتۆ

تـەواو كـردوتن بـە كارمەنـد. ئايـا ئەمـە بـەلاى تـۆوە نامۆيـە؟ وەرە بـاوەكو بـۆتى روونتربكەمـەوە: دامەزرانـدنى كارمەنـد پـاش يەكـەم چـاوپێكەوتن وەكـو كرينـى ماسـى وەهايە لەئاودا، كە بەتام دیارە و نازانيت دەستت پێى دەگات يان كە بەدەستت گەيشـت ژەهراويش نييە، كاتێك يەكەمين جار چاوت بە كەسێك دەكـەوێت وەهـا هەسـت دەكـەيت مرۆڤێكى بالاَ و ناوازەيە، بەلاَم كاتێـك دووم جـار چـاوپێكەوتنى لەگەڵدا ئـەنجام دەدەى دەبينى كەسێكى ئاساييە و بۆجارى سێيەميش دەبينى بۆ ئيشـەكە گونجـاو نييـە. بۆيـە پێويستە پتر لەجارێك كارخوازت ببينى و چاوپێكەوتنى لەگەڵ ئەنجام بدەى.

هەڵبژاردن ماناى هەڵبژاردنى كارخوازى گونجاو و شياوە بۆئەوەى دووەم جـار بێتـەوە بۆ چاوپێكەوتن. ئەوجا پاشى دووەم چاوپێكەوتن دوو يـان سـێ كـەس هەڵبـژێر و جـارى سێيەم باشترينيان هەڵبژێرە، بەڵێ ئەمە ئەوەيە كە برايان ترايسى نـاوى لێنـاوە: بڕيـارى سێيى لەكتێبى ((لايەنى دەروونى بـۆ ئەنجامـدان و دەسـتكەوتن)). كاتێـك لـە كـردارەى هەڵبژاردنى كارخوازت دەبيتـەوە، ئـەوجا باشـتر وەهايـە دەسـتەى كارەكەشـت لەگەڵتـدا يارمەتى دەرين و پرسيان پێبكە و بزانە تاچەند كارمەندى گونجاوت هەڵبژاردووە. ئـەوجا هەنگاوبنێ بۆ خاڵى داهاتوو:

٤-پێداچونەوە بە بڕوانامەى كەسانى شياو/دڵنيابونەوە لەڕاستى سەرچاوەكان:

باڤلۆڤ دەڵێت:" **فێربە، بەراوردبكە، ڕاستيەكان كۆبكەرەوە**"، بـە داخـەوە زۆرێـك لـە بەڕێوەبـەران خۆيـان لـە پشـت ڕاسـتكردنەوەى زانياريـە خـراوە ڕووەكـانى كارمەندەكـە دەدزنەوە و بەدواداچـوونى بـۆ ناكـەن، تـەنها پێشـنيارێك دەكـەن و وازى لـێ دەهێـنن و كاتێكيش كارلەكار دەترازێت سەيريان لێ دێت و دەڵێن: بۆچـى وەهـا بـوو؟! گەڕانـەوە بۆسەرچـاوەى زانياريـەكان كـارێكى زۆر تەندروسـت و گرنگـە. بـەر لـەوەى كـارخوازى هەڵبژێردراوت دابمەزرێنى دەبێت هەموو ئەوزانياريانەى لەبارەيەوە پێويسـتن بەردەسـتى

بخەی جا باشبێت یان خراپ. دەتوانی چەند پرسیارێك ئاراستەی سەرچاوەی زانیاریەکانی بکەی:

- ئایا بەڕێز کیڤن لای ئێوە کاری کردووە؟ کەی؟
- بۆچی وازی لەئیشەکە هێناوە؟
- هەستتان چۆنە بەرامبەر ڕۆیشتنی؟
- کار و بەرپرسیارێتی لای ئێوە چی بوو؟
- خاڵی لاواز و بەهێزی چییە؟
- خووی خراپی هەبوو؟ یاخود کێشەی تایبەتی؟
- لە بەرهەمەکانی کۆمپانیاکەدا چۆن بەشداربووە؟
- چی جۆرە کەسێکی پێ باشە و پێ خراپە؟

کاتێك لە ئاراستەکردنی پرسیارەکانی پێشووتر دەبیتەوە، ئەم پرسیارە ئاراستەی خۆت بکە:

- هیچ شتێکی تر هەیە لەبارەوە دەبێت بیزانم؟

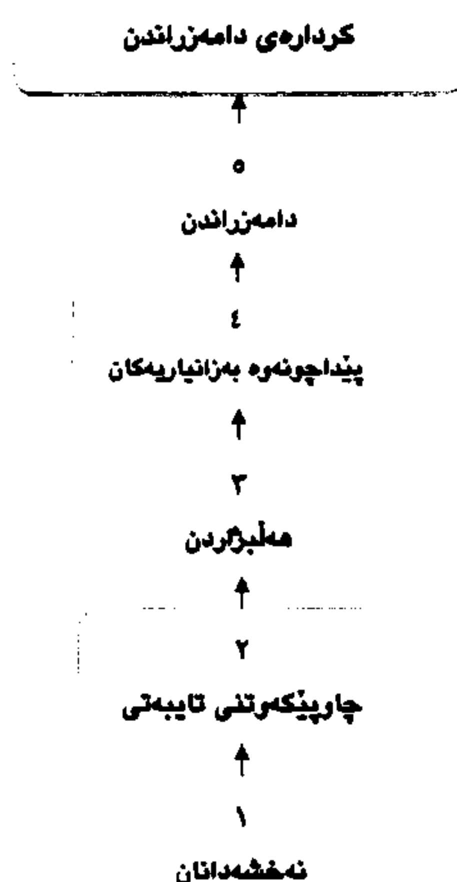
ئەم پرسیارە کۆتاییەکی کراوەی هەیە و وەهات لێدەکات زانیاری گرنگترت چنگ بکەوێت لەبارەی کارخوازەکەتەوە، گرنگ ئەوەیە دروستی بروانامە و زانیارییە پێشکەشکراوەکانی دووپات بکەیتەوە، هەروەها دەتوانی لە تۆماری دڵنیایی ئەو کەسە بکۆڵیتەوە" لەڕێگەی پەیوەندی کردن بە کۆمپانیای دڵنیایەوە.

٥–دامەزراندن: پاش لێبونەوەت لەچوار قۆناغەکەی پێشووتر و بەدەست هێنانی کۆڕای دەستەکەت، ئەم پرسیارانە ئاراستەی خۆت بکە:

- ئایا ئەم کارمەندە باشترین و بەسودترینە بۆمن؟

- ئایا ئەمە لەوجۆرە کەسانەیە کەبۆماوەی پازدەساڵی داهاتوویش هەرلەم دامەزراوەی مندا دەمێنێتەوە؟
- گەر لەبەشی فرۆش کاربکات وەها ڕەفتاردەکات کەخۆمیش شتی لێبکڕم کە خاوەنی کۆمپانیاکەم؟
- ئایا لەگەڵ دەستەکەمدا هاوکار و هاوجێ دەبێت؟

گەر وەڵامەکانت هەمووی بەبەڵێ بوو، هەستی تایبەتی خۆیشت پێت دەڵێن ئەمە کەسی گونجاوە، ئەوا خۆت تەلەفۆنی بۆبکە و ئەم هەواڵە خۆشەی پێبدە.

٨٦-کردارەی پاش دامەزراندن:

((دامەزراند کۆتایی سەرەتانییە، بەڵکو سەرەتای کۆتاییە))

د.ئیبراهیم فەقی

ئێستایش تۆ پێویستت بە پیرۆزبایی لێکردنە، هەنگاوی گونجاوت گرتۆتەبەر و هەموو هەوڵێکت داوە بۆ دامەزراندنی باشترینان لەو شوێنە چۆڵەی هەتە و دەتەوێت کەسی گونجاوی بۆ بدۆزیتەوە. ئیترچی؟ ئەمە ئەو پرسیارەیە کەزۆرێك لە بەڕێوەبەران بەم شێوەیە وەڵامی دەدەنەوە:" باشە، ئێستا خراوەتەسەر کارەکەی، ئێستا پێویستە بوونی خۆی بسەلمێنێت، هەلێکمان پێدا و پاقیمەنی لەئەستۆی خۆی دەبی!" ، ئەوکاتەی ئەم کارمەندە نوێیە دەست لەکاردەکێشێتەوە زۆریان سەیرلێدێت یاخود کاتێك خۆشیان پاشی شەش مانگ بڕیاری دەرکردنی دەدەن هەر سەیریان لێدێت! بێگومانم لەوەی هەموو کارێکت کردووە بۆ دەستڕاگەیشتن بەم کەسە خوازراوە، بەلأم ئێستا ئەرکێکی ترت کەوتۆتەسەر شان ئەویش پارمەتی دانی ئەم ئەنجامە تازەیەی دەستەکەتە بۆ سەلماندنی بوونی خۆی لە کۆمپانیاکەتدا. لەڕاستیدا لەم کاتەدا وەکو بەڕێوەبەر پێویستت بە ئەنجامدانی کردارەیەکی تریشە کەناوی دەنێین: ((کردارەی پاش دامەزراندن))، لەچوار هەنگاوی سەرەکی پێکدێت:

١-پێشکەشکردن یان خستنەڕوو:

زۆر بەڕێوەبەر ئەوپەڕی هەوڵی خۆی بۆ دامەزراندنی کارمەندێکی ناوازە دەدات بەبێ ئەوەی ئەو کارمەندە بزانێت موچەکەی چەنددەبێت و داهاتووی بەچی دەگات، لەکۆتایشدا ئەم کارمەندە باشەیان لەدەست دەردەچێت. بەڕاستی شەرمە ئەم هەموو

هەوڵ و ماندوبوونە بۆ دۆزینەوە و دامەزراندنی باشترین کارمەند کەچی دواتر بەئاسانی لەدەستی بدەی! بۆیە باشتر وەهایە هەر لەسەرەتاوە باسی موچە و پێشبینی زیادبوونی بکەی و لەکاتی چاوپێکەوتنی تایبەتیدا بۆی روون بکەیتەوە و لەسەری رێك بکەون و دواتر وەکو شتێکی چاوەڕوان نەکراو نەیبینێت. خستنەڕووەکانت تۆماربکە لەگەڵ لەپێش چاوی گرتنی ئەمانەش:

أ- دەستەواژەیەکی کورت بۆ بەخێرهاتنکردنی کەسە بەربژێر و کاربۆرەخساوەکە وەکو ئەندامێکی نوێی دەستەی کارکردنت.

ب- نازناو و کاری دیاریبکە.

ت- رۆژ و بەرواری دامەزراندنی .

پ- ناوی سەرۆك کارەکەی.

ج- موچەی مانگانەی.

ح- لیستی سودەکانی، گەر هەبوو.

خ- مافی پشوەکانی.

د- ماوەی کارکردن لەژێر چاودێری وتاقیکردنەوە.

ژ- واژووی هەروولا.

زۆر گونجاوە باسی کاتی تاقیکردنەوەیشی لەگەڵدابکەی و کۆتایی ماوەکەی بۆ دیاریبکەی، هەروەها دەبێت ئەم خستنەڕووە لەلایەن کاربۆرەخساوەکەوە واژوو بکرێت، ئەوجا دۆسیەیەکی دەدەیتێ بۆئەوەی لە دۆسیەکانی خۆیدا هەڵیبگرێت، وێنەیەك لەجۆری کار و شێوازی دڵنیایی یاخود باجی پێویست بهەنێرە بۆبەشی هەژمارکاری.

٢-گونجاندن و ئاراستەکردن:

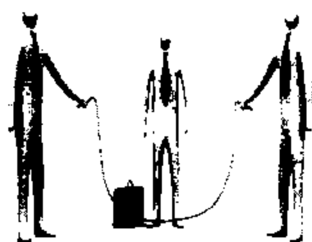
هەرلەیەکەم رۆژی کارکردنیەوە هەوڵی ناساندنی ئەم کارمەندە بەوانی تری کۆمپانیاکەت بدە، ئەوجا خۆت یاخود کەسێکی لەگەڵدا بهەنێرە و بەناو کۆمپانیا و

بەشەکانی دامەزراوەکەتدا سووڕبخوات و ئاشنایان بێت و هەر زانیارییەکی دەربارەی دامەزراوەکەت گەرك بوو بیدەرێ و باشتر ئاشنای بکە بە دامەزراوەکەت، ئەم هەنگاوەش لە کۆمپانیایەکەوە بۆئەوی تر دەگۆڕێت. ناساندنی تەواوی کارمەند بە ئەندام و بەشەکانی کۆمپانیاکە لەهەندێك کۆمپانیا یەك هەفتەی بۆ دانراوە و لەهەندێکی تریش دەگاتە یەك سالێ، هەرچۆنێك بێت ئەمە پێویستی بە ژیری و توانای زووفێربوونی کەسی خوازراوە. مەهێڵە کارمەندە نوێیەکە لەخۆیەوە کاربکات مەگەر تەواو دڵنیابێت لەوەی کارەکەی ڕاستە و تواناداراە بۆ ئەنجامدانی. هەرچۆنێك بووە پێویستە لەیەکەم ڕۆژی دامەزراندنیدا تۆ لەگەڵیدابیت یاخود کەسێکی تری بخەیتە تەك ئەگینا ئەو کارمەندە هەڵدێ یان باش فێرنابێت.

٣-مەشق و ڕاهێنان:

مەشق و ڕاهێنان کردارەیەکی بەردەوام و پێویستە هەر لەسەرەتاوە کۆڵەکەکانی بونیات بنرێت.. مەشقکردن بەکارمەندە نوێیەکە هەر لە یەکەم ڕۆژی دەست بەکاربوونەوە دەست پێدەکات و ئەمەیش متمانە بەخۆکردنی پێ دەبەخشێت، ئەوجا ئەمە فێری ئەوەیشی دەکات چۆن بەباشترین شێوە کارەکانی ئەنجامبدات.. ئەم کردارەی مەشق پێکردنە باشتر وەهایە خۆت پێی ئەنجامبدەی، یاخود کەسێکی باشی بۆدانێی و بەجوانی لەسەر کارەکەی ڕایبهێنێت.

٤-هەڵسەنگاندن:

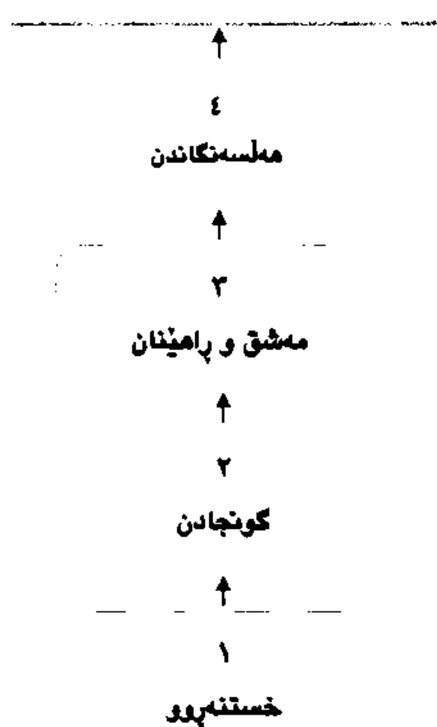

هەڵسەنگاندن ئامرازێکی زۆرباشە بۆ دروستکردنی پەیوەندییەکی زۆرباش. زۆرێك لە کۆمپانیاکان پاشی مانگێك لەدامەزراندن هەڵسەنگاندن بە کارمەندە تازەکەی دەکات، ئەوجا پاشی سێ مانگ و دواتریش شەش مانگی داهاتوو، ئەوجا هەڵسەنگاندنی ساڵانە.

بەلاّم من هەمو رۆژێك كارمەندە نوێیەكانم هەڵدەسەنگاند! رەنگە زۆرت لەمە سەیربێت و بڵێی: كات و دەستپەتاڵی زۆری دەوێت، لەڕاستیدا كارمەندی تازە زیانی زۆرت پێ دەگەیەنێت گەر خۆاكپێدانی پەرچدانەوە(فیدباك)ی ماوەی یەك مانگی پێ نەدەی، پێویستە ئاراستەكانی ڕاست بكەیتەوە بۆئەوەی لەگەڵ كاری ڕۆژانەیدا بگونجێت، بۆیە ئەو ئاراستەیەی من گرتبووم بەدواداچوونكردن بوو بۆ كارەكانی ڕۆژانەی كارمەندە نوێیەكە و یارمەتی دانی بوو بۆ گۆڕینی لاسارییەكانی و ئەوجا هەموو هەفتانەیەك پێكەوە دادەنیشتین و هەڵسەنگاندنمان بۆ كارەكانی دەكرد و ڕێكخستنمان بۆ دەكردەوە. من بۆماوەی سێ مانگ بەردەوام دەبووم لەسەر ئەنجامدانی ئەم كارە، ئەوجا بڕیاری ئەوەدەدەم كە پێش كەوتووە یان هەر لەجێگەی خۆیەتی، دواتر دانیشتنی هەفتانەم دەكرد بە دوو هەفتە جارێك و ئەوجا هەموو مانگێك. لەلای هەر كارمەندێك لەدامەزراوەكەمدا ڕاپۆرتێك یان لاپەڕەیەكی هەڵسەنگاندنی ئەم كارمەندە تازەیە هەبوو، كە پاش ئەوەی دەیدا بە سەركردەكەی ئەویش بۆمنی دەهێنا. ڕەنگە بەم قسانەی من بڵێی قسەی زیادە و هیچن و كەس بۆی ناكرێت و ناییەرژێت ئەم كارە ئەنجامبدات، منیش بێگومانت دەكەمەوە لەوەی كە گەر هەڵسەنگاندنی باش بۆ كارمەندەكەت نەكەیت ئەوا بەخێرایی دەری دەكەیت و دواتریش ناچاری دووبارە دامەزراندنەوەی كارمەندێكی تردەبیت. بزانە كە كارمەندانت باشترین یارمەتی دەر و كاروەانكاری تۆن و لەڕێگەی هەڵسەنگاندنیانەوە دەتوانی خەوشی و لاسارییەكانیان نەهێڵیت و بیانخەیتەسەر ڕێگەی ڕاست و بۆخۆتیان كێش بكەیت.

كرداری بەدواداچوونی پاش دامەزراندان یارمەتی كارمەندی نوێ دەدات بۆ زوو ڕزگاربوون لەكاتی هەڵسەنگاندن و گونجادن، ئەمەیش ڕێزلەخۆگرتنی بەرزتردەكاتەوە و متمانەی باشتری بەخۆی دەبێت، هەروەها ئاشنای دەكات بەو كار و هەنگاوانەی پێویستە بیانگرێتەبەر و ئەنجامیان بدات كە پێویستن لەسەری بۆ سەرخستنی كاری دامەزراوەكەت و ڕاپی كردنی ئیش و كاری خۆیان، ئەمەیش بەسوود بۆخۆت و

دامەزراوەکەشت دەگەڕێتەوە، لەبەرامبەریشدا کارمەندە نوێیەکە هەست بەوەدەکات کە بەڵێ ئەمە ئەو جێگە دروستەیە کەبە دوویدا گەڕاوە و وادۆزیویەتیەوە.

٨٧-بیست هەنگاوی بڤە لەكاتی دامەزراندنی كارمەندی نوێدا:

((هەموو مرۆڤێكی پێگەیشتوو تامی شكستی چێشتووە، بەلاّم شكستی بەردەوام مانای زامنكردنی بەدیهاتنی سەركەوتن نییە))

گوتەی سەرچاوە نادیار

١) گەر بەتەواوەتی خۆت ئامادە نەكردووە هیچ جۆرە چاوپێكەوتنێكی تایبەتی ئەنجام مەدە.

٢) لەكاتی ئەنجامدانی چاوپێكەوتندا ڕێگە بە پچڕاندن مەدە.

٣) تەنها بە رووخسار بڕیار لەسەر كارخوازەكە مەدە.

٤) هەر لەسەرتاوە بڕیارمەدە.

٥) كارخوازی ناوازە لەجێگەی نەشیاودا دامەمەزرێنە.

٦) ئەوانەی كە بەدەست نوس كورتە ژیاننامەی خۆیان پێشكەش كردووی لەبیریان مەكە، هەلێكیان بدەرێ، مەرج نییە دواكەوتوو و بێ كەڵك بن.

٧) لە كارخوازە بێ كارەكان مەسڵەمێرەوە.

٨) هەرخۆت قسەمەكە، ڕێگە بەوی تریش بدە.

٩) پرسیارێك مەكە بە بۆچی دەست پێبكات، ڕەنگە وەلاّمی بەرگریكارانەت چنگ بكەوێت.

١٠) باسی شتە هەستیارەكانی وەكو " گانگانۆكێ، ئاین، بنچینە و نەتەوە..هتد" مەكە.

١١) هیچ بەلّێنێك مەدە.

١٢) ئومێدی درۆی پێ مەبەخشە.

١٣) بەداخ مەبە بۆ دامەزراندنی هیچ كەسێك.

١٤) پەلەمەکە لەدەرکردنی بڕیاری دامەزراندن.

١٥) بەبێ پشتگیری دەستەی کارت هیچ کارخوازێك دامەمەزرێنە.

١٦) بەبێ پێداچوونەوە بە داتا و زانیاریەکانی هیچ کارخوازێك مەکەرە کارمەندنت.

١٧) ماوەی چاوپێکەوتنی کەسێتی بەبێ مۆڵەتی کارخواز زۆر درێژ مەکەرەوە.

١٨) بەپشت بەستن بە هەستی خۆت هەلی کار بەکەس مەدە.

١٩) بەپشت بەستن بە ڕاستیەکان بە تەنها هەلی کار بەکەس مەبەخشە.

٢٠) بەهۆی پێشکەشکردنێکی ناباش و ناسەرەنج ڕاکێشەوە کارخوازێکی گونجاو لەدەست مەدە.

٨٨-دەرکردن..کارێك هەر لەسەرەتاوە لەسەری رێك کەوتوون:

((ئەوان لێرەدا لەسەرەتادا پیاوەکان لەقەنارەدەدەن، دواتر تاقییان دەکەنەوە))

مۆلێر

هەرگیز کارمەندێکت دەرکردووە؟ گەر بەبەڵێ وەلام دەدەیتەوە، ئەی هەستت بەرامبەر ئەم کارەت چۆنە؟ هەرگیز نەمبینیوە بەرێوەبەرێك بە بەڵێ و پێم خۆشبووە ئەم کارمەندەم دەرکردووە وەلامی دابێتەوە. زۆرجار وەلامەکان بەم شێوەیە دەبێت:" هەستم بە تاوان کرد، زۆر ئازارم چێشت، نەمدەتوانی بەئاسانی دەری بکەم، ئەو رۆژە نەمتوانی بنووم، تەنانەت زۆرێك لە بەرێوەبەران رەتی بەکارهێنانی دەرکردنیشیان دەکردەوە و داوایان لەکەسێکی تر کردووە لەبریاندا ئەم کارە ئەنجام بدات. هەرچەندە تۆ لەکرداری دەرکردندا بەهێزبیت، بەلام هەرگیز بە ئەنجامدانی هەستِ بە خۆشی ناکەیت. جۆرج ئالیۆت زۆر راستگۆبوو کاتێك گوتی:" **لەهەموو رۆشتنێکدا وێنەیەکی مردن هەیە**"، بەلام زۆرجار ناچاری خۆ رزگاکردنی لە سێوەخراپبوەکە بۆئەوەی سێوەکانی تریش خراپ نەکات. لەراستیدا کردارەی دەرکردن بەشێکی گرنگی کاری بەرێوەبەرە، هەر بەرێوەبەرێك نەتوانێت کردارەی دەرکردن ئەنجامبدات ئەوا باشتر وەهایە کردارەی دامەزراندنیش ئەنجام نەدات، یاخود بەلای کەمەوە نەبێتە بەرێوەبەری یەکەم. دەرکردن توانایيەکە وەکو هەر بەهرە و تواناییەکانی تر، دەتوانی توێژینەوەی بکەی و لێی بکۆڵیتەوە و فێری ئەنجامدانی بیت، یادی بگریت بۆئەوەی ببێتە کارێکی ئاسان و بێ مەلام و تەندروست بۆتۆ. **((هیچ کارێك تەواو نەبووە تاوەکو بەتەواوبوو دادەنرێت))**

فوجی

بەرلەوەی بڕیاری دەرکردنی هەر کارمەندێك دەربکەی، خولەکێك بەخۆت بدە بۆ وەلامدانەوەی ئەم پرسیارانە:

- هیچ ئەگەرێکی ترم بۆماوەتەوە؟
- ئایادەتوانم لەڕێگەی گواستنەوەی بۆ بەشێکی تر بیهێڵمەوە؟
- ئایا دەگونجێت هەلی تری پێبدرێت؟
- هەموو شتێکم بەباشی لەگەڵ ئەنجامداوە بۆئەوەی بگاتە سەرکەوتن؟
- بەباشی ڕاهێنانم پێکردووە؟
- ئایا هەموو ئەو زانیاریانەم لایە ڕاستن؟
- ئایا من بەخێرایی ئەم بڕیارەم داوە؟

گەر وەلامەکانت بۆ هەموو پرسیارەکان بەڵێ یە، ئەوا پێویستە هەرئێستا دەری بکەیت، ئەوجا ئەم پرسیارانە لەخۆت بکە:

- کەی ئەمە ئەنجام بدەم؟
- ئایا من بەتەواوی دۆسیەکانەوە ئامادەم؟
- کەسێکی تر هەیە جێگەی بگرێتەوە؟

پاش ئەمە بوەستە و خۆت ئامادەبکە بۆ دانی بڕیاری دەرکردن و پێڕاگەیاندنی بەسەرکەوتوویی.

٨٩-کردارەی دەرکردن:

((پێویستە توندوتیژیم تەنها بۆئەوەی بەسۆزبم))

ولیام شکسپیر

ڕۆنـــی بەڕێوەبـــەری گشـــتی ئـــوتێلێکی بچـکۆلانە زۆری سـەیر لێهـات و گـوتی:" چـی کردارەی دەرکردە، بۆ تـۆ بـڕوات وەهایە کـە یـەك خولـەکیش لەدەسـتی خـۆم دەدەم بـۆ توڕدانـــەدەرەوەی سـێوێکی خـــراپ لـــەنێو سەبەتەکەم؟ " ، گوتم: کەواتـە هەمیشـە چـی دەکەیت؟ گوتی:" کەسـەکە بـانگ دەکـەم بـۆ نوسینگەکەم و پێی ڕادەگەیەنم کە دەرکراوی. بەڵێ من لەکاتی دەرکردنی کارمەندا بـەم شێوەیە ڕەفتاردەکەم و ئەمەم بەلاوە پەسەند و باشە"، ئەوجا هەمدیس لێم پرسـییەوە: خولی دامەزراندنی کارمەند لای تۆ چەندە؟ گوتی :" بەدیاریکراوی نازانم، بـەلام ئـەوەش دەزام کە ٥٥٪ ناوەندی تێکڕای ئوتێلکارییە".

بەڕاستی سەیربوو نەیدەزانی تێکڕای خولی دامەزراندن لـە ئوتێلەکـەی خۆیدا چـەندە دەیزانی لەئوتێلەکان بەگشتی چەندە! لەڕاستیدا دەیویست تێکڕابەرزەکە بشـارێتەوە و سەرزەنشتی ئەوانی تر بکات.

دەرکردن کاری بەڕێوەبەرە بۆیە پێویستە فێری چۆنێتی ئەنجامـدانی بێـت وەکـو هـەر کارێکی تری کارگێڕی، بۆیە ڕێگەم پێبدە کە کردارەی دەرکردنت بـۆ ڕوونبکەمـەوە کەلـە چوار قۆناغ پێکدێت:

١-چاوپێکەوتن و نامەی بەدواداچوون:

فرانسیس بیکۆن دەڵێت:" **من هەموو مرۆڤێك بەقەرزاری پیشەکەی دەزانم**"، لە هەنگاوی یەکەمدا لە نوسینگەکەی خۆت چاوت بە کارمەندەکەت بکەویت و هەڵسەنگاندنی تەواوی بدەرێ و بۆچونی خۆتی لەبارەی ڕەفتارەکانیەوە بخەرەڕوو. دڵنیابە لەوەی بەباشی لە هەڵسەنگاندنەکەت تێگەیشتووە، ڕێگەی پێبدە بۆچوونی خۆیت بۆ دەربڕێت، ئەوجا نەخشەیەکی کاری بۆ دابڕێژە و پێی ڕابگەیەنە کەتۆ چیت لەو دەوێت و هەرەشەی ئەوەشی لێبکە گەر خۆی نەگۆڕێت ئەم کارە باش و پێشنیار بۆکراوانەی ئەنجام نەدات ئەوا داهاتووی لەم کۆمپانیای تۆدا باش نابێت. ئەوجا ڕێگەی پێبدە باوەکو بڕواتەوە سەر ئەو کارەی تۆ پێی دەسپێری، لە نزیکەوە چاودێری بکە بەبێ خۆبارگاوی کردن بەئەو، هەوڵبدە وەها هەستبکات کەتۆ دەتەوێت یارمەتی بدەی و چاکی بکەیت.

٢-بۆچوونی ئاراستە بکە و کۆبونەوەی بەدواداچوونی بۆ ئەنجامبدە:

گەر ڕەفتارەکانی باش نەکرد، جارێکی تر بەدوویدا بهەنێرەوە و ئەمجارەیان کاتێکی دیاریکراوی بۆ دانێ بۆئەوەی ڕەفتارە نەشیاوەکانی بگۆڕێت ئەگینا دەردەکرێت.

٣-جارێکی تۆ بۆچونی ئاراستەبکە و هەل باشتربوونی پێبدە:

گەر کارمەندەکە هەرلەسەر بۆچوون و ڕەفتارەکانی بەردەوام بوو ئەوا جارێکی تر ئاگاداری بکەرەوە. باشتر وەهایە ئەمجارەیان پێنج شەممەبێت و پێی بڵێ: بوەستە، تائێرە و بەس، دواتر ڕۆژی یەك شەممەیشی بۆبکەرە پشوو" چونکە هەینی و شەممە خۆی پشووە و یەك شەممەیش ئەمە سێ ڕۆژ دەکات، بۆئەوەی بەباشی بیر لە ڕەفتارە نەشیاوەکانی بکاتەوە.

كاتێك ئەم كارە ئەنجام دەدەی ئەوكات دەبینی ڕۆژی دوو شەممە كارمەندەكە خۆی ڕۆژی دووشەممە دێت و نامەی دەست لەكاركێشانەوەت پێشكەش دەكات، هەندێكیان پەشیمانی دەردەبڕن و واز لەڕەفتارە خراپەكانیان دەهێنن و دەگەڕێنەوە سەر كارەكانیان، بەڵام پاشی ماوەیەك دەست دەكەنەوە بە نواندنی هەمان جۆرە كردار و ڕەفتار و بەهۆیەوە ناچاری خۆت دەریانبكەی.

٤-دواین ڕۆژ:

ئەمە ئەو ڕۆژەیە كە چاوت بە كارمەندەكە دەكەوێت و هەواڵی دەركردنی پێڕادەگەیەنیت، بۆئەوەی ئەم كارەیەش ئاسان ئەنجامبدەی پێویستە بزانی كە ئامادەی و هەموو شتێكت لەبارەی ئەم كارمەندە و دەركردنیەوە ئامادەكردووە، بەم شێوەیە:

أ- دۆسیەی ئەم كارمەندە بەگشتی بە چاوپۆشین لەم كاریە هەڵەیەی.

ب- دواین شیكی پارە و هەموو مافەكانی تری لەشێوەی زیادە موچەی و موچەی مەترسی ئەو ماوەیەش كاری تێداكردووە، بێگومان ئەمەیش پشت بەستە بەساڵەكانی كاركردنی و ڕامیارێتی كۆمپانیاكە و هەموو مافێكی یاسایی كارمەندەكە.

كارمەندەكە بانگ بكەرە نوسینگەكەی خۆت و بڕیاری دەركردنی پێ بڵێ، لەگەڵ پاراستنی بەها مرۆڤبوونی، بێگومان دەزانی دەركردن كارێكی خوازراو و ئاسان نییە، بۆیە زۆر لەگەڵیدا قسەمەكە و باسی هیچی تری لەگەڵدا مەكەرەوە، لەم جۆرە دۆخانەدا هەمیشە من دەمگوت:" كیڤن ئەم جۆرە پیشەیە وابزانم دەردی تۆ ناخوات، كاتێك داوات لێدەكەین واز لەم كارە بێنی یارمەتیشت دەدەین بۆ دۆزینەوەی كارێكی باشتر و گونجاوتر لەگەڵ تۆ، بۆئەوەی بتوانی لەجێگەیەكی تر باشتر خزمەتبكەی و بەهرەكانتیان بۆ دیاربخەی" . ئەوجا هەواڵە خۆشەكانی پێبدە و پێی بڵێ:" فەرموو ئەوەش موچەی پازدە ڕۆژ لەگەڵ هەموو تایبەتمەندیەكانت لەو ماوەیەدا و موچەی دووهەفتەی تری كاركردنیشت بۆ خەرج دەكرێت، بەبێ كاركردن)) ئینجا لەچاوانی بڕوانە و پێی بڵێ:"

هیوام سەرکەوتنە"، ئەوجا تاوەکو لای دەرگای نوسینگەکەت بیبە. بەڵێ پێویستە بەڕێوەبەر بەم شێوەیە کارمەندانی دەربکات .

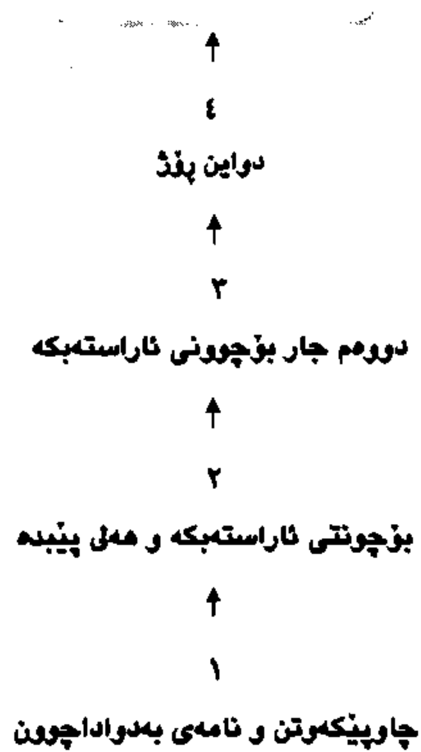
ڕێگەیوکی تریش هەیە کە بەر لەوەی دەری بکەی داوای لێبکەی کە خۆی داوای دەست لە کارکێشانەوە بکات" بۆئەوەی تۆ دەری نەکەیت. ئەم هەلی پێشکەشکردنی دەست لەکارکێشانەوەیە کایەی ئەوەی پێدەدات نەختێك خۆڕاگرانەتر ڕەفتاربکات و خۆی بە بەرپرسیار بزانێت و تۆیش تاوانبار نەکات.

دوایین چاوپێکەوتنی تایبەتی: ئامانجی پشت ئەم چاوپێکەوتنی ئەوەیە هەموو هەلێکی گونجاو بە کارمەندەکەت بدەی، بۆنموونە: دەتوانێت چاوی بەسەرۆکی کۆمپانیا یاخود خاوەنی کۆمپانیا بکەوێت و ڕای خۆی پێ بڵێت، بەپێی ئەزمونی خۆم بۆم دیارکەوتووە کە دوایین چاوپێکەتن سودی زۆرە و گرنگترینیان :

١- یارمەتی کارمەندەکە دەدات لەئیشەکەی دەرنەکرێت گەر ستەمی لێکرابوو یاخود بوختان بۆ ئەم کارمەندە کرابوو.

٢- یارمەتی بەرپرسانی کارگێڕی دەدات خۆیان لە تێوەگلان لە کێشە دیاریکراوەکان بەدووربگرن.

کردارەی دەرکردن

٩٠-دە خاڵی بڤە لەکاتی دەرکردنی هەر کارمەندێکدا:

((هەرگیز لەکاتی تورەییدا کەس دەرمەکە. کاتێك تورەدەبم بیست و چوار کاتژمێر چاوەڕوان دەبم کەچی هێشتاکە هەست دەکەم تورەم، بەڵام لەم کاتەدا جێبەجێ کردنی بڕیارەکان باشتر و ئاسانتر و کاریگەرتر دەبن))

فرانك باكتا

دەخاڵی مەترسیدار و بڤە کە پێویستە لەکاتی دەرکردنی هەر کەسێکدا لەپێش چاوی بگریت:

١. بەبێ ئامادەکردنی دۆسیە و ڕاپۆرتەکانی تایبەت بەو کارمەندە کردارەی دەرکردن ئەنجام مەدە.

٢. بەبێ قیلمەندی کارگێڕی ئەم کردارەیە ئەنجام مەدە.

٣. لەبەرهۆکاری تایبەتی خۆت کەس دەرمەکە.

٤. ڕەخنەی مەکە.

٥. بەهۆی سۆزەوە دەری مەکە.

٦. کاتی زۆر بۆ دەرکردنی بەفیڕۆ مەدە.

٧. زۆر قسەی لەگەڵدا مەکە.

٨. پەلەمەکە.

٩. زۆر چاوەڕوان مەبە" چونبە تێپەڕبوونی کات ڕەنگە دیسانەوە هۆگری بیتەوە.

١٠. پاش دەست لەکارکێشانەوەی کارمەندی نەرێنی و خراپ لای خۆت ڕامەگرە.

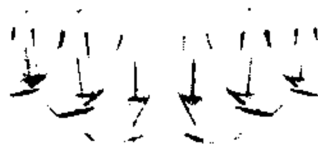
ئێستایش بیر لەوە بکەرەوە:

گەر بەڕێوەبەر کارمەندێکی بەهۆی نالێهاتووییەوە دەکرد باشە کێ جێگەی دەگرێتەوە بەڕێوەبەر یان کارمەندێکی لێهاتوو؟

٩١-چۆن دەزانیت تیشك خراوەتەسەر تۆ؟

((گەر نەتوانی ڕاستی بدۆزیتەوە لەهەر کوێیەك بیت، کەواتە پێت وەهایە لەکوێ دەیدۆزیتەوە))

دوگن

١- کاتێك دەزانی و هەست دەکەیت سەرۆك کارەکەت زۆر ڕەخنەت دەکات.

٢- کاتێك نامەی خراپ ئەنجامدانی کارەکانت بۆ دێت، نامەی نادەستخۆشیانە.

٣- کاتێك سەرکارەکەت لە نیشە گرنگەکاندا پەنات پێ ناگرێت.

٤- کاتێك لە ئەنجامدانی فیدباك دەوەستێت.

٥- کاتێك هیچ کەسێك باس لە بۆچوونی تۆ ناکات.

٦- کاتێك دەوروبەرت پلەیان بەرز دەکرێتەوە و تۆیش هیچ.

٧- کاتێك کۆمپانیاکە بڕیاری کەمکردنەوەی موچەدەدات و تۆیش کەمترین وەردەگریت.

٨- کاتێك موچەی تۆ زۆر لەوانی تر زیادترە. ئەوانەی موچەیان زۆرە زووتر لە موچە کەمەکان دەردەکرێن.

گەر هەستت بەهیچ کام لەو ئاماژانەی پێشووترکرد ئەوا بزانە تۆ بۆ دەرکردن دیاریکراوی، بەدووی کارێکی تردا بگەڕێ، باشتر وەهایە خۆت دەست لەکاربکێشیتەوە یاخود بەرلەوەی دەرت بکەن خۆت چاکبکە و فریای خۆت بکەوە.

تۆ ئێستا بە تەواوەتی ئاشنای دامەزراندن و دەرکردنیشی. بزانە خۆپاراستن باشترە لە چارەسەر. هەربۆیە تۆیش وریابە و بەژیرانە کارمەندانت دابمەزرێنە و زانیاریان لەبارەوە کۆبکەرەوە، پێویستە متمانەت بە پەیەستت بێت. گەر بڕیاری دەرکردنی کارمەندێکت دا ئەوا وەکو مرۆڤێکی باش ئەم کارە ئەنجام بدە، وەك بنیامین فرانکلین جارێکیان گوتی:" **دادگەری ڕاستییەو جێبەجێ دەکرێت**"، دامەزراندن بکەرە ئامانجت، هەوڵی فێربوونی بدە وەك چۆن براوەی خەڵاتێکی زێرینی وەرزشی ئاشنای جۆری وەرزشەکەیەتی، کتێبی زۆر بخوێنەرەوە، گوێ لە ڤیدیۆی زۆر بگرە و ببینە، ئامادەی کۆڕەکان بە، چەندە دەتوانی فێربە، لەمرۆوە بەڵێن بەخۆتبدە و مەوەستە .

لەکۆتاشدا گوتەیەکی فرانسیس دروبیت بۆ دەهێنمەوە:" **هەموو کارێکی مەزن سەرەتایەکی هەیە، بەڵام بەردەوامبوون تاوەکو کۆتایی سەرکەوتن و شکۆمەندی ڕاستەقینە بەرهەم دەهێنێ**".

بڕیاربدە کە هەموو شتێکی تایبەت بە دامەزراندن و دەرکردن فێربیت...

کۆتـــــاوشەکان

بڕوابوونت بەخۆت نهێنی سەرکەوتنتە..

((هەرچییەك مێشکی مرۆڤ بتوانێت وەری بگرێت و بڕوای پێبکات، دەتوانێت بیکات بەڕاستی و بەدییهێنێ))

کلیمنت ستۆن

ڕۆژێك برایان بە شاکیای خێزانی گوت:" نازانم چی بکەم، وەختە کارەکەم لەدەست دەدەم، کڕیارەکانم لە خراپەوە بۆ خراپتر دەگۆڕێن و قەرزدەرەکانیشم لەهەموو لایەکەوە داوای قەرزی خۆیانم لێ دەکەنەوە. دەبێت من چی بکەم؟ باشە من بۆچی ئەم هەموو نەگبەتیەم توش بووە؟" ، ژنەکەیشی گوتی:" برایان گوێ بەسبەی مەدە، ئێستا برۆ نەختێك بحەسێرەوە و سەیرانی شوێنێك بکە" . برایان بەقسەی ژنەکەی کرد، ڕۆیشتە سەیران، گەیشتە دارستانێك و ماندووبوون ناچاری کرد دابنیشێ. لەناکاو لەنێو درەختەکانەوە پیاوێکی پیر دیارکەوت و لێی نێزیك کەوتەوە و لێی پرسی:" ئەی کوڕی گەنج بۆچی خەمباری؟"، برایان کێشەکەی خۆی بۆ پیاوە پیرەکە گێڕایەوە، پیاوە پیرەکەش پێکەنی و بەدەنگی بەرز و نەرم پێی گوت:" وابزانم دەتوانم یارمەتیت بدەم!"، شیکێکی دابە برایان و داوای لێکرد سالێ داهاتوو بگەڕێتەوە هەمان جێگە بۆئەوەی وامەکەی بۆ بگێڕێتەوە.

برایان گەڕایەوە ماڵێ و دواتر کاتێك بەجوانی سەیری شیکەکەی کرد بۆی دیارکەوت کە شیکەکە ٥٠٠،٠٠٠ دۆلاری پێ دەبەخشێت! ئەم پیاوەیش یەکێکە لەگەورەترین ملیاردێرەکانی جیهان کە ئەویش جۆن د.ڕۆکفلر بوو. برایان زۆر دڵشاد بوو، بەژنەکەی گوت:" قەرزی هەموو قەرزدەرەکان دەدەمەوە و سەرلەنوێ دەست پێدەکەمەوە"، ئەوجا بۆ خولەکێك بیری کردەوە و گوتی:" نەخێر ئەم شیکە هەڵدەگرم و هەوڵدەدەم

بەبێ یارمەتی ئەوانی تر کارەکەم بۆ باشتر هەنگاو پێبنێم" ، بۆیە بانگی هەموو خاوەن قەرزەکانی کرد و لەگەڵیاندا رێککەوت کە بە مانگانە پارەکانیان بۆ بگێڕێتەوە.

برایان دەستی دایە کارکردن، زۆری بەژیرانە کاری دەکرد و خۆیشی ماندوو دەکرد، بەماوەی کەمتر لەیەك ساڵ سەرکەوتنێکی مەزنی بەدەست هێنا.

ساڵ تێپەڕی و کاتی ئەوە هات بگەڕێتەوە نێو باخچەکە و شیکەکەی بەڕێز ڕۆکفلر بگێڕێتەوە، کاتێك برایان گەیشتەوە جێگەی مەبەست پیاوەکەی لەنێو درەختەکاندا بینییەوە، کاتێك ویستی بەسەرهاتی خۆی بگێڕێتەوە ، لەو کاتەدا ئافرەتێکی سپی پۆشی بینی کەبۆلای پیاوە پیرەکە دەهات، ئەوجا ئەم ژنە سپی پۆشە بە برایانی گوت:" هیوادارم بێزاری نەکردبێت، من نەخۆشەوانم لە خانەی بەساڵدا ڕۆیشتوان، ئەم پیاوە زۆربەی جارەکان لەماڵەکە هەڵدێت و بە هەرکەسێك رابگات پێی دەڵێت: " من جۆن د . ڕۆکلری دەوڵەمەندم" .

ئێستایش دەمەوێت لێت بپرسم:" چی وەهای لە برایان کرد وەها سەرکەوتوو بێت؟ ئەم چەك یان شیکە قەڵبە بوو، یان باوەڕ و متمانەی؟"، برایان بەباشتر لەجاران کاری کرد، ژیرتر و باشتر کاری بۆ گەیشتن بە ئامانجەکەی دەکرد. باوەڕە مەزنەکەی وەهای لێی کرد بە تەواوەتی هەموو هێزەکانی بقۆزێتەوە و بە پێداگیری و ئارامگرییەوە کاربکات، بەڵێ ئەوە متمانە و باوەڕی بوو بەسەرکەوتن کە ئەم کەتوارییەی بۆ ئافراند، تۆ و ئەوانی تریش دەتوانن هەمان کار ئەنجام بدەنەوە.

دەتوانی تۆیش سەرکەوتوو بیت نەوەك تەنها لە ئیش و کارتدا بەڵکو لە هەر چوار بەشەکەی ژیانتدا: تایبەتی و پیشەیی و دارایی و تەندروستیش. ئەم کارەیش تەنها پێویستی بە گرتنەبەری هەنگاوێکی پێویستە کە ناوی کرداری لێ دەنێین. ئەو ستراتیژیەتیانەی لەم پەڕتوکەدا فێری بووی بەکاریان بێنە، بەو مەرجەی چەندین جار بیان خوێنیتەوە و بەباشی لێیان تێبگەی، بیان کەرە خووت بۆ بەدیهێنانی سەرکەتنت.

دەتوانی فێری خووەکان بیت دەشتوانیت بیان گۆڕیت، بۆیە خۆت ڕابێنە و سەرکەوتن بکەرە خووت. ئامانجەکانت دیاریبکە، کاتەکانت هەڵبسوڕێنە، بڕیاری باشتر دروستبکە، سەرکردەیەکی ئاوەزە بە، دامەزرێنەرێکی زۆرباشی دەستەی کاری سەرکەوتووبە، هەوڵبدە دەستت بە زۆرترین ئامانجەکانت بگات و چێژ لەکارەکانت وەربگریت، بەبەکارهێنانی ئەم کلیلە کارا و مەزنانە.

وشەکانی جۆرج بێرنارد شۆ زۆر ڕاستن کاتێك دەڵێت:**" هەوڵی بەدەست هێنانی ئەوەبدە کە حەزت لێیەتی، ئەگینا وەهات لێبەسەردێت ئەوەت خۆشبێت کەبەدەستی دەهێنیت"**، بۆیە چاوەڕوان مەکە تاوەکو شتەکان ڕوودەدەن، خۆت بیان ئافرێنە، گوێ بۆ کەسانی نەرێنی مەگرە، گەر وتیان تۆ ناتوانی شتێك بکەیت ئەوا بزانە قسەکانی ئەوان دوورن لەڕاستییەوە و ئەوەیشی دەیڵێن گرنگ نییە.

گرنگی بەخۆتبدە، لەبیری مەکە پێبکەنیت، هێرۆدۆت جارێك گوتی:**" گەر پیاو ناچاربوو هەمیشە سووربێت لەسەر شتەکان و چێژ وەرنەگرێت و نەحەسێتەوە ئەوا توشی شێتی دەبێت، لە زۆر ڕوانگەشەوە ناهاوسەنگ دەبێت"** .

ئێستاکە شارەزایی بیست و پێنج ساڵ لەکاری پیشەیی و فێرکاری و گەڕانی خۆمت بۆ بەردەستە، بۆیە بەباشترین شێوە بەکاری بێنە و سەرکەوتنی پێ بەردەستبخە.

سوپاست دەکەم لەبەرامبەر ئەوەی ڕێگەت پێداوم بە بیست و پێنج ساڵی ئەزموونم بەشدارت پێبکەم، هیوادارم سەرکەوتوبیت و خۆشبەختی و تەندروستی باشترت بە بەش بێت. بەختێکی باش و خوا ئاگای لێت بێت.

دە ڕاسپاردە بۆسەرکەوتن و بەختەوەری

١) بڕوابکە کاتێك ئەوانی تر بەگومانن.

٢) کاربکە کاتێك ئەوانی تر خەون دەبینن.

٣) گوێبگرە کاتێك ئەوانی تر قسەدەکەن.

٤) بەشان و باڵیاندا هەڵبدە کاتێك ئەوانی تر ڕەخنە دەگرن.

٥) پێبکەنە کاتێك ئەوانی تر دەناڵێنن و گازندەدەکەن.

٦) دروستبکە کاتێك ئەوانی تر دەڕووخێنن.

٧) لەبیربکە کاتێك ئەوانی تر پێداگیری دەکەن.

٨) لێبوردەبە کاتێك ئەوانی تر تۆمەتبار بەخشنەوە.

٩) خۆشەویستی دەربڕە کاتێك ئەوانی تر ڕقیان دەبێتەوە.

١٠) لەبیری نەکەیت کە پێویستت بە گیانێکی گاڵتەجارانەو کەمۆڵەکەیەکی گەورەی ئارامگرییشە.